

การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

นางสาว ดี สูงสว่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-5823-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ENHANCEMENT OF KNOWLEDGE SEEKING ABILITY AND ATTITUDE OF
PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS BY USING LEARNING PROCESS FROM
RESOURCES IN THE COMMUNITY AND NATURE

Miss Dee Soongsawang

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Elementary Education

Department of Elementary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5823-5

ตี สูงสว่าง : การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ (THE ENHANCEMENT OF KNOWLEDGE SEEKING ABILITY AND ATTITUDE OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS BY USING LEARNING PROCESS FROM RESOURCES IN THE COMMUNITY AND NATURE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.อุมา สุคนธมาน , 240 หน้า. ISBN 974-17-5823-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนวัดหรงส์ปทุมมาวาส จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน แบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อตกลงขณะเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ ศึกษาเรียนรู้ตามวิธีการที่วางแผนไว้ พுகุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนในกลุ่มขณะศึกษาในแหล่งเรียนรู้ ทำเนิงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกันด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เคารพและตั้งใจฟังวิทยากร และร่วมกิจกรรมตามที่ได้อาแผนไว้ อยู่ในระดับมาก

ส่วนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ได้แสดงออกขณะร่วมกิจกรรมค้นคว้าภายหลังจากเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอข้อความรู้ที่ตนเองบันทึกไว้ แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียงความรู้ กำหนดค่าสำคัญโดยนำเสนอค่าที่ได้จากแหล่งเรียนรู้และจากวิทยากร ตั้งประเด็นค้นคว้าที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่แต่ยังไม่หลากหลายนัก อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดได้ชัดเจนแต่การเขียนยังไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้า คาดคะเนผลได้สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าพร้อมนำเสนอเหตุผล และไม่มีการแสดงความคิดเห็นใดๆต่อประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล นอกจากนั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้นำเสนอวิธีการค้นคว้าเฉพาะวิธีที่ได้ปฏิบัติมาเท่านั้น ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าแต่วิธีดังกล่าวไม่เอื้อต่อการค้นคว้า มีการวางแผนการค้นคว้าร่วมกันโดยแบ่งหน้าที่ตามความถนัด โดยปฏิบัติตามความต้องการของตนเอง วิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ประเด็นค้นคว้าที่กำหนด แล้วนำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุป โดยคัดลอกมาเรียบเรียงตามประเด็น และสุดท้าย ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้ร่วมกันแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้นคว้าที่ผ่านมา ในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อแปลความหมายของระดับเจตคติในการแสวงหาความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า เจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับมาก

สำหรับเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ปรากฏจากพฤติกรรมขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ คือ ผู้เรียนทุกคนแต่งกายเหมาะสม ทั้งขณะในที่จัดไว้ และแสดงความเคารพและกล่าวอำลาวิทยากร รวมทั้งผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกสนุกสนานว่าเรียงขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ สนใจและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับมาก

ส่วนความคิดเห็นต่อการปฏิบัติและการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติม ได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนใหม่ๆ ได้ปฏิบัติจริงและได้ทำงานกลุ่มอย่างสนุกสนาน แม้จะขัดแย้งกันแต่ก็ทำงานสำเร็จ และคิดว่ากาปฏิบัติงานกลุ่มนั้น ได้ฝึกความสามัคคีและได้ผลงาน รวมถึงรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลินใจที่มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมนี้ และรู้สึกว่าการรู้และประสบการณ์ที่ได้รับเป็นสิ่งที่มีคุณค่า

ภาควิชา.....ประถมศึกษา.....

สาขาวิชา.....ประถมศึกษา.....

ปีการศึกษา.....2546.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม.....

4483710027 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEY WORD : KNOWLEDGE SEEKING ABILITY / KNOWLEDGE SEEKING ATTITUDE / LEARNING PROCESS / RESOURCES IN THE COMMUNITY AND NATURE / ELEMENTARY

DEE SOONGSAWANG : THE ENHANCEMENT OF KNOWLEDGE SEEKING ABILITY AND ATTITUDE OF PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS BY USING LEARNING PROCESS FROM RESOURCES IN THE COMMUNITY AND NATURE.

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. UMA SUKONTHAMAN , Ed.D. 240 pp. ISBN 974-17-5823-5

The purpose of this research was to encourage the knowledge seeking ability and attitude of Prathom Suksa six students by using learning process from resources in the community and nature. The subjects were 16 students of Prathom Suksa six in the academic year 2003 from Wat Hong Pathummawas school. The tools in this research included ; the learner's knowledge seeking ability's form, the learner's knowledge seeking attitude's form, the learner's learning behavior observation's form, and the learner's knowledge and opinion recording form. Data of the study were statistically analyzed by using percentage, arithmetic mean, standard deviation, and t-test.

The results were as follows :

1. The post – test arithmetic mean score of the students' knowledge seeking ability was higher than the pre – test at the .05 level of significance.

For the students knowledge seeking ability that shown while learning from resources were ; most of the students followed the agreement while in resources , followed learning plan , exchanged the knowledge and the opinions among friends in group. Willingly and enthusiastically did the assignment together. Respectfully paid attention to listening to the lecture and joined the activities as plan in the high level.

For the student's knowledge seeking ability that shown while doing the searching activity after learning from resources were ; most of the students presented knowledge that they took a note, then they summarized and compiled the knowledge together. Most students fixed the key words presented them from the resource and the lecture and raised the issues for searching that lead to the new learning but not too variety. Able to explain the issues but the writing still not combine very well with the issues. Able to estimate the results of the issues with the reasons presenting and not showing any opinion about the issues and the result estimations. In addition, most students presented the searching methods only they had already used. Able to make a plan for searching knowledge and assigned members' duties suited their aptitude. Only if they searched following their own desire. After that, most students analyzed the relations of all data and the issues that they had raised. Able to wrote summary of all knowledge from the analysis with an order of the searching issues. Finally most of the students shown their opinions about the recently searching experience like a simply assignment.

2. The post – test arithmetic mean score of the students' knowledge seeking attitude was higher than the pre – test at the .05 level of significance. The students' knowledge seeking attitude after the activities was in the high level.

For the students' knowledge seeking attitude that shown while learning from resources were ; everyone was properly dressed, respectfully greeted, farewell to the lecture, and having fun while learning, in the high level.

For students' opinion about joined with these learning activities were ; they think they discovered more knowledge, had a chance to work as a team with new friends, reality activities. Thought working as a team was fun even though there were some arguments but all assignments done well. Also helping each other was a good practice for unity and get all the assignments done. For the feeling toward the activities was fun, enjoyable, glad to have an opportunity to join these activities and feel that all the knowledge and experiences that they got are valuable.

Department Elementary Education

Student 's signature _____

Field of study Elementary Education

Advisor 's signature _____

Academic year 2003

Co - advisor 's signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. อูมา สุกนธมาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาอบรม ชี้แนะ และให้คำปรึกษา อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหาความรู้ และการปฏิบัติงาน ในฐานะครูผู้สอนและนักวิชาการทางการศึกษา รวมถึงให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การวิจัยด้วยความเอาใจใส่อย่างดีตลอดมา อีกทั้งให้แรงเสริมต่างๆที่เป็นบ่อเกิดของกำลังใจ และความพยายาม ทำให้ผู้วิจัยเกิดความมุ่งมั่นและสามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่างๆที่ผ่านเข้ามาในขณะศึกษาและดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน อ่อนน่วม ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ พชรวรรณ จันทรางศุ กรรมการสอบที่กรุณาตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับเครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการวิจัย อีกทั้งกำลังใจที่ท่านกรุณาให้กับผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะอาจารย์ทุกท่านของโรงเรียนวัดเปรมประชากร จังหวัดปทุมธานี และโรงเรียนวัดหงส์ปทุมมาวาส จังหวัดปทุมธานี รวมถึงวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และวิทยากรชุมชนทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกและสละเวลาในการมีส่วนร่วมกิจกรรม และให้การต้อนรับอย่างจริงใจ และขอชื่นชมนักเรียนทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

เนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้ ส่วนหนึ่งได้มาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยไว้ ณ โอกาสนี้

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และคุณป้า ผู้ให้ชีวิต ให้การศึกษา และให้ความกรุณาสันับสนุนด้านการเงิน รวมทั้งเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณน้องสาว และน้องชาย รวมถึงรุ่นพี่ และเพื่อนๆทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือ สนับสนุน และคอยช่วยเหลืออยู่เสมอ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จได้ในวันนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
สารบัญแผนภูมิ	ฏ
สารบัญภาพ	ฑ

บทที่

1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
	สมมติฐานของการวิจัย	5
	ขอบเขตของการวิจัย	6
	ข้อตกลงเบื้องต้น	7
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
	วิธีดำเนินการวิจัย	9
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	12
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
	การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	13
	ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	13
	ความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	14
	ประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้	16
	แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	19
	หลักเกณฑ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้	20
	วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้	22
	การศึกษานอกสถานที่	23
	ความหมายของการศึกษานอกสถานที่	23
	ความสำคัญของการศึกษานอกสถานที่	25

สารบัญ

หน้า

2 (ต่อ)	ประเภทของการจัดการศึกษาออกสถานที่	26
	แนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาออกสถานที่	29
	ผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ที่มีต่อความสามารถและเจตคติในการเรียนรู้ของผู้เรียน	22
	รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท	36
	ความหมายของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท	36
	เป้าหมายของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท	37
	คุณลักษณะและลักษณะเด่นของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท ...	38
	กระบวนการของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท.....	41
	ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สาระอิงบริบทที่มีต่อการส่งเสริม ความสามารถและเจตคติในการเรียนรู้ของผู้เรียน.....	45
	การสอนแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้.....	47
	ความหมายของการสอนแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	47
	ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	48
	การส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้.....	50
	ความหมายของความสามารถในการแสวงหาความรู้	51
	ลักษณะของความสามารถในการแสวงหาความรู้.....	52
	แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้.....	55
	การส่งเสริมเจตคติในการแสวงหาความรู้.....	57
	ความหมายของเจตคติในการแสวงหาความรู้	58
	ลักษณะของเจตคติในการแสวงหาความรู้.....	59
	ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดเจตคติในการแสวงหาความรู้.....	60
	แนวทางการส่งเสริมเจตคติในการแสวงหาความรู้.....	62
3	วิธีดำเนินการวิจัย	66
	การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น	66
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	66
	ประชากรและตัวอย่างประชากร	68
	แผนการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย.....	68
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	76

สารบัญ

	หน้า
3 (ต่อ) การเก็บรวบรวมข้อมูล	86
การวิเคราะห์ข้อมูล	87
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
สรุปผลการวิจัย	125
อภิปรายผลการวิจัย	128
ข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับการทดลอง	140
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย	141
รายการอ้างอิง	145
บรรณานุกรม	152
ภาคผนวก	153
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากรชุมชน	154
ภาคผนวก ข ตัวอย่างการคำนวณหาคุณภาพของเครื่องมือ	156
ภาคผนวก ค คะแนนความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของ กลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง	159
ภาคผนวก ง เครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการวิจัย	162
ภาคผนวก จ ตัวอย่างภาพบรรยากาศขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละขั้นตอน	233
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	240

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญัตินำ

ตารางที่	หน้า
1	รายละเอียดของลักษณะสำคัญของกิจกรรมในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ..... 70
2	รายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ และจำนวนชั่วโมงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่จะเดินทางไปศึกษา 73
3	กรอบแนวคิดความสามารถในการแสวงหาความรู้และลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก..... 76
4	เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน 80
5	เกณฑ์การให้คะแนนของมาตราส่วนประมาณค่าของแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน..... 82
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้..... 89
7	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลอง 90
8	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ 91
9	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลอง..... 93
10	ค่าร้อยละของพฤติกรรมผู้เรียนในขณะศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ 94
11	พฤติกรรมผู้เรียนในขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ขั้นดำเนินการค้นคว้า และขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า..... 102
12	สรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” 113
13	สรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” 115

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
14	สรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม”	117
15	สรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม”	119
16	ค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้..	158
17	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้.....	158
18	คะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนและหลังทดลอง.....	160
19	คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนและหลังทดลอง.....	161

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

1	Anchor และการจัดการเรียนการสอนแบบ Anchored Instruction	39
---	--	----

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ” 67
2	ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติที่ได้จากการสังเคราะห์วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท 69
3	หน่วยการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ 73

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพประกอบขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม.....	233
1 ขั้นให้ประสบการณ์ก่อนการเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและ ธรรมชาติ.....	234
2 ขั้นเตรียมการก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	234
3 ขั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	234
4 ขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรม ชาติ.....	236
5 ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผล.....	236
6 ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า.....	237
7 ขั้นดำเนินการค้นคว้า	237
8 ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า.....	238
9 ขั้นทบทวนความรู้เดิม และเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่.....	238
10 ขั้นสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้.....	239

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ ความผันผวนทางการเมือง ความผูกพันทางวัฒนธรรมและศีลธรรม ความพ่ายแพ้ในสนามแข่งขันระดับนานาชาติที่ต้องวัดกันด้วยคุณภาพและสมรรถภาพ คนไทยและสังคมไทยเริ่มต้นตัวที่จะติดตามความเปลี่ยนแปลง ทั้งทางบวกและทางลบของประชาชาติอย่างใกล้ชิด เมื่อใดก็ตามที่คนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจนและอ่อนล้า ขาดสิทธิและโอกาสในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวย่ำแย่ และการทำมาหากิน เสียงเรียกร้องให้มีการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาก็จะดังก้องขึ้นตามลำดับและเร่งรีบให้เกิดการปฏิรูปโดยพลัน เมื่อเป็นเช่นนี้จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมารัฐบาลได้ทุ่มเทงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้แสดงความมุ่งมั่นในการปรับปรุงกระบวนการศึกษาทุกด้านให้สามารถสนองตอบความต้องการของชีวิตและสังคม และก้าวทันต่อความก้าวไกลของสังคม การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการศึกษามีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา แต่ผลของการปรับปรุงและพัฒนาทั้งหลายนั้นก็ยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ระบบการศึกษายังไม่สามารถก้าวทันสภาพทางเศรษฐกิจและสภาพสังคมของประชาชน คนทุกวัยตั้งแต่เกิดจนจบมหาวิทยาลัย ยังคงเรียนแต่วิชา รู้แต่หนังสือ ถูกล้อมกรอบด้วยตารางสอนและห้องเรียน การพัฒนาคนจึงไม่เอื้อให้คุณสมบัติ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งทำงาน เชี่ยวชาญทักษะชีวิต ส่วนสภาพการเรียนการสอนยังขาดการเน้นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ส่งผลให้ผู้เรียนนั้นขาดคุณลักษณะช่างสงสัยและใฝ่หาคำตอบ ยังเน้นการสอนหนังสือมากกว่าการสอนคน นอกจากนี้ยังขาดความเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีทันสมัย ด้วยสภาพดังกล่าวทำให้ประชาคมทางการศึกษา นักคิด นักการศึกษา สถาบันทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งหลายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า ถึงเวลาที่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ของคนไทยทั้งชาติ ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

1. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย
2. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย
3. ปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์
4. ปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู ผู้ปกครองและสังคมไทย
5. ปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกฎหมาย (พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

จากเหตุผลและความจำเป็นของการปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ในข้างต้นผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบบการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งเป้าหมายสูงสุดในการปฏิรูปการศึกษาคั้งนี้ตามที่

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวไว้ในโอกาสที่เป็นประธานการประชุม เรื่อง วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา : วาระแห่งชาติ คือ การศึกษาที่จัดขึ้นนั้นจะต้องสามารถสร้างคนไทยให้เป็นทรัพยากรบุคคล และเป็นกำลังแรงงานที่มีความรู้ (knowledge worker) พัฒนาเขาให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และเมื่อออกจากการศึกษาในระบบ บุคคลทั้งหลายยังสามารถรักที่จะเรียนรู้ สนุกสนานที่จะเรียน (love to learn , enjoy to learn) และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องมีการวางรากฐานที่ดี เพื่อให้ทุกคนมีช่องทางในการเรียนรู้ และปรับปรุงตนเอง เพราะธรรมชาติของมนุษย์จะปรับตัว เมื่อพบความเปลี่ยนแปลง จึงต้องพยายามสอนให้บุคคลทั้งหลายมีการปรับและเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ได้ โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษานั้น ถือเป็นหัวใจที่สำคัญที่จะฝึกฝนให้ผู้เรียนสนุกสนานที่จะเรียนรู้ และชอบที่จะเรียน (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

เมื่อจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา มีทิศทางที่มุ่งจะพัฒนาบุคคลเช่นนั้น หน้าที่สำคัญของครูอาจารย์ในยุคปฏิรูปการศึกษา ก็คือ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เอาชีวิตของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ควรเปลี่ยนบทบาทจากการท่องบ่นเนื้อหาวิชามาถ่ายทอดให้ผู้เรียน เป็นผู้ให้ความรักความเอาใจใส่ในชีวิตของผู้เรียนแต่ละคน จัดประสบการณ์การเรียนรู้อันหลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน ร่วมเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนในสถานการณ์จริง รู้ศักยภาพที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละคน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำศักยภาพนั้นมาใช้ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ , 2543)

การเรียนรู้จากสภาพจริง เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ถูกกล่าวถึง และได้รับความสำคัญอย่างมากในการปฏิรูปการศึกษารั้งนี้ จากแต่เดิมที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญเพียงเฉพาะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเท่านั้น ครูผู้สอนในปัจจุบันนี้ต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ออกศึกษาเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน จัดการเรียนรู้ที่มีการเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ออกสู่ชุมชนและธรรมชาติรอบๆตัว เพื่อแสวงหาความรู้และเรียนรู้จากสิ่งเหล่านั้น ซึ่งการเรียนรู้จากสภาพจริง อันได้แก่การเรียนรู้จากแหล่งชุมชนของตน และสถานที่ที่เป็นแหล่งธรรมชาติรอบๆตัวนั้น มีแนวทางการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ที่ประเวศ วะสี (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากสภาพจริงเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะมีโอกาสค้นหาและเรียนรู้ความรู้ทักษะต่างๆ รวมถึงเข้าใจสภาพ และความเป็นจริงต่างๆของชีวิตได้ ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เรียนรู้จากคนในชุมชน จากผู้รู้ด้านต่างๆ เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม ทางช่าง ศิลปิน ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน นักธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ
2. เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งอนุรักษ์ป่า แหล่งอนุรักษ์สัตว์ กลุ่มสมาคมอาชีพต่างๆ พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน และปูชนียสถานต่างๆ เป็นต้น
3. เรียนรู้จากเรื่องของคนในชุมชน เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การแพทย์พื้นบ้าน และศาสนา ฯลฯ

4. เรียนรู้จากการปฏิบัติงานในชุมชน เช่น การทำเกษตรกรรม หัตถกรรม แปรรูปอาหาร งานช่าง ธุรกิจชุมชน การท่องเที่ยว การแพทย์แผนไทย และการทำมาหากิน ฯลฯ

สำหรับคุณค่าของการเรียนรู้จากสภาพจริง หรือการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายนอกสถานศึกษานั้น คือ สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจอยากเรียนรู้สิ่งต่างๆ เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนและสิ่งที่ได้พบเห็นผ่านประสบการณ์ตรง เพราะเกิดการเรียนรู้ว่าการเรียนหรือการศึกษานั้น ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ภายในห้องเรียนหรือภายในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่รอบๆตัว ทั้งที่ตั้งอยู่ในชุมชน หรือที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ผู้เรียนจะมีโอกาสที่ดีที่ได้เรียนรู้และเก็บเกี่ยวประสบการณ์ใกล้ตัวจากทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ที่ละเอียดลออและลึกซึ้ง ต่างจากการเรียนที่เกิดขึ้นจากการบอกเล่า และการบรรยายของครูผู้สอน รวมถึงจากกิจกรรมที่จัดภายในห้องเรียนเท่านั้น

สมน อมรวิวัฒน์ (2544) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติยังทำให้ผู้เรียนได้พบกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข สร้างสรรค์ความคิดจินตนาการ และประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ค้นคว้ากับสิ่งรอบตัว ได้เรียนรู้ความรู้และทักษะการดำเนินชีวิตจริง ผู้เรียนจะเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ดังกล่าวได้สร้างเสริมทักษะและความรู้ที่เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ควบคู่ไปกับการสร้างเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอีกทางหนึ่งด้วย

ความสามารถในการแสวงหาความรู้ เป็นความสามารถทางการเรียนรู้ด้านหนึ่งที่เป็นต่อผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าครูผู้สอนได้ฝึกฝนและพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ ย่อมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจที่ถูกต้องและกว้างขวางขึ้น (วารี ธีระจิตร, 2530) ดังนั้นการปลูกฝัง และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้นั้น ก็ถือเป็นวิธีหนึ่งที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเสาะหาความรู้ต่างๆด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเรียนในห้องเรียน หรือจากชีวิตประจำวัน เป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนรักในการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต นับเป็นสิ่งโดยตรงกับเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา ที่ต้องการให้สถานศึกษา และครูอาจารย์สร้างให้ผู้เรียนมีบุคลิกลักษณะดังกล่าว

ด้วยเหตุผลและแนวคิดที่สำคัญในข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยตระหนักและสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ควบคู่ไปกับสร้างความสุขในการเรียนที่ได้มาจากการเรียนรู้จากชีวิตและสภาพความเป็นจริง ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนในครั้งนี้ เป็นแนวทางที่ผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติและรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท (Anchored Instruction) ทั้งนี้วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ และแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและชาตินั้น

มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สัมผัสสภาพการณ์จริงนอกสถานที่ เก็บเกี่ยวความรู้จากสถานที่และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ที่เข้าไปศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ในขณะที่รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าและสรุปเป็นองค์รวมได้ โดยที่ผู้เรียนจะต้องนำความรู้และสิ่งต่างๆ ที่ค้นพบมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จากนั้นจึงสรุปเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับสาระอิงบริบทเดิม (ทิตนา เขมมณี, 2545) ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งความสามารถในการแสวงหาความรู้ การคิด ฯลฯ ไปพร้อมกับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของวิชา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสนใจเลือกศึกษาในเขตพื้นที่ของจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากจังหวัดปทุมธานีเป็น 1 จาก 5 จังหวัดปริมณฑล ที่มีการพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวจากกรุงเทพมหานคร ในหลายๆด้าน ทั้งด้านการคมนาคม ด้านสาธารณูปโภค ความเป็นอยู่ต่างๆ ด้านอุตสาหกรรม รวมทั้งในด้านการศึกษา มีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนระดับบัณฑิตศึกษาเข้ามาตั้งอยู่ในท้องที่มากมายหลายแห่งด้วยกัน นอกจากสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบแล้ว ในจังหวัดปทุมธานียังมีแหล่งวิชาการและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งความรู้ให้กับประชาชน นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบการศึกษาได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ อาทิ ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ วัดและอาราม ฯลฯ แต่ในขณะที่มีการพัฒนาในหลายๆด้านดังกล่าว ลักษณะความเป็นอยู่แบบสังคมเกษตรกรรม การประกอบอาชีพทางการเกษตรต่างๆ ก็ยังมีให้พบเห็นอยู่ไม่น้อย ในด้านประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ต่างๆ ยังคงมีการอนุรักษ์และธำรงรักษาอยู่ (เสรี อุ่นยวง, 2543) นับว่าเป็นจังหวัดที่น่าสนใจ ความเป็นมา วัฒนธรรมและประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ควรค่าให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อธำรงรักษาและสืบทอดสิ่งที่ดีงาม ประเพณีวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ลักษณะต่างๆ ของจังหวัดให้คงอยู่สืบไป

สำหรับกลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยเลือกสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากนักเรียนในระดับชั้นนี้ เป็นนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยเด็กตอนปลาย คือมีอายุระหว่าง 10 - 12 ปี ซึ่งตามหลักจิตวิทยาในเรื่องการพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กในช่วงวัยนี้ จะมีลักษณะที่อยากรู้อยากเห็น ชอบที่จะแสวงหาความจริง มีวุฒิภาวะที่จะเรียนรู้และมีความสนใจสิ่งต่างๆ มากขึ้น มีความสามารถที่จะคิด ตัดสินใจ และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยการนำทางของผู้ใหญ่ รวมทั้งมีความสามารถที่จะดูแลและรับผิดชอบตนเองได้ในระดับหนึ่ง (สุชา จันทน์เอม , 2543) ดังนั้น นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงเหมาะสมที่จะมีโอกาสได้ออกนอกบริเวณโรงเรียนเพื่อศึกษาและเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

สมมุติฐานของการวิจัย

งานวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ตรงที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย คือ การเปรียบเทียบประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆของผู้เรียน โดยพบว่า ผู้ที่เรียนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมจะมีประสบการณ์มากกว่าผู้เรียนจากสิ่งที่เป็นนามธรรม เจ้าของแนวความคิดนี้ คือ เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale อ้างถึงใน ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2521) แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา

เรซ (Raze, 1990) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาออกสถานที่ของโรงเรียนรัฐบาลที่มีต่อทัศนคติของนักเรียนเกรด 5 ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติในการมีส่วนร่วมอยู่ในด้านบวก ทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ทัศนคติของนักเรียนเพิ่มขึ้นในทางบวกเมื่อได้รับประสบการณ์จากโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาออกชั้นเรียน

สุรศักดิ์ ปะตังถาโต (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 70 %

ธิดา สุบรรณาง (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยลักษณะของการจัดกิจกรรมในโปรแกรมนี้อยู่ในรูปแบบของการศึกษาออกสถานที่ ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลักการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม

ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์ (2544) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาผลของการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนกับการสอนปกติ พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนมีผลการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่สอนปกติ และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นที่ดีต่อการนำแหล่งทรัพยากรชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยได้นำเนื้อหาสำคัญของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน และหน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา มาจัดทำเป็นสาระอิงบริบท และนำไปทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน ผลปรากฏว่าหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองได้คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการแสวงหาความรู้ และคะแนนเฉลี่ยด้านเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลาง และต่ำ เมื่อได้รับการสอนด้วยรูปแบบนี้ต่างก็มีคะแนนเฉลี่ยทางด้าน การเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต รวมทั้งทักษะและเจตคติต่อการแสวงหาความรู้สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับเดียวกันที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
2. นักเรียนมีเจตคติในการแสวงหาความรู้ หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. ระยะเวลาในการทดลอง ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน คือ วันจันทร์ อังคาร พุธ ศุกร์ และเสาร์ ทดลองตั้งแต่ 12.30 – 14.30 น. (2 ชั่วโมง) รวมสัปดาห์ละ 8 ชั่วโมง
3. เนื้อหาความรู้ที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ในด้านประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญ ด้านสภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ และด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในจังหวัดปทุมธานี
4. ตัวแปรต้น คือ การใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
ตัวแปรตาม คือ ความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้

ข้อตกลงเบื้องต้น

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยมีทักษะทางภาษา ทักษะกระบวนการกลุ่ม และทักษะทางการคิด เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนในการดำเนินการสอนได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ หมายถึง สถานที่และบุคคลในจังหวัดปทุมธานี ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ตรง โดยความรู้ ทักษะ และเจตคติทั้งหลายที่ผู้เรียนได้รับนั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ในด้านประวัติความเป็นมา และเหตุการณ์สำคัญ ด้านสภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ เรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ การเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ ด้านการเมืองการปกครอง เรียนรู้จากศาลากลางจังหวัดปทุมธานี และศาลหลักเมืองปทุมธานี ด้านการประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ เรียนรู้จากร้านก๋วยเตี๋ยวเรือสวัสดิ์และสวนส้มเขียวหวาน และด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในจังหวัดปทุมธานี เรียนรู้จากวัดเจติยทัตถ์ทองและชุมชนบ้านเจติยทัตถ์ทอง รวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการค้นคว้าความรู้ ได้แก่ ห้องสมุด และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ หมายถึง วิธีการสอนที่ผู้เรียนจะต้องทำการศึกษาเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมที่อยู่ภายนอกสถานศึกษา ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีสอนนี้จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในสภาพที่เป็นจริง ซึ่งขั้นตอนหลักของวิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่นั้น ประกอบไปด้วยขั้นเตรียมการขั้นต้น ขั้นทำกิจกรรมนอกสถานที่ และขั้นทำกิจกรรมหลังออกศึกษานอกสถานที่

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ หมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน เพื่อศึกษาเรียนรู้ความรู้ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สังคม ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ยึดหลักการพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา
2. แหล่งเรียนรู้ของชุมชนมีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้ง สถาบันในชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
3. การเรียนรู้ที่ดีเกิดขึ้นจากการที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสบการณ์ เกิดสังคมนการเรียนรู้ และสังคมคุณธรรม
4. การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เป็นกระบวนการที่มีความสุข สร้างสรรค์ความคิด และประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า

รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท หมายถึง รูปแบบการส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการนำสาระซึ่งมีความซับซ้อนทั้งทางกว้างและทางลึก และมีมุมมองได้หลายด้าน มาเป็นเนื้อหาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและสรุปเป็นองค์รวม และหลังจากศึกษาเรียนรู้ในเนื้อหาดังกล่าวแล้ว ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าประเด็นที่สนใจเชื่อมโยงจากความรู้เดิม โดยเลือกประเด็นค้นคว้าจากความสนใจของผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากวิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท ประกอบไปด้วย 10 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นให้ประสบการณ์ก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นเตรียมการก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นเรียนรู้จากแหล่ง-เรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผล ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ขั้นดำเนินการค้นคว้า ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า ขั้นทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่ และขั้นสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้

ความสามารถในการแสวงหาความรู้ หมายถึง การแสดงออกของผู้เรียนขณะศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เช่น การสังเกต การพูดคุยซักถามเพื่อนในกลุ่มเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็นในแหล่งเรียนรู้ การฟังและจับใจความสำคัญจากการบรรยายของวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และการซักถามเพิ่มเติมวิทยากร รวมถึงการแสดงออกขณะศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมภายหลังจากที่ได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้แล้ว ได้แก่ (1) **ขั้นการกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดเดาผล** คือ การกำหนดคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง การตั้งประเด็นการค้นคว้า การกำหนดขอบเขตของประเด็นค้นคว้า การอภิปรายประเด็นค้นคว้า การตั้งประเด็นคาดคะเนผล การอธิบายประเด็นคาดคะเนผล และการแสดงความคิดเห็นต่อการกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล (2) **ขั้นการเลือกวิธีการค้นคว้า** คือ การจำแนกวิธีการค้นคว้า การเลือกวิธีการค้นคว้าพร้อมระบุเหตุผล การวางแผนการค้นคว้าตามแนวทางที่ได้กำหนด (3) **ขั้นการดำเนินการค้นคว้า** คือ การดำเนินการศึกษาค้นคว้า และ (4) **ขั้นการวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า** คือ การจำแนก จัดกลุ่ม และลำดับข้อมูล และการพิจารณาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูล การสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า และการสรุปและประเมินกระบวนการในการค้นคว้า โดยการวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ นั้น วัดได้จากแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการเขียนบรรยายข้อความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ได้รับภายหลังร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด

เจตคติในการแสวงหาความรู้ หมายถึง ความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมภายหลังจากที่ได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้แล้ว โดยการวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ นั้น วัดได้จากแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการเขียนบรรยายข้อความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ได้รับภายหลังร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด

การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ในด้านประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญ ด้านสภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ และด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 10 ขั้นตอนตามที่ได้จากการสังเคราะห์วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

การค้นคว้าข้อมูลสำหรับการวิจัย มีลำดับขั้นดังนี้

1. ศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท
2. ศึกษาเรื่องราวและรายละเอียดที่สำคัญเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี
3. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6)

ประชากรและตัวอย่างประชากร

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์-ปทุมवास จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหงส์-ปทุมवास จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2546 ซึ่งได้มาจากนักเรียนที่อาสาสมัคร และได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 16 คน

แผนการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาความรู้ที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ คือ “ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี” ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้ในด้านประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญ ด้านสภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ และด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาและ

วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาความรู้ทั้งหมดเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยแผนการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน

สำหรับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินี้ ประกอบไปด้วยขั้นตอน 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นให้ประสบการณ์ก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
2. ขั้นให้เตรียมการก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
3. ขั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
4. ขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
5. ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า
6. ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า
7. ขั้นดำเนินการค้นคว้า
8. ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า
9. ขั้นทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่
10. ขั้นสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน เป็นแบบสอบอัตนัย ประกอบด้วยสถานการณ์ในการแสวงหาความรู้ 6 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์จะมีข้อคำถาม 6 ข้อ รวมมีข้อคำถามทั้งหมด 36 ข้อ

2. แบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน จำนวน 32 ข้อ มีลักษณะการตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกภายนอก แบ่งเป็น 6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นลักษณะของแบบสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ซึ่งการบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้นั้นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า โดยบันทึกตามระดับของการแสดงออกพฤติกรรมจาก 4 ตัวเลือก คือ ปฏิบัติในระดับมาก ปานกลาง น้อย และไม่ปฏิบัติ จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 2 ถึง ตอนที่ 6 นั้น จะเป็นการบันทึกพฤติกรรมที่พบในแต่ละขั้นของกิจกรรม ในรูปแบบของความเรียง ตามพฤติกรรมของผู้เรียนที่สังเกตได้

4. แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นเครื่องมือที่ให้ผู้เรียนได้บันทึกข้อความรู้ที่ได้รับทั้งจากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ และจากการค้นคว้าเพิ่มเติม รวมถึงเขียนแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกในการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทดสอบความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของกลุ่มตัวอย่างก่อนทดลอง (Pre-test) โดยใช้แบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน และแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน ใช้เวลาสอนทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ในวันจันทร์ อังคาร พุธ ศุกร์ และเสาร์ เวลา 12.30 – 14.30 น. รวมสัปดาห์ละ 8 ชั่วโมง

3. ในระหว่างดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมต่างๆของกลุ่มตัวอย่างตามสภาพจริง ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน และเมื่อจบการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อบันทึกข้อความรู้ที่ได้รับ รวมถึงเขียนแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกที่มีต่อการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ผ่านมา

4. หลังจากดำเนินการทดลองเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทดสอบความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง (Post-test) โดยใช้แบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน และแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนชุดเดิม

5. ให้นักเรียนเขียนบรรยายความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดทั้งโครงการฯ ในลักษณะความเรียง ความยาวประมาณ 1-2 หน้ากระดาษ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทั้งการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยการใช้สถิติทดสอบค่าที (t – test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ ทั้งการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยการใช้สถิติทดสอบค่าที (t – test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. วิเคราะห์แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในชั้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ โดยการหาคำร้อยละ และในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ชั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ชั้นดำเนินการค้นคว้า และชั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า วิเคราะห์สรุปในรูปแบบตารางของประกอบความเรียง

4. วิเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน และการบรรยายความรู้สึกรักของผู้เรียน ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ในรูปแบบความเรียง โดยการหาค่าความถี่ และบรรยายสรุปในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติซึ่งเป็นสมบัติของคนในชุมชนทุกคน มาเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะความรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับเยาวชน
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและครูผู้สอนในการวางแผนจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เกี่ยวกับความรู้ต่างๆของจังหวัดซึ่งเป็นท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่
4. เป็นการกระตุ้นความสนใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการการศึกษาไทย ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับสูงขึ้นไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสามารถและเจตคติการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อต่างๆ ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท การสอนแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ และการส่งเสริมเจตคติในการแสวงหาความรู้

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

1.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น แหล่งทรัพยากรชุมชน แหล่งความรู้ท้องถิ่น แหล่งวิชาการท้องถิ่น แหล่งวิทยากรท้องถิ่น แหล่งวิชาการในชุมชน แหล่งความรู้ในชุมชน แหล่งวิทยากรในชุมชน หรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้คำจำกัดความของ “แหล่งการเรียนรู้” หมายถึง สถานที่ที่เป็นแหล่งข้อมูล และก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2541) ให้ความหมายของคำว่า แหล่งวิทยากรท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวเรา เมื่อได้ปฏิสัมพันธ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นทางประสาท ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจแล้ว จะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความเท่าทัน ความเป็นไปต่างๆ และความเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ รอบตัว ช่วยให้ทันโลกทันเหตุการณ์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541) ได้อธิบายว่า แหล่งทรัพยากรในชุมชน เป็นเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นสถานที่สาธารณะ เช่น สำนักงานศึกษาธิการ ศูนย์สื่อของโรงเรียน หน่วยงานของรัฐ หรืออาจเป็นของเอกชน เช่น ชมรมฯ องค์กรที่ไม่เน้นกำไร สมาคมวิชาชีพต่างๆ สำนักพิมพ์เอกชนต่างๆ หรือบริษัทธุรกิจต่างๆ

สมใจ แซ่โจ้ว (2541) ได้ให้ความหมายของคำว่า แหล่งทรัพยากรในชุมชน หมายถึง บุคคล สถานที่ วัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้

อรพิน เสียงหวาน (2542) ให้ความหมายของคำว่า แหล่งวิชาการในท้องถิ่น หมายถึง บุคคล ซึ่งได้แก่ บุคลากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ประกอบอาชีพที่ประสบผลสำเร็จ เป็นตัวอย่างบุคคลที่ควรได้รับการยกย่อง บุคคลที่บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม บุคคลที่มีความชำนาญ ปรากฏชาวบ้าน ฯลฯ และสถานที่ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของ วัด โรงเรียน ร้านค้า บ้านเรือน ตลาด กำแพง รั้ว สิ่งปฏิภูล กองขยะมูลฝอย บ่อน้ำ หนองน้ำ บึง คู แม่น้ำ หน่วยงานเอกชน สถานที่ราชการ ฯลฯ

ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์ (2544) ได้อธิบายว่า แหล่งทรัพยากรชุมชน คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในท้องถิ่น สถานที่ วัตถุประสงค์ของที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในชุมชนที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ (2544) ได้ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ คือ ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แหล่ง ที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ ซึ่งตามความหมายนี้ แหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่ง หรือ ที่รวม ซึ่งอาจเป็นสภาพ/สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ คือ สิ่งต่างๆ อันได้แก่ สถานที่ และวัตถุประสงค์ของทั้งหลาย ทั้งที่เกิดขึ้นจากการสร้างของมนุษย์ และที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ รวมถึงบุคคลทั้งหลายที่เป็นแหล่งข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนได้

1.2 ความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ นับเป็นห้องเรียนที่กว้างใหญ่สำหรับการเรียนรู้ของคนในทุกๆด้าน เพราะภายในชุมชนและธรรมชาติที่พวกเราอาศัยอยู่นั้น ทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งพืช สัตว์ หนองน้ำ บึง ลำคลอง ภูเขา ป่าไม้ รวมถึงสถานที่ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น หรือแม้แต่ตัวมนุษย์เองนั้น ก็สามารถทำหน้าที่เป็นเสมือนบรมครูผู้ยิ่งใหญ่ที่คอยให้ความรู้ บอกเล่าเรื่องราวต่างๆให้ผู้คนที่ผ่านไปมาได้เรียนรู้อย่างไม่มีวันสิ้นสุด ดังเช่น ประเวศ วะสี (2543) ได้กล่าวว่า "...ในชุมชนมีผู้รู้ด้านต่างๆมากมาย มากกว่าครูที่สอนในห้องหนังสือมากนัก ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้จากครูในชุมชน จะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครู

ที่รู้จักจริง ทำจริง จะทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อหน่าย ที่สำคัญจะเป็นการปรับระบบคุณค่า เดิมการศึกษาของเราสอนให้ดูถูกคนที่มีความรู้เหล่านี้ แต่เมื่อผู้รู้ในชุมชนเหล่านี้กลายเป็นครูก็จะเป็นการยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรี และความภูมิใจของชุมชนอย่างแรง เป็นการถักทอทางสังคม...”

จากคำกล่าวของผู้รู้ที่ได้ยกมาข้างต้นนี้ ทำให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลในชุมชนท้องถิ่นของตน ว่ามีคุณประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเยาวชน และผู้คนทุกกลุ่มในชุมชนเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ พินิจดา วีระชาติ (2542) ได้กล่าวถึง คุณค่าจากการใช้ทรัพยากรชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริง สภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพที่แท้จริง คิดพิจารณาหาเหตุผลตัดสินใจจากสภาพที่เป็นจริง ทำให้ผู้เรียนตระหนักและสนใจสิ่งแวดล้อมของตนเองยิ่งขึ้น
2. ทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจชุมชนของตนเอง มีความรัก ความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง มีความต้องการ และให้ความร่วมมือที่จะทำให้ชุมชนของตนเองมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
3. ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเข้าใจสิ่งแวดล้อมของตนเอง รู้จักปรับตนให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น และในเวลาเดียวกันทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุงส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมมีคุณค่าต่อไปอีกด้วย
4. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพชีวิตที่เป็นจริง เข้าใจอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้จากการศึกษาชีวิต และการเปลี่ยนแปลงต่างๆในชุมชนของตนเอง สิ่งต่างๆเหล่านี้จะมีค่าต่อการปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของตนเองให้มีค่าและเหมาะสมในการดำรงชีวิตที่ดี
5. ทำให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ทำให้เป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนและสิ่งแวดล้อมนั้น
6. ทำให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ และการศึกษายิ่งขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นจริง ชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและนำสิ่งที่เรียนมาใช้ประโยชน์ในชีวิตได้
7. การเรียนรู้จากทรัพยากรต่างๆนั้นหาได้ง่าย เนื่องจากเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในชุมชน เพียงแต่โรงเรียนจะต้องศึกษา สืบค้น ทำความเข้าใจสิ่งต่างๆเหล่านั้น
8. ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา เนื่องจากสิ่งที่ใช้มียู่แล้วในชุมชน
9. ทำให้ชุมชนมีความตื่นตัวในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือด้านอื่นใดก็ตามที่โรงเรียนก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น เนื่องจากสิ่งที่เรียนนั้นสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับชุมชน
10. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะดำเนินไปได้อย่างดี เนื่องจากต่างฝ่ายต่างเห็นประโยชน์ และก่อประโยชน์แก่นักเรียน
11. ปลุกฝังและส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนและชุมชนได้

เซฟเวอร์ (Shaver, อ้างถึงใน พวงรัตน์ วิทิตมาภรณ์, 2541) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งความรู้ชุมชนว่า ชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการสอนการใช้แหล่งความรู้ชุมชนมาประกอบการเรียนการสอน เป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียนช่วยให้การเรียนของเด็กได้ผลดี เด็กได้เรียนจากของจริง ทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น

ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์ (2544) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งทรัพยากรชุมชนที่มีต่อการเรียนการสอนว่า แหล่งทรัพยากรชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจสภาพชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างแท้จริง และเป็นการได้รับประสบการณ์ตรง การที่โรงเรียนจะใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานั้น โรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชนอย่างเพียงพอ ทั้งในด้านแหล่งทรัพยากรและรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพยากรนั้นๆ โรงเรียนยังมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรมากเพียงใด ก็ยิ่งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางการศึกษาได้มากยิ่งขึ้นเพียงนั้น

กล่าวโดยสรุป คือ การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินั้น จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน เป็นโอกาสที่ดีที่ผู้เรียนได้รับความรู้เพิ่มเติม ควบคู่กับการฝึกความสามารถในการเรียนรู้ต่างๆ เช่น การสังเกต การตั้งคำถาม การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ฯลฯ ซึ่งความรู้ความเข้าใจ รวมถึงความสามารถที่ผู้เรียนได้รับจากกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้นั้น ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของความรู้และความสามารถที่ตนได้เรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรัก และความเพลิดเพลินในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

1.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

มนัส รัตนดิลก ฤ กูเกิด (2522) ได้แบ่งประเภทของแหล่งความรู้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งความรู้ในชุมชนเมือง เป็นแหล่งความรู้ที่อยู่ตามเมือง เช่น ในอำเภอ ในจังหวัด ในเขตเมืองหลวง ซึ่งมีอยู่มากมายทั่วไป ดังนี้

1.1 วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ทั่วไป จัดเป็นวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ เช่น กล้องกระดาษ หนังสือพิมพ์ ปฏิทิน ถุงพลาสติก และขวดนมชนิดต่างๆ ฯลฯ

1.2 บุคคลในชุมชนเมือง เป็นแหล่งความรู้ที่มีบุคคลสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนได้ เพราะเป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะ เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานสหกรณ์ แอร์

โฮสเทล นักบิน แพทย์ พยาบาล พนักงานธนาคาร พนักงานเทศบาล ตำรวจ ทหาร และผู้แทนราษฎร เป็นต้น

1.3 สถานที่ในเมือง ได้แก่ อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นในอดีตหรือปัจจุบัน เพื่อแสดงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เรื่องของศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งเพื่อกิจกรรมของรัฐบาล หรือธุรกิจ เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม สถานีตำรวจ ที่ทำการไปรษณีย์ กระทรวงต่างๆ โรงพยาบาล โบสถ์ วัด และมีสียิต ฯลฯ

1.4 กิจกรรมที่จัดขึ้นในเมือง เป็นกิจกรรมที่ทางเทศบาล ทางรัฐบาล หรือทางเอกชนจัดขึ้นตามวาระต่างๆ เป็นประเพณีสืบต่อกันมา เช่น วันสำคัญของชาติ ได้แก่ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันรัฐธรรมนูญ วันปิยมหาราช วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล กิจกรรมที่จัดขึ้นในวันเหล่านี้ เป็นการจัดขึ้นเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณต่อชาติบ้านเมือง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะให้ข้อมูลแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดีในเรื่องพิธีกรรมในวันสำคัญ สิ่งที่ต้องปฏิบัติตนในวันเหล่านั้น เอกลักษณะของประเพณีแต่ละชุมชน และวัฒนธรรมที่สืบต่อกันมา

2. แหล่งความรู้ในท้องถิ่น ท้องถิ่นในประเทศไทยนั้นมีลักษณะเป็นสังคมการเกษตร ประชาชนส่วนมากมีอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก แหล่งความรู้ประเภทนี้จึงเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้

2.1 วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น เป็นวัสดุที่หาได้ง่าย และมีอยู่ตามท้องถิ่นทั่วไป ซึ่งหาได้ไม่ยาก และสามารถนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนได้ดี เช่น ฟางข้าว ดิน หิน ไม้ไผ่ ใบไม้ และผักหางนกยูง เป็นต้น

2.2 บุคคลในท้องถิ่น เป็นแหล่งความรู้ที่ใช้บุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ มีความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้นักเรียนได้รับความรู้ หรือเพื่อตอบปัญหาข้อสงสัยให้แก่ นักเรียน บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ช่างฝีมือ ชาวสวน ชาวนา ชาวไร่ และชาวประมง เป็นต้น

2.3 สถานที่ในท้องถิ่น ได้แก่ สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นมาในอดีตจนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ดี รวมทั้งสถานที่ที่มีอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น ได้แก่ โบราณสถาน วัด ไร่ นา สวน เขื่อน ฝาย ป่า ภูเขา ชายทะเล และบ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น

2.4 กิจกรรมในท้องถิ่น หมายถึง งานประเพณีทางศาสนา และประเพณีที่สำคัญในท้องถิ่นที่ประชาชนในท้องถิ่นได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา สิ่งที่ได้จากกิจกรรมในท้องถิ่นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประเพณี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สืบต่อกันมาในเรื่องของพิธีกรรมและการประพฤติปฏิบัติตนในวันเหล่านั้น

นิพนธ์ สุขปรีดี (2539) ได้เสนอแหล่งความรู้ในชุมชนที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถจัดแบ่งประเภทต่างๆได้ดังต่อไปนี้

1. แหล่งความรู้ประเภทท้องถิ่น หมายถึง วัสดุหรืออุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่นที่ครูและผู้เรียนสามารถนำมาดัดแปลงใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ เช่น ใบไม้ ก้อนหิน ดิน แร่ กระดาษ เปลือกหอย ต้นกก เศษไม้ และเหรียญโบราณ ฯลฯ

2. แหล่งความรู้ประเภทบุคคล หมายถึง บุคลากรในท้องถิ่นที่ครูผู้สอนและผู้เรียนสามารถเชิญมาให้ความรู้ในโรงเรียน หรือออกไปพบปะ พูดคุย สัมภาษณ์ได้ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ตำรวจ ทหาร นายกสพคม พระสงฆ์ พ่อค้าแม่ค้า พนักงานไฟฟ้า เจ้าพนักงานอำเภอ และแพทย์ ฯลฯ

3. แหล่งความรู้ประเภทสถานที่ หมายถึง อาคาร บริเวณก่อสร้าง รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นที่ครูและผู้เรียนสามารถออกไปศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ตรงกับเป้าหมายของการเรียนการสอนได้ เช่น สำนักงานไปรษณีย์ โรงไฟฟ้า โรงประปา ที่ว่าการอำเภอ ค่ายทหาร วัด สถานีตำรวจ โรงพยาบาล โรงเรียน โรงงานอุตสาหกรรม สวนไร่นา แม่น้ำ และภูเขา ฯลฯ

4. แหล่งความรู้เฉพาะกิจ หมายถึง แหล่งความรู้ที่เป็นกิจกรรมของชุมชนในท้องถิ่นที่จัดขึ้นในเวลาและโอกาสที่เหมาะสม ผู้เรียนและครูสามารถที่จะออกไปศึกษาได้จากชุมชน เช่น วันปียมหาราช วันสงกรานต์ งานวันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม หรือประเพณีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบมาของท้องถิ่น ฯลฯ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้แบ่งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ออกเป็น 2 ส่วน คือ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ขึ้นกับส่วนกลาง ซึ่งมีเนื้อหาที่มีความเป็นสากลสูงและให้บริการทางการศึกษาแก่คนหมู่มาก ในขณะที่แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่ มีเนื้อหาหนักไปในเรื่องของท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการการบริการทางการศึกษาของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ฉามาธา ผลัดธุระ (2543) ได้แบ่งประเภทของสื่อที่เป็นแหล่งทรัพยากรในชุมชน (Community Resources) ไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ดิน หิน แร่ธาตุ แม่น้ำ น้ำตก ทะเล เกาะแก่ง ภูเขา ป่าไม้ และลำธาร ฯลฯ ใช้สอนโดยการพาผู้เรียนไปทัศนศึกษาเพื่อสัมผัสของจริง

2. ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เราเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาควรเชิญมาเป็นวิทยากร ในกรณีที่ครูผู้สอนไม่สามารถให้ความรู้แก่ผู้เรียนได้ลึกซึ้งในแขนงวิชาชีพต่างๆ เช่น พระสงฆ์ ครู ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจทหาร และแพทย์ ฯลฯ

3. ทรัพยากรทางสังคม ได้แก่ สถานที่ต่างๆที่เป็นสถานที่ให้ความรู้ มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์ วัด โรงพยาบาล ศาลจังหวัด ธนาคาร และศาลากลางจังหวัด ฯลฯ โดยครูผู้สอนพาผู้เรียนไปทัศนศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดค่านิยม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพต่างๆ

โดยสรุปแล้ว แหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ นั้น สามารถแบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง ซึ่งถ้าแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์ของที่ตั้งแหล่งเรียนรู้นั้น จะแบ่งได้เป็น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเมือง และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ถ้าแบ่งตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้นั้น สามารถแบ่งได้เป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ และแหล่งเรียนรู้เฉพาะกิจ นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งโดยใช้ชนิดของแหล่งเรียนรู้เป็นเกณฑ์ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรทางสังคม

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

สุน อมรวิวัฒน์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ นั้น เป็นแนวทางหนึ่งที่สถานศึกษาและโรงเรียนสามารถจัดและดำเนินการปฏิบัติควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ทันที ซึ่งกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ นั้น เป็นการเก็บเกี่ยวความรู้จากสิ่งรอบๆตัวที่ถือเป็นชุมชนทรัพยากรที่เราสามารถค้นพบความรู้ได้อย่างไม่มีหมดสิ้น

1.4.1 ความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

จากการพิจารณารายละเอียดของความรู้ที่สามารถเรียนรู้จากชุมชนและธรรมชาติ นั้น สุน อมรวิวัฒน์ (2545) ได้นำเสนอไว้ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ เนื้อหาความรู้และเรื่องราวที่สามารถเรียนรู้จากชุมชน เช่น เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างๆในชุมชน ประวัติ ประเพณี พิธีกรรมของชุมชน แหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม งานอาชีพ การทำมาหากินในชุมชน เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อชีวิตคนในชุมชน เป็นต้น

ส่วนที่ 2 คือ เนื้อหาจากการเรียนรู้จากธรรมชาติ ที่ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับความจริงของชีวิต ที่มีการเปลี่ยนแปลง มีการต่อสู้ดิ้นรน มีปัญหา มีสุนทรียภาพ มีคุณค่า ทั้งความจริง ความงาม และความดี ในทางตรงกันข้าม ธรรมชาติก็มีทั้งความเสื่อมสลาย และความโหดร้ายทำลายล้าง ดังคำกล่าวที่ว่า “ดิน น้ำ ลม ไฟนั้นมีคุณอนันต์ และโทษมหันต์” มนุษย์จึงจำเป็นต้องได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ การอนุรักษ์ และยอมรับคุณค่าของธรรมชาติ ปรับตนเองได้ในความเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจะเรียนรู้จากธรรมชาติได้ดีก็ต่อเมื่อเขาได้รับการปลดปล่อยจากห้องเรียนที่กักขังเขาไปสู่ธรรมชาติ และมีโอกาสหันกลับมาเรียนรู้ เพื่อรู้จักตนเองว่า คือธรรมชาติ และสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างไร

1.4.2 หลักในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนและธรรมชาติ

สมน อมรวิวัฒน์ (2545) ได้กล่าวถึง หลักการพื้นฐานความคิดในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ขยายวงกว้างออกสู่ชุมชนและธรรมชาติไว้ ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา
2. แหล่งเรียนรู้ของชุมชนมีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้ง สถาบันในชุมชน วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
3. การเรียนรู้ที่ดีเกิดขึ้นจากการที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสบการณ์ เกิดสังคมนการเรียนรู้ และสังคมคุณธรรม
4. การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เป็นกระบวนการที่มีความสุข สร้างสรรค์ความคิด และประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า

จากสาระในข้างต้น สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน ได้ลองสัมผัส และศึกษาเรียนรู้ความรู้ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สังคม ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างประสบการณ์ตรงต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้ และค้นพบข้อความรู้ที่นอกเหนือจากในหนังสือและตำราเรียน ในขณะที่เดียวกันผู้สอนก็มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปกับผู้เรียนด้วย เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ได้ฝึกความคิดและจินตนาการที่หลากหลายยิ่งขึ้น

1.5 หลักเกณฑ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้

การนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น แต่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้จะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยเพียงใด แตกต่างจากการเรียนรู้ที่เกิดจากการสอนแบบปกติที่จัดในชั้นเรียนเพียงใดนั้น นั่นก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเกณฑ์ในการคัดเลือกและพิจารณาแหล่งเรียนรู้ รวมถึงขั้นตอนการเตรียมการสำหรับใช้แหล่งเรียนรู้ที่ครูผู้สอน ผู้ซึ่งทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ที่นำแหล่งเรียนรู้เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่ง นิพนธ์ ศุขปรีดี (2539) ได้สรุปหลักเกณฑ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ คือ หลักเกณฑ์การเลือกแหล่งความรู้ในชุมชนในการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบทเรียน ครูควรพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. สิ่งที่ควรคำนึงในการเลือกสื่อการสอนชุมชน
  - 1.1 สื่อการสอนในชุมชนที่เลือกมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนนั้น เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนมากที่สุด สื่อช่วยสร้างสถานการณ์การเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายได้รวดเร็วที่สุด

1.2 เลือกสื่อการสอนในชุมชนที่เหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้การถ่ายโอนความรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องกับประสบการณ์เดิม

1.3 ควรเลือกสื่อการสอนในชุมชนให้ตรงกับความเหมาะสม และความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น

1.4 การเลือกสื่อการสอนในชุมชนจะต้องเลือกสื่อการสอนในชุมชนที่ประหยัดทรัพยากร

2. ขั้นตอนการพิจารณาเลือกสื่อการสอนชุมชน

2.1 เลือกสื่อการสอนในชุมชนจากรายการที่โรงเรียนหรือศูนย์สื่อการสอนของกลุ่มโรงเรียนได้รวบรวมไว้

2.2 สืบหาข้อมูลต่างๆที่จะนำมาพิจารณาประกอบการใช้แหล่งสื่อการสอน

2.3 เลือกรูปแบบของสื่อการสอนให้เหมาะสมที่สุด

2.4 ตัดสินใจเลือกสื่อการสอนชุมชนที่เหมาะสมที่สุด เพื่อที่จะได้แหล่งของสื่อการสอนชุมชนที่ดีที่สุด และเหมาะสมกับการเรียนการสอนที่สุด

วชิระ อินทร์อุดม (อ้างถึงใน นราลักษณ์ ขจีจิตร, 2541) ได้เสนอเกณฑ์ในการเลือกแหล่งความรู้ในชุมชนที่ควรพิจารณาจากองค์ประกอบเหล่านี้ คือ

1. องค์ประกอบในการเลือกแหล่งความรู้ในชุมชน

1.1 ความตรงในเนื้อหา หมายถึง สื่อและแหล่งความรู้ที่เลือกสามารถที่จะให้ข้อมูลได้ตรงตามเนื้อหา ตรงตามหลักสูตร ตรงตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

1.2 มีความเหมาะสมในด้านต่างๆ ต่อไปนี้

1.2.1 ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

1.2.2 ระดับความพร้อม วัย และเซาว์ปัญญาของผู้เรียน

1.2.3 รูปแบบและคุณลักษณะที่ดีของแหล่งความรู้

1.3 สะดวกและประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะในชุมชนต้องอาศัยความสะดวกในการไปใช้แหล่งความรู้ชุมชน ตลอดจนต้องประหยัดค่าใช้จ่ายด้วย โดยคำนึงถึงการใช้แหล่งความรู้ชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

นอกจากองค์ประกอบทั้งสามประการแล้ว ผู้เลือกควรได้พิจารณาในรายละเอียดของสื่อที่มีอยู่ในแหล่งสื่อการสอนต่างๆด้วย โดยพิจารณาดังนี้

1. สื่อนั้นสัมพันธ์กับเนื้อหาที่สอนเพียงใด

2. เนื้อหาสาระของแหล่งความรู้ชุมชนให้ประโยชน์ต่อผู้เรียน และชุมชนเพียงใด

3. ตรงกับวัตถุประสงค์การสอนมากน้อยเพียงใด

4. มีระดับความยากง่ายเพียงใด

5. ให้ประสบการณ์ตรง และประสบการณ์รองมากน้อยเพียงใด

6. ตรงกับความต้องการของครูเพียงใด

7. มีความทันสมัยหรือไม่เพียงใด
  8. เป็นประโยชน์และใช้ได้ยาวนานเพียงใด
  9. มีจำนวนมากพอที่จะหมุนเวียนหรือไม่
  10. มีคุณภาพทางเทคนิคเพียงใด
2. ขั้นตอนการพิจารณาเลือกแหล่งความรู้ในชุมชน ครูผู้สอนควรมีหลักเกณฑ์ดังนี้
    - 2.1 มีความสะดวก คล่องตัวในการใช้แหล่งความรู้นั้นๆ เช่น สะดวกในการพาผู้เรียนไปชม พาไปฝึกงาน หรือไปฟังการบรรยาย การสาธิต
    - 2.2 เวลา แหล่งความรู้ที่เลือกไว้สามารถที่จัดตารางเวลาที่เอื้อประโยชน์ต่อการสอน โดยไม่กระทบกระเทือนต่อเวลาเรียนที่ระบุไว้ตามหลักสูตร
    - 2.3 งบประมาณ การไปใช้แหล่งการศึกษาที่เลือกไว้ นั้น สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากนักหรือไม่
    - 2.4 การสนับสนุน และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับแหล่งความรู้ และการแก้ปัญหาพร้อมกัน

จากรายละเอียดในข้างต้น สามารถสรุปหลักเกณฑ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีการคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ โดยต้องพิจารณาถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในครั้งนั้น อีกทั้งมีความเหมาะสมกับประสบการณ์เดิมและความพร้อมของผู้เรียน รวมถึงความเหมาะสมในด้านงบประมาณที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้

1.6 วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้

วาสนา ชาวหา (2533) กล่าวว่า วิธีการนำแหล่งทรัพยากรชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน อาจทำได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. นำแหล่งทรัพยากรชุมชนหรือแหล่งความรู้นั้นๆ มาสู่ผู้เรียน ดังเช่น การเชิญผู้รู้หรือวิทยากรมาบรรยายให้ข้อคิดหรือสาธิตให้ผู้เรียนได้ฟังและชม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น หรือนำวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสัมผัสด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย และน่าสนใจขึ้น
2. นำผู้เรียนไปสู่แหล่งทรัพยากรชุมชน ในกรณีที่ไม่สามารถนำแหล่งทรัพยากรเข้ามาใช้ในโรงเรียนหรือห้องเรียนได้ เนื่องจากแหล่งทรัพยากรนั้นเป็นสถานที่ หรือมีน้ำหนักรวมเคลื่อนย้ายไม่ได้ หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ จำเป็นต้องนำผู้เรียนไปยังแหล่งทรัพยากรนั้นๆ ซึ่งต้องอาศัยการเดินทางไม่ว่าจะเป็นการเดินทางในระยะใกล้ๆ ไม่ต้องอาศัยยานพาหนะ ที่เรียกว่าการเดินทางโดยเท้า (Walking Trip) ไปจนถึงการเดินทางในระยะไกลๆ ต้องอาศัยยานพาหนะ

ตลอดจนที่พักรักษา ซึ่งการเดินทางเพื่อศึกษาหาความรู้ในสิ่งต่างๆ เรียกว่า ทัศนศึกษา หรือ การศึกษานอกสถานที่ (Educational Field Trip)

พินิจดา วีระชาติ (2542) ได้เสนอวิธีการใช้ประโยชน์จากการใช้แหล่งทรัพยากร ชุมชนไว้ 3 วิธี คือ

1. การนำสิ่งต่างๆนั้นเข้ามาในห้องเรียน ครูอาจเอามาเอง หรือให้นักเรียนช่วยกันนำมา ครูต้องพิจารณาดูว่านักเรียนต้องนำมาได้สะดวก ไม่ยุ่งยากลำบากในการนำมา และการเดินทางของนักเรียน สิ่งที่นักเรียนนำมาส่วนมากเป็นสัตว์เลี้ยง หรือไม่ก็เป็นเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งที่จะเรียนรู้ เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ ดิน หิน และแร่ เป็นต้น

2. ครูนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อศึกษาสิ่งต่างๆนั้นตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดของการเรียนรู้ เช่น นำนักเรียนไปสวนสาธารณะ ไปดูป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา สวนสัตว์ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เหมือนแร่ นา และไร่ เป็นต้น

3. การให้นักเรียนทำกิจกรรมเพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่างๆ เช่น ให้นักเรียนเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน ปลูกต้นไม้ เก็บตัวอย่างของพืช ดิน หิน และแร่ เป็นต้น ครูอาจให้นักเรียนทำที่โรงเรียน หรือทำที่บ้านก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การนำแหล่งเรียนรู้มาให้ผู้เรียนศึกษาและสัมผัสภายในห้องเรียน หรือการนำผู้เรียนออกไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ภายนอกห้องเรียน รวมถึงการให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเสริมที่มีโอกาสได้สัมผัสกับแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ล้วนเป็นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะวิธีการดังกล่าวนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยตรงจากทรัพยากร และสิ่งมีชีวิต รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการได้รับความรู้และความสามารถที่มีประโยชน์ด้วย

1.7 การศึกษานอกสถานที่

1.7.1 ความหมายของการศึกษานอกสถานที่

นักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการศึกษานอกสถานที่ หรือการไปทัศนศึกษา ไว้ดังนี้

อาบรัสคาโต้ และฮาดซาร์ด (Abruscato and Hassard, 1976) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกสถานที่ไว้ว่า การศึกษานอกสถานที่จัดเป็นต้นกำเนิดของการเรียนรู้ และสำรวจสำหรับเด็ก พ่อแม่ และครู ทำให้การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นส่วนเชื่อมระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียนของเด็กกับประสบการณ์ที่เด็กได้พบเห็นภายนอกโรงเรียน

เดคเกอร์ และเดคเกอร์ (Decker and Decker, 1984) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกสถานที่ไว้ว่า การศึกษานอกสถานที่ คือ การวางแผนพาเด็กไปศึกษา ณ ที่ใดที่

หนึ่ง นอกห้องเรียนหรือนอกอาคารเรียน อาจเริ่มต้นด้วยการเดินด้วยเท้าจนถึงการใช้พาหนะต่าง ๆ

สมคิด สร้อยน้ำ (2540) กล่าวว่า การศึกษานอกสถานที่ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักศึกษา รู้จักสังเกตและคิดหาเหตุผลด้วยตนเองวิธีหนึ่ง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ควรส่งเสริมให้มากเพราะช่วยให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรง และเปลี่ยนแปลงบรรยากาศอันจำเจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่นักเรียนได้ออกไปพบเห็นสภาพของชุมชน โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสาธารณสถาน จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดีกว่าการอ่านหรือการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เพียงอย่างเดียว

สมใจ แซงัวว (2541) กล่าวว่า การศึกษานอกสถานที่ เป็นการไปศึกษาและสังเกตสิ่งต่าง ๆ นอกห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในเรื่องที่สอนไปแล้ว ในชั้นเรียน และยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาด้านสังคม ใ้รู้จักความรับผิดชอบต่อชุมชน ต่อตนเอง และส่งเสริมการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วย สถานที่ที่ครูจะพานักเรียนไปศึกษา ได้แก่ บริเวณโรงเรียน โรงงาน สถานที่ราชการ โบราณสถานและสถานที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน

ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์ (2544) ได้ให้ความหมายถึงการศึกษานอกสถานที่ไว้ว่าเป็นเทคนิคและวิธีการชนิดหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งวิทยาการนอกห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นสถานที่สำคัญ วัตถุสิ่งของ หรือบุคคลสำคัญ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสรู้จักชุมชนดียิ่งขึ้นมีความพร้อมและสามารถปรับตัวกับชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

ทศนา แคมมณี (2544) ได้ให้ความหมายของวิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนและเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่อันเป็นแหล่งความรู้ในเรื่องนั้น (ซึ่งอยู่นอกสถานที่ที่เรียนกันอยู่เป็นปกติ) โดยมีการศึกษาสิ่งต่างๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผนไว้ และมีการอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษามา

จากความหมายข้างต้น พอสรุปได้ว่า การศึกษานอกสถานที่เป็นการเรียนรู้จากสถานที่ สิ่งมีชีวิต รวมถึงวัตถุสิ่งของทุกอย่างที่อยู่ภายนอกสถานศึกษาอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงในสภาพจริงที่ปรากฏอยู่ในชุมชนและท้องถิ่นของตน

1.7.2 ความสำคัญของการศึกษานอกสถานที่

สำหรับความสำคัญของการศึกษานอกสถานที่ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักการศึกษา ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของการศึกษานอกสถานที่ไว้ดังนี้

สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2535) ได้กล่าวว่า การศึกษานอกสถานที่นอกจากจะมีคุณค่าในฐานะสื่อประเภทหนึ่งแล้ว ยังมีคุณค่าพิเศษในตัวสื่อการศึกษานอกสถานที่ด้วย ดังนี้

1. สามารถนำไปเกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอนได้หลายวิชา และหลายระดับชั้น ตั้งแต่อนุบาลไปจนถึงชั้นมหาวิทยาลัย โดยผู้ที่มาศึกษาต่างระดับชั้นกัน เมื่อมาศึกษาในแหล่งเดียวกัน อาจจะมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกันก็เป็นได้

2. ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาที่ศึกษาและความหมายได้ดียิ่งขึ้นในลักษณะที่ถาวร เพราะการเรียนรู้บางอย่างไม่อาจจะเสนอได้ง่ายนักในห้องเรียน นอกจากนี้ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการศึกษานอกสถานที่ เมื่อผู้เรียนได้เห็นด้วยตาตนเองจะช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น สามารถนำไปใช้ให้สัมพันธ์กับหลักสูตรในรายวิชาต่างๆได้อย่างกว้างขวาง

3. สามารถเปลี่ยนทัศนคติที่พึงประสงค์ได้ เช่น สามารถปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักหวงแหน ภาคภูมิใจและรักษาศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งสำคัญต่างๆที่เป็นสมบัติของชาติ มีทัศนคติที่ดีต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาที่ดีให้คงอยู่ต่อไป

4. ช่วยสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สร้างความสนใจ เพราะในวัยเรียนของนักเรียนมักชอบผจญภัย สำรวจ อยากรู้อยากเห็น

5. เป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองชอบ

6. ช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ครู นักเรียนกับชุมชนดียิ่งขึ้น เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน

7. ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น และเป็นการฝึกฝนทักษะทางสังคมในขณะที่เดินทาง

8. ช่วยให้ครูและนักเรียนมีความเข้าใจหรือใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ทั้งครูและนักเรียน มีความเข้าใจกันมากขึ้น

9. ช่วยให้นักเรียนรู้จักโลกภายนอก(นอกห้องเรียน)มากยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้รู้จักการปรับตัวกับชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม

10. เพิ่มพูนทักษะการสังเกต การฟัง และการพูด

11. พัฒนาการเรียนรู้ด้วยการสังเกต พินิจพิจารณาสิ่งต่างๆมากขึ้น

12. ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักมีความรับผิดชอบมากขึ้น ทั้งต่อตนเอง ต่อกลุ่ม และต่อสังคม ตรงต่อเวลา และมีระเบียบวินัย

13. ส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ ทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อ เพราะได้เปลี่ยนบรรยากาศ ซึ่งนอกจากจะได้ความรู้โดยตรงแล้ว ยังได้รับการพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย ทำให้มีสุขภาพที่ดี

14. ช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง

นภเนตร ธรรมบวร (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาออกสถานที่ว่า ความสำคัญของการไปทัศนศึกษานั้น นอกจากเด็กจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงแล้ว การไปทัศนศึกษาออกสถานที่ยังช่วยขยายโลกทัศน์หรือมุมมองใหม่ๆให้กับเด็กอีกด้วย ทำให้เด็ก ๆ มีความตระหนักในสิ่งแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่มากขึ้น เด็ก ๆ ได้มีโอกาสเชื่อมโยงความรู้ที่ตนเรียนมากับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันการศึกษานอกสถานที่ก็ถือเป็นทางเลือกในการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ของเด็กจากที่เคยเรียนแต่เฉพาะในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ ครูคนเดิม เป็นการเรียนรู้จากโลกกว้าง และชุมชนรอบตัว

ทิตนา แคมมณี (2544) ได้กล่าวเกี่ยวกับข้อดีของการสอนโดยใช้การศึกษานอกสถานที่ ไว้ดังนี้

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง มีการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและความเป็นจริง
2. เป็นวิธีสอนที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. เป็นวิธีสอนที่เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะต่างๆจำนวนมาก เช่น ทักษะการวางแผน ทักษะการประสานงาน ทักษะการทำงานกลุ่ม และทักษะการแสวงหาความรู้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมต่างๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี และความเสียสละ เป็นต้น
4. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า การศึกษานอกสถานที่นั้นมีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสภาพการณ์จริงนอกสถานศึกษา นอกจากจะเป็นการขยายขอบเขตความรู้ให้แก่ผู้เรียนแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะความสามารถที่สำคัญต่อการเรียนรู้ เช่น การสังเกต การสำรวจ การวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ รวมทั้งเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกัน รวมทั้งยังเป็นการสร้างความใกล้ชิดระหว่างโรงเรียน ผู้เรียน และชุมชนท้องถิ่นด้วย

1.7.3 ประเภทของการจัดการศึกษานอกสถานที่

การศึกษานอกสถานที่แบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้ (ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526 อ้างถึงใน สุชาติ พจนพิมล, 2542)

1. การศึกษานอกสถานที่ภายในบริเวณโรงเรียน เหมาะสมกับเด็กเล็กๆ เพราะทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตัวได้ดี

2. การท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
  - 2.1 การท่องเที่ยวภายในประเทศ จังหวัดใกล้เคียง
  - 2.2 การท่องเที่ยวนอกประเทศ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ
3. การศึกษานอกสถานที่ เพื่อชมการทำสวน ทำไร่ และสถานที่สำคัญต่างๆ
4. การตั้งค่ายพักแรม เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ เช่น การกิน อยู่หลับนอน การเล่นรวมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะ ทำให้เด็กได้พัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีต่างๆ เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามัคคี การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และความอดทน
5. การศึกษานอกสถานที่ที่เป็นรายบุคคล ครูอาจมอบหมายให้นักเรียนไปค้นคว้าเรื่องราว สัมภาษณ์บุคคลเพื่อนำมารายงานในชั้นเรียน
6. การเยี่ยมเยียนระหว่างโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเพิ่มพูนความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มโรงเรียน
7. การศึกษานอกโรงเรียนแบบจินตนาการ คือ ครูคิดสมมุติขึ้น การศึกษาจากภาพยนตร์ หรือจำลองแผนที่ ภาพถ่าย แล้วสมมุติเรื่องราวต่างๆที่ต้องการศึกษา

สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2532) ได้แบ่งการศึกษานอกสถานที่เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์
  - 1.1 การศึกษาภายในบริเวณโรงเรียนหรือใกล้สถานศึกษา (Local School Trips) การศึกษาในลักษณะนี้ อาจจะใช้เวลาในชั่วโมงที่กำลังเรียน หรือนอกเวลาก็ได้ ทุกอย่างที่ควรค่าต่อการศึกษานอกสถานที่ เช่น เพื่อวัตถุประสงค์ทาง ศึกษาต้นไม้ ดอกไม้ ซึ่งอยู่ภายในโรงเรียน หรืออยู่หลังโรงเรียน ฯลฯ เป็นต้น
  - 1.2 การศึกษาภายในชุมชนใกล้เคียง (Community Trips) การศึกษาแหล่งวิชาในชุมชนสามารถช่วยขยายโลกทัศน์ของนักเรียนให้กว้างยิ่งขึ้นที่ไม่ใช่เฉพาะแต่ในห้องเรียนเท่านั้น การศึกษานอกสถานที่ลักษณะนี้เป็นการศึกษานอกสถานที่บริเวณที่ไม่ไกลจากโรงเรียนของนักเรียนมากนัก เช่น สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งจะต้องใช้เวลามากกว่าคาบเรียนปกติ ทำให้นักเรียนเข้าใจชุมชนดียิ่งขึ้นทั้งในด้านสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งความจริงแล้วการจัดการศึกษาในลักษณะนี้เป็นแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆท่าน เช่น โคเมนีอุส (Comenius) เปสตาลอซซี่ (Pestaozzi) เฮอ์บาท์ (Herbart) และฟร็อบเอล (Froebel) ที่เน้นการศึกษาต้องเป็นไปตามธรรมชาติ และเป็นการให้ความเจริญแก่ตนเอง
  - 1.3 การทัศนจร หรือ ท่องเที่ยว (Tour or Journey) การศึกษานอกสถานที่ในลักษณะนี้ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น เช่น อาจจะเป็นหลายวัน ต้องใช้การวางแผนในการเดินทางมากขึ้น การศึกษานอกสถานที่ในลักษณะนี้เน้นเพื่อความเพลิดเพลินในช่วงว่างๆหลังจากการเรียน หรือการทำงานมาเป็นเวลานาน
  - 1.4 การศึกษานอกสถานที่ในจินตนาการ (Imaginary Tours) การศึกษานอกสถานที่ในลักษณะนี้มุ่งเน้นเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ เป็นการศึกษานอกสถานที่ที่ต้องมีการศึกษา วางแผนอย่างละเอียดในการเดินทาง มีการศึกษาหาความรู้อย่างจริงจัง

จึงในเรื่องหรือข้อบ่งชี้ที่กำหนด มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องราวที่ได้ไปศึกษารายงานผล ฯลฯ นับเป็นการศึกษานอกสถานที่ในจินตนาการที่ควรจัดจริงๆ

1.5 การเยี่ยมชมระหว่างโรงเรียน (Inter-School Visits or Study Visits) การเยี่ยมชมระหว่างโรงเรียนอาจสรุปได้ 3 ประการ คือ

1.5.1 ระหว่างกลุ่มเฉพาะ เช่น ระหว่างชมรมต่างๆ เพื่อเปลี่ยนทัศนคติ ขอบเขต และการทำงานต่างๆ เป็นต้น

1.5.2 ระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจง เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั่วไป หรือเพื่อสัมพันธ์ไมตรีเท่านั้น

1.6 การศึกษานอกสถานที่เป็นรายบุคคล (Individual Trips) การศึกษานอกสถานที่ในลักษณะนี้เป็นการศึกษารายบุคคลเพื่อเก็บข้อมูลตามที่ได้รับมอบหมายจากครูอาจารย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน เช่น ทางชีววิทยา ภูมิวิทยา ธรรมชาติศึกษา โบราณคดี และมานุษยวิทยา เป็นต้น

1.7 การศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศ (Abroad Trips) การศึกษานอกสถานที่ประเภทนี้กำลังได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับ แต่การไปศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศค่อนข้างยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง แต่ก็เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่มีค่ามากอย่างหนึ่ง จากสถานที่ที่มีประชาชนพูดต่างภาษา ต่างเชื้อชาติและต่างวัฒนธรรม ประเพณี นับเป็นการศึกษานอกสถานที่ประเภทหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ปรารถนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน

2. แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์

2.1 การศึกษานอกสถานที่ในเมือง เป็นการศึกษานอกสถานที่ในบริเวณชุมชนเมืองที่มีประชากรอยู่หนาแน่น เช่น บริเวณที่อยู่ในเขตเทศบาลของแต่ละจังหวัด และแต่ละอำเภอ เป็นต้น

2.2 การศึกษานอกสถานที่นอกเมือง เป็นการศึกษานอกสถานที่ในบริเวณที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อย ซึ่งอาจมีความเหมาะสมในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โบราณคดี เป็นต้น

2.3 การศึกษานอกสถานที่ต่างประเทศ

3. แบ่งตามระยะทางจากโรงเรียนที่จัดการศึกษานอกสถานที่

3.1 ศึกษาภายในบริเวณโรงเรียน

3.2 ศึกษาภายในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

3.3 ทัศนจรเพื่อการศึกษา หมายถึง การศึกษานอกสถานที่ที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก นอกชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ หรืออยู่ไกลจากโรงเรียน

4. แบ่งตามระยะเวลาของการเดินทาง

4.1 การศึกษานอกสถานที่ระยะใกล้

4.2 การศึกษานอกสถานที่ระยะไกล

5. แบ่งตามระเบียบว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

การแบ่งตามประเภทของการศึกษานอกสถานที่ของกระทรวงศึกษานั้น ยึดระยะเวลาและระยะทางเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เพราะการศึกษานอกสถานที่ มีตั้งแต่ช่วงเวลาสั้นๆ เช่น 5 นาที ไปจนถึงสัปดาห์ ซึ่งการแบ่งตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการนี้ แบ่งได้ 3 ประเภท คือ

5.1 การพาไปนอกสถานศึกษาและไม่ค้างคืน เป็นการศึกษานอกสถานที่ในระยะ ใกล้ๆ อาจจะเป็นตั้งแต่ภายในบริเวณโรงเรียน ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ หรือในพื้นที่ที่สามารถไปศึกษาได้โดยไป-กลับ ได้ภายในวันเดียว

5.2 การพาไปนอกสถานศึกษาและค้างคืน เป็นการศึกษานอกสถานที่ที่มีระยะทางไกลออกไป จำเป็นต้องค้างคืน (การไปอยู่ค่ายลูกเสือและเนตรนารีจะไม่ถือว่าเป็นการศึกษานอกสถานที่)

5.3 การพาไปนอกราชอาณาจักร

6. แบ่งตามระเบียบมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒว่าด้วยการศึกษานอกสถานที่พ.ศ. 2518

การแบ่งหรือจำแนกประเภทของการศึกษานอกสถานที่ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีลักษณะคล้ายกับระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท เช่นเดียวกันคือ

6.1 การศึกษานอกสถานที่โดยไม่ค้างคืน

6.2 การศึกษานอกสถานที่โดยค้างคืน

6.3 การศึกษานอกราชอาณาจักร

สรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของการศึกษานอกสถานที่นั้น สามารถแบ่งได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์ สภาพภูมิศาสตร์ ระยะทางจากโรงเรียน ระยะเวลาของการเดินทาง และระเบียบของสถาบัน

1.7.4 แนวปฏิบัติในการจัดการศึกษานอกสถานที่

เฟนตัน (Fenton, 1996) ได้สรุปขั้นตอนการพาเด็กออกศึกษาสภาพแวดล้อมนอกสถานที่ เป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ชั้นเตรียมการขั้นต้น
- 2) ชั้นทำกิจกรรมนอกสถานที่
- 3) ชั้นทำกิจกรรมภายหลังศึกษานอกสถานที่

1. ขั้นเตรียมการขั้นต้น เป็นขั้นที่ทำกิจกรรมในห้องเรียน เป็นการให้ประสบการณ์แก่เด็กก่อนออกศึกษานอกสถานที่ เช่น ให้การศึกษาจากวีดิทัศน์ สไลด์ หรือรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ หรือสิ่งที่จะพาเด็กไปศึกษา การใช้เพลง เกม และมีการเตรียมการในเรื่องต่อไปนี้

1.1 การวางแผน ครูจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกสถานที่ มิฉะนั้นแล้วจะเป็นการจัดการศึกษาที่ไร้ค่า ซึ่งสอดคล้องกับเดคเคอร์ และเดคเคอร์ (Decker and Decker, 1984) และสโคบี (Scobey, 1986) ที่ได้กล่าวถึงการวางแผนเพื่อศึกษานอกสถานที่ไว้ว่า การวางแผนจัดการ ศึกษานอกสถานที่อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องครอบคลุมรายละเอียดต่างๆ โดยเริ่มจากการเลือกสถานที่ที่เหมาะสมให้เด็กได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา เพื่อให้เด็กเกิดความคิดและวางแผนล่วงหน้า เมื่อเด็กกลับจากเรียนรู้นอกห้องเรียนแล้ว อาจให้เด็กได้ลองปฏิบัติด้วยตนเอง การวางแผนการศึกษาออกสถานที่ควรมีการตกลงกฎระเบียบ การวางตัว ให้เด็กทุกคนทราบแล้วปฏิบัติร่วมกันเพื่อความปลอดภัย ให้เด็กได้รับรู้ถึงจุดประสงค์ของการศึกษา การสังเกต การกำหนด ให้ชัดเจนว่าจะต้องทำความเข้าใจกับสิ่งใดบ้าง การเก็บข้อมูล และการตอบคำถาม ที่ต้องการรู้

1.2 การกำหนดสถานที่และกำหนดเวลาในการเดินทาง สำหรับการสำรวจสถานที่ที่จะไปนั้น วินัย วีระวัฒนานนท์ (2532) กล่าวว่า ครูจะต้องรู้จักสถานที่ที่จะพานักเรียนไปศึกษาเป็นอย่างดี เช่น จะต้องใช้เวลาเดินทางเท่าไร สถานที่กว้างพอที่จะให้จำนวนนักเรียนที่พาเข้าไปหมดหรือไม่ มีสิ่งใดที่เป็นสิ่งที่น่าสนใจบ้าง ฯลฯ นอกจากนี้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521) กล่าวถึงการเลือกสถานที่ไว้ว่า ต้องไม่ไกลเกินไป หากอยู่ในระยะทางที่เดินไปได้ยิ่งดี ระยะเวลาทั้งการเดินทางไปกลับและการเยี่ยมชมสถานที่ควรเหมาะสมกับอายุและกิจวัตรประจำวัน เช่น เวลาอาหารกลางวัน การตรวจสอบว่าสถานที่ที่เลือกนั้นเด็กเคยไปมาแล้วหรือไม่ มีความปลอดภัยแก่เด็กเพียงพอที่จะนำเด็กไปหรือไม่ และต้องใช้เวลาเดินทางเท่าใดในการเดินทาง ซึ่งในเรื่องของเวลาในการเดินทางนั้น โบชอมป์ และแชแลนด์ (Beauchamp and Challand, 1961) ได้ให้ความเห็นว่า การศึกษานอกสถานที่สำหรับเด็กนั้น อาจใช้เวลาเดินทางเพียง 10 นาที หรือขยายออกไปเรื่อยๆ จนถึงการใช้พาหนะเดินทาง

1.3 การเตรียมตัวของครูสำหรับกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่
สมิทธ์ (Smith, 1976) และสวอน (Swan, 1970 อ้างถึงใน สุชาติ พจนพิมล, 2542) มีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการเตรียมตัวของครูไว้ดังนี้

1.3.1 ออกสำรวจและการศึกษาสถานที่ล่วงหน้าก่อนนำเด็กไป เพราะอาจเกิดปัญหาที่ไม่คาดคิดมาก่อน

1.3.2 ตรวจสอบอุปกรณ์ที่ต้องใช้ เช่น อุปกรณ์ที่เด็กควรใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาหาร เครื่องดื่ม จุดพักระหว่างทาง หรือภายในสถานที่ เป็นต้น

1.3.3 เตรียมข้อมูลต่างๆ สำหรับเด็กที่จะกระตุ้นให้เด็ก ๆ สนใจ
สิ่งที่จะไปศึกษาให้มากที่สุด

1.3.4 เตรียมข้อมูลความรู้ให้แก่ตนเองในเรื่องธรรมชาติ และ
วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะได้ชี้แนะให้เด็กสำรวจ และสร้างความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ตนได้รับ
ให้มากที่สุด

1.3.5 เตรียมกิจกรรมหลังกลับจากการศึกษานอกสถานที่ ได้
แก่ ให้เด็กได้มีการอภิปรายสรุป แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และให้เด็กได้มีโอกาสได้กล่าวถึงสิ่ง
ที่พวกเขาประทับใจมากที่สุดในการศึกษานอกห้องเรียนครั้งนี้ รวมทั้งให้มีการประเมินผลการ
เรียนรู้ของเด็กเมื่อกลับมาแล้ว ซึ่งเด็กอาจได้รับประโยชน์อื่นๆ นอกเหนือไปจากจุดประสงค์ที่
วางไว้อีกด้วย

1.4 การเตรียมตัวนักเรียน

สวอน (Swan, 1970 อ้างถึงใน สุชาติดา พจนพิมล, 2542)
กล่าวถึง สิ่งที่ครูควรคำนึงในการเตรียมตัวเด็กมีดังนี้

1.4.1 ให้เด็กเข้าใจถึงเหตุผลของการศึกษานอกสถานที่
เด็กควรมีความรู้พื้นฐานที่จะช่วยเสริมประสบการณ์การศึกษานอกสถานที่ เข้าใจความสัมพันธ์
ของการเรียนรู้ในห้องเรียนที่ผ่านมากับประสบการณ์ที่จะพบเมื่อศึกษานอกห้องเรียน

1.4.2 ควรมีการเตรียมตัวเด็กให้มีการสังเกตที่ดี มีการจดบันทึก
อย่างถูกต้อง มีการวิเคราะห์ สรุปทบทเรียนนั้นๆ

1.4.3 ต้องให้เด็กได้รู้จักมุ่งหมายในการออกศึกษานอกห้องเรียน

1.4.4 ควรจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เด็กรู้สึกที่น่าสนใจ
มีคุณค่า ไม่เป็นแต่เพียงบทเรียนซ้ำซากอีกบทหนึ่งเท่านั้น

1.4.5 ให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมโดยการแบ่งความรับผิดชอบให้
ทำ เช่น กลุ่มจดบันทึกข้อมูล กลุ่มสังเกตติดตามผล กลุ่มทดลองโดยใช้ประสาทสัมผัส เป็นต้น

1.4.6 กำหนดข้อตกลงในเรื่องของพฤติกรรมร่วมกันให้เข้าใจถึง
เหตุผลที่ควรปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ รวมถึงทำรายการสิ่งที่ควรสังเกตเมื่อไปถึงสถานที่นั้น

1.4.7 นำระบบกลุ่มย่อย หรือการจับคู่มาใช้เพื่อช่วยดูแลซึ่งกัน
และกัน โดยเฉพาะเมื่อเด็กมีอายุต่างกันหรือระดับชั้นต่างกันร่วมไปศึกษานอกห้องเรียนด้วยกัน
เด็กโตจะเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือแนะนำเด็กเล็กได้เป็นอย่างดี

2. ขั้นทำกิจกรรมนอกสถานที่ เป็นขั้นที่ออกไปศึกษาสำรวจสภาพแวด-
ล้อมนอกสถานที่ โดยใช้ธรรมชาติต่าง ๆ นอกห้องเรียนเป็นสื่อ ในขั้นนี้ครูต้องมีการแนะนำ
กระตุ้น ใช้คำพูด/คำถาม ให้สำรวจสิ่งต่างๆ ช่วยให้เกิดปัญหา รู้จักรวบรวมข้อมูลตามที่ได้
มีการวางแผนกันไว้ และในการทำกิจกรรมนอกสถานที่นั้น ลัดดาวัลย์ กัณหสุวรรณ (2532) ได้
ให้ความเห็นว่า ครูควรติดตามและดูแลเด็กไปตลอด เพื่อให้มีการซักถามอภิปรายในสิ่งใหม่ๆ ที่

พบเห็น แนะนำให้เด็กคิดและหาเหตุผลมาอธิบายในสิ่งที่ให้คำปรึกษา นอกจากนี้ ธิฟ (Thivw, 1970) ยังกล่าวว่าในขั้นนี้การเก็บรวบรวมในสถานการณนอกสถานที่เพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในห้องเรียนด้วย

พิกุล ประเสริฐศรี (2525) ได้เสนอแนะสิ่งที่ควรให้นักเรียนมีโอกาสได้ปฏิบัติในขณะออกกิจกรรมนอกสถานที่ ดังต่อไปนี้

- 1) ให้เด็กสังเกต เช่น สังเกตต้นไม้ หญ้า สระน้ำ สี ส่วนประกอบ และรูปทรง
- 2) ให้เด็กได้สัมผัสต่างๆ เช่น สัมผัสพื้นผิวของต้นไม้ ชูดเปลือกไม้ และดมดอกไม้
- 3) ให้เด็กสนทนาพูดคุยกับเพื่อนๆ ครู เช่น ต้นไม้ ใบไม้ หรือดอกไม้เหล่านี้มีอะไรคล้ายคลึงกันบ้าง ได้พบเห็นต้นไม้ ดอกไม้ชนิดไหน
- 4) ให้เด็กได้เข้าใจมโนทัศน์ง่ายๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกสถานที่ในแต่ละครั้ง
- 5) ให้เด็กฝึกทำงานด้วยกัน ฝึกรับผิดชอบ
- 6) ปลูกฝังความรู้สึกซาบซึ้ง และรักธรรมชาติ
- 7) ปลูกฝังคุณธรรมที่พึงงามต่างๆ เช่น ความเมตตากรุณา

ทิศนา ขัมมณี (2544) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับข้อปฏิบัติเมื่อเดินทางไปที่ยังสถานที่ที่จะศึกษาแล้วว่า ผู้สอนควรประชุมผู้เรียนทั้งหมดก่อนปล่อยผู้เรียนให้ไปศึกษาตามความสนใจของตน โดยย้ำถึงวัตถุประสงค์ของการมาศึกษา การเคารพต่อสถานที่ ความปลอดภัย การศึกษาด้วยวิธีการที่เตรียมมา และการนัดหมายและการตรงต่อเวลา เมื่อทำความเข้าใจแล้ว จึงปล่อยให้ผู้เรียนไปศึกษาด้วยตนเอง โดยผู้สอนสังเกตการณ์ทั่วไป

3. ขั้นทำกิจกรรมภายหลังศึกษานอกสถานที่ เมื่อเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมนอกห้องเรียนแล้ว ครูต้องนำเด็กมารวมกันแล้วอภิปรายเพื่อตอบคำถามต่างๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กซักถามเกี่ยวกับปัญหาที่เขาพบ และต้องการทราบ การอภิปรายซึ่งเป็นกิจกรรมหลังทำกิจกรรมนอกห้องเรียนนั้น อาจนำกลับมาทำที่โรงเรียนหรือห้องเรียนได้ สุดท้ายของการอภิปราย เด็กควรได้แนวความคิดในเรื่องที่ศึกษา

3.1 การทำกิจกรรมที่สัมพันธ์กันกับสิ่งที่ศึกษา อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1 เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งที่ศึกษา หรือรวบรวมข้อมูลจากการศึกษานอกห้องเรียน เพื่อนำมาสู่กิจกรรมในห้องเรียน เพื่อวิเคราะห์ถึงความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษานอกห้องเรียน

3.1.2 เป็นการร่วมมือกันทำสมุดบันทึกสิ่งที่ได้รับจากการไปศึกษานอกห้องเรียน หรือนักเรียนเล่าถึงสิ่งที่เขาพอใจ ถ้าเป็นนักเรียนอนุบาลก็ให้ครูเขียนตามที่นักเรียนเล่าให้ครูฟัง

3.1.3 เป็นกิจกรรมที่ครูพาเด็กออกไปสู่ธรรมชาติใหม่อีกครั้ง โดยสอนตามสิ่งที่เด็กพบและสนใจจริงๆ ถ้าเป็นไปได้พยายามสังเกตเด็ก ว่าเด็กสนใจอะไรแล้วสร้างหลักสูตรรายสัปดาห์ เนื่องจากหากเตรียมล่วงหน้าก็จะเป็นการไม่ให้ความสนใจกับวิธีคิดและการสำรวจของเด็กที่เขาคิดกันเอง

3.2 การประเมินผล เป็นการวิเคราะห์ว่าการศึกษานอกห้องเรียนครั้งนี้ประสบความสำเร็จหรือไม่ หรือบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งอาจจะพิจารณาได้จากการรายงาน การอภิปราย การพูดคุย หรือการทดสอบ

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปขั้นตอนของการศึกษานอกสถานที่ได้ดังต่อไปนี้

1. ขั้นกระตุ้นและให้ประสบการณ์ก่อนออกศึกษานอกสถานที่ เป็นขั้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนั้นๆ โดยการปูพื้นฐานความรู้ของเรื่องที่จะไปศึกษาผ่านวิธีการต่างๆ เช่น วิธีการซักถาม พูดคุย อภิปราย เล่นเกม ร้องเพลง การใช้ภาพประกอบ และการชมวีดิทัศน์ของเรื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. ขั้นเตรียมการก่อนออกศึกษานอกสถานที่ เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องร่วมกันกำหนด และวางแผนเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่ครั้งนี้ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษานอกสถานที่ การกำหนดข้อตกลงและการปฏิบัติตนขณะออกศึกษานอกสถานที่ การวางแผนการดำเนินกิจกรรมขณะศึกษานอกสถานที่ การสำรวจเส้นทางการเดินทาง การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในการศึกษา และการทำหนังสือขออนุมัติจากต้นสังกัดของสถานศึกษา เป็นต้น

3. ขั้นการเดินทางและศึกษานอกสถานที่ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้ลงมือศึกษาเรียนรู้ และทำกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ เพื่อนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้ และฝึกฝนทักษะความสามารถต่างๆ ครูผู้สอนควรที่จะทบทวนวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกสถานที่ ข้อตกลงและการปฏิบัติตนขณะศึกษานอกสถานที่ รวมถึงลำดับขั้นของกิจกรรมต่างๆที่ได้วางแผนไว้ให้กับผู้เรียนก่อนที่ผู้เรียนจะเริ่มศึกษาเรียนรู้ และในระหว่างที่ผู้เรียนศึกษานอกสถานที่นั้น ครูผู้สอนต้องสังเกตการณ์ และกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในสิ่งต่างๆที่พบเห็น โดยการใช้คำพูดหรือคำถาม ทำทนายให้เด็กคิด

4. ขั้นสรุปภายหลังการศึกษานอกสถานที่และประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องสรุปความรู้และทักษะที่ได้จากการศึกษานอกสถานที่ โดยครูผู้สอนสามารถทำกิจกรรมสรุปภายหลังการศึกษานอกสถานที่ได้ โดยการถาม-ตอบเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้จากการศึกษานอกสถานที่ การจัดทำรายงาน การจัดนิทรรศการ ฯลฯ และเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าการศึกษานอกสถานที่ที่ดำเนินขึ้นมาเป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ครูผู้สอนควรจัดประเมินผลการศึกษาออกสถานที่ด้วย ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมการประเมินผล อาจเป็นการ

ประชุมอภิปรายร่วมกัน การเขียนเรียงความเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้ร่วมกันพิจารณาถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในการศึกษานอกสถานที่ สาเหตุของปัญหา รวมถึงการได้มีโอกาสเสนอข้อเสนอนี้ และแนวทางแก้ไขร่วมกันผ่านกิจกรรมดังกล่าวด้วย

1.8 ผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติที่มีต่อความสามารถและเจตคติในการเรียนรู้ของผู้เรียน

การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เน้นการเรียนรู้จาก ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียนเอง มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากครูอาจารย์และหนังสือเรียนเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันกระบวนการการเรียนรู้ดังกล่าว นับเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านการศึกษา มีการสนับสนุนและกระตุ้นให้ครูผู้สอนนำรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้ในการเรียนการสอนจริง ทั้งนี้เพราะกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ควบคู่ไปกับการสร้างความสุขในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนด้วย ดังที่ได้มีการศึกษาวิจัยถึงผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังนี้

ไปก์ (Pike, 1954 cited in Hammerman, 1973) ได้ศึกษาผลของการสอนวิทยาศาสตร์นอกห้องเรียน โดยทดสอบนักเรียนเกรด 9 ก่อนเข้าค่ายศึกษานอกห้องเรียน และหลังจากที่กลับมาจากโรงเรียนแล้ว พบว่า นักเรียนมีความรู้ทางด้านความสัมพันธ์ของพืช หิน และสิ่งอื่นๆเพิ่มขึ้น รวมทั้งนักเรียนที่มีการแสดงออกน้อยก็มีการแสดงออกมากขึ้นในด้านการพูด การแสดงความคิดเห็น ความรู้ และทักษะในการอยู่ค่าย

สแต็ค (Stack, 1960 cited in Hammerman, 1973) ทำการทดสอบกับนักเรียนเกรด 5-6 จากพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำถึงปานกลาง ก่อนและหลัง 1 สัปดาห์ หลังจากได้รับประสบการณ์การเรียนนอกห้องเรียน เพื่อประเมินเจตคติในการแสดงความคิดเห็นรวบยอดเกี่ยวกับโรงเรียน ครู ตนเอง เพื่อนร่วมชั้นในการอยู่ค่ายในโรงเรียน พบว่า

1. หลังจากอยู่ค่าย มีการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับเจตคติ โดยนักเรียนทั้งสองเกรดมีพฤติกรรมทางบวกกับครูประจำชั้น
2. หลังจากอยู่ค่าย เด็กผู้ชายเปลี่ยนเจตคติที่มีต่อครูประจำชั้นมากกว่าเด็กหญิง
3. หลังจากได้รับประสบการณ์ นักเรียนทั้งหมดมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติไปในทางบวกต่อการเข้าค่ายในโรงเรียน

4. นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเกิดความคุ้นเคยกันมากขึ้น เป็นลักษณะประสพ-
การณ์ที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของประสพการณ์การอยู่อาศัยในโรงเรียน

5. โดยภาพรวมแล้วการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อเพื่อนเป็นไปในทางบวกมากขึ้น
โดยที่เด็กผู้ชายได้สร้างมิตรภาพที่ตามมาภายหลังการเข้าค่ายมากกว่าเด็กผู้หญิง

เรซ (Raze, 1990) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาออก
สถานที่ของโรงเรียนรัฐบาลที่มีต่อทัศนคติของนักเรียนเกรด 5 ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติในการ
มีส่วนร่วมอยู่ในด้านบวก ทัศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมทางสังคมแตกต่างกัน
และพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ทัศนคติของ
นักเรียนเพิ่มขึ้นในทางบวกเมื่อได้รับประสบการณ์จากโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาออกชั้นเรียน

มณฑิพย์ เพชรรุ่ง (2533) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสิ่งแวดล้อม
ศึกษาในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง “มลพิษทางน้ำ” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่
เรียนในห้องเรียนกับกลุ่มที่เรียนนอกห้องเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา
ในวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มที่เรียนนอกห้องเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนในห้องเรียน

ธิดา พิทักษ์สินสุข (2533) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอก
สถานที่ที่เหมาะสมกับนักเรียนอนุบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษานอก
สถานที่สำหรับนักเรียนอนุบาลที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่ง คือ หลักการและเหตุ
ผล กล่าวถึงความหมายและคุณค่าของการศึกษานอกสถานที่ ส่วนที่สอง คือ แนวปฏิบัติในการ
จัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนทั้ง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นก่อนศึกษานอกสถานที่ ขั้น
ขณะศึกษานอกสถานที่ และขั้นหลังศึกษานอกสถานที่ รูปแบบนี้พัฒนาจากฉบับร่างที่ผู้ทรง
คุณวุฒิและผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า ขั้นตอนต่างๆมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้กับนัก
เรียน เมื่อนำมาปรับปรุงและทดลองใช้กับนักเรียนอนุบาล พบว่า นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี
ครูไม่พบปัญหาหรือความยุ่งยากใดๆ ส่วนผู้ปกครองก็เห็นด้วยกับแนวปฏิบัติในรูปแบบ การจัด
การศึกษานอกสถานที่ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

สุชาติา พจนพิมล (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการสอนสิ่งแวดล้อม
ศึกษา เรื่อง “สารพิษใกล้ตัว” ด้วยวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียน ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลาง และต่ำ หลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์ผ่าน 80% และ
ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมการสอน พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมส่วนใหญ่มีความ
คิดเห็นว่าการสอนนี้อยู่ในระดับเหมาะสมมาก

สุรศักดิ์ ปะดังตาโต (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้
ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคม
ศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 70 % นอกจากนี้ผู้วิจัยยัง

สามารถพัฒนารูปแบบการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

1. ชี้นำเสนอ เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันเสนอปัญหาโดยใช้สื่อ วิธีการต่างๆกระตุ้นความสนใจเพื่อไปสู่การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ชี้นำกำหนดจุดประสงค์ เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหา กิจกรรมวัตถุประสงค์ของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ชี้นำวางแผน เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนในเรื่องของการจัดเตรียมคำถามปัญหา เตรียมอุปกรณ์ วางแผนป้องกันแก้ปัญหาอุปสรรค
4. ชี้นำดำเนินงาน เป็นขั้นของการออกปฏิบัติงานตามที่วางแผนไว้
5. ชี้นำประเมินผล เป็นขั้นที่สรุปผลจากการปฏิบัติงาน และการทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน

ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์ (2544) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาผลของการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนกับการสอนปกติ พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนมีผลการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่สอนปกติ และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นที่ดีต่อการนำแหล่งทรัพยากรชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน

จากผลการศึกษาวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินั้น ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ทำให้สามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาที่เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี มีการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ต่างๆให้กับผู้เรียน ควบคู่ไปกับการสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในทางบวกอีกด้วย

2. รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท (Anchored Instruction)

2.1 ความหมายของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท

แบรนสฟอร์ด และคณะ (Bransford and others, 1986 cited by Michael, 1989) ให้ความหมายของการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทว่า หมายถึง กลไกที่จะช่วยให้นักเรียนใช้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อการชี้ชัด แจกแจง และแก้ปัญหา

แมคลาร์ที และคณะ (McLarty and others, 1989 cited by Bauer, 1994) ให้ความหมายของการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทว่า คือ การใช้สิ่งแวดล้อมร่วมกันอย่างมาก ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีความสามารถในการจดจำและแจกแจงปัญหาต่างๆในขณะ ที่สำรวจเนื้อหาจากสิ่งที่ผู้สอนนำเสนอ

แบรนสฟอร์ด และคณะ (Bransford and others, 1990 cited by Bauer, 1994) ให้ความหมายของการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทว่า เป็นจุดรวมหรือปัญหาที่ตั้งขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจ

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทว่า คือ แบบแผนในการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนนำเสนอสาระอิงบริบทให้ผู้เรียนพิจารณาประเด็นต่างๆในหลายแง่มุมที่ต้องการค้นคว้าหาความรู้ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายแล้วนำความรู้ที่ค้นพบมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จากนั้นสรุปเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ได้รับกับสาระอิงบริบทเดิม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสาระอิงบริบทนั้นๆยิ่งขึ้น แล้วนำความรู้ที่ได้ทั้งหมดไปใช้ในการพิจารณาประเด็นที่ต้องการค้นคว้าต่อไป

สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท คือ แบบแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระอิงบริบท จากนั้นให้ผู้เรียนได้พิจารณาถึงประเด็นที่สนใจแล้วทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในประเด็นเหล่านั้น ด้วยวิธีการที่หลากหลายซึ่งจะทำให้ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจเนื้อหาจากสาระอิงบริบทนั้นได้ชัดเจน และกว้างไกลยิ่งขึ้น

2.2 เป้าหมายของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท

แบรนสฟอร์ด และคณะ (Bransford and others, 1988 cited by Michael, 1989) กำหนดเป้าหมายของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทไว้ว่า เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถสังเกตเห็นสภาวะวิกฤตของสถานการณ์ปัญหา และเพื่อให้มีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยน การรับรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสาระอิงบริบทที่ผู้เรียนได้พิจารณาจากมุมมองต่างๆที่แปลกใหม่ออกไป

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนี้ มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาได้รับการส่งเสริมคุณลักษณะความใฝ่รู้ด้วยการฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ใน 5 ทักษะ ได้แก่ (1) ทักษะการกำหนดประเด็นค้นคว้า (2) ทักษะการคาดคะเนผล (3) ทักษะการกำหนดวิธีการค้นคว้าและดำเนินการ (4) ทักษะการวิเคราะห์ผลการค้นคว้า และ (5) ทักษะการสรุปผลการค้นคว้า พร้อมทั้งส่งเสริมเจตคติต่อการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

จากคำกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า เป้าหมายของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทนั้น มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพิจารณาถึงประเด็นย่อยๆที่แฝงอยู่ในเนื้อหาความรู้ที่ผู้สอนกำหนดให้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความรู้เหล่านั้นอย่างแจ่มแจ้ง และตรงตามความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะความใฝ่รู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 คุณลักษณะและลักษณะเด่นของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท

2.3.1 คุณลักษณะของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท

รีบอย และ เซมบี้ (Reboy and Semb, 1991) กล่าวว่า การสอนโดยใช้สาระอิงบริบท จัดเป็นการสอนที่เน้นถึงเนื้อหาที่สอน การฝึกปฏิบัติ การเรียนการสอนต่างๆในชั้นเรียน และความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

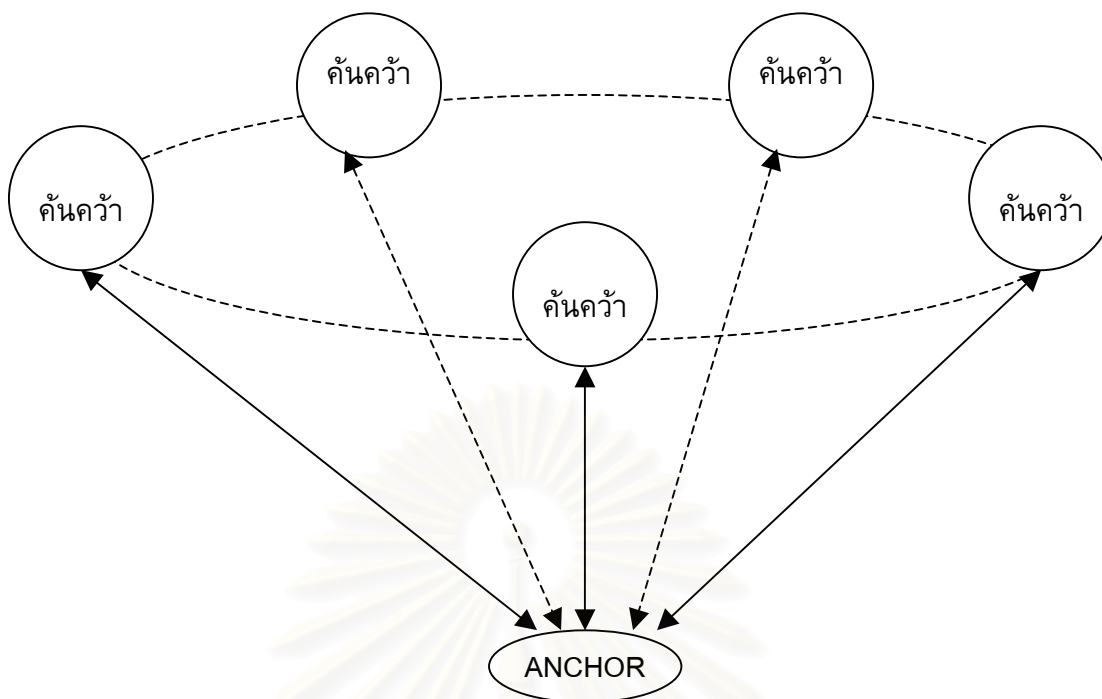
แพบ และ เมคอินไทร์ (Pape and McIntyre, 1992) ได้กล่าวถึงการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทว่า เป็นการสอนที่มีพื้นฐานอยู่ที่การทำกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมทักษะความรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆจากสาระอิงบริบท ด้วยการทำกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพิ่มขึ้น สำหรับเป็นเครื่องมือที่ใช้แก้ปัญหาในอนาคต

วีย์ และคณะ (Vye and others, 1990) กล่าวว่า ผู้เรียนจะได้เห็นงานทั้งหมด (Whole Task) โดยผู้สอนจะคอยให้การสนับสนุนด้านแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเห็นความคิดรวบยอดที่ซับซ้อน เนื้อหาที่เรียนรู้จะถูกนำมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เรียน โดยเนื้อหาดังกล่าวมีความกว้างและครอบคลุมมากพอที่ผู้สอนจะบูรณาการเข้ากับเนื้อหาที่มีในหลักสูตร ผู้เรียนจะทำหน้าที่จำแนกเป้าหมายการเรียนรู้จากเนื้อหา โดยคิดพิจารณาจากสาระอิงบริบท ซึ่งเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนเห็นถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ใหม่ เกิดความสนใจและเห็นความสำคัญของเป้าหมาย และสามารถกำหนดเป้าหมายสำหรับการเรียนรู้ต่างๆด้วยตนเองได้

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้สรุปถึงลักษณะของสาระอิงบริบท (Anchor) ไว้ดังต่อไปนี้

Anchor ตามรากศัพท์เดิมมีความหมายว่า “สมอเรือ” เมื่อนำมาประกอบกับคำว่า Instruction เพื่อใช้เป็นชื่อรูปแบบการสอนแบบหนึ่งนั้น หากพิจารณาตามนัยด้านความหมายเดิมของ Anchor แล้ว พอสรุปความหมายของ Anchor ตามลักษณะการใช้งานได้ว่า หมายถึง “จุดรวม ความลึก และความกว้าง” ซึ่งสรุปและนำเสนอในรูปแบบแผนภาพของความหมายของคำว่า Anchor ได้ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1 Anchor และการจัดการเรียนการสอนแบบ Anchored Instruction

จากแผนภาพข้างต้น แสดงถึงการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการกำหนดประเด็นต่างๆ และมีการคั่นคว่ำเพิ่มเติมด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยพิจารณาจากสาระที่ให้มาในเบื้องต้น แล้วจึงพิจารณาแยกออกเป็นสาระย่อยๆตามมุมมองของผู้เรียน กล่าวได้ว่า "สาระอิงบริบท" นั้น หมายถึง เนื้อหาสำคัญที่ได้รับการจัดกระทำให้ประกอบด้วย ประเด็นหัวข้อต่างๆที่มีความครอบคลุมเนื้อหาของบทเรียนหนึ่งๆนั้น แต่ยังคงมีความซับซ้อนอยู่ในตัวเองที่สามารถศึกษาคั่นคว่ำต่อไปได้ โดยกำหนดให้เนื้อหาที่มีคุณลักษณะที่น่าสนใจ แล้วนำเสนอเนื้อหาสำคัญนี้ผ่านทางสื่อการสอนต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ บทความ การแสดงบทบาท เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาคั่นคว่ำเพิ่มเติมได้ในหลายแง่มุม และศึกษาคั่นคว่ำด้วยวิธีการคั่นคว่ำที่แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทนั้นควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีความครอบคลุม คือ มีประเด็นหัวข้อส่วนใหญ่ของเนื้อหา หรืออาจครบทุกหัวข้อตามขอบเขตเนื้อหาของบทเรียน และข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอเป็นสาระอิงบริบทนั้น จะต้องมีความซับซ้อนอยู่ในตัวเอง หมายถึง ประเด็นเนื้อหาในสาระอิงบริบทนั้นต้องมีประเด็นที่ผู้เรียนสามารถสืบค้นต่อไปได้อีกด้วย และสาระอิงบริบทดังกล่าวต้องไม่มีการนำเสนอบทสรุปของประเด็นใดๆ เพื่อให้ผู้เรียนทำหน้าที่ในการสืบค้นและสรุปประเด็นด้วยตนเองได้อย่างเต็มที่

2. เนื้อหาที่นำมาเป็นสาระอิงบริบทสำหรับการเรียนรู้ของรูปแบบการสอนนี้ จะต้องมีความน่าสนใจ คือ เป็นเรื่องราวที่ผู้เรียนสามารถพบเห็นได้ในชีวิตจริง หรือมีความแปลกใหม่ โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับระดับอายุ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนด้วย

3. สาระอิงบริบทดังกล่าวต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างบริบทใหม่ๆ ได้ กล่าวคือ เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้พิจารณาสาระต่างๆ ในมุมมองที่แตกต่างกัน

4. การเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนนี้สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นของการค้นคว้าจากสาระอิงบริบทนั้นๆ ได้ และเมื่อเรียนรู้จนครบทุกขั้นตอนแล้ว ผู้เรียนสามารถสร้างข้อสรุปที่เป็นความคิดรวบยอดของเรื่องได้

2.3.2 ลักษณะเด่นของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท

นอกจากคุณลักษณะที่ได้กล่าวในหัวข้อที่ผ่านมา วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ยังได้กล่าวถึงลักษณะเด่นของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทไว้ดังนี้

1) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นค้นคว้าด้วยตนเอง นับเป็นการเรียนรู้ด้วยความสนใจ

2) ผู้เรียนได้ฝึกการค้นคว้าหาความรู้ ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้ที่ผู้เรียนกำหนดเอง โดยได้มีโอกาสฝึกทักษะสำคัญในการแสวงหาความรู้ เช่น ทักษะในการกำหนดประเด็นค้นคว้า ทักษะในการคาดเดาผล ทักษะในการกำหนดวิธีการแสวงหาความรู้ เป็นต้น

3) มีขั้นตอนที่ชัดเจนในการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ใหม่กับความรู้เดิม

4) เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้แบบไม่กระตือรือร้น

5) เป็นรูปแบบการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงหน้าที่ของข้อมูลข่าวสารที่ผู้เรียนเรียนรู้ และกำหนดความหมายสำคัญของข้อมูลที่นำเสนอได้

6) เป็นรูปแบบการสอนที่สร้างรูปแบบการคิด โดยรูปแบบการคิดนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้เรียนต้องการในกระบวนการจัดกระทำกับแหล่งข้อมูล เพื่อจะทำให้หลีกเลี่ยงจากการทำงานโดยปราศจากข้อมูลสนับสนุนและแสดงความคิดที่ไม่เหมาะสม

7) เป็นรูปแบบการสอนที่ช่วยผู้เรียนอ่อน ในการกำหนดรูปแบบการคิด และใช้บริบทร่วมกัน

8) เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยหลีกเลี่ยงการเรียนรู้แบบเป็นผู้รับความรู้เพียงอย่างเดียว (Passive) โดยการให้ผู้เรียนมีการเรียนแบบเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับ (Active) ด้วยบรรยากาศการสืบค้นความรู้ให้เด็กเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การค้นคว้าด้วยตนเอง กิจกรรมกลุ่ม และการอภิปรายในห้องเรียน

9) ผู้เรียนมีโอกาสเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารความคิดและการโต้แย้งกับผู้อื่น รวมถึงการวิเคราะห์วิจารณ์คำโต้แย้งของผู้อื่นที่นำเสนอ

10) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามความเข้าใจของผู้เรียน ทำให้เกิดความคิดใหม่ที่แตกต่างไปจากครู แบบเรียน และจากเพื่อนร่วมชั้น

11) เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการนำความรู้ไปใช้ กล่าวคือมีขั้นตอนของรูปแบบที่กำหนดให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ในการสำรวจความรู้อื่นเพิ่มเติม

จากสาระข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทนั้นมีคุณลักษณะเฉพาะ นั่นคือเป็นรูปแบบการสอนที่ผู้สอนจะต้องใช้ข้อมูลข่าวสารที่มีความครอบคลุม และน่าสนใจมาประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงในขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องมีการส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถสร้างบริบทใหม่ๆ และกระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นค้นคว้าจากสาระอิงบริบทที่เรียนรู้ และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนแล้ว ผู้เรียนจะต้องสามารถสรุปความคิดรวบยอดของเนื้อหาความรู้ที่เรียนรู้ไปแล้วได้

สำหรับลักษณะเด่นของรูปแบบการสอนนี้ คือ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่การกำหนดประเด็นค้นคว้า การค้นคว้าหาความรู้ และการฝึกความสามารถในการคิดขณะปฏิบัติกิจกรรม รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทนั้นมีขั้นตอนการเชื่อมโยงความรู้ที่ศึกษาเรียนรู้อย่างชัดเจน และเป็นรูปแบบการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญกับการฝึกผู้เรียนให้สามารถบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝึกฝนการคิดอย่างเป็นระบบ และให้โอกาสผู้เรียนได้สื่อสารและโต้แย้งในด้านความคิดอย่างมีเหตุผล โดยที่ผู้เรียนทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนและครูผู้สอน ซึ่งถือเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นรูปแบบการสอนที่มีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมาก

2.4 กระบวนการของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท

แมคลาร์ที และคณะ (McLarty and others, 1989) กล่าวถึงกระบวนการสอนตามรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทมีขั้นตอนดังนี้

- 1) การเลือกสาระอิงบริบทที่เหมาะสม
- 2) การแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสาระอิงบริบท
- 3) การขยายสาระอิงบริบท
- 4) การใช้ความรู้ต่างๆเป็นเครื่องมือสำหรับการแก้ปัญหา
- 5) การสอนด้วยสาระอิงบริบท
- 6) การรวมสาระอิงบริบทเข้ากับประสบการณ์ที่รู้แล้ว
- 7) การให้ผู้เรียนได้มีการสำรวจเนื้อหาเพิ่มเติม

นอกจากนี้ แมคลาร์ที และคณะ ได้ให้รายละเอียดพร้อมยกตัวอย่างงานวิจัยที่ทำขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับการนำรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทไปใช้มาประกอบการอธิบายเพิ่มเติม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเลือกสาระอิงบริบทที่เหมาะสม (Choosing an appropriate anchor)

การเลือกสาระอิงบริบทขึ้นอยู่กับเป้าหมายของหลักสูตรในการสอนครั้งนั้นๆ หมายความว่า สาระอิงบริบทหนึ่งๆอาจไม่เหมาะสมกับทุกสถานการณ์ ดังนั้นการเลือกสาระอิงบริบทจึงต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) วิเคราะห์โครงสร้างเป้าหมายของหลักสูตรที่จะสอนว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง
- 2) เลือกสาระอิงบริบท ด้วยการพิจารณาถึงความเชื่อมโยงของสาระอิงบริบทกับโครงสร้างเป้าหมายของหลักสูตร

สำหรับตัวอย่างการเลือกสาระอิงบริบทนั้น เป็นการเลือกวีดิทัศน์มาเป็นสาระอิงบริบท ในการสอนนักเรียนระดับเกรด 5 เริ่มด้วยการวิเคราะห์ถึงขอบข่ายของหลักสูตรระดับเกรด 5 ของรัฐ พบว่า

วิชาทางด้านภาษา โครงสร้างเป้าหมายประกอบด้วย โครงร่างด้านศัพท์ และความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่าน

วิชาสังคมศึกษา โครงสร้างเป้าหมายประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา และประวัติศาสตร์โลก

วิชาวิทยาศาสตร์ โครงสร้างเป้าหมายประกอบด้วย การประดิษฐ์เครื่องจักรกลอย่างง่าย ๆ

จากนั้นจึงมาพิจารณาเลือกวีดิทัศน์ที่จะมาเป็นสาระอิงบริบท โดยจะต้องพิจารณาถึงโครงเรื่องที่ตีความชัดเจน มีความเป็นเหตุเป็นผล และจะต้องมีความเชื่อมโยงกับเนื้อหา ด้านองค์ประกอบทางไวยากรณ์ คำพูด ภาพซึ่งทำให้เห็นชัดเกี่ยวกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสาระอิงบริบท (Developing shared expertise around the anchor)

ในขั้นตอนนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายถึงสาระอิงบริบท โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่าสาระอิงบริบทที่นำมาสามารถนำเสนอข้อมูลแก่ผู้เรียนได้หลายแง่มุม ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ คือ

- 1) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันพิจารณาสาระอิงบริบท
- 2) ผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับสาระอิงบริบทในแง่มุมต่างๆ
- 3) ผู้สอนสร้างบรรยากาศให้มีการอภิปรายอย่างทั่วถึง เช่น การตั้งคำถาม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การขยายสาระอิงบริบท (Expanding the anchor)

การเพิ่มเติมเนื้อหาของสาระอิงบริบทที่ใช้ในการสอนเมื่อมีการใช้สาระอิงบริบทเดิมในโอกาสต่อมา ทั้งนี้เนื่องมาจากพบว่าสาระอิงบริบทหนึ่งๆ แม้จะมีคุณค่าทางด้านเนื้อหาตามที่ตาม แต่เมื่อใช้ซ้ำกันบ่อยๆ ผู้เรียนจะให้ความสนใจน้อยลง จึงมีการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระขึ้นอย่างไรก็ตามการเพิ่มเติมสาระอิงบริบท ต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของการนำเสนอด้วย เช่น การใช้สาระอิงบริบทครั้งแรกเลือกใช้ภาพยนตร์เรื่อง Sherlock Holmes ต่อมาเพิ่มเติม

เนื้อหาด้วยการเสนอภาพยนตร์เรื่อง Oliver Twist ซึ่งก็เป็นเรื่องที่เกิดในยุควิกตอเรีย (Victorian Era) เช่นเดียวกัน แต่มีความขัดแย้งกันในด้านข้อมูล กล่าวคือ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในภาพยนตร์เรื่อง Sherlock Holmes จะเป็นลักษณะของความร่ำรวย ในขณะที่ในเรื่อง Oliver Twist จะมีความเป็นอยู่ที่ยากจน เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การใช้ความรู้ต่างๆเป็นเครื่องมือสำหรับการแก้ปัญหา (Using knowledge as tools for problem solving)

ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่ได้ในการแก้ปัญหา ดังนี้

1) ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงข้อมูลใหม่ๆที่มีเหตุผลและมีคุณค่า เช่น ให้นักเรียนสำรวจเนื้อหาของภาพยนตร์ เพื่อให้สามารถแจกแจงเหตุการณ์ต่างๆ ส่งผลให้มีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของเรื่อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาโครงสร้างของเรื่อง เมื่อต้องการเขียนเรื่องของตนเอง

2) ให้ผู้เรียนได้จัดความรู้ต่างๆเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำข้อความรู้นั้นมาใช้ได้เมื่อต้องการ เช่น การแสดงให้ผู้เรียนเห็นถึงวิธีการใช้โครงร่างของเรื่อง เมื่อต้องการเขียนเรื่องของตนเอง

3) ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง

ขั้นที่ 5 การสอนด้วยสาระอิงบริบท (Teaching with the anchor)

ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนควรปฏิบัติ ดังนี้

1) วางแผนอย่างรัดกุมเกี่ยวกับการใช้สาระอิงบริบท เช่น ใช้ภาพยนตร์เป็นสาระอิงบริบท ผู้สอนจะต้องวางแผนในการใช้เพื่อที่จะให้ผู้เรียนสามารถชี้ชัด และอ้างอิงไปถึงฉากต่างๆในภาพยนตร์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายของผู้เรียน

2) ศึกษาเกี่ยวกับสาระอิงบริบท ให้มีความเชี่ยวชาญเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถใช้ข้อมูลต่างๆที่ปรากฏในสาระอิงบริบทนั้นได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว

3) มีความยืดหยุ่นเกี่ยวกับการใช้สาระอิงบริบทในการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการสอนและเป้าหมายที่ผู้เรียนตั้งไว้

ขั้นที่ 6 การรวมสาระอิงบริบทให้สอดคล้องกับประสบการณ์ที่ผ่านมา (Merging the anchor with literacy experiences)

ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนสามารถขยายสิ่งที่เขาได้เรียนรู้จากสาระอิงบริบทไปยังประสบการณ์อื่นๆที่เขาเรียนรู้มาแล้ว

ขั้นที่ 7 การให้ผู้เรียนสำรวจเนื้อหาเพิ่มเติม (Allowing student's exploration)

ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนได้พัฒนาความเชี่ยวชาญในการสำรวจเนื้อหาต่างๆที่มีอยู่ในสาระอิงบริบทที่ครูนำมาเสนอ ซึ่งเป็นการให้โอกาสผู้เรียนกำหนดสาระอิงบริบทอื่นๆขึ้นมาใหม่เอง โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

- 1) กำหนดขอบข่ายของการสำรวจของผู้เรียนเอง
- 2) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนหัวข้อที่สำรวจ เพื่อให้เกิดการยอมรับในการสำรวจ

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการนำรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทเพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา (เฉพาะในส่วนของด้านการจัดเตรียมสาระอิงบริบท ด้านกิจกรรมคั่นคว่ำและสรุปเชื่อมโยง และด้านผลย้อนกลับที่มีความเกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบการสอนไปใช้) ไว้ดังนี้

1. ด้านจัดเตรียมสาระอิงบริบท ประกอบด้วย

1.1 กำหนดสาระ ดำเนินการโดย

1) กำหนดขอบเขตของเนื้อหาในสาระอิงบริบท ด้วยการศึกษาค้นคว้าที่จะนำมาจัดทำสาระอิงบริบท

2) คัดเลือกเนื้อหาที่จะนำเสนอในสาระอิงบริบท ดำเนินการโดยเลือกเนื้อหาจากที่ได้กำหนดให้มีความครอบคลุมและซับซ้อนไว้แล้ว

3) ระบุความน่าสนใจของสาระอิงบริบท

1.2 กำหนดบริบท (มุมมองต่างๆ) ของเนื้อหาในสาระอิงบริบท ดำเนินการโดยกำหนดขอบเขตกว้างๆว่าผู้เรียนควรเกิดมุมมองต่างๆ อะไรบ้างจากสาระอิงบริบทมหภาคที่จัดทำขึ้น

1.3 กำหนดขอบเขตกว้างๆของการอภิปรายที่ผู้เรียนสามารถอภิปรายจากสาระอิงบริบท

1.4 กำหนดขอบเขตกว้างๆของประเด็นคั่นคว่ำที่ผู้เรียนสามารถกำหนดได้จากการพิจารณาใจความสำคัญในสาระอิงบริบท

1.5 การผลิตสาระอิงบริบท ดำเนินการได้ 2 ทาง คือ คัดเลือกสื่อการสอนที่มีอยู่แล้ว และผลิตสื่อการสอนชิ้นใหม่

2. ด้านกิจกรรมคั่นคว่ำและสรุปเชื่อมโยง มีขั้นตอนในการดำเนินการ 10 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 ขั้นเผชิญกับสาระอิงบริบท

2.2 ขั้นอภิปรายประเด็นต่างๆในสาระอิงบริบท

2.3 ขั้นกำหนดประเด็นคั่นคว่ำ

2.4 ขั้นคาดคะเนผล

2.5 ขั้นกำหนดวิธีการคั่นคว่ำ

2.6 ขั้นดำเนินการคั่นคว่ำ

2.7 ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการคั่นคว่ำ

2.8 ขั้นระบุความรู้เดิม

2.9 ขั้นเชื่อมโยงความรู้

2.10 ขั้นกำหนดประเด็นคั่นคว่ำใหม่

3. ด้านผลย้อนกลับ สำหรับขั้นตอนการนำรูปแบบการสอนไปใช้ในด้านผลย้อนกลับนี้ ผู้สอนสามารถประเมินผลได้จากกิจกรรมของผู้เรียนที่แสดงถึงทักษะการแสวงหาความรู้ และเจตคติที่มีต่อการแสวงหาความรู้ โดยใช้เครื่องมือในการประเมิน

สรุปได้ว่า กระบวนการของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท มีขั้นตอนที่สำคัญอยู่หลายขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดสาระอิงบริบท การเรียนรู้เนื้อหาของสาระอิงบริบท การร่วมอภิปรายประเด็นต่างๆในสาระอิงบริบท การกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้าที่ได้จากสาระอิงบริบท การกำหนดวิธีในการค้นคว้า ดำเนินการค้นคว้า และวิเคราะห์สรุปผลการค้นคว้า การระบุนิยามความรู้เดิม และการเชื่อมโยงความรู้ใหม่ ซึ่งแต่ละขั้นตอนในกระบวนการของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทนั้น สามารถจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์จากสาระอิงบริบทได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่ผู้เรียนเองก็สามารถเรียนรู้เพิ่มเติมตามหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสาระอิงบริบทได้ตามความสนใจของตนเองด้วย ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพที่อยู่บนพื้นฐานของความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2.5 ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สาระอิงบริบทที่มีต่อการส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการเรียนรู้ของผู้เรียน

รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท (Anchored Instruction) นี้เป็นรูปแบบการสอนที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนและแสวงหาความรู้ โดยใช้วิธีการพิจารณาประเด็นต่างๆจากสาระอิงบริบทที่ผู้สอนนำเสนอให้ผู้เรียนศึกษาถึงสิ่งต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้มีความรู้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น แล้วใช้วิธีการต่างๆดำเนินการเพื่อให้ได้เนื้อหาความรู้ที่สนใจดังกล่าว จากนั้นจึงนำเนื้อหาความรู้ที่ได้สรุปเชื่อมโยงกับสาระอิงบริบทเดิมและใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาประเด็นความรู้ที่ต้องการแสวงหาต่อไป ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนดังกล่าวนี้ สามารถส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการเรียนรู้ได้ดังปรากฏในผลงานวิจัยต่อไปนี้

แมคลาร์ที และคณะ (McLarty and others, 1989) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่มีพื้นฐานตามการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท จุดประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการอ่านออกเขียนได้ (literacy development) และการได้รับความรู้ต่างๆ หลักสูตรนี้ออกแบบให้สามารถสร้างและใช้สิ่งแวดล้อมร่วมกัน ในการส่งเสริมความสนใจและความสามารถในการชี้ชัดและแจกแจงปัญหาต่างๆในขณะที่นักเรียนสำรวจเนื้อหาต่างๆที่ศึกษาอยู่ โดยใช้ภาพยนตร์เรื่อง Young Sherlock Holmes เป็นสาระอิงบริบท (primary anchor) ที่จะกระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นโดยใช้สาระอิงบริบทอื่นๆ การเชื่อมโยงความรู้ข้ามเนื้อหาวิชา การหาข้อมูลเพื่อสำรวจปัญหาที่พวกเขาชี้ให้เห็น และเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามที่ได้รับคำแนะนำจากครู ตำราเรียน และเพื่อน โดยมีกฎเกณฑ์สำคัญ 7 ประการที่จะพัฒนาและนำการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทไปใช้ คือ (1) การเลือกสาระอิงบริบทที่เหมาะสม (2) แลกเปลี่ยนความรู้

เกี่ยวกับสาระอิงบริบท (3) การขยายสาระอิงบริบท (4) การใช้ความรู้ต่างๆเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา (5) การสอนด้วยสาระอิงบริบท (6) การรวมสาระอิงบริบทให้สอดคล้องกับประสบการณ์ที่ผ่านมา และ (7) การให้นักเรียนได้สำรวจเนื้อหาเพิ่มเติม

ริสโก และคณะ (Risko and others, 1990) ได้ทำการวิจัยเพื่อตัดสินว่าการสอนองค์ประกอบเนื้อเรื่องด้วยบริบทจำนวนมาก สามารถเพิ่มความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะและแรงจูงใจ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง และความสามารถในการเขียนเรื่อง จากการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท (เสนอเรื่องราวข่าวสารด้วยวีดิทัศน์) ผลปรากฏว่า (1) ในกลุ่มทดลองที่ได้รับรายละเอียดมากกว่าจะมีความเข้าใจถึงความเหมาะสมของเนื้อเรื่องที่ดี (2) การศึกษาองค์ประกอบของเรื่องจากภาพยนตร์ใน videodisc ส่งเสริมให้นักเรียนผสมผสานความรู้ นักเรียนมีความสามารถที่จะเข้าใจและขยายความคิดปะติดปะต่อโครงสร้างเรื่องราวได้ และ (3) การสอนโดยใช้บริบทอย่างกว้างขวาง มีประสิทธิภาพมากสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อน

วีเย และคณะ (Vye and others, 1990) ได้ทำการวิจัยเพื่อทดสอบการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ และทักษะการเขียนสังคมศึกษาของนักเรียนระดับ 5 ผลการทดลองชี้ให้เห็นว่า การผสมผสานการสอนโดยใช้บริบทอย่างกว้างขวาง จะเกิดประโยชน์อย่างมากต่อนักเรียนที่เรียนอ่อน จากผลเฉลี่ยของนักเรียนแสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนในแบบดั้งเดิมจะทำให้นักเรียนลืมได้มากกว่า ผลการทดลองต่อไปแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการใช้บริบทอย่างกว้างขวางสามารถเพิ่มพูนความรู้ได้ ผลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการสอนโดยใช้บริบทอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าการสอนแบบดั้งเดิม และยังส่งเสริมความคงไว้ซึ่งข้อมูลข่าวสารในระยะยาวอีกด้วย

บอเออร์ และคณะ (Bauer and others, 1994) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท สำหรับใช้สอนวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษาแก่นักศึกษาคูเหตุผลที่นำหลักการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทมาใช้สอนวิชาดังกล่าว มี 2 ประการ คือ (1) วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย และ (2) วิธีการนี้เป็นรูปแบบที่สามารถถ่ายโยงไปใช้สอนจริง นอกจากนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกระดับทุกเนื้อหา และใช้ในการบูรณาการเนื้อหาต่างๆได้ ผู้วิจัยออกแบบรายวิชาตามแนวทางของ McLarty โดยการเลือกมาเพียง 5 ชั้นแล้วพัฒนาขึ้นเอง 1 ชั้น ประกอบด้วย (1) การเลือกโดยใช้สาระอิงบริบทที่เหมาะสม (2) การพัฒนาแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสาระอิงบริบท (3) การขยายโดยใช้สาระอิงบริบท (4) การสอนด้วยสาระอิงบริบท (5) การให้ผู้เรียนสำรวจ (6) การแบ่งปันความรู้จากสาระอิงบริบท การรวบรวมข้อมูลการใช้รูปแบบโดยวีดิทัศน์ สังเกตการณ์ทำงานของผู้เรียน และสัมภาษณ์นักเรียน เอกสารจากการเรียน และผู้สังเกตการณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีต่างๆร่วมกัน ด้วยวิธีการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท เห็นได้จากกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น word processing ,

spread sheet , drawing program เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เรียนส่วนใหญ่กล่าวว่า เขาเข้าใจรูปแบบและรู้สึกว่ามีคุณค่าที่ควรเรียนรู้ และวางแผนว่าจะนำไปใช้ในการสอนของตนเองต่อไป

วิจารณ์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทเพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พร้อมทั้งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยปรากฏว่า รูปแบบการเรียนการสอนสามารถส่งเสริมความใฝ่รู้แก่นักเรียนได้ โดยนักเรียนในกลุ่มทดลองมีทักษะการแสวงหาความรู้และเจตคติต่อการแสวงหาความรู้สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม และนักเรียนกลุ่มทดลองนั้นมีทักษะในการแสวงหาความรู้ และเจตคติต่อการแสวงหาความรู้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และนอกจากนี้นักเรียนกลุ่มทดลองยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

จากผลการวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทนั้นสามารถส่งเสริมความใฝ่รู้ ความสนใจของผู้เรียน และความสามารถในการแจกแจงปัญหาต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจ และความสามารถในการเขียนเรื่องของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับสาระอิงบริบทได้ นอกจากนี้รูปแบบการสอนดังกล่าวยังสามารถส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ และทักษะการเขียนสังคมศึกษาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากการศึกษาวิจัยกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาทำให้ทราบว่ารูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทนี้ ยังให้โอกาสผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาครูได้เรียนรู้ถึงวิธีการใช้เทคโนโลยีที่หลากหลาย ทำให้สามารถถ่ายโยงความรู้ที่ได้รับไปสู่การสอนจริงที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

3. การสอนแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบันนี้ ล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มีการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered) และเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเป็นรูปแบบของกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนควบคู่ไปกับการเรียนรู้เนื้อหาความรู้ทางวิชาการด้วย ครูผู้สอนทั้งหลายจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสรรค์และพัฒนารูปแบบวิธีการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งครูอารี มาลา (ครูต้นแบบปี 2542 วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา) เป็นอีกท่านหนึ่งที่ได้สร้างสรรค์และพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ได้กล่าวถึงก็คือ “การสอนแบบจัดประสบการณ์การเรียนรู้” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความหมายของการสอนแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

อารี มาลา (2544) ได้กล่าวถึง การสอนแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ว่าเป็นการผสมผสานที่นำเอาหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เคยปฏิบัติ และแนวคิดการสร้าง

องค์ความรู้ รวมทั้งแนวคิดเรื่องการเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม มาออกแบบเป็นรูปแบบการเรียน-การสอนเพื่อใช้ในวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 6 ขั้น ได้แก่ (1) ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม (2) ขั้นกำหนดปัญหา (3) ขั้นวางแผน (4) ขั้นสืบค้น (5) ขั้นลงข้อสรุป และ (6) ขั้นประเมินผล

3.2 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

อารี มาลา (2544) ได้ให้รายละเอียด เกี่ยวกับขั้นตอนหลักของการสอนแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้ง 6 ขั้นที่ได้พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่ผ่านมา ซึ่งรายละเอียดของขั้นตอนหลักทั้ง 6 ขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม

ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความคิดหรือความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนอยู่ก่อนแล้ว ในระดับหนึ่ง อาจจะเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ความเป็นอยู่ในครอบครัว จากสื่อ สิ่งแวดล้อมอื่นๆ หรือเคยได้เรียนรู้มาในบทเรียนก่อน ในขั้นนี้ จึงเป็นการจัดให้นักเรียนได้สำรวจและทบทวนประสบการณ์ความรู้เดิมของตนเองเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมองเห็นความหมายของสิ่งที่จะเรียน และสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนเองให้เข้ากับเรื่องที่จะเรียนต่อไปได้

ในขั้นนี้ ครูอาจใช้วิธีการหลายอย่างแตกต่างกันออกไป แล้วแต่ลักษณะของเนื้อหา และจุดประสงค์ เช่น การสนทนาซักถามประกอบการใช้สื่อการเรียนการสอน การสำรวจ การอภิปราย การยกตัวอย่าง แล้วให้นักเรียนพิจารณา ให้เล่าประสบการณ์ ให้เขียนความเข้าใจสั้นๆเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน ให้สังเกต ให้นักเรียนสาธิต ให้เขียนแผนภูมิโมโนทัศน์เดิม ให้เขียนเว็บ ใช้กิจกรรม KWL (Know – Want to know – Learn) กิจกรรมเขียนรอบวง (Round Table) เป็นต้น

กิจกรรมเหล่านี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกในสิ่งที่นักเรียนมีความรู้อยู่ก่อน แล้วทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ มีความสนใจ และพร้อมที่จะเรียน ในส่วนของครูทำให้ได้ทราบว่านักเรียนมีพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้นำมาปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป

ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหา

ขั้นการกำหนดปัญหา เป็นการกระตุ้น ยั่วยุให้นักเรียนตั้งข้อสังเกต หรือข้อสงสัย จากข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมในขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม

กิจกรรมประกอบด้วย ครูเป็นผู้ตั้งคำถามให้นักเรียนคิดต่อจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ชี้ให้เห็นปัญหา และร่วมกันสรุปปัญหาที่ต้องการคำตอบในเรื่องนั้นๆ หรืออาจใช้กิจกรรม KWL โดยมีใบกิจกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก ให้นักเรียนเขียนความรู้ ความเข้าใจจากประสบการณ์เดิม
 ส่วนที่ 2 ให้นักเรียนเขียนคำถามที่อยากเรียนรู้
 ส่วนที่ 3 ให้นักเรียนเขียนข้อสรุป หรือสาระสำคัญที่ได้รับเมื่อเรียนเรื่องนั้นจบ
 แล้ว อีกวิธีการหนึ่งที่ใช้ได้ดีในขั้นนี้คือ หลังจากครูตั้งคำถามจุดประกายให้สงสัยแล้ว ให้นักเรียนเขียนคำถามของตนเองลงในใบงาน ซึ่งเป็นใบงานสำหรับให้นักเรียนวางแผนการศึกษา ค้นคว้า และส่วนของคำถามจะเป็นส่วนแรกของใบงาน

ขั้นที่ 3 วางแผน

เมื่อได้คำถาม หรือปัญหาแล้ว ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผน โดยแบ่งการวางแผนออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

การวางแผนขั้นแรก เป็นการวางแผนให้เห็นภาพรวมของงานที่จะทำกิจกรรมในขั้นนี้ จึงใช้วิธีการอภิปรายร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน วิธีการช่วยให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมจากการวางแผนนี้ อาจใช้ใบงานช่วย โดยใบงานนี้จะออกแบบเป็นแผนภูมิแสดงถึงองค์ประกอบของการวางแผนค้นคว้า ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ ขอบเขตของสิ่งที่จะศึกษา วิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งคำตอบ แหล่งที่จะค้นคว้า บุคคลที่นักเรียนจะไปขอความรู้หรือคำปรึกษา กำหนดระยะเวลาที่คาดว่าจะได้คำตอบ

การวางแผนในขั้นที่สอง เป็นการวางแผนในรายละเอียด โดยบทบาทของครูในขั้นนี้ จะต้องเข้าถึงนักเรียนเป็นรายกลุ่ม กระตุ้นให้คิด และมีบทบาทร่วมกันในการวางแผน หรือให้นักเรียนเข้ามาปรึกษาขอคำแนะนำเป็นรายกลุ่ม ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าพบ และครูให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดเช่นนี้ ช่วยให้เห็นภาพระหว่างครูกับนักเรียนดียิ่งขึ้น และนักเรียนมีความรับผิดชอบในงานที่จะทำมากขึ้น จากนั้นจึงจัดให้นักเรียนนำเสนอแผนที่จะต้องศึกษาค้นคว้าต่อชั้นเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนที่เหลือให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 สืบค้น

ในขั้นนี้ นักเรียนลงมือค้นคว้ารวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง ซึ่งอาจเป็นการสังเกต การสำรวจ การทดลอง การเรียนตามฐาน หรือศูนย์การเรียนรู้ การค้นคว้าจากเอกสาร หรือสื่ออื่นๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้อภิปรายร่วมกันในกลุ่ม

กิจกรรมในขั้นนี้ นักเรียนอาจทำทั้งในเวลาเรียน หรือนอกเวลาเรียน ขึ้นอยู่กับเวลาและลักษณะของงานที่ทำ หากเป็นในเวลาเรียน บทบาทของครู คือ กระตุ้นและเสริมแรงแก่กลุ่มด้วยคำพูด แรงให้แข่งขันกันระหว่างกลุ่ม แสดงท่าทียอมรับ หรือเห็นด้วยกับการทำงานของกลุ่ม ซึ่งการกระทำเหล่านี้ จะช่วยให้นักเรียนในกลุ่มร่วมแรงร่วมใจกันทำงานมากขึ้น

ขั้นที่ 5 ลงข้อสรุป

ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น ครูแนะนำให้นักเรียนจัดกระทำ และแสดงข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจนเข้าใจง่าย โดยอาจเสนอตัวอย่างที่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล เช่น ตาราง รูปภาพ การบรรยาย และการใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizers) แบบต่างๆ

นักเรียนจะนำข้อมูลที่ได้ออกไปบรรยายภายในกลุ่ม มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั้งหมด แล้วสรุปเป็นความเข้าใจของตนเอง นำเสนอต่อชั้นเรียน

ขั้นที่ 6 ประเมินผล

ครูนำนักเรียนอภิปราย เพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อสรุป โดยนำไปอภิปรายเหตุการณ์อื่นๆ หรือสิ่งอื่นที่เคยพบ หรือตรวจสอบข้อสรุปกับแหล่งอ้างอิง เช่น หนังสือเรียน หรือหนังสืออื่นๆ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น จากการตรวจสอบและอภิปราย นักเรียนแต่ละกลุ่มอาจต้องปรับปรุงเพิ่มเติมข้อสรุปให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วจึงให้นักเรียนนำข้อสรุปที่ได้ไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่เขียนไว้ก่อนเรียน เช่น เปรียบเทียบกับความรู้เดิม และคำถามในใบกิจกรรม KWL แล้วเขียนลงในช่อง L ว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากบทเรียนนี้ หรือให้เขียนลงในแบบประเมินผลการเรียนรู้ตนเอง

ในขั้นนี้ รวมถึงการให้นักเรียนแต่ละกลุ่มประเมินคุณภาพของผลงาน และประเมินการทำงานของกลุ่ม ซึ่งเน้นพฤติกรรมการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม สิ่งที่กลุ่มพึงพอใจ และที่ต้องปรับปรุงแก้ไข สำหรับการประเมินรายบุคคลด้วยตนเองนั้น เน้นการประเมินการมีส่วนร่วมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม

ในการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ครูเน้นการประเมินผลตามสภาพการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการวัดผลหลายวิธีประกอบกันในแต่ละเรื่อง ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมการทำงาน of นักเรียน ประเมินจากการปฏิบัติ ตรวจสอบผลงาน ทดสอบ และประเมินจากแฟ้มผลงานดีเด่น (Portfolio) ของนักเรียน

4. การส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่ผู้ปกครอง ครูผู้สอน และบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหลายต่างให้ความสำคัญและเน้นให้มีการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดเป็นคุณลักษณะของเยาวชนไทย นั่นก็คือคุณลักษณะของความใฝ่รู้ ซึ่งคุณลักษณะของความใฝ่รู้นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ โดยการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีโอกาสดูแสวงหาความรู้ และค้นคว้าความรู้ต่างๆเพิ่มเติมอยู่เสมอด้วยความเต็มใจ และการปฏิบัติดังกล่าวจะปลูกฝังกลายเป็นคุณลักษณะที่ติดตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการแสวงหาความรู้ ซึ่งนำไปสู่การเกิดความรู้อย่างแท้จริง ดังนั้นครูผู้สอนที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญ

สำคัญและศึกษาในรายละเอียดของความสามารถในการแสวงหาความรู้ดังกล่าว ทั้งในส่วนของ ความหมายของความสามารถในการแสวงหาความรู้ ลักษณะของความสามารถในการแสวงหา ความรู้ และแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ เพื่อที่ผู้สอนจะสามารถออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพให้ กับผู้เรียนได้ตรงตามความมุ่งหมายที่กล่าวในข้างต้น

4.1 ความหมายของความสามารถในการแสวงหาความรู้

สุวัฒน์ มุทฺธเมธา (2522) ได้ให้ความหมายว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนมีนิสัยในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักใช้ความรู้ในเรื่องนั้นๆ รู้จักสรุปให้ คำอธิบายจากการหาความรู้ และสามารถเข้าใจหลักการต่างๆ พร้อมทั้งประเมินผลความรู้ ความเข้าใจ การใช้ความคิด และหลักการนั้นๆได้

วารี ธิระจิตร (2534) กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นความสามารถในการ เสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนการค้นคว้าข้อมูลจากหลายแหล่ง ควรฝึกให้เกิดเป็น นิสัยในการทำงาน การเสาะแสวงหาความรู้ต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ และแนวทางการแสวงหา ความรู้ คือ การสังเกต หาคำตอบ และเขียนบทความ เป็นต้น

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้กล่าวว่า ทักษะการแสวงหาความรู้ หมายถึง การ แสดงออกของผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยการกำหนดประเด็นค้นคว้า การคาด เเดผล การเลือกวิธีการในการค้นคว้าและดำเนินการได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการวิเคราะห์ และสรุปผลการค้นคว้าที่ได้มา

ครีคิลาส (Krikelas, 1983 อ้างถึงใน สุสัวัลย์ เมธมโนศักดิ์, 2541) ได้กล่าวไว้ว่า การแสวงหาข่าวสาร คือ กิจกรรมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ ข้อมูล ข่าวสารที่จะสนองความต้องการของตน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสนใจส่วนตัว หน้าที่การ งาน และการเรียนรู้ พฤติกรรมเช่นนี้เริ่มขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการรู้ ศึกษา และวิเคราะห์เรื่อง ราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และพบว่าความรู้ที่ตนมีอยู่นั้นไม่เพียงพอ จึงต้องการความรู้เพิ่ม เต็ม

จากนิยามความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความสามารถในการแสวงหาความรู้ หมายถึง การแสดงออกในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งเนื้อหา ความรู้ใหม่ที่เพิ่มเติมจากความรู้และประสบการณ์เดิม ตามความสนใจและความต้องการของตัว ผู้เรียนเอง โดยการค้นคว้าหาความรู้ดังกล่าวนี้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่กำหนด ประเด็นหัวข้อในสิ่งที่ต้องการค้นคว้า การใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมคาดคะเนถึงสิ่งที่จะได้ จากการค้นคว้า กำหนดวิธีการค้นคว้าและดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ และสุดท้ายคือ การนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาวิเคราะห์และสรุปเป็นความรู้ใหม่ที่ได้รับ

4.2 ลักษณะของความสามารถในการแสวงหาความรู้

ลักษณะของการแสวงหาความรู้

จากที่ได้ศึกษาในเรื่องของ ความหมายของความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทำให้สรุปได้ว่า การแสวงหาความรู้ที่ครูผู้สอนจะฝึกฝนและส่งเสริมให้เกิดเป็นความสามารถของผู้เรียนนั้น ไม่ใช่แค่เพียงการฝึกฝนให้ผู้เรียนหาความรู้เพื่อตอบสิ่งที่สงสัยเท่านั้น แต่การฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ นั่นคือการฝึกให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ในสิ่งที่ตนสงสัยหรือสนใจอย่างมีขั้นตอนและเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ดังนั้นการศึกษาถึงลักษณะของการแสวงหาความรู้จึงมีความสำคัญและเกี่ยวข้องในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของการแสวงหาความรู้สามารถสรุปได้ดังนี้

ลัวน สายยศ (2538) กล่าวถึงการแสวงหาความรู้โดยการใช้เหตุผลจากการอนุมาน (Deductive reasoning) และการใช้เหตุผลจากการอุปมาน (Inductive reasoning) ว่า มนุษย์มีความคิดพัฒนาการแสวงหาความรู้ขึ้น แทนที่จะอาศัยจากแหล่งอื่นที่หาความแน่นอนไม่ได้ ก็มาอาศัยการใช้เหตุผลของตนเอง โดยแยกปัญหาเป็นวงกว้างและวงแคบแล้วลงสรุป คือการเริ่มจากเหตุหรือข้อเท็จจริงใหญ่ (Major premise) ก่อน แล้วมีเหตุหรือข้อเท็จจริงย่อย (Minor premise) ทั้งสองเหตุหรือข้อเท็จจริงนี้จะต้องเป็นจริงด้วย จึงจะลงสรุป (Conclusion) ได้ อริสโตเติลเรียกการหาเหตุผลอย่างนี้ว่า Syllogism แต่ภายหลังก็มีผู้รู้ออกมาคัดค้านการแสวงหาความรู้ในลักษณะนี้ บุคคลที่คัดค้านคือ เบคอน (Francis Bacon) ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นโจมตีการแสวงหาความรู้โดยการใช้เหตุผลจากการอนุมานว่า เหตุใหญ่ และเหตุย่อยที่นำมาอ้างนั้นไม่เป็นความจริงเสมอไป และเป็นการอ้างเหตุผลโดยการใช้ภาษา ซึ่งอาจไม่ค่อยแจ่มชัด นั่นก็คือธรรมชาติของภาษาอาจใช้ได้หลายแง่หลายมุม ข้อสรุปที่ได้เชื่อถือได้ยาก อีกประการหนึ่งการคิดแบบอนุมานเป็นการสรุปวนเวียนอยู่ในขอบเขตของเหตุใหญ่เท่านั้น เบคอนจึงคิดการแสวงหาความรู้รูปแบบใหม่ขึ้น นั่นคือวิธีอุปมาน

การแสวงหาความรู้โดยการใช้เหตุผลจากการอุปมาน มีลักษณะย้อนกลับกับการใช้เหตุผลจากการอนุมาน คือ การลงสรุปโดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลย่อยๆ มาโดยการตรวจสอบ วัด การสังเกต และอื่นๆ เมื่อสรุปแล้วจึงขยายความ หรือสรุปอิง (Generalized) ไปยังกลุ่มใหญ่ ซึ่งการลงสรุปจะมีความเชื่อถือได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ถ้าเก็บมาได้จากส่วนทั้งหมด หรือกลุ่มประชากร ก็เรียกว่า Perfect induction ถ้าเก็บจากบางกลุ่มบางส่วน หรือกลุ่มตัวอย่าง ก็เรียกว่า Imperfect induction การอุปมานแบบนี้เรียกว่า Baconian induction นั้น เป็นระบบการอุปมานที่ได้รับการเสนอแนะจากเบคอนที่เน้นให้ผู้ค้นคว้าพยายามทำตารางแยกข้อเท็จจริง ออกตามรูปแบบและตามธรรมชาติของปรากฏการณ์

มาโนช ตัณชวณิชย์ (2535) ได้กล่าวถึงการแสวงหาความรู้ไว้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การสืบแสวงหาความรู้ของมนุษย์สมัยใหม่และปัจจุบันนั้น ในทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นการแสวงหาความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสังเกต การทดลอง เพื่อพิสูจน์ว่าความรู้ที่ค้นพบเป็นความจริง ซึ่งการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์นับเป็นวิธีการแห่งปัญญา เป็นแม่บทของความรู้จากการศึกษาที่เป็นวิชาการ โดยการแสวงหาให้ได้ความรู้ตามวิธีการแห่งปัญญา นี้ จะต้องประกอบไปด้วยกระบวนการที่มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดปัญหาที่ต้องการค้นหาคำตอบ
2. การตั้งสมมติฐาน โดยการรวบรวมข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง แล้วคาดคะเนผลว่าคำตอบนั้นจะเป็นไปในลักษณะใด
3. การทดลอง กำหนดวิธีสังเกตหรือทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลจากการสังเกตหรือการทดลองมาทำการวิเคราะห์
5. การสรุปผล นำข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปผล

มาลี จุฑา (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะของการแสวงหาความรู้ในกระบวนการทางจิตวิทยาว่า การสืบค้นความรู้จะประกอบไปด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน เป็นการตกลงใจไว้ล่วงหน้าว่าจะสืบค้นความรู้ เรื่องอะไร (What) จากสื่ออะไร (What) อยู่ที่ไหน (Where) สืบค้นอย่างไร (How) และจะเริ่มต้นเมื่อใด (When)
2. การดำเนินการสืบค้น เป็นการดำเนินการสืบค้นความรู้ ตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ในขั้นที่ 1
3. การตรวจสอบ เป็นการดำเนินการตรวจสอบผลแห่งความรู้ที่ได้สืบค้นมา โดยอาจตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลอ้างอิงได้
4. การบันทึกจัดเก็บ หลังจากที่ได้ตรวจสอบผลแห่งความรู้จนเป็นที่แน่ใจแล้วบันทึกจัดเก็บข้อมูลความรู้นั้นไว้ในเอกสาร (สมุดจดบันทึก) แฟ้ม (เก็บเอกสาร) แผ่นดิสก์ แผ่นซีดี และในเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นที่เหมาะสม

จากลักษณะของการแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่างๆที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบวิธีการแสวงหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เหตุผลจากการอนุมาน การใช้เหตุผลจากการอุปมาน การแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือการแสวงหาความรู้ในกระบวนการทางจิตวิทยา ก็ล้วนแล้วแต่มีขั้นตอนที่เป็นลำดับขั้น และมีความเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้ที่ได้รับจากการแสวงหาความรู้ เป็นความรู้ที่เชื่อถือได้ และมีความเป็นจริงมากที่สุด

ลักษณะของความสามารถในการแสวงหาความรู้

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้ทำการวิเคราะห์ทักษะสำคัญในการแสวงหาความรู้ และพิจารณารูปแบบการสอนที่เอื้อต่อทักษะการแสวงหาความรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ทักษะสำคัญที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อการแสวงหาความรู้ แบ่งออกได้เป็น 5 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

- 1) ทักษะการกำหนดประเด็นคั่นคว่า
- 2) ทักษะการคาดคะเนผล
- 3) ทักษะการกำหนดวิธีคั่นคว่าและการดำเนินการ
- 4) ทักษะการวิเคราะห์ผลการคั่นคว่า
- 5) ทักษะการสรุปผลการคั่นคว่า

ทักษะในแต่ละด้านดังกล่าว สามารถวิเคราะห์และนำเสนอเป็นทักษะย่อยๆได้ดังนี้

- 1) **ทักษะการกำหนดประเด็นคั่นคว่า** ประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้
  - 1.1 การตั้งประเด็นคั่นคว่า
  - 1.2 การกำหนดขอบเขตของประเด็นคั่นคว่า
  - 1.3 การอธิบายประเด็นคั่นคว่า
  - 1.4 การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคั่นคว่า
- 2) **ทักษะการคาดคะเนผล** ประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้
  - 2.1 การตั้งประเด็นคาดคะเนผล
  - 2.2 การอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นคาดคะเนผล
  - 2.3 การแสดงความคิดเห็นต่อการคาดคะเนผล
- 3) **ทักษะการกำหนดวิธีคั่นคว่า และการดำเนินการ** ประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้
  - 3.1 การจำแนกวิธีการคั่นคว่า
  - 3.2 การเลือกวิธีการคั่นคว่า พร้อมระบุเหตุผล
  - 3.3 การวางแผนการคั่นคว่าตามแนวทางที่ได้กำหนด
  - 3.4 การคาดคะเนสิ่งที่จะเป็นอุปสรรคในการคั่นคว่า
  - 3.5 การดำเนินการศึกษาคั่นคว่า
- 4) **ทักษะการวิเคราะห์ผลการคั่นคว่า** ประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้
  - 4.1 การจำแนก จัดกลุ่ม และจัดลำดับข้อมูล
  - 4.2 การพิจารณาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูล
- 5) **ทักษะการสรุปผลการคั่นคว่า** ประกอบด้วยการแสดงออก ดังนี้
  - 5.1 การสังเคราะห์ข้อมูล
  - 5.2 การอภิปรายผลการคั่นคว่า
  - 5.3 การสรุปกระบวนการในการคั่นคว่า
  - 5.4 การประเมินกระบวนการที่ใช้ในการคั่นคว่า

จากข้อมูลข้างต้นที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการแสวงหาความรู้ที่ผู้รู้และนักวิชาการหลายท่านได้สรุปไว้ รวมถึงลักษณะของทักษะสำคัญในการแสวงหาความรู้ จึงพอสรุปได้ว่าลักษณะของความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่ต้องประกอบไปด้วยความสามารถในด้านต่างๆ ที่จำเป็นจะต้องมีการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างมีระบบและขั้นตอน ได้แก่

1. ความสามารถในการกำหนดประเด็นค้นคว้า
2. ความสามารถในการคาดคะเนผล
3. ความสามารถในการกำหนดวิธีค้นคว้าและการดำเนินการ
4. ความสามารถในการวิเคราะห์ผลการค้นคว้า
5. ความสามารถในการสรุปผลการค้นคว้า

4.3 แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้

ในการส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่ครูผู้สอนสามารถจัดให้กับผู้เรียนได้นั้น วารี ธีระจิตร (2534) ได้เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ช่างจดจำ และบันทึกกิจกรรมการอ่าน ซึ่งสามารถจัดทำได้ในหลายๆกลุ่มวิชา
2. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต เพราะถือว่าการสังเกตช่วยให้ผู้เรียนรอบรู้ และเข้าใจได้ดีพอๆกับการเรียนรู้โดยวิธีอื่น
3. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในด้านนี้ โดยการจัดวิธีสอนที่ให้มีกิจกรรมการค้นคว้ามามากๆ หนังสือจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การฝึกวิธีนี้ได้ผล
4. ฝึกให้ผู้เรียนทำรายงานค้นคว้าจากปัญหาต่างๆที่อยู่ในความสนใจ และเกี่ยวข้องกับผู้เรียน โดยผู้สอนควรจัดเวลาให้ผู้เรียนอย่างเพียงพอ เปิดโอกาสให้ทำทั้งในห้องเรียน และมอบหมายให้ทำงานนอกเวลา แล้วแต่ความเหมาะสม ผู้สอนควรสรุปแนวทางการเขียนรายงานว่ามีขอบเขตการจัดทำอย่างไร ควรวางรูปแบบการเขียนร่วมกับผู้เรียน และให้แนวทางที่จะให้ผู้เรียนประเมินผลการรายงานนั้นได้ เพื่อเป็นหลักการที่ผู้เรียนทำได้ถูกต้อง และเข้าใจตรงกัน
5. ฝึกให้ผู้เรียนหาคำตอบจากคำถามต่างๆ เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนอาจสอดแทรกในกิจกรรมการเรียน และทำได้ทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน
6. ให้ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นและเร้าให้เกิดความสนใจต่อการแสวงหาความรู้จากครูผู้สอน ตลอดจนการสร้างบรรยากาศต่างๆให้เกิดความสนใจ
7. ผู้สอนคัดเลือกข้อความหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับวิธีการแสวงหาความรู้ให้ผู้เรียนได้อ่านอย่างสม่ำเสมอ บทความเหล่านั้นอาจคัดเลือกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในหน่วยต่างๆ เพื่อเสริมบทเรียน และใช้เป็นเอกสารเสริมประสบการณ์ได้อีกทางหนึ่งด้วย

แฮมเมอร์แมน (Hammerman, 1994) ได้กล่าวถึง การที่ครูผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการแสวงหาความรู้ว่า ครูผู้สอนสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ เพราะโดยธรรมชาติของเด็กนั้นย่อมมีความอยากรู้อยากเห็น และช่างสงสัยอยู่แล้ว นั้นหมายความว่า การแสวงหาความรู้ มักจะถูกกระตุ้นให้เกิดได้จากการเกิดความสงสัยในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนนั่นเอง ซึ่งการใช้คำถามหรือเรื่องราวที่เป็นปริศนานั้น จะสามารถสร้างความสงสัย ความงุนงง และความอยากรู้อยากเห็นของเด็กได้เป็นอย่างดี แต่บางครั้งวิธีการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้โดยการใช้คำถามนั้น ครูผู้สอนอาจจะได้รับคำตอบจากผู้เรียนแค่เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” เท่านั้น ซึ่งวิธีการที่จะนำไปสู่การฝึกให้ผู้เรียนเกิดความสามารถแสวงหาความรู้ได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลองสังเกตถึงสิ่งที่เรารู้รู้อยู่กันอย่างถี่ถ้วน รู้จักค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทำให้ผู้เรียนได้ตอบ โดยการถามหรือพูด เพื่อแสดงถึงความสนใจที่จะแสวงหาความรู้ของเขาด้วย

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการแสวงหาความรู้ไว้ว่า การฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้นั้นมีขั้นตอนที่เฉพาะเจาะจง แต่ทว่าขั้นตอนดังกล่าวนั้น สามารถฝึกฝนได้จากขั้นตอนการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติทั่วไป ซึ่งสามารถสรุปเป็นขั้นตอนในการสอนทักษะ ได้ดังนี้

1. **ความรู้ความเข้าใจ** ผู้สอนทักษะจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ รู้แน่ชัดว่าทำอะไรจึงจะเป็นการเรียนทักษะ ในขั้นนี้จะต้องมีการวิเคราะห์ทักษะที่จะสอนว่า สิ่งนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง ใช้ทักษะแบบใด

2. **การลงมือปฏิบัติ** ในการลงมือปฏิบัติผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.1 สำนัรจว่ามีความพร้อม และมีความเข้าใจในการเรียนทักษะนั้นๆเพียงใด ผู้เรียนยังขาดทักษะใด ควรจะสอนสิ่งใดเพิ่มเติม สำหรับผู้ที่มีความพร้อมอยู่แล้ว ควรจะสนับสนุนทักษะนั้นต่อไปอย่างไร

2.2 อธิบายและสาธิตให้ผู้เรียนเห็นวิธีการฝึกทักษะอย่างชัดเจน โดยวิธีการต่างๆ

2.3 ผู้เรียนเริ่มลงมือฝึกทักษะนั้นๆ โดยผู้สอนจะต้องจัดสิ่งเร้า และการตอบสนองให้กับผู้เรียนในระยะเวลาที่เหมาะสม และให้ผู้เรียนฝึกกระทำบ่อยๆ

3. **การทราบผลการฝึกทักษะ** ในขั้นนี้ให้ผู้เรียนนำผลการฝึกทักษะในแต่ละครั้งมาเปรียบเทียบกัน โดยผู้สอนจะต้องบอกถึงข้อดี และข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างชัดเจนมากที่สุด และผู้เรียนจะต้องนำผลที่ได้รับจากการวิจารณ์นั้นไปปรับปรุง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

4. **ความสามารถในการทำกิจกรรม และสามารถทำได้โดยอัตโนมัติ** ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถกระทำได้โดยอัตโนมัติ กระทำได้อย่างคล่องแคล่ว

ดังข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนทั้งหลายจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนนั้น ล้วนเป็นวิถีวิธีทางการสอนที่มีคุณค่ากับผู้เรียนอย่างแท้จริง แต่ทั้งนี้ครูผู้สอนควรจัดกระบวนการเรียนรู้ตามวิธีดังกล่าวควบคู่ไปกับการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วย เพราะบรรยากาศในการเรียนรู้นั้นเป็นส่วนหนึ่ง

เสริมสร้างความสามารถในการแสวงหาความรู้ให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งสุรพล วิรุฬักษ์ (2524) ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่สร้างเสริมการแสวงหาความรู้นั้น ได้แก่

1. ผู้สอนปรารถนาให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกตให้เป็นนิสัย เพราะการเรียนรู้จากธรรมชาติ และสิ่งรอบตัว เป็นนิสัยของคนที่รู้จักแสวงหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ

2. ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในแง่สติปัญญาและความสามารถเฉพาะตัว ผู้สอนควรจะต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนในแง่นี้ แล้วพยายามหาวิธีการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่ส่งเสริมกำลังใจ ความเชื่อมั่น และพัฒนาการเฉพาะตัวของผู้เรียนแต่ละคนด้วย

3. “วินัย” เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งของความสำเร็จ แม้การสร้างให้คนมีวินัยได้เป็นเรื่องใหญ่มากก็ตาม แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะการมีวินัย หมายถึงการมีศีล สมาธิ และปัญญา โดยเฉพาะเมื่อจิตใจแน่วแน่ เป็นสมาธิแล้ว ย่อมจะศึกษาหรือทำอะไรได้อย่างลึกซึ้ง ถ่องแท้ จนเกิดปัญญาขึ้นได้

4. ผู้สอนจะสอนได้ดีจำเป็นต้องมีความสามารถในเรื่องที่จะสอนพอสมควร จนสามารถแนะนำและทำเป็นตัวอย่างได้ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องรู้จักสรุปหลักการ สร้าง-สมประสบการณ์ และหาเหตุผลของความดีและความสำเร็จของผลงานชิ้นนั้นๆ ได้ ซึ่งผู้สอนเองควรจะเป็นผู้ให้หลักเกณฑ์และคำแนะนำแก่ผู้เรียนพอสมควร เพื่อเป็นพื้นฐานของแนวทางของความคิดสร้างสรรค์

5. ผู้สอนควรรู้จักผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และความถนัด เพื่อผู้เรียนจะสามารถนำเอาคุณสมบัติที่เขามีอยู่ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเขา

สรุปได้ว่า การที่ผู้สอนจะจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ให้กับผู้เรียนได้นั้น ผู้สอนจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน มีความช่างสังเกต และรู้จักตั้งคำถามกับสิ่งที่สงสัยหรืออยากรู้ รวมถึงได้ทดลองที่จะใช้วิธีต่างๆ ที่นำไปสู่คำตอบของคำถามนั้นอย่างเป็นระบบ และมีขั้นตอนที่ชัดเจน ในขณะที่เดียวกันผู้สอนต้องคอยเสริมแรง และกระตุ้นให้ผู้เรียนต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ อาจจะเป็นการพุดจูงใจ การถามคำถามให้อยากรู้และสงสัย รวมถึงการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียนที่นำไปสู่ความสนใจในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

5. การส่งเสริมเจตคติในการแสวงหาความรู้

การส่งเสริมเจตคติในการแสวงหาความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทั้งนี้เพราะเจตคตินั้นเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีผลต่อการเกิดการกระทำของบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลเกิดการตอบสนองในทางใดทางหนึ่งได้ นอกจากนี้

เจตคติยังเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ดังนั้นการส่งเสริมเจตคติในการแสวงหาความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจและศึกษาเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ตามความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติ

5.1 ความหมายของเจตคติในการแสวงหาความรู้

ความหมายของเจตคติ

คำว่า “เจตคติ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Attitude” มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Aptus” แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม ซึ่งมีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาที่สำคัญได้ให้นิยามความหมายไว้หลายท่าน ได้แก่

เทอร์สโตน (Thurstone, 1971) กล่าวถึง เจตคติ ว่าเป็นการแสดงออกทางด้านผลรวมของความโน้มเอียง และความรู้สึกที่เกิดขึ้นอยู่ในใจมาก่อน เป็นความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2528) ได้ให้ความหมาย เจตคติ ว่าเป็นความสลับซับซ้อนของความรู้สึก ความอยาก ความกลัว ความเชื่อมั่น ความลำเอียง หรือการมีอคติของบุคคลในการที่จะสร้างความพร้อมที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์ของบุคคลนั้น

ธีระพร อุวรรณโณ (2533) ได้สรุปความหมายของ เจตคติ ว่ามีองค์ประกอบเกี่ยวกับด้านอารมณ์ ด้านความรู้สึกเพียงองค์ประกอบเดียว ซึ่งอารมณ์ความรู้สึกอาจเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ ทั้งในทางสนับสนุน หรือต่อต้าน ความไม่ไว้วางใจ ความกลัว และแรงผลักดัน

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ (2533) ได้สรุปความหมายของเจตคติว่า เจตคติเป็นกิริยาท่าทีรวมๆของบุคคล ที่เกิดจากความพร้อมหรือความโน้มเอียงของจิตใจ ซึ่งแสดงออกต่อสิ่งเร้าสิ่งหนึ่ง เช่น ต่อวัตถุสิ่งของและสถานการณ์ต่างๆในสังคม โดยจะแสดงออกมาในทางสนับสนุน (Positive) ซึ่งมีความรู้สึกเห็นดี เห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้น หรือในทางต่อต้าน (Negative) ซึ่งมีความรู้สึกที่ไม่เห็นดี ไม่เห็นชอบต่อสิ่งเร้านั้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545) ได้สรุปความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ หลังจากที่บุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ความรู้สึกนี้แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ความรู้สึกในทางบวก ซึ่งแสดงออกในลักษณะความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ สนับสนุน ความรู้สึกในทางลบ ซึ่งแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่สนับสนุน และความรู้สึกที่เป็นกลาง คือ ไม่มีความรู้สึกใดๆ

จากความหมายของคำว่าเจตคติที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นในลักษณะที่พอใจ ไม่พอใจ หรือความรู้สึกที่เป็นกลาง

ความหมายของเจตคติในการแสวงหาความรู้

จากการพิจารณาถึงการแสวงหาความรู้มาแล้วในข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับความหมายของคำว่า เจตคติ สามารถสรุปได้ว่า

เจตคติในการแสวงหาความรู้ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการค้นคว้าหาความรู้ของตนเองว่า รู้สึกพอใจ ไม่พอใจ หรือความรู้สึกที่เป็นกลางต่อการกำหนดประเด็นค้นคว้า การคาดเดาผล การเลือกวิธีการค้นคว้าดำเนินการ การวิเคราะห์ผลการค้นคว้า และการสรุปผลการค้นคว้าที่ได้มา

5.2 ลักษณะของเจตคติในการแสวงหาความรู้

วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ได้สรุปลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นผลมาจากการที่บุคคลประเมินผลมาจากสิ่งเร้า แล้วเปลี่ยนเป็นความรู้สึกภายในที่จะก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรม
2. เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ กล่าวคือ เจตคติมิได้มีมาแต่กำเนิด สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้อง
3. เจตคติจะแสดงในลักษณะที่เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้
4. เจตคติจะเกี่ยวข้องกับสังคม เมื่อสิ่งแวดล้อมในสังคมเปลี่ยนไปจะส่งผลทำให้เจตคติเปลี่ยนแปลง
5. เจตคติจะแสดงออกในรูปของความรู้สึกชอบ หรือความเชื่อของคนต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545) ได้กล่าวถึงไว้ว่า เจตคติมีคุณลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่างๆรอบตัวบุคคล การอบรมเลี้ยงดู การเรียนรู้นขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติ แม้ว่าจะมีประสบการณ์ที่เหมือนกันก็เป็นเจตคติที่แตกต่างกันได้ ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น
2. เจตคติเป็นการเตรียม หรือความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตใจมากกว่าภายนอกที่สังเกตได้ สภาวะความพร้อมที่ตอบสนอง มีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคล การชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับนั้นเกี่ยวเนื่องกับอารมณ์ด้วย
3. เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมินคือ ลักษณะความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือประเมินว่าชอบ พอใจ เห็นด้วย ก็คือเป็นทิศทางในทางที่ดี เรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าการประเมินออกมาในทางไม่ดี เช่น ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็มีทิศทางในทางลบ เจตคติทางลบไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีเจตคตินั้น แต่เป็นเพียงความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

4. เจตคติมีความเข้ม คือ มีปริมาณมาก น้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมาก หรือไม่เห็นด้วยอย่างมากก็แสดงว่ามีความเข้มสูง ถ้าไม่ชอบเลย หรือเกลียดที่สุดก็แสดงว่ามีความเข้มสูงไปอีกทางหนึ่ง

5. เจตคติมีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่น และมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของคนๆนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใด ทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก

6. เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจ ซึ่งหากไม่ได้แสดงออก ก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติอย่างไรในเรื่องนั้น เจตคติที่เป็นพฤติกรรมภายนอกแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นยังมีสาเหตุอื่นๆร่วมอยู่ด้วย

7. เจตคติต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจากพฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอกจะตรงกัน เพราะก่อนแสดงออกนั้น ก็จะปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมแล้ว จึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

จากการศึกษาลักษณะของเจตคติที่นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอไว้ สามารถสรุปถึงลักษณะสำคัญของเจตคติได้ว่า เจตคติ มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ โดยประสบการณ์เดิม สภาพแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสิ่งเร้าโดยรอบนั้นเป็นสิ่งที่สร้างให้เกิดเจตคติขึ้น และเจตคติที่เกิดขึ้นนั้นสามารถบอกทิศทางได้ว่า เป็นเจตคติในทางบวกหรือทางลบ และเจตคติที่เกิดขึ้นนั้นจะแสดงออกมาในลักษณะของความพึงพอใจ หรือความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลนั้นๆ

ดังนั้นเมื่อพิจารณาในแง่ของการแสวงหาความรู้ สรุปลักษณะทั่วไปได้ว่า เจตคติในการแสวงหาความรู้ เป็นลักษณะสภาวะทางจิตใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาความรู้ของบุคคลที่สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งทิศทางของเจตคติในการแสวงหาความรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพของสิ่งเร้าที่มีบทบาทกับผู้เรียน เป็นต้นว่า วิธีในการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ที่ผู้สอนจัดให้ คุณลักษณะและท่าทางของตัวผู้สอน บรรยากาศในการแสวงหาความรู้ ตลอดจนประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ฯลฯ ล้วนแล้วแต่สามารถส่งผลต่อทิศทางของเจตคติทั้งสิ้น และเมื่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนสามารถกระตุ้นให้เจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนเกิดขึ้นแล้ว ผู้เรียนก็จะแสดงเจตคติดังกล่าวออกมาในลักษณะของความพึงพอใจ และความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ที่ได้ปฏิบัติกันเอง

5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดเจตคติในการแสวงหาความรู้

จากการศึกษาพบว่า นักการศึกษาและนักจิตวิทยามีได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดเจตคติในการแสวงหาความรู้ไว้โดยเฉพาะ แต่ได้มีการกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดเจตคติซึ่งสามารถรวบรวมได้ดังนี้

พรณี ช. เจนจิต (2538) ได้สรุปเกี่ยวกับการเกิดเจตคติไว้ว่า การเกิดเจตคตินั้นอาจมีสาเหตุที่เป็นปัจจัยของการเกิดเจตคติ ดังต่อไปนี้

1. เจตคติเป็นเรื่องของการเรียนรู้ เนื่องจากการอบรมตั้งแต่เล็ก เป็นไปในลักษณะค่อยๆ ดูซึมจากการเลียนแบบพ่อแม่ และคนข้างเคียง ไม่จำเป็นต้องมีใครสอน (attitude are caught not taught)

2. เกิดจากประสบการณ์ของบุคคล
3. เกิดจากการรับถ่ายทอดจากเจตคติที่มีอยู่แล้ว เช่น การรังเกียจสีผิว เป็นต้น
4. เกิดจากสื่อมวลชน

ลักขณา สิริวัฒน์ (2544) ได้กล่าวถึงแหล่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิด และการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ว่ามี 4 แหล่ง คือ

1. ครอบครัว พ่อแม่เป็นผู้ถ่ายทอดความเชื่อ เจตคติให้แก่เด็กทั้งโดยเจตนา และไม่เจตนา เช่น การนับถือศาสนา เด็กจะนับถือศาสนาตามพ่อแม่ไปจนโต หลังจากนั้นอาจเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนก็ได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ใหม่ๆ

2. ผู้อื่นที่ได้พบปะด้วย ถ้าเป็นเด็กส่วนใหญ่ ก็คือบุคคลในโรงเรียน เช่น เพื่อนฝูง ครู อาจารย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับเขา จึงมีโอกาสได้รับการปลูกฝังจากการอบรมสั่งสอนของครู หรือเพื่อนที่ดีคอยให้ความช่วยเหลือก็จะทำให้มีเจตคติที่ดีต่อเขา

3. สื่อมวลชน นับว่าเป็นแหล่งที่มีอิทธิพลมากอีกแหล่งหนึ่งต่อการเกิด และการเปลี่ยนแปลงเจตคติของเด็กและผู้รับสื่อ สื่อในที่นี้มีหลายรูปแบบ ทั้งในรูปของเอกสาร สิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสืออ่านเล่น ฯลฯ และสื่อที่ไม่เป็นสิ่งพิมพ์ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรืออินเทอร์เน็ต นอกจากสื่อมวลชนเป็นแหล่งเกิดเจตคติ และเปลี่ยนแปลงเจตคติแล้ว ยังเป็นแหล่งในการถ่ายทอดทางสังคมอีกด้วย

4. ประสบการณ์ทางตรงกับที่หมายของเจตคติ การที่บุคคลมีประสบการณ์ทางตรงกับที่หมาย จะเป็นเจตคติที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของบุคคลมากกว่าเจตคติที่เกิดขึ้นโดยทางอ้อม เช่น การได้ชมโฆษณาขายสระผม เห็นผมของนางแบบดกสวยเป็นเงางาม จึงเกิดเจตคติในทางบวก และเขาจะหาโอกาสใช้สระผมยี่ห้อนั้นจนได้ เจตคติจะไม่เปลี่ยนเมื่อผมดกดำเป็นเงางาม แต่หากผมไม่สลวยดังที่คาดคิดไว้ เจตคติจะเปลี่ยนไปในทางลบ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545) ได้กล่าวถึงหลักการเกิดเจตคติไว้ว่า เจตคติเกิดจากการมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประสบการณ์ที่เราได้รับเพิ่มเติมแตกต่างจากประสบการณ์เดิมที่เรามี ก็สามารถทำให้เราเปลี่ยนเจตคติได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเจตคติดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่อไปนี้

1. ความสุดขีด (Extremeness) เจตคติที่อยู่ปลายสุดเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่รุนแรงนัก เช่น ความรักที่สุด และความเกลียดที่สุด จะเปลี่ยนแปลงยากกว่าความรัก และความเกลียดที่ไม่มากนัก

2. ความซับซ้อน (Multiplicity) เจตคติที่เกิดจากสาเหตุเดียวกันเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเกิดจากหลายๆสาเหตุ
3. ความคงที่ (Consistency) เจตคติที่มีลักษณะคงที่มาก หมายถึง เจตคติที่เป็นความเชื่อฝังใจ เปลี่ยนยากกว่าเจตคติทั่วไป
4. ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง (Interconnectedness) เจตคติที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะที่เป็นไปในทางเดียวกัน เปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่มีความสัมพันธ์ไปในทางตรงกันข้าม
5. ความแข็งแกร่งและจำนวนความต้องการ (Strong and Number of Wants Served) หมายถึง เจตคติที่มีความจำเป็น และความต้องการในระดับสูงเปลี่ยนได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่แข็งแกร่ง และไม่อยู่ในความต้องการ

จากปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดเจตคติดังกล่าว หากพิจารณาในแง่ของการแสวงหาความรู้สามารถสรุปได้ว่า ประสบการณ์เดิม บุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่ได้พบปะในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการนำเสนอข่าวสาร และรายการต่างๆที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับกับการแสวงหาความรู้ ที่ผ่านทางสื่อต่างๆนั้น ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดเจตคติในการแสวงหาความรู้ทั้งสิ้น

5.4 แนวทางการส่งเสริมเจตคติในการแสวงหาความรู้

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2528) ได้กล่าวถึง การสร้างเจตคติ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า เจตคติไม่ใช่สิ่งที่มีมาแต่กำเนิด แต่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งการส่งเสริมให้บุคคลเกิดเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น สามารถทำได้โดยการกำหนดเงื่อนไข 4 ประการ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการเพิ่มพูนและบูรณาการของการตอบสนอง แนวความคิดต่างๆ เช่น เจตคติจากครอบครัว โรงเรียน ครู และการเรียนการสอน
2. ประสบการณ์ส่วนตัวขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคล โดยจะสะสมขึ้นเรื่อยๆ แล้วเกิดเป็นแบบเฉพาะของบุคคลตามการพัฒนา และความเจริญเติบโตของคนๆนั้น
3. การเลียนแบบ การถ่ายทอดเจตคติของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบเจตคติของคนอื่นที่ตนพอใจ เช่น พ่อ แม่ ครู พี่ น้อง และบุคคลอื่น
4. อิทธิพลของกลุ่มสังคม คนย่อมมีเจตคติคล้ายตามกลุ่มสังคมที่ตนอาศัยตามสภาพแวดล้อม เช่น เจตคติต่อศาสนา และสถาบันต่างๆ

พรณี ข. เจนจิต (2538) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสร้างเจตคติและค่านิยมในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. เขียนรายการเจตคติและค่านิยมที่ต้องการจะปลูกฝัง
2. พยายามทำอย่างดีที่สุดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยสร้างเจตคติและค่านิยม

3. ใช้เหตุการณ์ประจำวันแทรกเกี่ยวกับเจตคติและค่านิยม
4. นำทฤษฎีการเรียนรู้มาใช้เชื่อมโยงประสบการณ์ที่พึงพอใจเข้ากับพฤติกรรมและค่านิยมที่ต้องการจะเน้น พยายามทำชั้นเรียนให้น่าอยู่ ให้เด็กรู้สึกว่าการเรียนเป็นสิ่งที่น่าสนุก น่าสนใจ พร้อมกันนี้แทรกสิ่งที่ต้องการจะปลูกฝัง
5. จัดหาตัวอย่างที่ดีให้เป็นแบบอย่าง เด็กเป็นผู้ที่พร้อมจะเลียนแบบโดยเฉพาะครู ฉะนั้นครูจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี
6. รู้จักควบคุมอารมณ์อย่าให้เด็กเห็นถึงอคติต่างๆที่ครูมี มิฉะนั้นแล้วเด็กจะรับความคิดเห็นนั้นไปเป็นของตน
7. ครูที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน คือผู้ที่มีค่านิยมประจำตัว และแสดงออกอย่างเปิดเผย ทั้งเป็นคนที่มีลักษณะเป็นมิตร อ่อนน้อม เป็นกันเอง ครูที่ต้องการจะมีอิทธิพลต่อเด็กในเรื่องค่านิยมจะต้องแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างอิสระ ในขณะที่เด็กมักกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนออกมาอย่างอิสระในสภาพของชั้นเรียนที่มีลักษณะอ่อนน้อม เป็นกันเอง ทั้งนี้เพื่อครูจะได้ทราบถึงความคิดของเด็กเพื่อจะได้แนะให้ถูกทาง

ลักษณะ สรีวัฒน์ (2544) กล่าวถึงการเกิดเจตคติว่า เจตคตินั้นสามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ 5 วิธี ได้แก่

1. จากการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning) ในเรื่องสิ่งเร้าที่มีเงื่อนไขก่อให้เกิดการตอบสนองที่มีเงื่อนไขได้ เช่น ความมืด ทำให้เด็กกลัว เพราะเคยตกใจในเสียงฟ้าร้องในเวลากลางคืน เป็นต้น
2. จากการแผ่ขยายสิ่งเร้า (Stimulus Generalization) หมายถึง กระบวนการสิ่งเร้าบางอย่างที่มีลักษณะ หรือคุณสมบัติคล้ายสิ่งเร้าที่มีเงื่อนไขมากกระตุ้นให้คนมีปฏิกิริยาที่เคยมีต่อสิ่งเร้าที่มีเงื่อนไข เช่น การที่บุคคลกลัวสัตว์ปีกเนื่องจากเคยถูกไก่จิกในตอนเป็นเด็ก นับตั้งแต่นั้นมาจึงไม่กล้าเข้าใกล้สัตว์ที่มีลักษณะเหมือนไก่ทุกชนิด
3. จากการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning) แนวคิดพื้นฐานของการวางเงื่อนไขการกระทำประกอบด้วย สิ่งเร้าที่แสดงความแตกต่างที่มีต่อการตอบสนองแล้วจะได้ผลการเสริมแรงบวก เช่น เด็กกล่าวขอเงินจากพ่อ แล้วพ่อก็ให้ หรือเด็กเห็นครูจูงมือให้ครูชมว่าดีมาก
4. จากการสังเกต (Observation) ในลักษณะนี้จะมีตัวแบบ (Model) เช่น เด็กวัยรุ่นหญิงใส่เสื้อสั้นจะเห็นสะดือตามนักร้องวัยรุ่น หรือเด็กวัยรุ่นชายใส่ตุ้มหูข้างเดียวตามอย่างนักแสดงวัยรุ่นชาย แล้วมีคนชมว่าทันสมัย ดูดี ก็จะทำให้เกิดการเลียนแบบกัน แสดงว่าวัยรุ่นมีเจตคติทางบวกกับการใส่ตุ้มหูข้างเดียว หรือการใส่เสื้อสั้นโชว์สะดือ
5. จากความเชื่อ (Belief) เช่น เด็กเชื่อว่าการไหว้พระจะทำให้พระคุ้มครอง มีแต่ความสุขความเจริญ เมื่อเด็กเห็นพระที่ไหนจะยกมือไหว้ แสดงถึงเจตคติที่ดีต่อการไหว้พระหรือบุคคลที่แขวนพระเครื่องจะไม่รอดราวตากผ้า จะหลีกเลี่ยงสถานที่ที่มีราวผ้า เพราะมีความเชื่อว่าเป็นสิริมงคล แสดงให้เห็นถึงเจตคติด้านลบต่อราวตากผ้า

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมเจตคติในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการส่งเสริมเจตคติให้เกิดขึ้นนั้น สามารถทำได้โดยครูผู้สอน ผู้ปกครอง และบุคคลรอบข้างจะเป็นผู้ที่มิพบทาบต่อการส่งเสริมเจตคติเป็นอย่างมาก เพราะผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยเด็กนั้นมักจะมีพฤติกรรมการเล่นแบบบุคคลที่มีความสำคัญหรือใกล้ชิดกับตนเอง ดังนั้นหากครูผู้สอนและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดมีการแสดงออกถึงเจตคติที่ดีต่อสิ่งใด ย่อมจะสามารถกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดเจตคติต่อสิ่งนั้นได้เช่นกัน และนอกจากการแสดงออกถึงเจตคติที่ดีให้ผู้เรียนได้รับรู้แล้ว ผู้สอนยังสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดี ได้โดยการเสริมแรง ทั้งทางการแสดงออก หรือทางคำพูดทันทีที่เด็กมีการแสดงออกถึงเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น เพื่อให้เด็กเรียนรู้ว่าสิ่งที่ตนประพฤตินั้นเป็นการแสดงออกถึงเจตคติที่พึงมีนั่นเอง

ในลักษณะเดียวกัน การส่งเสริมเจตคติในการแสวงหาความรู้ นั้น ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญที่จะต้องแสดงออกให้ผู้เรียนรับรู้ ว่า ตัวครูผู้สอนเองมีการแสดงออกในพฤติกรรมแสวงหาความรู้ และพฤติกรรมดังกล่าวก่อประโยชน์ให้กับตัวผู้สอน ทำให้ผู้สอนมีความรู้รอบ ในขณะเดียวกันผู้สอนก็เกิดความรู้สึกที่ยินดี พอใจ และสนุกสนานกับการแสวงหาความรู้ด้วย เด็กๆ ก็ จะเรียนรู้ถึงข้อดีของพฤติกรรมแสวงหาความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสวงหาความรู้บ้าง และเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกที่จะแสวงหาความรู้แล้ว ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ โดยอาจมีเกม หรือกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินให้กับผู้เรียนด้วย และเมื่อผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ตามการฝึกฝนนั้นๆ ครูผู้สอนก็ต้องให้การเสริมแรงทั้งโดยการให้รางวัล การกล่าวชม เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการแสวงหาความรู้ ส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีในการแสวงหาความรู้ต่อผู้เรียนเช่นกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด พอสรุปได้ถึงข้อความรู้ในเรื่องแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท แนวการสอนแบบจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ ซึ่งสาระสำคัญในแต่ละแนวคิด รูปแบบการสอน วิธีการสอน และแนวการสอนทั้งหมดนั้น ต่างมีเป้าหมายหลักที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราว ความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ จากแหล่งความรู้รอบๆ ตัว ไม่ยึดติดกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดโดยครูผู้สอน หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนหรือสถานศึกษาเท่านั้น และประการสำคัญที่สุดก็คือ กระบวนการเรียนรู้ทั้งหลายที่จัดนั้น จะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักในการเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และเรียนรู้เนื้อหาความรู้ และทักษะต่างๆ รอบตัวด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะความสามารถและเจตคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่นๆ และความตระหนักถึงคุณค่า

ของความรู้ และสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งหมด นั่นก็เพื่อที่จะปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักท้องถิ่น และรู้จักชุมชนของตนอย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียนสามารถก้าวออกไปสู่สังคมภายนอกที่กว้างใหญ่ได้อย่างมั่นคง มีใช้รู้จักแต่เพียงเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือวัฒนธรรมของชาติมหาอำนาจเท่านั้น แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความซาบซึ้งในเรื่องของตนเอง และประเทศชาติของตน ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็จะยอมจะทำให้ตัวเราขาดความเข้มแข็ง และประเทศชาติขาดความมั่นคงในที่สุด และไม่สามารถพัฒนาให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น ทฤษฎี แนวคิด หลักการ วิธีการสอน และรูปแบบการสอนที่นำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในเรื่องราวต่างๆรอบตัว ได้ฝึกความสามารถในการดำรงตนในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม รวมไปถึงได้รับการปลูกฝังเจตคติที่ดีจากการเรียนรู้ ดังที่ได้ศึกษามาในข้างต้นทั้งหมดนั้น ก็นับเป็นสาระเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ควรค่าที่ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนจะต้องศึกษา และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อที่จะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งกับผู้เรียน ผู้สอน โรงเรียนและสถานศึกษา รวมไปถึงชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสามารถและเจตคติการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

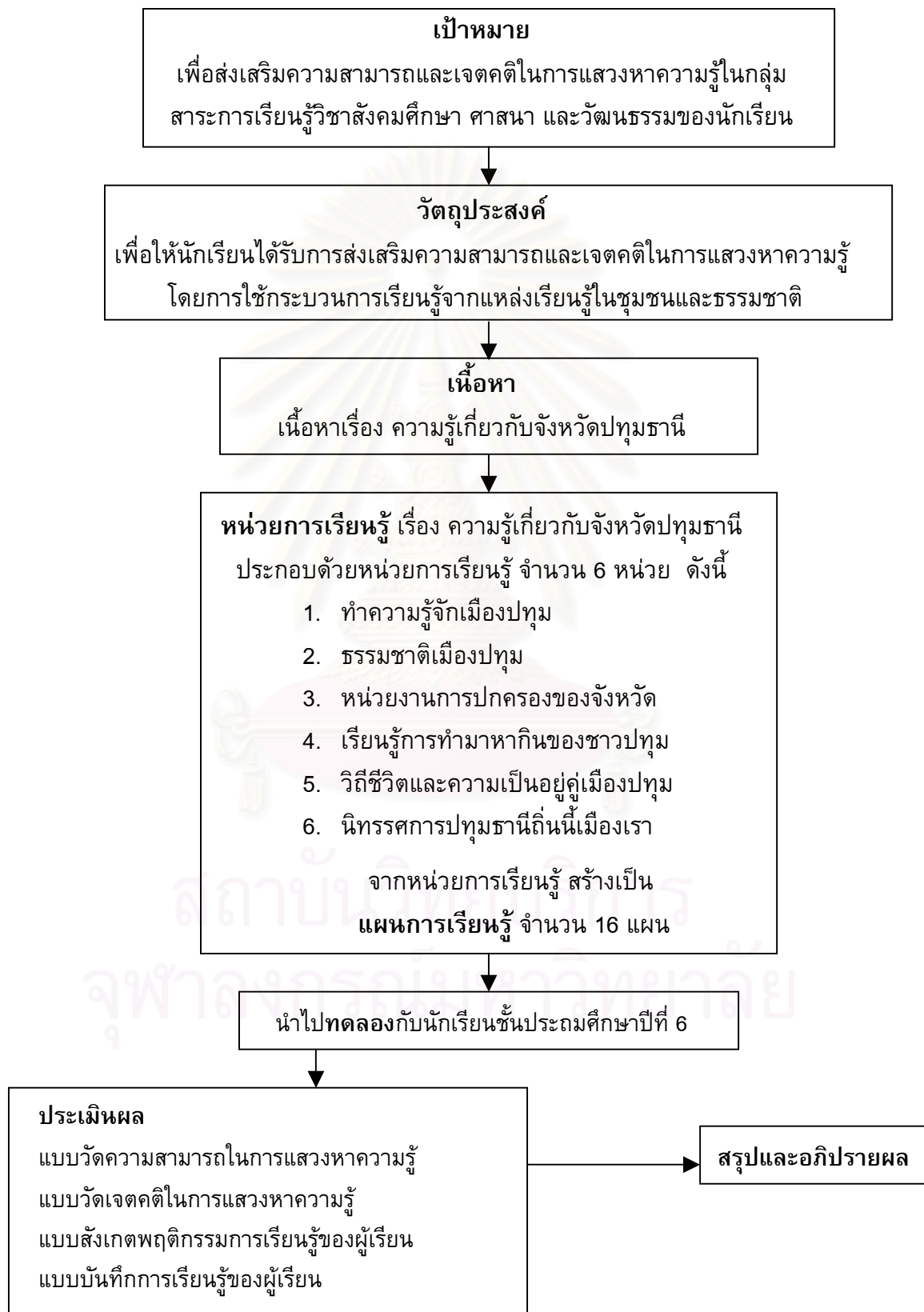
1. ศึกษาแนวคิด หลักการ วิธีการต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท (Anchored Instruction) จากวารสาร ตำรา และการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต (Internet)
2. ศึกษารายละเอียดที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ประวัติและเหตุการณ์สำคัญ สภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพ และสภาพทางเศรษฐกิจ และความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในจังหวัดปทุมธานี
3. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกี่ยวกับขอบเขตสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อนำมาพัฒนาและสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ซึ่งมีรายละเอียดของกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

ประชากรและตัวอย่างประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์ปทุมมาวาส จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งมีลักษณะดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา ขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ใจกลางชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้จำนวนมากและหลากหลาย
- 2) เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – ประถมศึกษาปีที่ 6
- 3) ปัจจุบันมีครูผู้สอน จำนวน 44 คน และนักเรียน จำนวน 1,121 คน
- 4) เป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์ปทุมมาวาส จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2546 ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจ และได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครอง จำนวน 16 คน

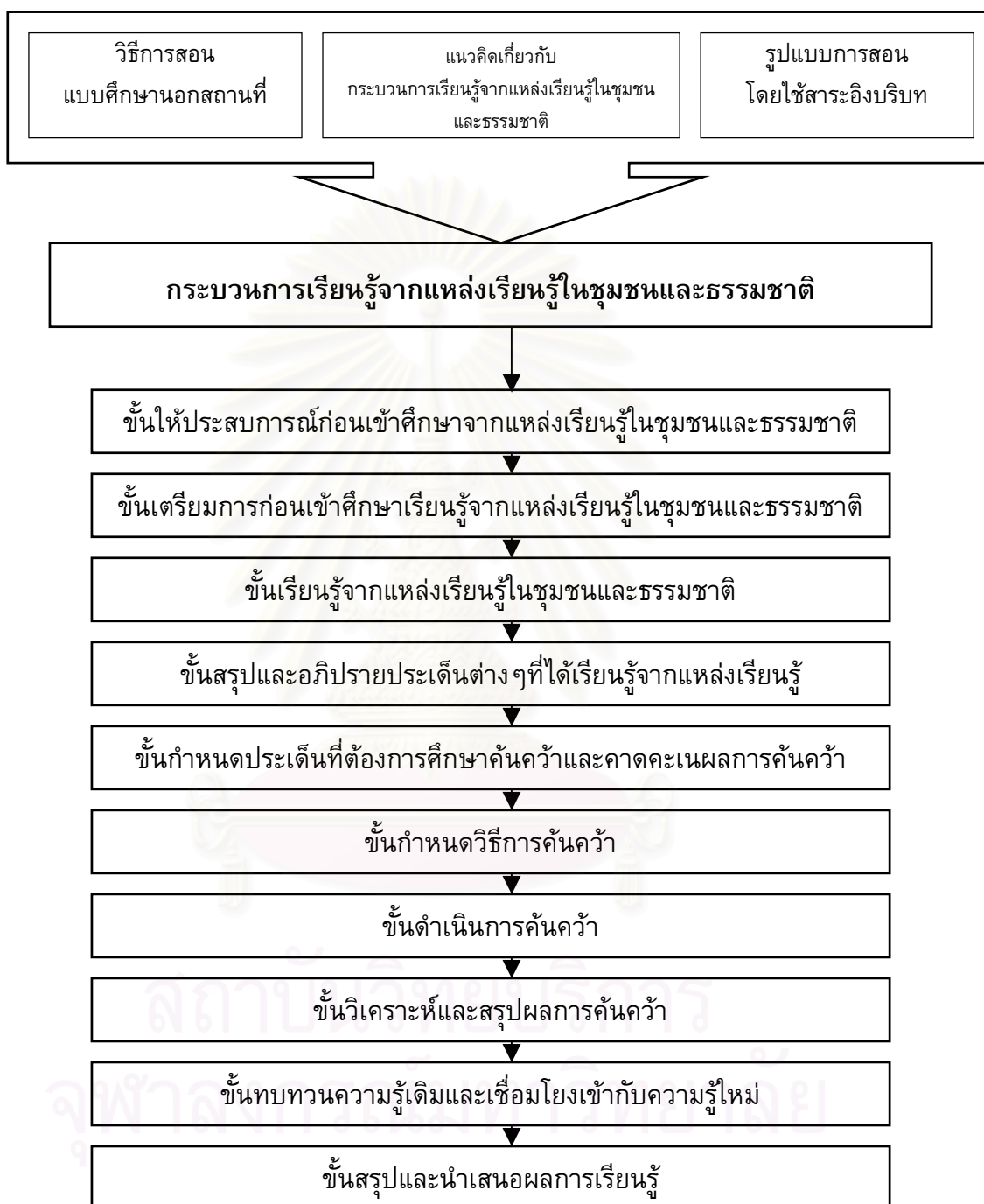
แผนการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างแผนการเรียนรู้

1. สังเคราะห์ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดของรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท ของ Nancy J. Vye and Others , J.W. Bauer and Others และ วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) และ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ของสุมน อมรวิวัฒน์ (2544) รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่ใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา หรือ การสอนแบบศึกษานอกสถานที่ ได้เป็นขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ จำนวน 10 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังแผนภูมิต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติที่ได้จากการสังเคราะห์วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท

เมื่อผู้วิจัยสังเคราะห์วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท ได้เป็นกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน ดังแผนภูมิข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะสำคัญของกิจกรรมในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดของลักษณะสำคัญของกิจกรรมในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม	ลักษณะสำคัญของกิจกรรม
<p>1. ขั้นให้ประสบการณ์ก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ</p>	<p>เป็นขั้นที่เตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนรู้จักภาพรวมของจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นเนื้อหาในด้านประวัติและความเป็นมาของจังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจ และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี และสามารถร่วมกันกำหนดหัวข้อและขอบข่ายของความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีที่จะศึกษา โดยใช้การสนทนา การใช้คำถามชี้แนะ การเล่นเกม การร้องเพลง การอภิปรายกลุ่ม การศึกษาความรู้จากเอกสาร/แผ่นพับ และการศึกษา ภาพและข่าวต่างๆเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี จากหนังสือพิมพ์และวารสารท้องถิ่น</p>
<p>2. ขั้นเตรียมการก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ</p>	<p>เป็นการเตรียมตัวผู้สอนและผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนและผู้สอนวางแผนและแสดงความคิดเห็นร่วมกันถึงวัตถุประสงค์ของหัวข้อที่จะไปศึกษา วิธีศึกษากำหนดการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องทำ วิธีการปฏิบัติตนขณะศึกษาในแหล่งเรียนรู้ การเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในการเรียน และการแบ่งกลุ่มมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมทั้งร่วมกันพิจารณาเลือกสถานที่และแหล่งเรียนรู้ที่จะเดินทางไปศึกษา</p>
<p>3. ขั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ</p>	<p>ให้นักเรียนออกไปศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ทั้งในด้านสภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ การเมืองการปกครอง การประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ และความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีตามวิธีการที่กำหนดไว้</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ) รายละเอียดของลักษณะสำคัญของกิจกรรมในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม	ลักษณะสำคัญของกิจกรรม
4. ขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	ให้ผู้เรียนรวบรวมเอกสาร หลักฐาน และข้อ-ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนและธรรมชาติ สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ ดำเนินการอภิปรายโดยมีการกำหนดขอบเขตของแต่ละประเด็นที่นำมาอภิปรายสรุปผลการอภิปรายและนำเสนอข้อความรู้ทั้งหมดที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
5. ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า	ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสังเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการสรุปในขั้นตอนที่ผ่านมา กำหนดเป็นประเด็นหัวข้อตามหลักการด้านสังคมศาสตร์ เช่น ประเภทของทรัพยากรทางธรรมชาติ รูปแบบการเมืองการปกครอง หลักของเศรษฐศาสตร์ ฯลฯ เพื่อศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และเมื่อกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าได้แล้ว ผู้เรียน และผู้สอนร่วมกันคาดคะเนผลของการค้นคว้า โดยรวบรวมความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะค้นคว้า อาศัยข้อมูลจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ข้อเท็จจริง หลักการ กฎ และทฤษฎีที่มีและเคยศึกษามาก่อนแล้ว
6. ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า	ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงวิธีการต่างๆที่จะนำมาใช้ในการค้นคว้าตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนด โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันเสนอ และคัดเลือกวิธีการค้นคว้า หลังจากนั้นให้ผู้เรียนวางแผนการค้นคว้าตามวิธีการค้นคว้าที่เลือก โดยระบุขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม
7. ขั้นดำเนินการค้นคว้า	ผู้เรียนดำเนินการค้นคว้าตามวิธีการที่เลือกและวางแผนไว้ในขั้นตอนที่ผ่านมา

ตารางที่ 1 (ต่อ) รายละเอียดของลักษณะสำคัญของกิจกรรมในขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม	ลักษณะสำคัญของกิจกรรม
8. ชั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า	ผู้เรียนรวบรวมเอกสาร หลักฐาน และข้อความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์และอภิปรายในรายละเอียดร่วมกัน และสรุปประเด็นความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า
9. ชั้นทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่	ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันทบทวนรายละเอียดและเนื้อหาของประเด็นความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และจากการค้นคว้าเพิ่มเติม หลังจากนั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน โดยผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นความคิด คอยแนะนำเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน รวมถึงให้กำลังใจและเสริมแรงผู้เรียน
10. ชั้นสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้	ให้ผู้เรียนรวบรวมเอกสาร หลักฐาน และข้อความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และจากการค้นคว้าเพิ่มเติมนวมถึงการอภิปรายและสรุปประเด็นข้อความรู้และความคิดเห็นต่าง ๆ มาจัดนำเสนอให้นักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ ได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของจังหวัดปทุมธานีที่น่าสนใจ ทั้งในด้านกายภาพ ด้านการปกครอง อาชีพและการทำมาหากิน และความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงให้นักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมได้มีโอกาสรู้จักวิธีการที่นำไปสู่การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอีกด้วย โดยผู้เรียนได้ถ่ายทอดข้อความรู้ ภาพบรรยากาศ และความรู้สึกที่ได้จากกิจกรรมทั้งหมด ในรูปแบบของนิทรรศการ ที่ประกอบไปด้วยป้ายนิเทศ ตัวอย่างผลงานจากกิจกรรม และเกมเสริมความรู้ต่างๆ

2. ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) และแนวการจัดการเรียนการสอน

3. ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์รายละเอียดของจังหวัดปทุมธานี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาสำหรับใช้ในการเรียนการสอน

4. กำหนดกรอบเนื้อหาเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ที่ได้จากการวิเคราะห์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติความเป็นมา และเหตุการณ์สำคัญ ด้านสภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ และด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียม ประเพณีของคนในจังหวัดปทุมธานี นำมาสร้างหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 6 หน่วย แล้วสร้างเป็น แผนการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน รวมทั้งได้พิจารณาเลือกแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดปทุมธานี ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนในเนื้อหาแต่ละด้าน รวมเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ทั้งสิ้น 60 ชั่วโมง เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สรุปรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 รายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ จำนวนชั่วโมงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่จะเดินทางไปศึกษา

ที่	หน่วยการเรียนรู้	แผนการเรียนรู้	จำนวน ช.ม.	แหล่งเรียนรู้
1.	ทำความเข้าใจกับเมืองปทุมธานี	1) กาลครั้งหนึ่งในเมืองปทุม	3	ห้องสมุดโรงเรียน วัดหงส์ปทุมาวาส
		2) มาเป็นนักแสดงหาความรู้กันเถอะ	3	
		3) เครื่องมือสำรวจเรียนรู้	3	
2.	ธรรมชาติเมืองปทุม	4) ธรรมชาติเมืองปทุมในปัจจุบัน	5	พิพิธภัณฑ์การเกษตรฯ ห้องสมุด โรงเรียน- คณะราษฎรบำรุงปทุมธานี
		5) ค้นคว้าเพิ่ม...เสริมเรื่องธรรมชาติ	6	
		6) หลากหลายความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ	1	
3.	หน่วยงานการปกครองของจังหวัด	7) หน่วยงานการปกครองของจังหวัดในวันนี้	5	ศาลากลางจังหวัดฯ หอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต
		8) ค้นคว้าเพิ่ม...เสริมเรื่องการปกครอง	6	
		9) หลากหลายความรู้เกี่ยวกับการปกครอง	1	
4.	เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม	10) คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม	5	ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือ และ สวนส้มเขียวหวาน หอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต
		11) ค้นคว้าเพิ่ม...เสริมเรื่องทำมาหากิน	6	
		12) หลากหลายความรู้เกี่ยวกับทำมาหากิน	1	
5.	วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม	13) เทียววัดเจติยทอง	5	วัดเจติยทอง หอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต
		14) ค้นคว้าเพิ่ม...เสริมเรื่องวิถีชีวิตฯ	6	
		15) หลากหลายความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตฯ	1	
6.	นิทรรศการปทุมธานีถิ่นนี้เมืองเรา	16) นิทรรศการปทุมธานีถิ่นนี้เมืองเรา	1	ห้องสมุดโรงเรียน วัดหงส์ปทุมาวาส
		รวม	60	

5. เขียนแผนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ / แหล่งการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล (รายละเอียดในภาคผนวก ง)

6. ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการสอนแบบจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม 2) ขั้นกำหนดปัญหา 3) ขั้นวางแผน 4) ขั้นสืบค้น 5) ขั้นลงข้อสรุป และ 6) ขั้นประเมินผล มากำหนดเป็นขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในแผนการเรียนรู้ที่ 1 – 3 ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 และแผนการเรียนรู้ที่ 4 , 7 , 10 และ 13 สำหรับหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 นี้ เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย กิจกรรมขั้นให้ประสบการณ์ก่อนเข้าศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และขั้นเตรียมการก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

7. ในชั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าว ได้แก่ แผนการเรียนรู้ที่ 4 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 แผนการเรียนรู้ที่ 7 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แผนการเรียนรู้ที่ 10 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 และแผนการเรียนรู้ที่ 13 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

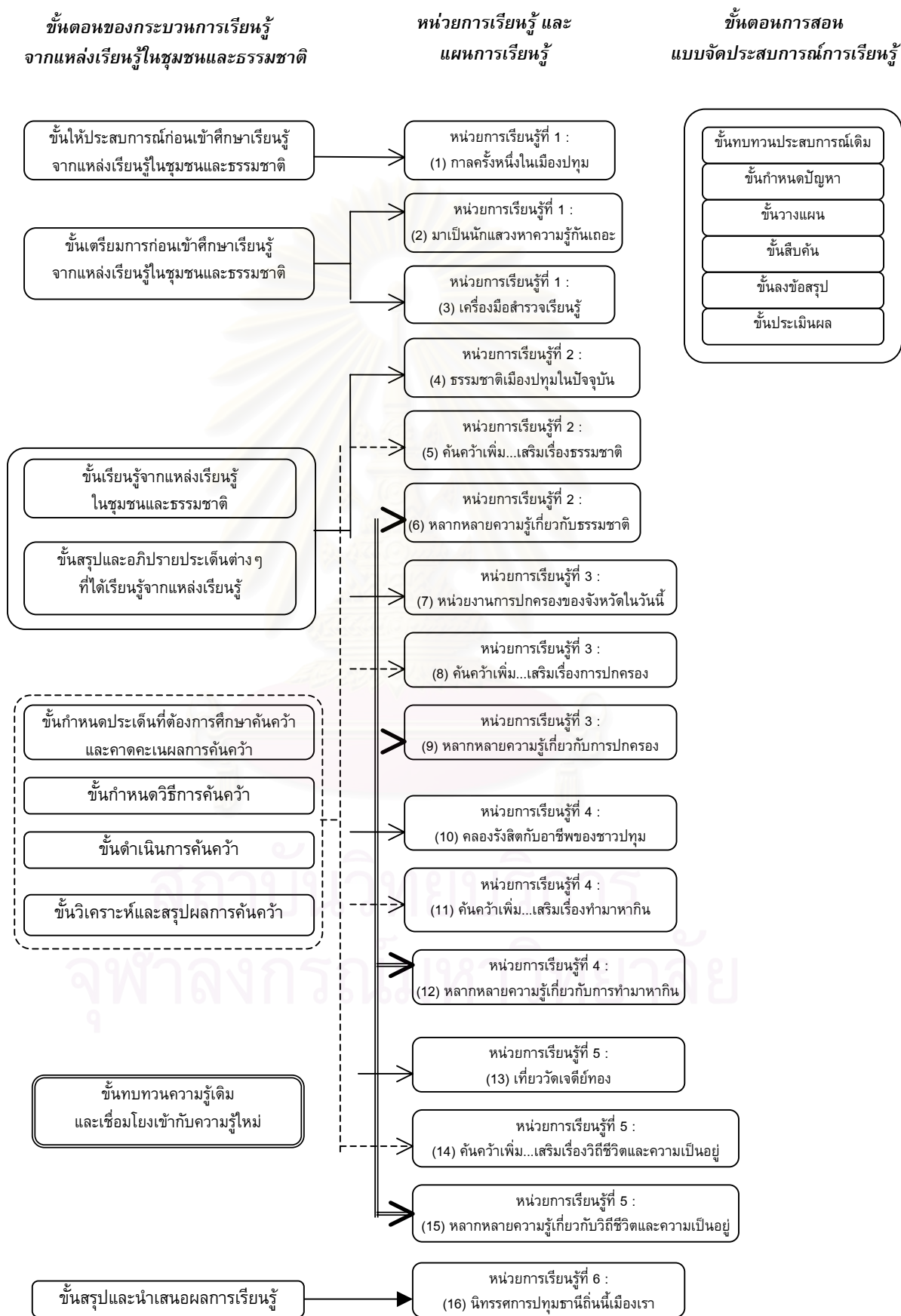
ในขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ขั้นดำเนินการค้นคว้า และขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าว ได้แก่ แผนการเรียนรู้ที่ 5 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 แผนการเรียนรู้ที่ 8 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แผนการเรียนรู้ที่ 11 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 และแผนการเรียนรู้ที่ 14 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ส่วนในขั้นทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าว คือ แผนการเรียนรู้ที่ 6 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 แผนการเรียนรู้ที่ 9 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 แผนการเรียนรู้ที่ 12 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 และแผนการเรียนรู้ที่ 15 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 5

สุดท้าย ในขั้นสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนดังกล่าว คือ แผนการเรียนรู้ที่ 16 จากหน่วยการเรียนรู้ที่ 6

8. ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ทั้งหมด จำนวน 16 แผน ซึ่งแผนการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี และขั้นตอน 10 ขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ดังรายละเอียดแสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

9. นำแผนการเรียนรู้ที่สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจแก้ไขความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหา รวมถึงความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากนั้นได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาเนื้อหาและกิจกรรมในแผนการเรียนรู้ทั้งหมด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

10. นำแผนการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเปรมประชากร จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 16 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมในส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ และระยะเวลา ซึ่งจากผลการทดลองใช้พบว่า แผนการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมพอดีกับกิจกรรม และชิ้นงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติในขณะที่ทำกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้

1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิดจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ และการสร้างแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้

1.2 นำกรอบตัวแปรที่ต้องการประเมินเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ ซึ่งวิโรจน์ วัฒนานิมิตรกุล (2540) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และสรุปไว้ มาปรับปรุงและกำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 กรอบแนวคิดความสามารถในการแสวงหาความรู้และลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก

ความสามารถในการแสวงหาความรู้ / พฤติกรรมที่แสดงออก	ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก
<p>1. <u>การกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล</u></p> <p>- กำหนดคำสำคัญ</p>	<p>ผู้เรียนพิจารณาคำที่ปรากฏในเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ แล้วคัดเลือกคำที่มีความสำคัญ และความเกี่ยวข้องที่เด่นชัดกับข้อความรู้ทั้งหมด เพื่อกำหนดเป็นคำสำคัญที่นำไปสู่การตั้งประเด็นค้นคว้าต่อไป</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิดความสามารถในการแสวงหาความรู้และลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก

ความสามารถในการแสวงหาความรู้/ พฤติกรรมที่แสดงออก	ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก
- ตั้งประเด็นคั่นคว้า	ผู้เรียนพิจารณาคำสำคัญที่กำหนดขึ้น แล้วนำคำสำคัญที่สอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองสงสัย หรือมีความสนใจต้องการที่จะค้นคว้าเพิ่มเติมมาตั้งเป็นประเด็นคั่นคว้า โดยเรียบเรียงออกมาในลักษณะของประโยค คำถามปลายเปิด
- กำหนดขอบเขตของประเด็นคั่นคว้า	ผู้เรียนนำคำสำคัญที่กำหนดขึ้นมาใช้ตั้งประเด็นคั่นคว้า โดยคำสำคัญที่เลือกใช้นั้นจะเป็นคำสำคัญที่มีความเด่นชัดในเนื้อหาความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ ผู้สอนจะคอยแนะนำให้ผู้เรียนสามารถกระจายความสำคัญของประเด็นคั่นคว้าที่ตั้งขึ้นให้ครบถ้วนตามคำสำคัญที่พิจารณาเลือกมาใช้ด้วย
- อธิบายประเด็นคั่นคว้า	หลังจากตั้งประเด็นคั่นคว้าแล้ว ผู้เรียนอธิบายประเด็นคั่นคว้าที่ตั้งขึ้น โดยใช้ภาษาพูด ซึ่งภาษาที่ใช้สำหรับการอธิบายนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับภาษาเขียนที่ใช้ ทำให้ผู้สอน และเพื่อนสมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจในประเด็นคั่นคว้างด่งกล่าวเป็นอย่างดี
- ตั้งประเด็นคาดคะเนผล	ผู้เรียนตั้งประเด็นคาดคะเนผลตามประเด็นคั่นคว้าที่ได้กำหนดขึ้นไว้แล้ว โดยประเด็นคาดคะเนผลที่ตั้งขึ้นนั้นจะต้องสอดคล้องกับเรื่องราวและเนื้อหาที่กล่าวถึงในประเด็นคั่นคว้า ผู้สอนจะคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้ในการตั้งประเด็นคาดคะเนผล
- อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นคาดคะเนผล	หลังจากตั้งประเด็นคาดคะเนผลแล้ว ผู้เรียนได้มีการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นคาดคะเนผลให้กับผู้สอนและเพื่อนสมาชิกฟัง โดยนำความรู้และประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและเพื่อนเคยได้รับมาใช้ประกอบการอธิบาย ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับประเด็นคาดคะเนผลนั้นๆ

ตารางที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิดความสามารถในการแสวงหาความรู้และลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก

ความสามารถในการแสวงหาความรู้/ พฤติกรรมที่แสดงออก	ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก
<ul style="list-style-type: none"> - แสดงความคิดเห็นต่อประเด็น คั่นคว้าและคาดคะเนผล 	<p>ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่มีต่อความรู้ใหม่ที่ได้คาดว่าจะได้รับจากประเด็นคั่นคว้า และความสอดคล้องระหว่างประเด็นคาดคะเนผลกับความรู้ที่จะได้จากการคั่นคว้าเพิ่มเติม โดยผู้สอนคอยกระตุ้นและแนะนำให้ผู้เรียนด้วย</p>
<p>2. <u>การกำหนดวิธีคั่นคว้า</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - จำแนกวิธีการคั่นคว้า 	<p>ผู้เรียนและเพื่อนสมาชิกในกลุ่มร่วมกันเสนอวิธีการที่นำไปสู่การคั่นคว้าความรู้เพิ่มเติม โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นของตน และแนะนำวิธีการคั่นคว้าที่น่าสนใจเพิ่มเติมให้กับ ผู้เรียนด้วย</p>
<ul style="list-style-type: none"> - เลือกวิธีการคั่นคว้าพร้อมระบุ เหตุผล 	<p>ผู้เรียนและเพื่อนสมาชิกในกลุ่มร่วมกันพิจารณาเลือกวิธีการคั่นคว้าที่ได้นำเสนอมาทั้งหมด หลังจากนั้นผู้เรียนร่วมกันตัดสินใจเลือกวิธีการคั่นคว้าที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งในการตัดสินใจเลือกวิธีการคั่นคว่านั้น ผู้เรียน แต่ละคนต้องให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจด้วย</p>
<ul style="list-style-type: none"> - วางแผนการคั่นคว้าตามแนว ทางที่ได้กำหนด 	<p>เมื่อตัดสินใจเลือกวิธีการคั่นคว้าเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนและเพื่อนสมาชิกในกลุ่มร่วมกันวางแผนการคั่นคว้าให้เป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน รวมถึงมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่มตามความสามารถและความสมัครใจของเพื่อนสมาชิกแต่ละคน</p>
<p>3. <u>การดำเนินการคั่นคว้า</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินการคั่นคว้าร่วมกัน 	<p>ผู้เรียนลงมือคั่นคว้าในแต่ละประเด็นคั่นคว้าที่ได้กำหนดขึ้นตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ สมาชิกในกลุ่มจะคอยช่วยเหลือและปรึกษาหารือระหว่างดำเนินการคั่นคว้าและผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมด้วย</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิดความสามารถในการแสวงหาความรู้และลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก

ความสามารถในการแสวงหาความรู้/ พฤติกรรมที่แสดงออก	ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก
<p>4. <u>การวิเคราะห์ และสรุปผลการค้นคว้า</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - จำแนก จัดกลุ่ม และจัดลำดับข้อมูล - พิจารณาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูล 	<p>หลังจากผู้เรียนได้ค้นคว้าตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นแล้ว ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทั้งหมดมาจำแนก จัดกลุ่ม และจัดลำดับความเกี่ยวข้องของข้อมูล รวมถึงพิจารณาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูลทั้งหมด เพื่อช่วยกันเรียบเรียงข้อมูลที่ได้ให้เป็นหมวดหมู่และหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดในตอนต้น</p>
<ul style="list-style-type: none"> - การสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า 	<p>ผู้เรียนนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จัดเรียงเรียบเป็นหมวดหมู่และหัวข้อมาสรุปเป็นข้อความรู้ พร้อมกับบันทึกลงในใบรายงานผลการค้นคว้าตามประเด็นค้นคว้าแต่ละข้อที่กำหนดขึ้น ผู้สอนคอยแนะนำในเรื่องการใช้ภาษาสำหรับสรุปข้อความรู้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในข้อความรู้ที่ได้จากการค้นคว้ามากยิ่งขึ้น</p>
<ul style="list-style-type: none"> - การสรุปและประเมินกระบวนการที่ใช้ค้นคว้า 	<p>ผู้เรียนสรุปและประเมินกิจกรรมที่ผ่านมาร่วมกัน โดยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าในกิจกรรมที่ผ่านทั้งหมดทั้งในด้านบวก และด้านลบ ได้แก่ ข้อดีของกระบวนการค้นคว้า ความเหมาะสมในการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกลุ่ม รวมทั้งปัญหาและข้อควรปรับปรุงที่พบในกระบวนการค้นคว้าที่ผ่านมาร่วมกัน เป็นต้น</p>

1.3 สร้างแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้โดยกำหนดสถานการณ์ในการแสวงหาความรู้ ตามแนวทางการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ลักษณะของแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ฉบับนี้เป็นแบบอัตนัย มีสถานการณ์ในการแสวงหาความรู้ 6 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์แบ่งออกเป็น 6 ข้อย่อย ซึ่งมีคำชี้แจงในแต่ละข้อย่อย ดังนี้

- 1) กำหนดคำสำคัญของเนื้อเรื่อง
- 2) กำหนดประเด็นการค้นคว้าจากเนื้อเรื่อง
- 3) คาดคะเนผลในแต่ละประเด็นที่นักเรียนกำหนดในข้อ 2 พร้อมแสดงเหตุผลประกอบ
- 4) กำหนดวิธีการในการค้นคว้าเนื้อหาความรู้ พร้อมอธิบายขั้นตอนของวิธีการค้นคว้าด้วย
- 5) ศึกษาประเด็นค้นคว้าที่กำหนดให้ หลังจากนั้นค้นคว้าเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในข้างต้นจากเอกสารประกอบการค้นคว้าที่แจกให้ นำเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ แล้วทำการตอบประเด็นการค้นคว่าดังกล่าวให้ชัดเจนและครบถ้วนทุกประเด็น
- 6) สรุปข้อความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ข้อย่อยทั้ง 6 ข้อที่กำหนดในแต่ละสถานการณ์นั้น มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น (ยกเว้นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการแสวงหาความรู้ในชั้นการดำเนินการค้นคว้า) รวมคำถามทั้งหมดจำนวน 36 ข้อ โดยกำหนดคะแนนเต็มของแบบวัดทั้งฉบับ 72 คะแนน มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตารางที่ 4 เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน

ความสามารถในการแสวงหาความรู้	เกณฑ์การให้คะแนน
1. การกำหนดคำสำคัญ	<ol style="list-style-type: none"> 1) สามารถกำหนดคำสำคัญที่ตนเองสนใจที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องได้อย่างถูกต้อง ได้ 2 คะแนน 2) สามารถกำหนดคำสำคัญที่ตนเองสนใจได้ใกล้เคียงแต่ยังไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องเท่าที่ควร ได้ 1 คะแนน 3) ไม่สามารถกำหนดคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องหรือไม่ได้กำหนดคำสำคัญ ได้ 0 คะแนน

ตารางที่ 4 (ต่อ) เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน

ความสามารถในการแสวงหาความรู้	เกณฑ์การให้คะแนน
2. การกำหนดประเด็นค้นคว้า	<p>1) สามารถเลือกคำสำคัญที่ตนเองสนใจมากำหนดประเด็นค้นคว้าที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องได้อย่างถูกต้อง ได้ 2 คะแนน</p> <p>2) สามารถเลือกคำสำคัญที่ตนเองสนใจมากำหนดประเด็นค้นคว้าได้ใกล้เคียง แต่ยังไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องเท่าที่ควร ได้ 1 คะแนน</p> <p>3) ไม่สามารถเลือกคำสำคัญที่ตนเองสนใจมากำหนดประเด็นค้นคว้า หรือสามารถกำหนดประเด็นคว้าได้แต่ยังเป็นประเด็นที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง ได้ 0 คะแนน</p>
3. การคาดคะเนผลการค้นคว้า	<p>1) สามารถคาดคะเนผลการค้นคว้าที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่กำหนด และมีเหตุผลประกอบการคาดคะเนที่เหมาะสม ได้ 2 คะแนน</p> <p>2) สามารถคาดคะเนผลการค้นคว้าที่มีใกล้เคียงกับเนื้อเรื่องความรู้ที่กำหนด และมีเหตุผลประกอบการคาดคะเน แต่ยังเป็นเหตุผลที่ไม่ชัดเจนนักได้ 1 คะแนน</p> <p>3) คาดคะเนผลการค้นคว้าและให้เหตุผลประกอบการคาดคะเนไม่ถูกต้อง และไม่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องหรือไม่ได้คาดคะเนผลการค้นคว้า ได้ 0 คะแนน</p>
4. การกำหนดวิธีการค้นคว้า	<p>1) กำหนดวิธีการค้นคว้าที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และข้อความรู้ที่คาดว่าจะได้รับได้ถูกต้อง ได้ 2 คะแนน</p> <p>2) กำหนดวิธีการค้นคว้าที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ และข้อความรู้ที่คาดว่าจะได้รับ ได้ 1 คะแนน</p> <p>3) กำหนดวิธีการค้นคว้าที่ไม่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และข้อความรู้ที่คาดว่าจะได้รับ ได้ 0 คะแนน</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ) เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน

ความสามารถในการแสวงหาความรู้	เกณฑ์การให้คะแนน
5. การวิเคราะห์และตอบประเด็นคั่นคว้า	<p>1) สามารถวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า และนำมาตอบประเด็นคั่นคว้าที่กำหนดได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน ได้ 2 คะแนน</p> <p>2) สามารถวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า และนำมาตอบประเด็นคั่นคว้าที่กำหนดได้มีความเกี่ยวข้อง แต่ยังไม่ชัดเจนมากนัก ได้ 1 คะแนน</p> <p>3) วิเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า และนำมาตอบประเด็นคั่นคว้าที่กำหนดขึ้นไว้อย่างคลุมเครือ ไม่เกี่ยวข้องและไม่ชัดเจน หรือไม่สามารวิเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า และไม่สามารถตอบประเด็นการค้นคว้าที่กำหนด ได้ 0 คะแนน</p>
6. การสรุปข้อความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า	<p>1) สามารถสรุปผลที่ได้จากการค้นคว้าได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน ได้ 2 คะแนน</p> <p>2) สามารถสรุปผลที่ได้จากการค้นคว้าได้มีความเกี่ยวข้องแต่ยังไม่ชัดเจนมากนัก ได้ 1 คะแนน</p> <p>3) สรุปผลที่ได้รับจากการค้นคว้ายังไม่ชัดเจนและไม่มี ความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องและประเด็นที่กำหนดไว้ หรือไม่สามารสรุปผลที่ได้จากการค้นคว้า ได้ 0 คะแนน</p>

1.4 นำแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้เหมาะสมและถูกต้อง

1.5 นำแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเปรมประชากร จังหวัดปทุมธานี จำนวน 16 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับที่ทดลองใช้แผนการเรียนรู้ และเมื่อเสร็จสิ้นการทดลองสอนทั้ง 3 แผนการเรียนรู้แล้ว ให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ จำนวน 2 สถานการณ์ (12 ข้อ) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ในแผนการเรียนรู้ทั้ง 3 แผนที่ได้ทดลองใช้ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเวลา และปรับปรุงแก้ไขภาษาที่ใช้ในแต่ละข้อคำถามอีกครั้งหนึ่ง

1.6 นำแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้มาวิเคราะห์หาค่าระดับความยาก และค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ ซึ่งการวิจัยนี้ได้แบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ จำนวนทั้งสิ้น 36 ข้อ ที่มีค่าระดับความยาก อยู่ระหว่าง 0.59 ถึง 0.64 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.26 ถึง 0.38 และคำนวณหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.74

2. แบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้

2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ โดยศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของแบบวัดเจตคติ การวางแผนสร้างแบบวัดเจตคติ และวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติ

2.2 นำกรอบตัวแปรที่ต้องการวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ ซึ่งวิโรจน์ วัฒนานิมิตรกุล (2540) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และสรุปไว้ มาปรับปรุงและกำหนดเป็นกรอบตัวแปรที่ต้องการวัดเจตคติ ประกอบด้วย

- 1) การกำหนดประเด็นคั่นคว่า และคาดคะเนผล ประกอบด้วย
  - การกำหนดคำสำคัญ
  - การตั้งประเด็นคั่นคว่า
  - การกำหนดขอบเขตของประเด็นคั่นคว่า
  - การอธิบายประเด็นคั่นคว่า
  - การตั้งประเด็นคาดคะเนผล
  - การอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นคาดคะเนผล
  - การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคั่นคว่าและคาดคะเนผล
- 2) การกำหนดวิธีคั่นคว่า
  - การจำแนกวิธีการคั่นคว่า
  - การเลือกรูปแบบการคั่นคว่าพร้อมระบุเหตุผล
  - การวางแผนการคั่นคว่าตามแนวทางที่ได้กำหนด
- 3) การดำเนินการคั่นคว่า
  - การดำเนินการคั่นคว่า
- 4) การวิเคราะห์ และสรุปผลการคั่นคว่า
  - การจำแนก จัดกลุ่ม และจัดลำดับข้อมูล
  - การพิจารณาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูล
  - การสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการคั่นคว่า
  - การสรุปและประเมินกระบวนการที่ใช้คั่นคว่า

2.3 สร้างแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ จำนวนทั้งหมด 32 ข้อ เป็นข้อความที่มุ่งวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้จากทุกขั้นตอน ได้แก่ ขึ้นกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล ขึ้นกำหนดวิธีค้นคว้า ขึ้นดำเนินการค้นคว้า และขึ้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า ซึ่งประกอบด้วยข้อความเชิงนิมมาน (Positive) เป็นข้อความทางบวก จำนวน 16 ข้อ และข้อความเชิงนิเสธ (Negative) เป็นข้อความทางลบ จำนวน 16 ข้อ มีลักษณะการตอบเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตารางที่ 5 เกณฑ์การให้คะแนนของมาตราส่วนประเมินค่าของแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน

รายการ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ข้อความเชิงนิมมาน (Positive)	5	4	3	2	1
ข้อความเชิงนิเสธ (Negative)	1	2	3	4	5

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับเจตคติในการแสวงหาความรู้
4.50 – 5.00	มากที่สุด
3.50 – 4.49	มาก
2.50 – 3.49	ปานกลาง
1.50 – 2.49	น้อย
1.00 – 1.49	น้อยที่สุด

2.4 นำแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความตรงตามโครงสร้าง เนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาในแต่ละข้อ กระทั่งในแบบวัด แล้วปรับแก้ตามความถูกต้องและเหมาะสม

2.5 หลังจากนั้นนำแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดเปรมประชากร จังหวัดปทุมธานี จำนวน 16 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับที่ใช้ทดลองใช้แผนการเรียนรู้ และแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ เพื่อพิจารณาลักษณะการใช้ภาษา และความชัดเจนของข้อคำถาม รวมทั้งเวลาที่ใช้ในการทดสอบ

2.6 นำแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง จากสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าอำนาจจำแนก ที่มีค่า t ระหว่าง 2.391 ถึง 7.638 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้เท่ากับ 0.96

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.1 ศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน จากหนังสือและจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับใช้ในการสังเกต พฤติกรรมผู้เรียนที่แสดงออกเป็นรายบุคคลขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละชั้น โดยนำ กรอบแนวคิดของแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติที่ผู้วิจัย ได้สร้างขึ้น จำนวน 10 ข้อมาใช้ในการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

- 1) การปฏิบัติตามข้อตกลงขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้
- 2) การศึกษาหาความรู้ และปฏิบัติกิจกรรมในขณะที่ศึกษาเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้
- 3) ความสนุกสนานขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้
- 4) ความสนใจและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้
- 5) การสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นภายในกลุ่ม ขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้
- 6) การจัดการ และความรับผิดชอบที่มีต่อชิ้นงานที่ได้รับมอบหมาย ขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้
- 7) ความเคารพและความตั้งใจที่มีต่อวิทยากรชุมชน และวิทยากร ประจำแหล่งเรียนรู้
- 8) การพูดคุย และซักถามข้อสงสัยเพิ่มเติมจากวิทยากรชุมชนและ วิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้
- 9) การจดบันทึกข้อความรู้ในขณะที่ศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
- 10) การตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ที่ได้ทั้งหมด ภายหลังจากการ ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้

ลักษณะของแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สร้างขึ้นนั้น แบ่งเป็น 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นลักษณะของแบบสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนรู้จากแหล่ง เรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ซึ่งการบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้นั้นเป็นแบบมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) โดยบันทึกตามระดับของการแสดงออกพฤติกรรมจาก 4 ตัวเลือก คือ ปฏิบัติในระดับมาก ปานกลาง น้อย และไม่ปฏิบัติ จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 2 ถึง ตอนที่ 6 เป็นการบันทึกพฤติกรรมที่พบในแต่ละชั้นของกิจ กรรม จำนวน 5 ชั้น ได้แก่ (1) ชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนและธรรมชาติ (2) ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า

(3) ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า (4) ขั้นดำเนินการค้นคว้า และ (5) ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า โดยบันทึกในรูปแบบของความเรียง ตามพฤติกรรมของผู้เรียนที่ผู้วิจัยสังเกตได้

3.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาแต่ละข้อความ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.1 ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีในแต่ละแผนการเรียนรู้ และพิจารณากรอบแนวคิดความสามารถในการแสวงหาความรู้ ซึ่งวิโรจน์ วัฒนานิมิตรกุล (2540) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และสรุปไว้

4.2 สร้างประเด็นคำถามสำหรับเป็นแนวให้ผู้เรียนได้บันทึกความรู้ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ และความรู้ที่ได้รับจากการค้นคว้าเพิ่มเติม รวมถึงแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกในการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ เพื่อให้ผู้เรียนได้เขียนบรรยายถึงความรู้ต่างๆ ที่ได้รับความรู้ และความรู้สึกของตน

4.3 นำแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความชัดเจนของภาษาแต่ละข้อความ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังผู้บริหารโรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास จังหวัดปทุมธานี
2. ผู้วิจัยอธิบายชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้บริหารและครูหัวหน้าสายชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास จังหวัดปทุมธานี เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้
3. ประชาสัมพันธ์และรับสมัครนักเรียนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ
4. ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดความสามารถ และแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อวัดความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนที่มีอยู่เดิม

5. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองสอนตามแผนการสอนที่สร้างขึ้น จำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย 16 แผนการเรียนรู้ ดำเนินการทดลองสัปดาห์ละ 4 วัน คือ วันจันทร์ วันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ เวลา 12.30 – 14.30 น. (วันละ 2 ชั่วโมง) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2547 (รวมระยะเวลา 2 เดือน) ในขณะที่เดียวกัน ระหว่างการทดลองภาคสนาม ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมต่างๆของนักเรียนตามสภาพจริง ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ และทักษะความสามารถ รวมถึงความรู้สึกที่ได้รับจากกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ในแบบบันทึกการเรียนรู้ด้วย

6. หลังดำเนินการทดลองเสร็จสิ้นแล้ว ให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถและแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ และให้นักเรียนเขียนบรรยายความรู้สึกและความคิดเห็นในการร่วมกิจกรรมตลอดโครงการในแบบบันทึกการเรียนรู้ เป็นลักษณะของความเรียง ความยาวประมาณ 1-2 หน้ากระดาษ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทั้งการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบค่าที ($t - test$) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ ทั้งการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติทดสอบค่าที ($t - test$) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05
3. วิเคราะห์แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในชั้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ โดยการหาค่าร้อยละ และในขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขึ้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ขึ้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ขึ้นดำเนินการค้นคว้า และขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า วิเคราะห์สรุปโดยการหาค่าความถี่ และบรรยายสรุปในรูปของตารางประกอบความเรียง
4. วิเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และงานเขียนบรรยายความรู้สึกและความคิดเห็น ที่ผู้เรียนเขียนหลังเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว โดยการหาค่าความถี่ (frequency) และบรรยายสรุปในรูปของตารางประกอบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมความสามารถและเจตคติการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ” ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาความรู้

- 1.1 คะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ ก่อนทดลองและหลังทดลอง
- 1.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนและหลังทดลอง

ตอนที่ 2 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติในการแสวงหาความรู้

- 2.1 คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ และระดับเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลอง
- 2.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนและหลังทดลอง

ตอนที่ 3 ผลของการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และปฏิบัติกิจกรรมการค้นคว้าความรู้

- 3.1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
- 3.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการค้นคว้าความรู้

ตอนที่ 4 ผลของการวิเคราะห์ความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึของผู้เรียน ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างทดลอง

- 4.1 ความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึของผู้เรียนจากแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 4.2 ความรู้สึของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ จากการเขียนบรรยายภายหลังเสร็จสิ้นการทดลอง

รายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการแสวงหาความรู้

ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลอง และหลังทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอ ดังนี้

1.1 คะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ ก่อนทดลองและหลังทดลอง นำเสนอในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้

หัวข้อเนื้อหา เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี	คะแนน เต็ม	คะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้					
		ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
		X	S.D.	ร้อยละ	X	S.D.	ร้อยละ
สภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ	24	10.50	2.71	43.75	17.19	4.12	71.63
การเมืองการปกครอง	12	3.94	1.65	32.83	9.00	1.86	75.00
การประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ	12	4.13	1.50	34.42	8.94	1.48	74.50
ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี	24	6.06	2.29	25.25	16.31	4.39	67.96
คะแนนรวม	72	24.63	6.74	34.21	51.44	10.35	71.44

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้เมื่อรวมทุกหัวข้อเนื้อหา ก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยเป็น 24.63 คิดเป็นร้อยละ 34.21 และหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยเป็น 51.44 คิดเป็นร้อยละ 71.44 เมื่อพิจารณาคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ในแต่ละหัวข้อความรู้ พบว่า ก่อนทดลอง ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.94 ถึง 10.50 หรือร้อยละ 25.25 ถึง 43.75 ในขณะที่หลังทดลอง ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 8.94 ถึง 17.19 หรือร้อยละ 67.96 ถึง 75.00 โดยหัวข้อเนื้อหาที่มีค่าร้อยละสูงสุด ได้แก่ “การเมืองการปกครอง” มีค่าร้อยละเท่ากับ 75.00 และรองลงมา คือ “การประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ” มีค่าร้อยละเท่ากับ 74.50

1.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนและหลังทดลอง

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 6 มาเปรียบเทียบหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลอง แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลอง

หัวข้อเนื้อหา เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี	คะแนน เต็ม	คะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้				t
		ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		
		X	S.D.	X	S.D.	
สภาพทางกายภาพและ ทรัพยากรธรรมชาติ	24	10.50	2.71	17.19	4.12	6.220*
การเมืองการปกครอง	12	3.94	1.65	9.00	1.86	9.886*
การประกอบอาชีพและ สภาพทางเศรษฐกิจ	12	4.13	1.50	8.94	1.48	10.712*
ความเชื่อและ ขนบธรรมเนียมประเพณี	24	6.06	2.29	16.31	4.39	8.755*
คะแนนรวม	72	24.63	6.74	51.44	10.35	10.731*

* $p < .05$ ($.05$ $t_{15} = 1.753$)

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ ก่อนทดลองและหลังทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ สามารถพัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้

ตอนที่ 2 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติในการแสวงหาความรู้

2.1 คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ และระดับเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลอง

ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายของระดับเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลองตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้

ที่	รายการ	คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้			
		ก่อนทดลอง		หลังทดลอง	
		X	S.D.	X	S.D.
1.	ฉันคิดว่าคำสำคัญต่างๆที่ฉันกำหนดขึ้นนั้น นำไปสู่การหาคำตอบของสิ่งที่ฉันสนใจและสงสัย	3.69	0.70	4.38	0.72
2.	ฉันรู้สึกสับสน เมื่อต้องกำหนดคำสำคัญจากเนื้อเรื่องที่กำลังศึกษา	3.56	0.63	3.44	0.89
3.	ฉันคิดว่าการกำหนดประเด็นค้นคว้า ไม่มีประโยชน์กับการเรียนรู้ของฉัน	3.81	0.54	4.50	0.82
4.	ฉันจะกำหนดประเด็นค้นคว้าทันที เมื่อฉันเกิดความสนใจเพิ่มเติมและสงสัยในเนื้อหาความรู้ที่ฉันกำลังศึกษา	3.75	0.68	4.19	0.75
5.	ฉันรู้สึกยุ่งยากในการกำหนดขอบเขตของการค้นคว้า	3.63	0.81	3.56	0.73
6.	ฉันมั่นใจว่าการกำหนดขอบเขตของการค้นคว้า ช่วยให้ฉันค้นคว้าความรู้ได้สำเร็จ	3.75	0.68	3.88	1.02
7.	ฉันคิดว่าการอธิบายรายละเอียดของประเด็นค้นคว้า เป็นการฝึกความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล	3.75	0.58	4.38	0.62
8.	ฉันรู้สึกเสียเวลาที่จะอธิบายถึงรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น	3.81	0.40	4.06	0.85
9.	ฉันรู้สึกท้อแท้และสนุกที่ได้นำประสบการณ์และความรู้ของฉัน มาใช้ในการคาดเดาคำตอบของประเด็นที่กำหนด	3.69	0.48	4.06	0.68
10.	ฉันคิดว่าการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการคาดเดาคำตอบของประเด็นที่กำหนด เป็นสิ่งที่จำเป็น	3.63	0.50	3.94	0.85
11.	ฉันรู้สึกว่าเป็นการยากที่จะอธิบายให้เพื่อนๆในกลุ่มเข้าใจถึงการคาดเดาคำตอบของฉัน	3.56	0.63	3.31	0.87
12.	ฉันรู้สึกกังวลใจเมื่อต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดเดาคำตอบ	3.50	0.63	3.63	1.15
13.	ฉันคิดว่าการได้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นค้นคว้า และคาดคะเนผลจากเพื่อนๆต่างกลุ่มนั้น เป็นการเปิดความคิดของฉันให้กว้างไกลยิ่งขึ้น	3.63	0.72	4.19	1.11
14.	ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายในการหาวิธีการต่างๆที่นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบ	3.25	0.45	4.31	0.70
15.	ฉันคิดว่ามีวิธีการที่น่าสนใจหลายวิธีที่นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบของสิ่งที่ฉันสงสัย	3.25	0.58	4.13	0.72

ตารางที่ 8 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้

ที่	รายการ	คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้			
		ก่อนทดลอง		หลังทดลอง	
		X	S.D.	X	S.D.
16.	ฉันรู้สึกว่าการคัดเลือกวิธีการค้นคว้าเป็นการท้าทายความสามารถในการตัดสินใจของฉัน	3.25	0.68	3.81	0.66
17.	ฉันรู้สึกยุ่งยาก เมื่อจะต้องตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าที่เหมาะสมกับประเด็นที่กำหนด	3.31	0.70	3.63	0.62
18.	ฉันตระหนักถึงความจำเป็นในการกำหนดขั้นตอนของการค้นคว้า	3.25	0.45	3.19	1.33
19.	ฉันรู้สึกเสียเวลาที่ใช้ในการวางแผน และกำหนดขั้นตอนการค้นคว้า	3.25	0.45	4.06	0.77
20.	ฉันคิดว่าการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนด ทำให้การค้นคว้าความรู้เกิดผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ	3.38	0.50	4.63	0.50
21.	ฉันรู้สึกอึดอัดใจ เมื่อฉันต้องดำเนินการค้นคว้าความรู้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้	3.31	0.48	3.88	1.02
22.	ฉันคิดว่าการแยกแยะข้อมูลต่างๆทำให้ฉันเข้าใจข้อมูลเหล่านั้นได้ถ่องแท้มากขึ้น	4.00	0.52	3.81	0.75
23.	ฉันรู้สึกเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เมื่อต้องจัดหมวดหมู่ของข้อมูลต่างๆ	3.81	0.54	4.13	0.81
24.	ฉันรู้สึกสับสน และไม่เข้าใจวิธีการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล	3.44	0.51	3.38	0.81
25.	ฉันเห็นความสำคัญของการศึกษารายละเอียดของข้อมูล และความเกี่ยวข้องกันของข้อมูลที่ได้ศึกษา	3.50	0.52	3.94	0.93
26.	ฉันรู้สึกยุ่งยากและสับสน เมื่อต้องเชื่อมโยงข้อความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกัน	3.56	0.51	3.88	0.96
27.	ฉันคิดว่าไม่จำเป็นที่จะต้องนำเนื้อหาความรู้ที่ได้ค้นพบมาสรุป เป็นข้อความรู้	3.75	0.45	3.81	1.28
28.	ฉันคิดว่าการสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้ค้นพบ ทำให้ฉันได้รับความรู้ใหม่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น	3.69	0.48	4.19	0.91
29.	ฉันคิดว่าการสรุปและประเมินขั้นตอนที่ใช้ในการค้นคว่านั้น ไม่มีความจำเป็นสำหรับฉัน	3.56	0.73	4.25	0.77
30.	ฉันพอใจที่จะนำผลการสรุปและประเมินขั้นตอนการค้นคว้า มาปรับปรุงการค้นคว้าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	3.81	0.66	4.25	0.77
31.	ฉันรู้สึกสับสนและไม่เข้าใจในการเรียนที่ต้องมีกระบวนการค้นคว้าความรู้เช่นนี้	3.50	0.52	3.94	0.68
32.	ฉันตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของความรู้ทั้งหมดที่ได้รับจากกระบวนการค้นคว้า	3.50	0.52	3.69	0.79
	ค่าเฉลี่ยรวม	3.57	9.23	3.95	13.56

จากตารางที่ 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ ก่อนทดลองมีค่าเฉลี่ยเป็น 3.57 และหลังทดลองมีค่าเฉลี่ยเป็น 3.95 เมื่อแปลความหมายของระดับเจตคติในการแสวงหาความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่าการทดสอบทั้งสองครั้ง ผู้เรียนมีเจตคติในการแสวงหาความรู้ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาการกระจายของคะแนน จะเห็นได้ว่าหลังทดลองคะแนนจะมีการกระจายมากกว่าก่อนทดลอง คือ ก่อนทดลองคะแนนกระจายเท่ากับ 9.23 ส่วนหลังทดลองคะแนนกระจายเท่ากับ 13.56 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีคะแนนต่างกันมากขึ้น

2.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนและหลังทดลอง

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 8 มาเปรียบเทียบหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลอง แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลอง

การทดสอบ	จำนวน (n)	คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้		t
		X	S.D.	
ก่อนทดลอง	16	114.13	9.23	6.102*
หลังทดลอง	16	126.38	13.56	

* $p < .05$ ($.05$ $t_{15} = 1.753$)

จากตารางที่ 9 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการทดสอบเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนทดลองและหลังทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ สามารถพัฒนาเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ผลของการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติและภูมิปัญญา กรรมการค้นคว้าความรู้

3.1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มาวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอดังตารางที่ 10 นี้

ตารางที่ 10 ค่าร้อยละของพฤติกรรมผู้เรียนในขณะศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

พฤติกรรมของผู้เรียน	ค่าร้อยละของจำนวนนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมในระดับต่างๆ															
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ธรรมชาติเมืองปทุม				หน่วยงานการปกครองของจังหวัด				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คูเมืองปทุม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ
1. ปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตน ขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	75.00	25.00	-	-	87.50	12.50	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-
2. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อของเนื้อหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาตามที่วางแผนไว้	100.00	-	-	-	68.75	31.25	-	-	100.00	-	-	-	93.75	6.25	-	-
3. สนุกสนาน ร่าเริง ขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	100.00	-	-	-	93.75	6.25	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-

ตารางที่ 10 คำร้อยละของพฤติกรรมผู้เรียนในขณะศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ (ต่อ)

พฤติกรรมของผู้เรียน	คำร้อยละของจำนวนนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมในระดับต่างๆ															
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ธรรมชาติเมืองปทุม				หน่วยงานการปกครองของจังหวัด				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คูเมืองปทุม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ
4. แสดงความสนใจและมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	93.75	6.25	-	-	62.50	31.25	6.25	-	87.50	12.50	-	-	93.75	6.25	-	-
5. สนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้	100.00	-	-	-	62.50	37.50	-	-	93.75	6.25	-	-	56.25	43.75	-	-
6. ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น	81.25	12.50	6.25	-	56.25	37.50	6.25	-	100.00	-	-	-	87.50	12.5	-	-
7. แสดงออกถึงความเคารพและตั้งใจฟังวิทยากรชุมชน และวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้	93.75	6.25	-	-	81.25	18.75	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-

ตารางที่ 10 (ต่อ) คำร้อยละของพฤติกรรมผู้เรียนในขณะศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

พฤติกรรมของผู้เรียน	คำร้อยละของจำนวนนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมในระดับต่างๆ															
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ธรรมชาติเมืองปทุม				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง หน่วยงานการปกครองของจังหวัด				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คูเมืองปทุม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ
8. พูดคุย ซักถามข้อสงสัย จากวิทยากร ชุมชนและวิทยากรประจำแหล่ง เรียนรู้	6.25	25.00	68.75	-	43.75	31.25	18.75	6.25	56.25	18.75	25.00	-	75.00	25.00	-	-
9. จัดบันทึกข้อความที่ได้เรียนรู้ลงใน แบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้	6.25	56.25	37.50	-	56.25	31.25	12.50	-	62.50	25.00	12.50	-	81.25	18.75	-	-
10. จัดบันทึกคำตอบในแต่ละข้อคำ ถามที่ได้จากวิทยากรชุมชนและ วิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ ลงใน แบบสัมภาษณ์	-	68.75	6.25	25.00	43.75	12.50	18.75	25.00	31.25	43.75	-	25.00	25.00	31.25	12.50	31.25
11. แต่งกายเหมาะสมกับการไปทัศน- ศึกษาในสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนและธรรมชาติ	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-
12. ทิ้งขยะ หรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-

ตารางที่ 10 (ต่อ) คำร้อยละของพฤติกรรมผู้เรียนในขณะศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

พฤติกรรมของผู้เรียน	คำร้อยละของจำนวนนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมในระดับต่างๆ															
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ธรรมชาติเมืองปทุม				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง หน่วยงานการปกครองของจังหวัด				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม				หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คูเมืองปทุม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ
13. ร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่ได้วางแผนไว้	100.00	-	-	-	81.25	18.75	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-
14. แสดงความเคารพ และกล่าวอำลาวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ ก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-	100.00	-	-	-
15. ตอบคำถามที่ผู้สอนถามได้ตรงตามใจความสำคัญของเนื้อหาภายหลังจากการเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้	12.50	50.00	37.50	-	43.75	50.00	6.25	-	68.75	25.00	6.25	-	75.00	25.00	-	-

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้เรียนขณะศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติทั้งหมด 15 พฤติกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 4 หน่วยการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” ผู้เรียนมีการแสดงออกของพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก รวม 11 พฤติกรรม ได้แก่ ผู้เรียนทุกคนศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อของเนื้อหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาตามวิธีการที่วางแผนไว้ รู้สึกสนุกสนานร่าเริงขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ สนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ แต่งกายที่เหมาะสมกับการไปทัศนศึกษาในสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้ ร่วมกิจกรรมครบทุกขั้นตอนตามที่ได้วางแผนไว้ และแสดงความเคารพและกล่าวอำลาวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้ รองลงมา ผู้เรียนร้อยละ 93.75 สนใจและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เคารพและตั้งใจฟังวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 81.25 ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกันกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น และร้อยละ 75.00 มีการปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

สำหรับการแสดงออกของพฤติกรรมที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้เรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 68.75 ร้อยละ 56.25 และร้อยละ 50.00 จดบันทึกคำตอบในแต่ละข้อคำถามที่ได้จากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ลงในแบบสัมภาษณ์ จดบันทึกข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และตอบคำถามที่ผู้สอนถามได้ตรงตามใจความสำคัญของเนื้อหาภายหลังจากการเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ นั้น ตามลำดับ ยกเว้น การแสดงออกของพฤติกรรมที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ผู้เรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 68.75 ได้มีการพูดคุยซักถามข้อสงสัยจากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้

ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” ผู้เรียนมีการแสดงออกของพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก รวม 14 พฤติกรรม ได้แก่ ผู้เรียนทุกคนแต่งกายที่เหมาะสมกับการไปทัศนศึกษาออกสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้ แสดงความเคารพและกล่าวอำลาวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้ รองลงมา ผู้เรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 93.75 รู้สึกสนุกสนานร่าเริงขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ร้อยละ 87.50 ปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ร้อยละ 81.25 เคารพและตั้งใจฟังวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่ได้วางแผนไว้ ร้อยละ 68.75 ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อของเนื้อหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาตามวิธีการที่วางแผนไว้ ร้อยละ 62.50 สนใจและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และสนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 56.25 ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน

กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น และจัดบันทึกข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และสุดท้าย ร้อยละ 43.75 พุดคุยซักถามข้อสงสัยจากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และจัดบันทึกคำตอบในแต่ละข้อคำถามที่ได้จากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ลงในแบบสัมภาษณ์

สำหรับการแสดงออกของพฤติกรรมที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้เรียนร้อยละ 50.00 ตอบคำถามที่ผู้สอนถามได้ตรงตามใจความสำคัญของเนื้อหาภายหลังจากการเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้

ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม” ผู้เรียนมีการแสดงออกของพฤติกรรม อยู่ในระดับมาก รวม 14 พฤติกรรม ได้แก่ ผู้เรียนทุกคนปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อของเนื้อหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาตามวิธีการที่วางแผนไว้ รู้สึกสนุกสนาน ร่าเริงขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินั้น ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกันกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เคารพและตั้งใจฟังวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ แต่งกายเหมาะสมกับการไปทัศนศึกษาในสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้ ร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่ได้วางแผนไว้ และแสดงความเคารพและกล่าวอำลาวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่ง-เรียนรู้ ก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้ รองลงมา ผู้เรียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 93.75 สนทนาพุดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 87.50 สนใจและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ร้อยละ 68.75 ตอบคำถามที่ผู้สอนถามได้ตรงตามใจความสำคัญของเนื้อหาภายหลังจากการเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ ร้อยละ 62.50 จัดบันทึกข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และร้อยละ 56.25 พุดคุยซักถามข้อสงสัยจากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้

สำหรับการแสดงออกของพฤติกรรมที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้เรียนร้อยละ 43.75 จัดบันทึกคำตอบในแต่ละข้อคำถามที่ได้จากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ลงในแบบสัมภาษณ์

ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มือเมืองปทุม” ผู้เรียนมีการแสดงออกของพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก รวม 14 พฤติกรรม ได้แก่ ผู้เรียนทุกคนปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ รู้สึกสนุกสนาน ร่าเริงขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เคารพและตั้งใจฟังวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ แต่งกายเหมาะสมกับการไปทัศนศึกษาในสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้ ร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่ได้วางแผนไว้ และแสดงความเคารพและกล่าวอำลาวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้ รองลงมา ผู้เรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 93.75 ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อของเนื้อหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาตามวิธีการที่วางแผนไว้ และสนใจและ

กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ร้อยละ 87.50 ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกันกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น ร้อยละ 81.25 จัดบันทึกข้อความที่ได้เรียนรู้ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ ร้อยละ 75.00 พุดคุยซักถามข้อสงสัยจากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และตอบคำถามที่ผู้สอนถามได้ตรงตามใจความสำคัญของเนื้อหาภายหลังจากการเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ และร้อยละ 56.25 สนทนาพุดคุยและเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

สำหรับการแสดงออกของพฤติกรรมที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผู้เรียนร้อยละ 31.25 จัดบันทึกคำตอบในแต่ละข้อคำถามที่ได้จากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ลงในแบบสัมภาษณ์

เมื่อพิจารณาในแต่ละพฤติกรรมของผู้เรียนโดยภาพรวม พบว่า ผู้เรียนทุกคนแต่งกายเหมาะสมกับการไปทัศนศึกษาในสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ทั้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้ และแสดงความเคารพและกล่าวอำลาวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้ พฤติกรรมดังกล่าวจัดอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อของเนื้อหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาตามวิธีการที่วางแผนไว้ สนุกสนานรำเริงขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ สนใจและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ สนทนาพุดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกันกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น แสดงความเคารพและตั้งใจฟังวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่ได้วางแผนไว้ พฤติกรรมดังกล่าว จัดอยู่ในระดับมากเช่นกัน

สำหรับการพุดคุยซักถามข้อสงสัยจากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และการจัดบันทึกข้อความที่ได้เรียนรู้ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ นั้นพบว่า ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” ผู้เรียนส่วนใหญ่แสดงพฤติกรรมดังกล่าว อยู่ในระดับน้อย และระดับปานกลาง ตามลำดับ แต่เมื่อปฏิบัติกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วยต่อมา พบว่า พฤติกรรมดังกล่าวจัดอยู่ในระดับมาก ส่วนการจัดบันทึกคำตอบในแต่ละข้อคำถามที่ได้จากวิทยากรนั้นพบว่า ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม” และ “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม” นั้น ผู้เรียนมีการแสดงออกอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” เท่านั้น ที่พฤติกรรมดังกล่าวจัดอยู่ในระดับมาก พฤติกรรมสุดท้าย คือ การตอบคำถามที่ผู้สอนถามได้ตรงตามใจความสำคัญของเนื้อหาภายหลังจากการเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ พบว่า ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” และ “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม” นั้น ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อปฏิบัติกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ 2 หน่วยต่อมา พบว่า พฤติกรรมดังกล่าวจัดอยู่ในระดับมาก

3.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ขณะปฏิบัติกิจกรรมการค้นคว้าความรู้

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมกรรมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการค้นคว้าความรู้ ในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ชั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ชั้นดำเนินการค้นคว้า และชั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า ที่ได้บันทึกในลักษณะของความเรียงตามกรอบของพฤติกรรมที่กำหนดเป็นโครงสร้างในการสังเกต มาวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญของพฤติกรรมที่สังเกตพบ โดยเรียงตามลำดับความถี่ของจำนวนผู้เรียนที่แสดงพฤติกรรมนั้น และนำเสนอในตารางที่ 11

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 พฤติกรรมผู้เรียนในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ชั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ชั้นดำเนินการค้นคว้า และชั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

ขั้นตอน	พฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้			
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มืองปทุม”
<u>ชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ</u>	<ol style="list-style-type: none"> นำเสนอข้อความที่ได้จากแหล่งเรียนรู้แล้วสรุปร่วมกัน โดยคัดลอกเนื้อหาจากแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ (12) นำเสนอข้อความที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียงออกมาเป็นสำนวนภาษาของกลุ่มตนเอง (4) 	<ol style="list-style-type: none"> นำเสนอข้อความที่ได้จากแหล่งเรียนรู้แล้วสรุปร่วมกัน โดยคัดลอกเนื้อหาจากแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ (8) นำเสนอข้อความที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียงออกมาเป็นสำนวนภาษาของกลุ่มตนเอง (8) 	<ol style="list-style-type: none"> นำเสนอข้อความที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียงออกมาเป็นสำนวนภาษาของกลุ่มตนเอง (10) นำเสนอข้อความที่ได้จากแหล่งเรียนรู้แล้วสรุปร่วมกัน โดยคัดลอกเนื้อหาจากแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ (6) 	<ol style="list-style-type: none"> นำเสนอข้อความที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียงออกมาเป็นสำนวนภาษาของกลุ่มตนเอง (13) นำเสนอข้อความที่ได้จากแหล่งเรียนรู้แล้วสรุปร่วมกัน โดยคัดลอกเนื้อหาจากแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ (3)
<u>ชั้นกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า</u> - การกำหนดคำสำคัญ	<ol style="list-style-type: none"> นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ โดยคำสำคัญส่วนใหญ่เป็นหัวข้อความรู้หลักๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา (8) นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยคำที่เป็นหัวข้อความรู้หลักที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา และจากการบรรยายของวิทยากร (8) 	<ol style="list-style-type: none"> นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยคำที่เป็นหัวข้อความรู้หลักที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา และจากการบรรยายของวิทยากร (8) นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ โดยคำสำคัญส่วนใหญ่เป็นหัวข้อความรู้หลักๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา (5) 	<ol style="list-style-type: none"> นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยคำที่เป็นหัวข้อความรู้หลักที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา และจากการบรรยายของวิทยากร (8) นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงบรรยายภาคภายในแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาเรียนรู้ (5) 	<ol style="list-style-type: none"> นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงบรรยายภาคภายในแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาเรียนรู้ (9) นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยคำที่เป็นหัวข้อความรู้หลักที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา และจากการบรรยายของวิทยากร (4)

ตารางที่ 11 (ต่อ) พฤติกรรมผู้เรียนในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้า และคาดคะเนผลการค้นคว้า ชั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ชั้นดำเนินการค้นคว้า และขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

ขั้นตอน	พฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้			
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คูเมืองปทุม”
- การกำหนดคำสำคัญ (ต่อ)		3. นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงบรรยายภาพในแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาเรียนรู้ (3)	3. นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ โดยคำสำคัญส่วนใหญ่เป็นหัวข้อความรู้หลักๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา (3)	3. นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ โดยคำสำคัญส่วนใหญ่เป็นหัวข้อความรู้หลักๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา (3)
- การตั้งประเด็นค้นคว้า	1. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกให้ความสนใจมากำหนด แต่ประเด็นค้นคว้าที่ตั้งไม่หลากหลายนัก (10) 2. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่นำไปสู่ความรู้ที่เคยได้เรียนรู้และมีประสบการณ์มาแล้ว (6)	1. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกให้ความสนใจมากำหนด แต่ประเด็นค้นคว้าที่ตั้งไม่หลากหลายนัก (11) 2. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกให้ความสนใจมากำหนด ซึ่งประเด็นค้นคว้าที่ตั้งขึ้นสามารถแตกแขนงหัวข้อความรู้ได้หลากหลาย (3) 3. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่นำไปสู่ความรู้ที่เคยได้เรียนรู้และมีประสบการณ์มาแล้ว (2)	1. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกให้ความสนใจมากำหนด แต่ประเด็นค้นคว้าที่ตั้งไม่หลากหลายนัก (12) 2. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกให้ความสนใจมากำหนด ซึ่งประเด็นค้นคว้าที่ตั้งขึ้นสามารถแตกแขนงหัวข้อความรู้ได้หลากหลาย (5) 3. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่นำไปสู่ความรู้ที่เคยได้เรียนรู้และมีประสบการณ์มาแล้ว (1)	1. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกให้ความสนใจมากำหนด ซึ่งประเด็นค้นคว้าที่ตั้งขึ้นสามารถแตกแขนงหัวข้อความรู้ได้หลากหลาย (9) 2. ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกให้ความสนใจมากำหนด แต่ประเด็นค้นคว้าที่ตั้งไม่หลากหลายนัก (7)
- การอธิบายประเด็นค้นคว้า	1. อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้อย่างชัดเจน แต่การเขียนยังสื่อความหมายไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น (13)	1. อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้อย่างชัดเจน แต่การเขียนยังสื่อความหมายไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น (11)	1. อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้อย่างชัดเจน แต่การเขียนยังสื่อความหมายไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น (8)	1. อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับภาษาเขียนที่ใช้ในประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น (11)

ตารางที่ 11 (ต่อ) พฤติกรรมผู้เรียนในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้า และคาดคะเนผลการค้นคว้า ชั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ชั้นดำเนินการค้นคว้า และขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

ขั้นตอน	พฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้			
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คูเมืองปทุม”
- การอธิบายประเด็นค้นคว้า (ต่อ)	2. อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้ อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับภาษาเขียน ที่ใช้ในประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น (3)	2. อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้ อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับภาษาเขียน ที่ใช้ในประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น (5)	2. อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้ อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับภาษาเขียน ที่ใช้ในประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น (8)	2. อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้ อย่างชัดเจน แต่การเขียนยังสื่อความหมาย ไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าที่กำหนด ขึ้น (5)
- การตั้งและอธิบายประเด็น คาดคะเนผล	1. ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับ ประเด็นค้นคว้าได้ และมีการนำเสนอเหตุ ผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผลนั้น ด้วย (9) 2. ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับ ประเด็นค้นคว้าได้ แต่ไม่สามารถนำเสนอ เหตุผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผล นั้นๆ (7)	1. ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับ ประเด็นค้นคว้าได้ และมีการนำเสนอเหตุ ผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผลนั้น ด้วย (11) 2. ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับ ประเด็นค้นคว้าได้ แต่ไม่สามารถนำเสนอ เหตุผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผล นั้นๆ (5)	1. ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับ ประเด็นค้นคว้าได้ และมีการนำเสนอเหตุ ผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผลนั้น ด้วย (12) 2. ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับ ประเด็นค้นคว้าได้ แต่ไม่สามารถนำเสนอ เหตุผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผล นั้นๆ (4)	1. ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับ ประเด็นค้นคว้าได้ และมีการนำเสนอเหตุ ผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผลนั้น ด้วย (14) 2. ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับ ประเด็นค้นคว้าได้ แต่ไม่สามารถนำเสนอ เหตุผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผล นั้นๆ (2)
- การแสดงความคิดเห็นต่อ ประเด็นค้นคว้า และประเด็น คาดคะเนผล	1. ไม่มีการแสดงความคิดเห็นใดๆ ต่อ ประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล (16)	1. ไม่มีการแสดงความคิดเห็นใดๆ ต่อ ประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล (12) 2. ร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับ ความรู้ใหม่ที่คาดว่าจะได้รับจากประเด็นค้น คว้า และความสอดคล้องระหว่างประเด็น คาดคะเนผลกับความรู้ที่จะค้นคว้าได้ต่อไป (4)	1. ไม่มีการแสดงความคิดเห็นใดๆ ต่อ ประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล (10) 2. ร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับ ความรู้ใหม่ที่คาดว่าจะได้รับจากประเด็นค้น คว้า และความสอดคล้องระหว่างประเด็น คาดคะเนผลกับความรู้ที่จะค้นคว้าได้ต่อไป (6)	1. ไม่มีการแสดงความคิดเห็นใดๆ ต่อ ประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล (8) 2. ร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับ ความรู้ใหม่ที่คาดว่าจะได้รับจากประเด็นค้น คว้า และความสอดคล้องระหว่างประเด็น คาดคะเนผลกับความรู้ที่จะค้นคว้าได้ต่อไป (8)

ตารางที่ 11 (ต่อ) พฤติกรรมผู้เรียนในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้า และคาดคะเนผลการค้นคว้า ชั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ชั้นดำเนินการค้นคว้า และขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

ขั้นตอน	พฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้			
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คูเมืองปทุม”
<p><u>ชั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า</u></p> <p>- การจำแนกวิธีการค้นคว้า</p>		<p>1. นำเสนอเฉพาะวิธีค้นคว้าที่ได้ฝึกฝนและปฏิบัติมาแล้วในตอนต้นเท่านั้น (16)</p>	<p>1. นำเสนอเฉพาะวิธีค้นคว้าที่ได้ฝึกฝนและปฏิบัติมาแล้วในตอนต้นเท่านั้น (11)</p> <p>2. นำเสนอวิธีค้นคว้าที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำไปสู่การค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนดในตอนต้นได้ (5)</p>	<p>1. นำเสนอวิธีค้นคว้าที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำไปสู่การค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนดในตอนต้นได้ (9)</p> <p>2. นำเสนอเฉพาะวิธีค้นคว้าที่ได้ฝึกฝนและปฏิบัติมาแล้วในตอนต้นเท่านั้น (7)</p>
<p>- การเลือกวิธีการค้นคว้า และให้เหตุผลในการเลือกวิธีการค้นคว้า</p>	<p>เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” เป็นหน่วยแรกที่ผู้เรียนได้ฝึกขั้นตอนในการส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ ประกอบกับผู้เรียนไม่มีประสบการณ์ในการค้นคว้าความรู้มาก่อน ผู้สอนจึงได้จัดให้มีการความรู้และฝึกฝนเกี่ยวกับวิธีการค้นคว้าหาความรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานก่อน</p>	<p>1. ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้ แต่วิธีดังกล่าวไม่เอื้อต่อการค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนดไว้เท่าที่ควร (10)</p> <p>2. ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้เหมาะสมกับประเด็นที่ตั้งไว้ แต่การอธิบายเหตุผลในการเลือกวิธียังไม่ชัดเจนนัก (6)</p>	<p>1. ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้เหมาะสมกับประเด็นที่ตั้งไว้ แต่การอธิบายเหตุผลประกอบในการเลือกวิธียังไม่ชัดเจนนัก (9)</p> <p>2. ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้เหมาะสม และสามารถอธิบายเหตุผลประกอบในการเลือกวิธีได้ (4)</p> <p>3. ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้ แต่วิธีดังกล่าวไม่เอื้อต่อการค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนดไว้เท่าที่ควร (3)</p>	<p>1. ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้อย่างเหมาะสม และสามารถอธิบายเหตุผลประกอบในการเลือกวิธีได้ (9)</p> <p>2. ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้เหมาะสมกับประเด็นที่ตั้งไว้ แต่การอธิบายเหตุผลในการเลือกวิธียังไม่ชัดเจนนัก (6)</p> <p>3. ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้ แต่วิธีดังกล่าวไม่เอื้อต่อการค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนดไว้เท่าที่ควร (1)</p>
<p>- การวางแผนการค้นคว้า</p>		<p>1. ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการค้นคว้าของกลุ่ม และคอยรับหน้าที่ตามที่หัวหน้ากลุ่ม/สมาชิกในกลุ่มกำหนดให้เท่านั้น (10)</p> <p>2. ร่วมวางแผนการค้นคว้ากับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนได้รับมอบหมายหน้าที่ตามความถนัดของตนเองจากมติของกลุ่ม (6)</p>	<p>1. ร่วมวางแผนการค้นคว้ากับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนได้รับมอบหมายหน้าที่ตามความถนัดของตนเองจากมติของกลุ่ม (9)</p> <p>2. ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการค้นคว้าของกลุ่ม และคอยรับหน้าที่ตามที่หัวหน้ากลุ่ม/สมาชิกในกลุ่มกำหนดให้เท่านั้น (7)</p>	<p>1. ร่วมวางแผนการค้นคว้ากับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนได้รับมอบหมายหน้าที่ตามความถนัดของตนเองจากมติของกลุ่ม (11)</p> <p>2. ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการค้นคว้าของกลุ่ม และคอยรับหน้าที่ตามที่หัวหน้ากลุ่ม/สมาชิกในกลุ่มกำหนดให้เท่านั้น (5)</p>

ตารางที่ 11 (ต่อ) พฤติกรรมผู้เรียนในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้า และคาดคะเนผลการค้นคว้า ชั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ชั้นดำเนินการค้นคว้า และขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

ขั้นตอน	พฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้			
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คูเมืองปทุม”
<u>ขั้นดำเนินการค้นคว้า</u> - การดำเนินการค้นควาร่วมกัน	ผู้เรียนทดลองและฝึกค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือในห้องสมุดของโรงเรียน คณะราษฎรบำรุงปทุมธานี และทดลองสืบค้นความรู้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยตนเอง	1. ลงมือค้นควาร่วมกันกับสมาชิกคนอื่นๆ ด้วยความตั้งใจ และขะมักเขม้น โดยแต่ละคนปฏิบัติงานตามความต้องการของตนในขณะนั้น ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงแผนงานที่กำหนดไว้ (12) 2. ลงมือค้นควาร่วมกันตามแผนงานที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งผู้เรียนต่างขะมักเขม้น และตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเป็นอย่างดี (4)	1. ลงมือค้นควาร่วมกันกับสมาชิกคนอื่นๆ ด้วยความตั้งใจ และขะมักเขม้น โดยแต่ละคนปฏิบัติงานตามความต้องการของตนในขณะนั้น ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงแผนงานที่กำหนดไว้ (8) 2. ลงมือค้นควาร่วมกันตามแผนงานที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งผู้เรียนต่างขะมักเขม้น และตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเป็นอย่างดี (8)	1. ลงมือค้นควาร่วมกันตามแผนงานที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งผู้เรียนต่างขะมักเขม้น และตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มเป็นอย่างดี (12) 2. ลงมือค้นควาร่วมกันกับสมาชิกคนอื่นๆ ด้วยความตั้งใจ และขะมักเขม้น โดยแต่ละคนปฏิบัติงานตามความต้องการของตนในขณะนั้น ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงแผนงานที่กำหนดไว้ (4)
<u>ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า</u> - จำแนก จัดกลุ่ม และจัดลำดับข้อมูล - พิจารณาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของข้อมูล	อ่านและพิจารณาเนื้อหาที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้ กับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะแบ่งกันรับผิดชอบในการวิเคราะห์ (16)	1. อ่านและพิจารณาเนื้อหาที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้ กับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะแบ่งกันรับผิดชอบในการวิเคราะห์ (12) 2. อ่านและพิจารณาเนื้อหาที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้ กับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น และปรึกษามหาชิกในกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง (4)	1. อ่านและพิจารณาเนื้อหาที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้ กับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะแบ่งกันรับผิดชอบในการวิเคราะห์ (8) 2. อ่านและพิจารณาเนื้อหาที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้ กับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น และปรึกษามหาชิกในกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง (8)	อ่านและพิจารณาเนื้อหาที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้ กับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น และปรึกษามหาชิกในกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง (16)

ตารางที่ 11 (ต่อ) พฤติกรรมผู้เรียนในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขึ้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้า และคาดคะเนผลการค้นคว้า ขึ้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ขึ้นดำเนินการค้นคว้า และขึ้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

ขั้นตอน	พฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้			
	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม”	หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม”
- การสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า	นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุป โดยการคัดลอกเนื้อหาจากแหล่งความรู้ที่ค้นคว้าได้มาเรียบเรียงตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้ (16)	1. นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุป โดยการคัดลอกเนื้อหาจากแหล่งความรู้ที่ค้นคว้าได้มาเรียบเรียงตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้ (12) 2. นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาสรุปตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้ โดยสมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันเรียบเรียงเนื้อหาความรู้ให้เป็นสำนวนภาษาของกลุ่มตน (4)	1. นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุป โดยการคัดลอกเนื้อหาจากแหล่งความรู้ที่ค้นคว้าได้มาเรียบเรียงตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้ (8) 2. นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาสรุปตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้ โดยสมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันเรียบเรียงเนื้อหาความรู้ให้เป็นสำนวนภาษาของกลุ่มตน (8)	นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาสรุปตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้ โดยสมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันเรียบเรียงเนื้อหาความรู้ให้เป็นสำนวนภาษาของกลุ่มตน (16)
- การสรุปและประเมินกระบวนการที่ใช้ค้นคว้า	1. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าในกิจกรรมที่ผ่านมาร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย (14) 2. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าในกิจกรรมที่ผ่านมา ซึ่งผู้เรียนได้แสดงออกถึงความตระหนักทั้งในข้อดี และข้อควรปรับปรุงที่ได้รับจากการประเมินร่วมกันในกลุ่ม (2)	1. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าในกิจกรรมที่ผ่านมาร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย (10) 2. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าในกิจกรรมที่ผ่านมา ซึ่งผู้เรียนได้แสดงออกถึงความตระหนักทั้งในข้อดี และข้อควรปรับปรุงที่ได้รับจากการประเมินร่วมกันในกลุ่ม (6)	1. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าในกิจกรรมที่ผ่านมาร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย (8) 2. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าในกิจกรรมที่ผ่านมา ซึ่งผู้เรียนได้แสดงออกถึงความตระหนักทั้งในข้อดี และข้อควรปรับปรุงที่ได้รับจากการประเมินร่วมกันในกลุ่ม (8)	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าในกิจกรรมที่ผ่านมา ซึ่งผู้เรียนได้แสดงออกถึงความตระหนักทั้งในข้อดี และข้อควรปรับปรุงที่ได้รับจากการประเมินร่วมกันในกลุ่ม (16)

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” ในขั้นสรุปและอภิปรายประเด็น ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอข้อความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้แล้วสรุปร่วมกัน โดยการคัดลอกเนื้อหาจากแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้

ในขั้นกำหนดประเด็นและคาดคะเนผลการค้นคว้า สำหรับการกำหนดคำสำคัญ คือ ผู้เรียนครึ่งหนึ่งนำเสนอคำสำคัญเป็นหัวข้อความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ และอีกครึ่งหนึ่งนำเสนอคำสำคัญเป็นหัวข้อความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้และจากการบรรยายของวิทยากร ส่วนการตั้งประเด็นค้นคว้านั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกสนใจมากำหนด แต่ประเด็นค้นคว้าที่ตั้งไม่หลากหลายนัก ผู้เรียนส่วนใหญ่อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้อย่างชัดเจน แต่การเขียนยังไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าได้และมีการนำเสนอเหตุผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผลนั้น ผู้เรียน**ทั้งหมด**ไม่ได้แสดงความคิดเห็นใดๆต่อประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล

ในขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้าและชี้วิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้าของหน่วยการเรียนรู้ ยังไม่ได้มีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนยังไม่มีประสบการณ์ในการค้นคว้าหาความรู้มาก่อน ผู้วิจัยจึงได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้จากวิธีการต่างๆ

ในขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า ผู้เรียน**ทั้งหมด**ได้วิเคราะห์ผลการค้นคว้า โดยอ่านพิจารณาเนื้อหาที่ได้จากการค้นคว้า เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้กับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะแบ่งกันรับผิดชอบในการวิเคราะห์ และผู้เรียน**ทั้งหมด**นำข้อความรู้ที่ได้จากค้นคว้าและการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุป โดยคัดลอกเนื้อหาจากแหล่งความรู้ที่ค้นคว้าได้มาเรียบเรียงตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้ และผู้เรียนส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าที่ผ่านมาร่วมกัน ในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

สำหรับพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” ในขั้นสรุปและอภิปรายประเด็น ผู้เรียนนำเสนอข้อความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้แล้วสรุปร่วมกัน โดยผู้เรียนครึ่งหนึ่งคัดลอกเนื้อหาจากแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และผู้เรียนอีกครึ่งหนึ่งนำเสนอข้อความรู้ที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียงด้วยสำนวนภาษาของตนเอง

ในขั้นกำหนดประเด็นและคาดคะเนผล ผู้เรียนครึ่งหนึ่งนำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักที่ได้จากแหล่งเรียนรู้และจากการบรรยายของวิทยากร ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกสนใจมากำหนด แต่ไม่หลากหลายนัก อธิบายประเด็นที่กำหนดขึ้นได้อย่างชัดเจน แต่การเขียนยังไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าได้ และนำเสนอเหตุผลในการกำหนด

ประเด็นคาดคะเนผลด้วย และผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นใดๆต่อประเด็นคั่นคว้าและคาดคะเนผล

ในขั้นกำหนดวิธีการคั่นคว้า ผู้เรียน**ทั้งหมด**จำแนกวิธีการคั่นคว้า โดยนำเสนอเฉพาะวิธีที่ได้ฝึกฝนและปฏิบัติมาแล้ว ผู้เรียนส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกวิธีการคั่นคว้าได้แต่วิธีดังกล่าวไม่เอื้อต่อการคั่นคว้าตามประเด็นที่กำหนดไว้ และไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการคั่นคว้าและคอยรับหน้าที่ที่กำหนดให้เท่านั้น สำหรับในขั้นดำเนินการคั่นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ลงมือคั่นคว้าร่วมกัน โดยปฏิบัติตามตามความต้องการของตน ไม่ได้คำนึงถึงแผนงานที่กำหนดไว้

ในขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการคั่นคว้า ผู้เรียน**ทั้งหมด**อ่านวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้กับประเด็นที่กำหนดขึ้นโดยแบ่งกันวิเคราะห์ ผู้เรียนส่วนใหญ่นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุปโดยคัดลอกเนื้อหามาเรียงตามประเด็นที่กำหนดไว้ และไม่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการคั่นคว้าที่ผ่านมาร่วมกันในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

สำหรับพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “**เรียนรู้การทำมหากิของชาวปทุม**” ในขั้นสรุปและอภิปรายประเด็น ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอข้อความรู้ที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียง

ในขั้นกำหนดประเด็นและคาดคะเนผล ผู้เรียน**ครึ่งหนึ่ง**นำเสนอคำสำคัญที่มีความเกี่ยวข้อง กับเนื้อหาหลักที่ได้จากแหล่งเรียนรู้และจากการบรรยายของวิทยากร ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นคั่นคว้าที่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่โดยการนำคำสำคัญที่สมาชิกสนใจมากำหนด แต่ไม่หลากหลายนัก ผู้เรียน**ครึ่งหนึ่ง**อธิบายประเด็นที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจน แต่การเขียนยังไม่สอดคล้องกับประเด็นคั่นคว้า ในขณะที่อีก**ครึ่งหนึ่ง**อธิบายประเด็นที่กำหนดขึ้นได้อย่างชัดเจนและการเขียนสอดคล้องกับประเด็นคั่นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับประเด็นคั่นคว้าได้ และนำเสนอเหตุผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผลด้วย และผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นคั่นคว้าและคาดคะเนผล

ในขั้นกำหนดวิธีการคั่นคว้า สำหรับการจำแนกวิธีการคั่นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอเฉพาะวิธีคั่นคว้าที่ได้ฝึกฝนและปฏิบัติมาแล้ว ผู้เรียนส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกวิธีการคั่นคว้าได้เหมาะสมกับประเด็นที่ตั้งไว้ แต่อธิบายเหตุผลในการเลือกไม่ชัดเจนนัก แล้วจึงได้ร่วมกันวางแผนการคั่นคว้า โดยมอบหมายหน้าที่ตามความถนัดของสมาชิก สำหรับในขั้นดำเนินการคั่นคว้า ผู้เรียน**ครึ่งหนึ่ง**ลงมือคั่นคว้าร่วมกัน โดยแต่ละคนปฏิบัติตามความต้องการของตน ไม่ได้คำนึงถึงแผนงานที่กำหนดไว้ ในขณะที่อีก**ครึ่งหนึ่ง**ลงมือคั่นคว้าร่วมกันตามแผนงานที่วางแผนไว้อย่างตั้งใจ และชะม้กเขม้ก

ในขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการคั่นคว้า ผู้เรียน**ครึ่งหนึ่ง**อ่านและพิจารณาเนื้อหาเพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้กับประเด็นที่กำหนดขึ้น โดยสมาชิกแบ่งกันวิเคราะห์ ในขณะที่ผู้เรียน**อีกครึ่งหนึ่ง**มีกิจกรรมเช่นเดียวกัน แต่สมาชิกมีการวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง

สำหรับการสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการค้นคว้านั้น ผู้เรียนครึ่งหนึ่งนำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุปโดยคัดลอกเนื้อหามาเรียงเรียงตามประเด็นที่กำหนดไว้ ในขณะที่อีกครึ่งหนึ่งนำข้อความรู้ที่ได้มาสรุปตามประเด็นที่กำหนดไว้ แล้วร่วมกันเรียบเรียงด้วยภาษาของตนเอง สุดท้าย ผู้เรียนครึ่งหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าที่ผ่านมาร่วมกัน ในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ในขณะที่ผู้เรียนอีกครึ่งหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีและข้อควรปรับปรุงของกระบวนการค้นคว้าที่ผ่านมา

สำหรับพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง **“วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม”** ในขั้นสรุปและอภิปรายประเด็น ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอข้อความรู้ที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกบันทึกการศึกษาเรียนรู้ แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียง

ในขั้นกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ กิจกรรม และบรรยากาศของแหล่งเรียนรู้ และตั้งประเด็นค้นคว้าที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกสนใจมากกำหนด ซึ่งประเด็นที่ตั้งขึ้นนำไปสู่หัวข้อความรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนส่วนใหญ่อธิบายประเด็นค้นคว้าได้อย่างชัดเจนและการเขียนสอดคล้องกับประเด็นค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าได้ และนำเสนอเหตุผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผลด้วย ผู้เรียนครึ่งหนึ่งไม่ได้แสดงความคิดเห็นใดๆต่อประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล ในขณะที่อีกครึ่งหนึ่งได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่คาดว่าจะได้รับ และความสอดคล้องระหว่างประเด็นคาดคะเนผลกับความรู้ดังกล่าว

ในขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอวิธีค้นคว้าที่หลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนด ผู้เรียนส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าที่เหมาะสม และสามารถอธิบายเหตุผลประกอบการเลือกได้ แล้วจึงได้ร่วมกันวางแผนการค้นคว้า โดยมอบหมายหน้าที่ตามความถนัดของสมาชิก สำหรับในขั้นดำเนินการค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ลงมือค้นคว้าร่วมกันตามแผนงานที่วางแผนไว้อย่างตั้งใจและชะมัดเข้มข้น

ในขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า ผู้เรียน**ทุกคน**อ่านและพิจารณาเนื้อหาเพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้กับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้ง นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปตามประเด็นที่กำหนด โดยสมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันเรียบเรียงในภาษาของตนเอง และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีและข้อควรปรับปรุงของกระบวนการค้นคว้าที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของผู้เรียนโดยภาพรวมในแต่ละชั้นตอนพบว่า ในขั้นสรุปและอภิปรายประเด็น ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอข้อความรู้ที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ แล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียงเป็นสำนวนภาษาของตนเอง ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอข้อความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้แล้วสรุปร่วมกัน โดยการคัดลอกเนื้อหาจากแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้

ในขั้นกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอคำสำคัญที่มีเกี่ยวข้องกับความรู้หลักที่ได้จากแหล่งเรียนรู้และจากการบรรยายของวิทยากร ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มืองปทุม” เท่านั้น ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ กิจกรรม และบรรยากาศของแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นค้นคว้าที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่โดยการนำคำสำคัญที่สมาชิกสนใจมา กำหนด แต่ยังไม่หลากหลาย ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มืองปทุม” เท่านั้น ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นค้นคว้าที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกสนใจมา กำหนด ซึ่งประเด็นที่ตั้งขึ้นนำไปสู่หัวข้อความรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนส่วนใหญ่อธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้นได้อย่างชัดเจน แต่การเขียนยังไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้า ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มืองปทุม” ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่อธิบายประเด็นค้นคว้าได้อย่างชัดเจนและการเขียนสอดคล้องกับประเด็นค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าได้ และนำเสนอเหตุผลในการกำหนดประเด็นคาดคะเนผลด้วย และผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นใดๆเกี่ยวกับประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล

ในขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอเฉพาะวิธีค้นคว้าที่ได้ฝึกฝนและปฏิบัติมาแล้วเท่านั้น ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มืองปทุม” ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่นำเสนอวิธีการที่หลากหลาย นำไปสู่การค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนดได้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้า แต่วิธีการยังไม่เอื้อต่อการค้นคว้า ขณะดำเนินกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” ในขณะที่การดำเนินกิจกรรมในหน่วยการเรียนรู้ต่อมาทั้งสองหน่วย ผู้เรียนส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าได้เหมาะสมกับประเด็นที่ตั้งไว้ แต่ผู้เรียนยังอธิบายเหตุผลในการเลือกไม่ชัดเจนนักในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม” ในขณะที่หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มืองปทุม” นั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถอธิบายเหตุผลประกอบการเลือกวิธีค้นคว้าได้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ได้ร่วมวางแผนการค้นคว้าและมอบหมายหน้าที่ตามความถนัดของสมาชิก ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการค้นคว้า สมาชิกคอยรับหน้าที่ตามที่กำหนดให้เท่านั้น

ในขั้นดำเนินการค้นคว้า ผู้เรียนส่วนใหญ่ลงมือค้นคว้าวรร่วมกัน โดยแต่ละคนปฏิบัติงานตามความต้องการของตน ไม่คำนึงถึงแผนงานที่กำหนดไว้ ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม” เท่านั้น ที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ลงมือค้นคว้าวรร่วมกันตามแผนงานที่วางแผนไว้อย่างตั้งใจและขะมักเขม้น

สำหรับขั้นตอนสุดท้าย คือ **ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า** ผู้เรียนส่วนใหญ่อ่านและพิจารณาเนื้อหา เพื่อวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาที่ได้กับประเด็นที่กำหนดขึ้น โดยสมาชิกแบ่งกันวิเคราะห์ แล้วนำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุปโดยคัดลอกเนื้อหามาเรียบเรียงตามประเด็นที่กำหนดไว้ ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม” เท่านั้น ที่ผู้เรียน**ทุกคน**นำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปตามประเด็นที่กำหนด โดยสมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันเรียบเรียงในภาษาของตนเอง และผู้เรียนส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าที่ผ่านมาร่วมกัน ในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ยกเว้นในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม” ที่ผู้เรียน**ทั้งหมด**แสดงความคิดเห็นทั้งข้อดีและข้อควรปรับปรุงเกี่ยวกับกระบวนการค้นคว้าที่ผ่านมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกของผู้เรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในการทดลอง

4.1 ความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกของผู้เรียนจากแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน มาวิเคราะห์และสรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ผู้เรียนได้รับภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ แล้วนำเสนอแยกตามหน่วยการเรียนรู้ เรียงตามลำดับความถี่ของจำนวนผู้เรียนที่เขียนตอบ ดังตารางที่ 12 – 15 นี้

ตารางที่ 12 สรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ผู้เรียนได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม”

ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนและธรรมชาติ	ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติม	ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ต่างๆ	ความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ
<ul style="list-style-type: none"> - ป่าไม้และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้(15) - พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม (14) - การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคน ในแต่ละภาคของประเทศไทย (13) - ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดปทุมธานี(13) - โครงการในพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับ เกษตรกรรม (12) - ทรัพยากรและผลผลิตทางการเกษตรที่ สำคัญของจังหวัดปทุมธานี (12) - ระบบนิเวศน์ (10) - การจัดตั้งสหกรณ์ในประเทศไทย (9) - การชลประทาน (9) - การปศุสัตว์ (9) - การทำประมง (8) 	<ul style="list-style-type: none"> - ดินเสื่อมสภาพ (12) - วิธีการทำงานของกังหันชัยพัฒนา (8) - เชื้อในในประเทศไทย (4) - พืชสมุนไพรที่สำคัญ และสรรพคุณ (4) - ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคไขหวัดนก (4) 	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ทำให้ได้รับ ความรู้มากยิ่งขึ้น (5) และได้รับประสบ- การณ์ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ (1) - การปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม ทำให้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อน ใหม่ๆ (4) ได้เรียนรู้นิสัยของเพื่อนๆ (1) ฝึกให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น (1) 	<p>รู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลินกับการทำกิจ กรรม (8) ชอบและประทับใจกิจกรรมเช่น นี้มาก (5) มีความสุข (3) และรู้สึกว่าสิ่งได้ รับจากการทำกิจกรรมนั้นเป็นประโยชน์ต่อ ตนเองมาก (2) รู้สึกประทับใจในการเรียนรู้ ครั้งนี้ที่ทำให้ตนได้สาระและข้อคิดต่างๆมาก มาย (2) ตีใจที่มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรม ครั้งนี้ (1) และรู้สึกว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ไปพร้อมกับความสนุกนั้น ทำให้เข้าใจเนื้อ หาที่ยากได้ง่ายยิ่งขึ้น (1)</p>

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” ผู้เรียนได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในธรรมชาติ ในเรื่องป่าไม้และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (15) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม (14) การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนในแต่ละภาคของประเทศไทย (13) ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดปทุมธานี (13) โครงการในพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม (12) และทรัพยากรและผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี (12)

สำหรับความรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการค้นคว้าเพิ่มเติมนั้น ได้แก่ ความรู้เรื่องดินเสื่อมสภาพ (12) และวิธีการทำงานของกังหันชัยพัฒนา (8)

สำหรับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ทำให้ได้รับความรู้มากยิ่งขึ้น (5) และทำให้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนใหม่ๆ อีกด้วย (4)

ส่วนความรู้สึกของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบนั้น ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลินกับการทำกิจกรรม (8) และดีใจที่มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ (5) และรู้สึกมีความสุข (3)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 สรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ผู้เรียนได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด”

ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนและธรรมชาติ	ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติม	ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ต่างๆ	ความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ
<ul style="list-style-type: none"> - ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัด (16) - การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัด ปทุมธานี (14) - โครงสร้างราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี (14) - บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองการ ปกครองในปัจจุบันของจังหวัดปทุมธานี (14) - ประวัติศาสตร์หลักเมืองปทุมธานี (13) - โครงสร้างการบริหารราชการของจังหวัด ปทุมธานี (12) 	<ul style="list-style-type: none"> - การเลี้ยงเซียมซี (12) - ความสำคัญ และรูปแบบของการก่อสร้าง ศาลหลักเมืองในจังหวัดอื่นๆ (12) - ความสำคัญ และหลักเกณฑ์ของการ แบ่งเขตการปกครองออกเป็นเขต และ จังหวัด (8) - ความหมายและหน้าที่ของสมาชิกสภา-ผู้ แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาจังหวัด ปทุมธานี (8) - ความสำคัญของการเลือกตั้ง และการปรับ เปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (4) - รายชื่อ และความสำคัญของกระทรวงที่มี ในปัจจุบัน (4) - สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นำมาประดิษฐานในศาล- หลักเมืองของจังหวัดอื่นๆ (4) - อาการของผู้ป่วยที่ได้รับเชื้อไวรัสของโรค ไขหวัดนก (4) 	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ เป็นกิจกรรม ที่สนุกสนาน และได้ประสบการณ์ที่ดี (2) ได้รับความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติม (5) - การปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม มีการแบ่งงานกัน ทำให้เกิดความสามัคคี มากขึ้น (4) แต่น่าจะเปิดโอกาสให้เลือก สมาชิกในกลุ่มตามความสมัครใจบ้าง (2) - กิจกรรมการค้นคว้าเพิ่มเติมนั้น ทำให้ได้ รับความรู้ใหม่ๆ (5) จากการฝึกฝนค้นหาข้อ มูลด้วยเทคโนโลยี และวิธีที่ทันสมัย (2) และ เป็นโอกาสที่ดีที่ได้ค้นคว้าความรู้ที่ตนเองสนใจ (1) และยังเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและ เพลิดเพลิน (1) ซึ่งในขั้นตอนต่างๆที่ได้ ปฏิบัตินั้นส่งเสริมทักษะการ เรียนรู้ที่ดี (1) และในส่วนสถานที่ที่เดินทางไปค้นคว้าเพิ่ม เติมนั้นเป็นแหล่งค้นคว้าที่ดี และ น่า พอใจเป็นอย่างยิ่ง (1) 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกสนุกสนาน (4) และประทับใจกับ แหล่งเรียนรู้ ทั้งศาลากลางจังหวัดปทุมธานี และศาลหลักเมืองปทุมธานี ที่ได้เดินทางไป เยี่ยมชมและสักการบูชา (2) - รู้สึกประทับใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมใน ครั้งนี้ (1) - รู้สึกว่าการได้ร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา นั้นเป็นการผ่อนคลายความเครียดได้เป็น อย่างดี (1)

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่า ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” ผู้เรียนได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในธรรมชาติ ในเรื่องที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัด (16) การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดปทุมธานี (14) โครงสร้างราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี (14) บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองการปกครองในปัจจุบันของจังหวัดปทุมธานี (14) ประวัติศาสตร์หลักเมืองปทุมธานี (13) และโครงสร้างการบริหารราชการของจังหวัดปทุมธานี (12)

สำหรับความรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการค้นคว้าเพิ่มเติมนั้น ได้แก่ ความรู้เรื่องการเมืองเชิงเปรียบเทียบ (12) ความสำคัญและรูปแบบของการก่อสร้างศาลหลักเมืองในจังหวัดอื่นๆ (12) ความสำคัญและหลักเกณฑ์ของการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นเขตและจังหวัด (8) และความหมายและหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจังหวัด (8)

สำหรับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นั้น เป็นกิจกรรมที่ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม (5) ส่วนการปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการแบ่งงานกัน ทำให้เกิดความสามัคคีมากขึ้น (4) และในส่วนกิจกรรมการค้นคว้าเพิ่มเติมนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นการได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น (5)

ในส่วนความรู้สึกของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบนั้น ผู้เรียนมีความรู้สึกสนุกสนานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ (4)

ตารางที่ 14 สรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ผู้เรียนได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม”

ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนและธรรมชาติ	ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติม	ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ต่างๆ	ความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ
<ul style="list-style-type: none"> - ความเป็นมาของก๋วยเตี๋ยวเรือในจังหวัดปทุมธานี (16) - ขั้นตอนในการปลูกส้มเขียวหวาน (14) - ความเป็นมาของอาชีพทำสวนส้มเขียวหวานในจังหวัดปทุมธานี (14) - โรคและศัตรูพืชของส้มเขียวหวาน (14) - ความเป็นมา และรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของร้านก๋วยเตี๋ยวเรือสวัสดิ์ คลองรังสิต (13) - ส่วนประกอบของก๋วยเตี๋ยวเรือสวัสดิ์ (12) - งบประมาณในการลงทุนและเวลาที่ใช้ในการทำสวนส้มเขียวหวาน (8) 	<ul style="list-style-type: none"> - การปลูกหญ้าเพื่อขายในย่านคลอง 12 อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี (16) - อาชีพอื่นๆของชาวปทุมธานี (16) - ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือที่มีชื่อเสียงในจังหวัดปทุมธานี (8) - การทำหัตถกรรม ในอำเภออื่นๆ ของจังหวัดปทุมธานี (4) - การปฏิรูปที่ดิน (4) - ขนาดของพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว (4) - บทบาทสำคัญของเกษตรกรที่มีต่อประเทศไทยในอนาคต (4) - ผลไม้ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปทุมธานี (นอกเหนือจากส้มเขียวหวาน) - หลักการและความสำคัญของแนวคิดเรื่องการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ (4) - อาชีพเสริมของชาวสวนโดยส่วนใหญ่ (4) 	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในขณะศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ทั้งการลงมือทำก๋วยเตี๋ยวเรือด้วยตนเอง และการเดินทางไปสวนส้มเขียวหวานนั้น เป็นสิ่งที่ดีต่อการเรียนรู้ (4) - การปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม ทำให้งานสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีความตั้งใจ (4) แม้จะมีการทะเลาะกันบ้าง แต่ก็สามารถแก้ปัญหากันได้ (1) แต่ก็ยังมีบางครั้งที่การทำงานร่วมกันในกลุ่มในกลุ่มหวั่นเล่นสนุกมากเกินไป (1) - กิจกรรมการค้นคว้าเพิ่มเติมที่ได้ฝึกฝนนั้น ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆมากมาย (5) รู้จักวิธีการค้นคว้าในแบบต่างๆมากขึ้น (2) จากการที่ได้เดินทางไปค้นคว้าความรู้ จากสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิตบ่อยครั้ง ทำให้เกิดความรู้สึกเมื่อบ้าง (1) 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกว่าการได้รับความรู้ รวมถึงประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรม เป็นสิ่งที่มีคุณค่า (3) และรู้สึกสนุกสนาน (2) และรู้สึกว่าตนเองรู้จักตั้งคำถามได้ และเป็นคนช่างสงสัยมากยิ่งขึ้น (1) - จากที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการทำมาหากินของจังหวัดปทุมธานีตั้งแต่ต้นจนจบนั้น ทำให้มีความรู้สึกว่าการประกอบอาชีพการทำงานต่างๆนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย (1) และเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการขายก๋วยเตี๋ยวเรือ คิดว่าต่อไปในอนาคตนั้นอยากจะขายก๋วยเตี๋ยวเรือ เพราะจะได้สืบทอดอาชีพของชาวปทุมต่อไป (1) นอกจากนี้ตระหนักในคุณค่าของอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี ว่าเป็นสิ่งที่ชาวปทุมควรช่วยกันสืบทอดให้เป็นเอกลักษณ์ในรุ่นลูกหลานต่อไป (1)

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม” ผู้เรียนได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในธรรมชาติ ในเรื่องความเป็นมาของก๋วยเตี๋ยวเรือในจังหวัดปทุมธานี (16) ขั้นตอนในการปลูกส้มเขียวหวาน (14) ความเป็นมาของอาชีพทำสวนส้มเขียวหวานในจังหวัดปทุมธานี (14) โรคและศัตรูพืชของส้มเขียวหวาน (14) ความเป็นมาและรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของร้านก๋วยเตี๋ยวเรือสวัสดิ์ คลองรังสิต (13) และส่วนประกอบของก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต (12)

สำหรับความรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการค้นคว้าเพิ่มเติมนั้น ได้แก่ การปลูกหญ้าเพื่อขายในย่านคลอง 12 อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี (16) อาชีพอื่นๆของชาวปทุมธานี (16) และร้านก๋วยเตี๋ยวเรือที่มีชื่อเสียงในจังหวัดปทุมธานี (8)

สำหรับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในขณะศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ทั้งการลงมือทำก๋วยเตี๋ยวเรือด้วยตนเองและการเดินทางไปสวนส้มเขียวหวานนั้นเป็นสิ่งที่ดีต่อการเรียนรู้ (4) และในส่วนของการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการช่วยกันทำงานนั้น ทำให้งานสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีความตั้งใจในการทำงาน (4) และสำหรับกิจกรรมการค้นคว้าเพิ่มเติมที่ได้ฝึกฝนนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นการทำให้ตนได้รับความรู้ใหม่ๆมากมาย (5)

ส่วนความรู้สึกของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “เรียนรู้เรื่องการทำมาหากินของชาวปทุม” ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบนั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการได้รับความรู้ รวมถึงประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรม เป็นสิ่งที่มีคุณค่า (3) และสนุกสนาน (2)

ตารางที่ 15 สรุปความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ผู้เรียนได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม”

ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนและธรรมชาติ	ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติม	ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรม การเรียนรู้ต่างๆ	ความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ
<ul style="list-style-type: none"> - ประวัติ และความเป็นมาของวัดเจติยทัต (16) - ประวัติของการอพยพเข้ามาในประเทศไทย (บริเวณจังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน) ของชาวมอญ (12) - ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวไทย-รามัญ ในปัจจุบัน (10) - ประวัติ และความสำคัญของสถานที่และสิ่งก่อสร้างภายในวัดเจติยทัต (8) 	<ul style="list-style-type: none"> - การก่อสร้างเจติยทัต และสถูปที่ประดิษฐานในวัดเจติยทัต (8) - ความเป็นมาของตัวอักษรในภาษามอญ (8) - ประวัติการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของชาวมอญในอดีตที่ผ่านมา (8) - ประวัติและลักษณะของเจติยชเวดากอง (8) - กษัตริย์ของมอญในอดีต (4) - ความหมายและความเป็นมาของมอญ (4) - จำนวนของวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี(4) - พื้นที่ที่มีชาวไทย-รามัญอาศัยอยู่ในปัจจุบัน (4) - สาเหตุที่ชาวมอญเข้าร่วมรบต่อต้านพม่ากับชาติไทยในอดีต (4) 	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ครั้งนี้ รู้สึกสนุก และทำให้มีโอกาสได้รู้จักบุคคลที่ทราบเรื่องราวของชาวมอญในจังหวัดปทุมธานี (1) และนับเป็นโอกาสที่ดีที่ได้เดินทางไปในพื้นที่ที่น่าสนใจอย่างเช่นวัดเจติยทัตแห่งนี้ (1) - การปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม รู้สึกสนุกสนาน แม้จะมีขัดแย้งกันในกลุ่มบ้างแต่ในที่สุดก็สามารถร่วมกันทำงานให้สำเร็จได้ (2) ทำให้เกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน (2) และทำให้มีโอกาสได้ช่วยกันคิด และเขียนอย่างขะมักเขม้น (1) - กิจกรรมการค้นคว้าเพิ่มเติมที่ได้ปฏิบัติ นั้น ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม (1) 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกว่าความรู้ที่ได้รับมีคุณค่าเป็นอย่างมาก (5) และยังรู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลิน (4) และการร่วมกิจกรรมครั้งนี้เป็นโอกาสที่ดีที่ได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า (1) และทำให้รู้ว่ายังมีความรู้อีกมากมายที่ตนเองต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม (1)

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่า ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม” ผู้เรียนได้รับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในธรรมชาติ ในเรื่องประวัติและความเป็นมาของวัดเจติยทอง (16) ประวัติของการอพยพเข้ามาในประเทศไทย (บริเวณจังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน) ของชาวมอญ (12) ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวไทย-รามัญในปัจจุบัน (10) และประวัติ และความเป็นมาของสถานที่และสิ่งก่อสร้างภายในวัดเจติยทอง (8)

สำหรับความรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการค้นคว้าเพิ่มเติมนั้น ได้แก่ ความรู้เรื่องการก่อสร้างเจติยทองและสถาปัตยกรรมในวัดเจติยทอง (8) ความเป็นมาของตัวอักษรในภาษามอญ (8) ประวัติการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของชาวมอญในอดีตที่ผ่านมา (8) และประวัติและลักษณะของเจติยชเวดากอง (8)

สำหรับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มว่า เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน แม้จะมีขัดแย้งกันในกลุ่มบ้าง แต่ในที่สุดก็สามารถร่วมกันทำงานให้สำเร็จได้ (2) และทำให้เกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน (2)

ส่วนความรู้สึกของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม” ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบนั้น ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ความรู้ที่ได้รับมีคุณค่าเป็นอย่างมาก (5) และรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน (4)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3 ความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ จากการเขียนบรรยาย ภายหลังเสร็จสิ้นการทดลอง

การบรรยายความรู้สึกของผู้เรียน ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ นั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญของความรู้สึกทั้งหมดที่ผู้เรียนได้ถ่ายทอดออกมาเป็นรายชื่อ เรียงตามลำดับความถี่ของจำนวนผู้เรียนที่แสดงความรู้สึกนั้นๆ ดังนี้

1. ได้เรียนรู้ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ๆเพิ่มเติม (8)
2. ได้รับความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีมากมาย (6)
3. รู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน และชอบในกิจกรรมที่ผ่านมาทั้งหมด (6)
4. การทำกิจกรรมนี้ ทำให้ได้รู้จักกับเพื่อนต่างห้อง และสร้างความสนิทสนมกัน (4)
5. รู้สึกว่าการเรียนรู้ในกิจกรรมที่ผ่านมา เป็นการศึกษาที่สนุกอย่างมีขอบเขต เพราะเราได้ทั้งความสนุก ความรู้ และข้อคิดต่างๆในเวลาเดียวกัน (3)
6. รู้สึกตื่นเต้น แปลกใจ และชอบที่ได้มีโอกาสสัมผัส และทดลองทำในสิ่งที่เคยได้ยินหรือเคยได้รับความรู้จากการบอกเล่าเท่านั้น (3)
7. ได้เรียนรู้ว่าการทำงานกับกลุ่มเพื่อนนั้น ต้องใช้ความเข้าใจ ความเสียสละ และความสามัคคี จึงจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2)
8. รู้สึกภูมิใจที่ได้นำความรู้มาเผยแพร่ให้ห้องๆและเพื่อนๆในโรงเรียน โดยการจัดนิทรรศการ (2)
9. อยากนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ต่อไป (2)
10. รู้สึกว่าการที่ได้ไปเรียนรู้นอกสถานทีนั้น เป็นสิ่งที่ดีกว่าการนั่งเรียนแต่ในห้องเรียนเท่านั้น (1)
11. มีความรู้สึกว่าการค้นหาหาความรู้จากห้องสมุด และจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนั้น ทำให้ค้นหาความรู้ได้ง่ายดาย (1)
12. รู้สึกมีความสุขมาก ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มโดยเฉพาะเพื่อนๆที่สนิท (1)
13. มีความคิดเห็นว่าผลงานแต่ละชิ้นที่ได้ทำนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานที่ให้ประโยชน์มาก (1)
14. จากที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ผ่านมาทั้งหมดนั้น ทำให้รู้สึกว่าการทำงานแต่ละชิ้นไม่ใช่เรื่องยาก (1)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
2. นักเรียนมีเจตคติในการแสวงหาความรู้ หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ แนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ รูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท และเรื่องราวของจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6)

2. ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนวัดหงส์ปทุมवास สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งได้มาจากนักเรียนที่อาสาสมัคร และได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 16 คน

3. แผนการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาความรู้ที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ คือ ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้ในด้านประวัติความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญ ด้านสภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจ และด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาและวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาความรู้ทั้งหมดเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแผนการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน

สำหรับขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ที่ผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์วิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ แนวคิดการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท ประกอบด้วยขั้นตอน 10 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นให้ประสบการณ์ก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
- 2) ขั้นให้เตรียมการก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
- 3) ขั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
- 4) ขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
- 5) ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า
- 6) ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า
- 7) ขั้นดำเนินการค้นคว้า
- 8) ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า
- 9) ขั้นทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่
- 10) ขั้นสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน

มีลักษณะเป็นแบบสอบอัตนัย ประกอบด้วยสถานการณ์ในการแสวงหาความรู้ 6 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์จะมีข้อคำถาม 6 ข้อ รวมมีข้อคำถามทั้งหมด 36 ข้อ คะแนนเต็ม 72 คะแนน มีค่าระดับความยาก ตั้งแต่ 0.59 ถึง 0.64 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.26 ถึง 0.38 และค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงเท่ากับ 0.74

4.2 แบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน

มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวนทั้งหมด 32 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.391 ถึง 7.638 และค่าสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงเท่ากับ 0.96

4.3 แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน แบ่งเป็น 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นลักษณะของแบบสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ซึ่งการบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้นั้นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าโดยบันทึกตามระดับของการแสดงออกพฤติกรรมจาก 4 ตัวเลือก คือ ปฏิบัติในระดับมาก ปานกลาง น้อย และไม่ปฏิบัติ จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 2 ถึง ตอนที่ 6 นั้น จะเป็นการบันทึกพฤติกรรมที่พบในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรม ในรูปแบบของความเรียงตามพฤติกรรมของผู้เรียนที่สังเกตได้

4.4 แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

เป็นแบบบันทึกในลักษณะความเรียง โดยผู้เรียนใช้สำหรับบันทึกข้อความที่ได้รับ ทั้งจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และจากการค้นคว้าเพิ่มเติม รวมทั้งความคิดเห็น และความรู้สึกของตนที่ได้รับจากกิจกรรม ซึ่งผู้เรียนทุกคนต้องเขียนบันทึกดังกล่าว ภายหลังจากเสร็จสิ้นการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และหลังจากสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดทั้งโครงการฯ แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนนี้ประกอบด้วยข้อคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ และแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ให้กลุ่มตัวอย่างทำก่อนดำเนินการทดลอง (Pre-test)

2) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการเรียนรู้ จำนวน 16 แผน ใช้เวลาสอนทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 2 ชั่วโมง ระยะเวลา 12.30 – 14.30 น. รวมสัปดาห์ละ 8 ชั่วโมง

3) ในระหว่างดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมต่างๆของกลุ่มตัวอย่างตามสภาพจริง ด้วยแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม และเมื่อจบการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อบันทึกข้อความที่ได้รับ รวมถึงแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ผ่านมา

4) ทดสอบความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลอง (Post-test) ด้วยแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนและแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนชุดเดิม

5) หลังเสร็จสิ้นการทดลอง ให้นักเรียนเขียนบรรยายความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดทั้งโครงการฯ ในลักษณะความเรียง ความยาวประมาณ 1-2 หน้ากระดาษ

6. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ และแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ที่ได้จากการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทั้งการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง โดยการใช้สถิติทดสอบค่าที ($t - test$) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

2) วิเคราะห์แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในชั้นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ โดยการหาค่าร้อยละ และในชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขึ้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า ขึ้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ขึ้นดำเนินการค้นคว้า และชั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า วิเคราะห์สรุปในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

3) วิเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน และการบรรยายความรู้สึกของผู้เรียน ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ในรูปแบบของความเรียง โดยการหาค่าความถี่ และบรรยายสรุปในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

1.1 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีค่าสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพิ่มมากขึ้น

1.2 ความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนศึกษาหัวข้อความรู้จากแหล่งเรียนรู้ตามวิธีการที่วางแผนไว้ พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนในกลุ่มขณะศึกษาในแหล่งเรียนรู้ ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกันในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เคารพและตั้งใจฟังวิทยากร และร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่ได้วางแผนไว้ อยู่ในระดับมาก รวมถึงพูดคุยซักถามข้อสงสัยจากวิทยากร และจดบันทึกข้อความที่ได้เรียนรู้ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ได้แสดงออกขณะร่วมกิจกรรมการค้นคว้าภายหลังจากเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ได้แก่ ในขั้นสรุปและอภิปรายประเด็น พบว่า ผู้เรียน**ส่วนใหญ่**นำเสนอข้อความรู้ที่ตนเองบันทึกลงในแบบบันทึกแล้วร่วมกันสรุปและเรียบเรียง ในขั้นกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล ผู้เรียน**ส่วนใหญ่**กำหนดคำสำคัญ โดยนำเสนอคำสำคัญที่เกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้จากแหล่งเรียนรู้และจากการบรรยายของวิทยากร มีการตั้งประเด็นที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่โดยนำคำสำคัญที่สมาชิกสนใจมากำหนดแต่ยังไม่หลากหลาย และในการอธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดนั้น อธิบายได้ชัดเจนแต่การเขียนยังไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้า มีการตั้งประเด็นคาดคะเนผลที่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้าและนำเสนอเหตุผลด้วย และไม่มีการแสดงความคิดเห็นใดๆต่อประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล สำหรับในขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ผู้เรียน**ส่วนใหญ่**จำแนกวิธีการ โดยนำเสนอเฉพาะวิธีที่ได้ปฏิบัติมาแล้วเท่านั้น มีการตัดสินใจเลือกวิธีการได้แต่วิธีที่เลือกไม่เอื้อต่อการค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนดไว้ และร่วมวางแผนการค้นคว้าโดยรับหน้าที่ตามความถนัด ในขั้นดำเนินการค้นคว้า ผู้เรียน**ส่วนใหญ่**ลงมือค้นคว้าร่วมกันด้วยความตั้งใจและขะมักเขม้นโดยปฏิบัติตามความต้องการของตนเอง ในขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า ผู้เรียน**ส่วนใหญ่**วิเคราะห์ผลการค้นคว้า โดยอ่านวิเคราะห์ถึงความเกี่ยวข้องของเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นค้นคว้าที่กำหนด ซึ่งจะแบ่งกันวิเคราะห์ มีการนำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดมาเขียนสรุปโดยคัดลอกมาเรียบเรียงตามประเด็น และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้นคว้าที่ผ่านมาร่วมกันเป็นลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

1.4 ความสามารถในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติของผู้เรียนที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 4 หน่วย ได้แก่ ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” ความรู้เรื่องป่าไม้และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของคนในแต่ละภาคของประเทศไทย ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดปทุมธานี โครงการในพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม และทรัพยากรและผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดปทุมธานี ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” ความรู้เรื่องที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัด การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดปทุมธานี โครงสร้างราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองการปกครองในปัจจุบันของจังหวัดปทุมธานี ประวัติศาสตร์หลักเมืองปทุมธานี และโครงสร้างการบริหารราชการของจังหวัดปทุมธานี ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม” ความรู้เรื่องความเป็นมาของก๋วยเตี๋ยวเรือในจังหวัดปทุมธานี ขั้นตอนในการปลุกส้มเขียวหวาน ความเป็นมาของอาชีพทำสวนส้มเขียวหวานในจังหวัดปทุมธานี โรคและศัตรูพืชของส้ม ความเป็นมาและรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินกิจการของร้านก๋วยเตี๋ยวเรือสวัสดิ์ คลองรังสิต และส่วนประกอบของก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต และในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มือเมืองปทุม”

ความรู้เรื่องประวัติและความเป็นมาของวัดเจติยทัตถ และประวัติของการอพยพเข้ามาในประเทศไทย (บริเวณจังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน) ของชาวมอญ

ภายหลังจากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติแล้ว ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลความรู้ ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติเมืองปทุม” ได้แก่ ความรู้เรื่องดินเสื่อมสภาพ และวิธีการทำงานของกังหันชัยพัฒนา ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “หน่วยงานการปกครองของจังหวัด” ได้แก่ ความรู้เรื่องการเมืองเสียงเซียมซี และความสำคัญและรูปแบบของการก่อสร้างศาลหลักเมืองในจังหวัดอื่นๆ ในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม” ได้แก่ ความรู้เรื่องการปลูกหญ้าเพื่อขายในย่านคลอง 12 อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี และอาชีพอื่นๆ ของชาวปทุมธานี และสุดท้ายในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่มือเมืองปทุม” ได้แก่ ความรู้เรื่องของการก่อสร้างเจติยทัตถและสถูปที่ประดิษฐานในวัดเจติยทัตถ ความเป็นมาของตัวอักษรในภาษามอญ ประวัติการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยของชาวมอญในอดีตที่ผ่านมา และประวัติและลักษณะของเจติยทัตถเวดากอง

2. เจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

2.1 จากการแปลความหมายของระดับเจตคติในการแสวงหาความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่า เจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินั้น จัดอยู่ในระดับมาก

2.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีค่าสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีเจตคติในการแสวงหาความรู้เพิ่มมากขึ้น

2.3 เจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ปรากฏจากพฤติกรรมขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ คือ ผู้เรียนทุกคนแต่งกายเหมาะสมกับการไปทัศนศึกษา ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้ และแสดงความเคารพและกล่าวอำลาวิทยากรก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้ จัดอยู่ในระดับมาก รวมทั้งผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกสนุกสนาน ร่าเริงขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ สนใจและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมากด้วย

2.4 เจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการเขียนบรรยายในแบบบันทึก การเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ในส่วนของ*ความคิดเห็น*ต่อการปฏิบัติและการ ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติมมากขึ้น มีโอกาสได้ทำงาน ร่วมกับกลุ่มเพื่อนใหม่ๆอีกด้วย ได้ปฏิบัติจริง ทั้งลงมือทำด้วยตัวเองและได้เดินทางไปสวน สัมผัสเขียวหวานด้วยตนเองเป็นสิ่งที่ดีต่อการเรียนรู้ และคิดว่าการทำงานกิจกรรมกลุ่มร่วมกันเป็นกิจ กรรมที่สนุกสนาน แม้จะขัดแย้งกันบ้างแต่ก็สามารถทำงานร่วมกันได้ผลสำเร็จ และคิดว่าการ แบ่งงานกันในกลุ่มและการช่วยกันทำงานนั้น ทำให้เกิดความสามัคคี และงานสำเร็จไปด้วยดี เพราะทุกคนมีความตั้งใจ รวมทั้งมีความคิดเห็นว่าการค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมนั้น ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติมมากขึ้น และในส่วนของ*ความรู้สึก*ของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้ คือ ผู้เรียน รู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลินกับการทำกิจกรรม และดีใจที่มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ และรู้สึกว่าการรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ

นอกเหนือจากเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกผ่านการ เขียนบันทึกการเรียนรู้แล้ว การบรรยายความรู้สึกของผู้เรียนในลักษณะความเรียง ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมตลอดโครงการ ก็แสดงถึงเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนเช่นกัน กล่าวคือ ผู้เรียนมีความพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมทั้งหมดในการแสวงหาความรู้ รู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน และชื่นชอบในกิจกรรมที่ผู้วิจัยจัดขึ้น และเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ผู้เรียนรู้สึกประทับใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เพราะทำให้ได้ประสบการณ์ตรง และได้ความรู้ที่หลากหลาย รวมถึงความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ได้ฝึกความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทักษะการ สังเกต การตั้งคำถาม และการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และรู้สึกมีความสุขที่ได้เรียนรู้และทำกิจกรรม ร่วมกับเพื่อน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินั้น ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดย การใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีค่าสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนและธรรมชาติ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรม

กรรมการเรียนรู้ทั้ง 10 ขั้นตอนนี้ มีเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ ซึ่งจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ทั้งในชุมชนและสถานที่ต่างๆ รอบตัวอย่างมีระเบียบแบบแผน เป็นการเปิดโลกแห่งการเรียนรู้ให้กว้างยิ่งขึ้น ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสังเกต สำรวจ และรวบรวมข้อความรู้อย่างที่พบเห็นด้วยตนเอง รวมถึงได้สัมผัสความรู้มากมายจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน รวมทั้งผู้เรียนยังได้เรียนรู้และฝึกทักษะที่สำคัญต่างๆ อันได้แก่ ทักษะการถามคำถาม ทักษะกระบวนการกลุ่ม และทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งทักษะดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นทักษะที่เสริมสร้างความสามารถในการแสวงหาความรู้ให้กับผู้เรียนได้ และเมื่อผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเองแล้ว ย่อมทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนานในการเรียนรู้ และภาคภูมิใจกับความรู้ที่ตนเองได้รับ อีกทั้งสามารถจดจำ รวมถึงเห็นคุณค่าของความรู้ที่ได้รับด้วย ประกอบกับภายหลังจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้แล้ว ผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำประเด็นจากความรู้ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว แต่ยังสงสัยหรือสนใจต้องการรู้เพิ่มเติมไปศึกษาค้นคว้าโดยวิธีการต่างๆ ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองตามขั้นตอนที่ผู้สอนได้วางแผนไว้ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสังเกต การตั้งคำถาม และการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ ทั้งจากเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และจากการค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงอาจส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน หลังเข้าร่วมกิจกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล (2540) ที่ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท เพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท สามารถส่งเสริมความใฝ่รู้แก่นักเรียนได้ โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะในการแสวงหาความรู้และเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์ (2544) ที่ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนกับการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนมีผลการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติ และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นที่ดีต่อการนำแหล่งทรัพยากรชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน ดังนั้น ครูผู้สอนและนักการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในปลูกฝังความรู้ ทักษะ และคุณธรรมต่างๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตนั้น ควรพิจารณาถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมในรูปแบบดังกล่าว และพยายามหาโอกาสในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือศึกษาความรู้และแสวงหาความรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เยาวชนไทยเติบโตขึ้นด้วยความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม รวมทั้งมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 จากผลการวิเคราะห์การแสดงออกถึงความสามารถในการแสวงหาความรู้ จากพฤติกรรมขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนศึกษาหัวข้อความรู้จากแหล่งเรียนรู้ตามวิธีการที่วางแผนไว้ พุดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนในกลุ่มขณะศึกษาในแหล่งเรียนรู้ ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกันในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เคารพและตั้งใจฟังวิทยากร และร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่ได้วางแผนไว้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากก่อนจะดำเนินกิจกรรมในชั้นเดินทางไปศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมผู้เรียนในการออกเดินทางไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ (ดังรายละเอียดในแผนการเรียนรู้ที่ 3 ของภาคผนวก ง) ซึ่งจากกิจกรรมในแผนการเรียนรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยและผู้เรียนได้ร่วมกันสรุปถึงข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ดังนี้คือ “พูดจาไพเราะและน่าฟัง ตั้งใจเรียนและสรุปความรู้ ถามครูและวิทยากรเมื่อสงสัย ดูแลความสะอาดของสถานที่ที่ไป มีระเบียบวินัยในการเดิน สนุกสนาน เพลิดเพลินและระมัดระวัง ไม่ส่งเสียงดัง ชุกชอน กวนผู้อื่น และต้องตื่นตัวที่จะเรียนรู้” และเมื่อเดินทางไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ก็ให้ความสำคัญ และปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวอย่างเหมาะสม โดยที่ผู้วิจัยจะคอยกำชับและตักเตือนหากพบเห็นผู้เรียนคนใดละเลยการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ หรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว จึงอาจเป็นผลให้พฤติกรรมแสวงหาความรู้ของผู้เรียนขณะศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ จัดอยู่ในระดับมาก จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เดินทางออกไปศึกษานอกสถานที่นั้น ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจ และกำหนดข้อตกลงในการปฏิบัติตน รวมถึงการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนให้ชัดเจนก่อน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้ทราบถึงกิจกรรมและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมได้ถูกต้องตรงกัน

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งจากการวิเคราะห์พฤติกรรมขณะเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่พุดคุยซักถามข้อสงสัยจากวิทยากร และจดบันทึกข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ จัดอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ นั่นคือประการแรก ความสามารถของผู้เรียนในการศึกษาความรู้ต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการซักถามวิทยากร รวมถึงเพื่อจดบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ของตนเองนั้น ยังไม่ได้รับการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญเท่าที่ควร ซึ่งความสามารถในการศึกษาความรู้ที่ปรากฏภายในแหล่งเรียนรู้นั้น จำเป็นจะต้องใช้ทักษะการสังเกตของผู้เรียนประกอบด้วย ดังเช่นที่ ชาตรี สาราญ (2545) ได้กล่าวว่า ทักษะการสังเกต เป็นทักษะแรกที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถสืบค้นความรู้ได้ และนักเรียนโดยส่วนใหญ่ก็นักจะขาดทักษะเบื้องต้นในการเรียนรู้ดังกล่าว คือ เมื่อให้สังเกตก็จะสังเกตแบบหยาบๆ ทำให้ได้ตัวความรู้น้อยมาก เวลาที่แสดงความรู้ออกมาให้เห็นในรูปแบบการเขียน การพุด ก็จะได้เนื้อหาสาระความรู้น้อยมาก กลายเป็นนักเรียนเขียนไม่เป็น พุดไม่เป็น ซึ่งจากคำกล่าวข้างต้น ประกอบกับประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้รับจากการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ในช่วงแรก

ของการดำเนินกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สัมผัส ศึกษา และเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อความรู้นั้น ผู้สอนจำเป็นที่จะต้องแสดงบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กสังเกต และสนใจสิ่งต่างๆที่รายล้อมอยู่รอบตัวของผู้เรียน ซึ่งการใช้คำถามเพื่อนำไปสู่ทักษะการสังเกตเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัว และสนใจที่จะเก็บรายละเอียดความรู้ที่พวกเขาอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญ หรือสนุกสนานเพลิดเพลินกับบรรยากาศโดยรอบจนมองข้ามไปได้

ประการที่สอง คือ ความคุ้นเคยกับการได้รับความรู้ที่มาจากครูผู้สอนเพียงคนเดียว และเกิดขึ้นแต่ภายในห้องเรียนเท่านั้น อาจส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกเคอะเขิน และไม่กล้าที่จะซักถาม หรือพูดคุยกับวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้หรือวิทยากรชุมชนที่คอยให้ความรู้ รวมทั้งผู้เรียนไม่สามารถพิจารณาได้ว่า เนื้อหาความรู้ส่วนใดคือสาระสำคัญที่ควรจดบันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ ดังนั้น ครูผู้สอน คือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ที่จะฝึกให้ผู้เรียนรู้สึกคุ้นเคย และสามารถเรียนรู้จากวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือบุคคลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญได้ รวมถึงการฝึกให้ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญของความรู้ต่างๆได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะสัมผัสบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกิดจากบุคคลอื่นๆ รวมถึงการ ฝึกฝนความสามารถในการจับใจความสำคัญจากเรื่องต่างๆที่ได้อ่าน หรือจากความรู้ต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ทั้งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียน จนผู้เรียนเกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น

1.3 จากผลการวิเคราะห์การแสดงออกถึงความสามารถในการแสวงหาความรู้จากพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรมการค้นคว้าภายหลังจากศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นั้น พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ตั้งประเด็นค้นคว้าที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ โดยนำคำสำคัญที่น่าสนใจมากำหนดเป็นประเด็นค้นคว้า แต่ยังไม่หลากหลายนัก และเมื่อผู้เรียนอธิบายประเด็นค้นคว้าที่กำหนดนั้น พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่อธิบายได้ชัดเจน แต่การเขียนยังไม่สอดคล้องกับประเด็นค้นคว้า ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก ทักษะในการตั้งคำถาม คือ ผู้เรียนที่ร่วมกิจกรรมกับผู้วิจัยครั้งนี้มักจะกำหนดประเด็นค้นคว้า โดยใช้คำสำคัญที่สมาชิกในกลุ่มมีความสนใจ ซึ่งคำสำคัญเหล่านั้นมีจำนวนไม่น้อย คือ จำนวนตั้งแต่ 5 – 6 คำขึ้นไป แต่คำถามที่เป็นประเด็นค้นคว้าที่ผู้เรียนตั้งขึ้นนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่ชี้เฉพาะเจาะจง คือ คำถามที่ถามอะไร (What) และถามเท่าไร (How many) เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ขอบเขตของความรู้ที่จะค้นคว้าก็จะไม่แตกออกไปเท่าที่ควร ส่วนพฤติกรรมที่ผู้เรียนอธิบายประเด็นค้นคว้าไม่สอดคล้องกับการเขียนประเด็นค้นคว่านั้น อาจมีสาเหตุมาจาก ทักษะในการเขียนของผู้เรียนยังไม่ได้รับการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญเท่าที่ควร ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญในการฝึกฝนทักษะดังกล่าวให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความชำนาญที่เกิดขึ้นนั้น ไปใช้ในการศึกษาเรียนรู้และแสวงหาความรู้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในการตั้งคำถาม เพราะการตั้งคำถามนี้เองที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่รอบรู้ และมีจินตนาการที่กว้างไกลยิ่งขึ้น ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานไว้เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 76 พรรษา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2546 ซึ่งพระบรมราโชวาทดังกล่าวได้สะท้อนถึงรากฐานของการศึกษาไทยตั้งแต่อนุบาลถึงอุดมศึกษานั้นมีปัญหา จำเป็น ต้องพัฒนาวิธีคิดให้มีความซุกซนในความรู้

เพราะเวลานี้เมื่อเด็กถามครูก็โกรธ ไม่ฟัง เด็กที่คิดแหวกแนวก็ถูกครูกำหนดกรอบความคิดให้ ทำให้เด็กไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ แต่สิ่งที่พระองค์ท่านได้พบเมื่อไปศึกษาต่างประเทศตั้งแต่ ทรงพระเยาว์คือ เมื่อเด็กพูดว่า “เอ๊ะ...อะไร” ครูฝรั่งก็จะอธิบายให้เข้าใจชัดเจนในระดับหนึ่ง แต่ ถ้าเป็นครูไทยจะโกรธที่เด็กถาม (มติชน, 2546 : 20) และจากข้อความข้างต้นได้แสดงให้เห็นภาพรวมการศึกษาไทยที่นักเรียนส่วนใหญ่ถูกกำหนดกรอบในการคิดและขอบเขตของสิ่งที่จะเรียนรู้ ให้เป็นไปตามที่ผู้สอนต้องการ ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้ซักถาม ทำให้ผู้เรียนตั้งคำถามไม่เป็น หรือตั้งคำถามได้เฉพาะคำถามที่ถามว่า อะไร ที่ไหน และเมื่อไหร่ หรือคำถามปลายปิดนั่นเอง

ในการดำเนินการค้นคว้าความรู้ร่วมกัน ผู้เรียนส่วนใหญ่ลงมือค้นคว้าร่วมกันด้วยความตั้งใจและขะมักเขม้นโดยปฏิบัติงานตามความต้องการของตนเอง เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะในการดำเนินการค้นคว่านั้นผู้เรียนมีเวลาค่อนข้างจำกัด ประกอบกับประเด็นค้นคว้าที่กลุ่มกำหนดขึ้นมีหลากหลายประเด็น ทำให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มพยายามที่จะค้นคว้าข้อมูลให้รวดเร็วที่สุด จนไม่ได้คำนึงถึงแผนงานและหน้าที่ที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามสอบถามถึงแผนและผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้กำหนดไว้ และคอยแนะนำให้ผู้เรียนลองปฏิบัติหน้าที่ตามที่วางแผนไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเปรียบเทียบระหว่างการทำงานตามแผนงานที่ได้ออกแบบไว้ กับ การทำงานไปตามความต้องการของตนเอง การทำงานลักษณะได้ใช้เวลาน้อยกว่ากัน ซึ่งผู้เรียนบางกลุ่มได้มีการปฏิบัติ และเมื่อพบว่าการทำงานตามแผนงานใช้เวลาน้อยกว่าการทำงานตามความต้องการของตนเอง จึงปรับเปลี่ยนลักษณะการทำงานร่วมกันให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ในตอนต้น

ในการจำแนกและเลือกวิธีที่ใช้ในการค้นคว่านั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่เสนอเฉพาะวิธีที่เคยปฏิบัติมาแล้วเท่านั้น ไม่มีวิธีค้นคว้าที่ใหม่และหลากหลาย รวมถึงในการตัดสินใจเลือกวิธีค้นคว่ายังไม่เอื้อต่อประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุมาจากประสบการณ์ในการค้นคว้าความรู้ของผู้เรียนนั้นยังมีไม่มากนัก เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมาส่วนใหญ่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้จากครูผู้สอน แม้ว่าภายหลังที่กระแสของการปฏิรูปการศึกษาได้ผลักดันให้กิจกรรมการเรียนรู้มีรูปแบบเปลี่ยนแปลงไป คือ ครูจะสร้างใบงาน และใบความรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษา แทนการบรรยายเนื้อหาจากหนังสือเรียน แต่บทบาทในการเรียนการสอน ก็ยังอยู่ที่ครูผู้สอนเช่นเดิม จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น พอพิจารณาได้ว่า สาเหตุสำคัญที่ผู้เรียนไม่รู้จักวิธีการหาความรู้ด้วยตนเองนั้น มีสาเหตุหลักมาจากการยึดมั่นในบทบาทการเป็นผู้ให้ความรู้ของครูผู้สอน ซึ่งถ้าเมื่อใดที่ครูผู้สอนสามารถเปลี่ยนมุมมอง และปรับบทบาทจากผู้ให้ความรู้ มาเป็นผู้แนะนำ และเป็นเพื่อนในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน คอยกระตุ้นผู้เรียนโดยการถามคำถามให้คิด และพยายามที่จะค้นหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ จนกระทั่งพบความรู้ที่ไม่ได้มาจากการบอกเล่าของครู หรือจากหนังสือเรียน ก็จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการค้นคว้า และฝึกฝนที่จะค้นคว้าความรู้ โดยที่มีครูผู้สอนคอยอยู่เคียงข้าง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบวิธีในการค้นคว้าความรู้ที่นอกเหนือจากการค้นในห้องสมุดโรงเรียน หรือเปิดในหนังสือเรียนเท่านั้น

ข้อสังเกตประการสุดท้าย คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่มีการแสดงความคิดเห็นใดๆ ต่อประเด็นคั่นคว่ำและคาดคะเนผล และในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการคั่นคว่ำที่ผ่าน มา นั้น ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ในลักษณะของภาระงานที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับการแสดงความคิดเห็นและประเมิน ผลงานและการทำงานของตนเอง ยังคงยึดติดว่าผู้ประเมินผลงานและการทำงานของตนเอง คือ ครู ผู้สอนเท่านั้น ประกอบกับไม่เห็นความสำคัญของการประเมินที่ผู้วิจัยให้ปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็น เพราะการประเมินที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา ผู้เรียนไม่ได้นำผลการ ประเมินไปใช้ประโยชน์ใดๆ ผู้เรียนประเมินผลงานและการปฏิบัติงานของตนเองก็เพื่อปฏิบัติ ตามคำสั่งของครูผู้สอน ดังนั้นในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามปลุกฝัง ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการแสดงความคิดเห็น และประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ร่วมกัน โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำผลจากการประเมินการทำงานในครั้งก่อน มาปรับปรุงการ ทำงานร่วมกันในกลุ่ม เพื่อให้กระบวนการคั่นคว่ำของกลุ่มมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยคอย กระตุ้นอยู่เสมอ ก็ทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตามการประเมินผลงานและการปฏิบัติงานของกลุ่มได้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์การแสดงออกถึงความสามารถในการแสวงหาความรู้จากพฤติ กรรมขณะร่วมกิจกรรมการคั่นคว่ำภายหลังจากศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในภาพรวม พบว่า พฤติ กรรมของผู้เรียนที่แสดงออกในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “วิถีชีวิตและความเป็นอยู่คู่เมืองปทุม” ทั้ง การนำเสนอคำสำคัญ การอธิบายประเด็นคั่นคว่ำ การนำเสนอวิธีการคั่นคว่ำ การตัดสินใจเลือก และอธิบายเหตุผลประกอบการเลือกวิธีคั่นคว่ำ การดำเนินการคั่นคว่ำร่วมกัน การวิเคราะห์ผล การคั่นคว่ำ และการสรุปผลและประเมินวิธีคั่นคว่ำ มีความแตกต่างจากพฤติกรรมขณะเรียนรู้ใน หน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วยก่อนหน้านี้ ซึ่งพฤติกรรมที่แตกต่างไปนั้น เป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็น ถึงความก้าวหน้าของความสามารถในการแสวงหาความรู้ ตัวอย่างเช่น ผู้เรียนส่วนใหญ่ สามารถนำเสนอคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ กิจกรรม และบรรยากาศของแหล่ง- เรียนรู้ ตั้งประเด็นคั่นคว่ำที่นำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ อธิบายประเด็นคั่นคว่ำได้อย่างชัดเจนและ การเขียนสอดคล้องกับประเด็นคั่นคว่ำ นำเสนอวิธีคั่นคว่ำที่หลากหลาย ตัดสินใจเลือกวิธีการ คั่นคว่ำได้เหมาะสมกับประเด็นที่ตั้งไว้ อธิบายเหตุผลประกอบการเลือกวิธีคั่นคว่ำได้ นำไปสู่การ คั่นคว่ำตามประเด็นที่กำหนดได้ และดำเนินการคั่นคว่ำร่วมกันตามแผนงานที่วางแผนไว้อย่าง ตั้งใจและขะมักเขม้น รวมถึงผู้เรียนทั้งหมดสามารถนำข้อความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุป ตามประเด็นที่กำหนด โดยสมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันเรียบเรียงในภาษาของตนเอง และแสดง ความคิดเห็นทั้งข้อดีและข้อควรปรับปรุงเกี่ยวกับกระบวนการคั่นคว่ำที่ผ่านมา เป็นต้น จากการ พิจารณานี้จึงพอสรุปในภาพรวมได้ว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการทางพฤติกรรมความสามารถในการ แสวงหาความรู้เกิดขึ้น ซึ่งหากผู้เรียนมีการปฏิบัติและฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ ย่อมจะ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และในที่สุดทักษะการแสวงหาความรู้ดังกล่าว จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรักที่จะเรียนรู้ เป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

นับเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่เยาวชนไทยที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังให้เยาวชนไทยเกิดความรักในการเรียนรู้ มีพื้นฐานความรู้ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะทางสังคม รวมถึงคุณธรรม และจริยธรรม อันจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข

2. เจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

2.1 จากการแปลความหมายของระดับเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนนั้น พบว่า เจตคติในการแสวงหาความรู้ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมนั้น อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาการกระจายของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ทดสอบได้ พบว่า คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการทดสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรม มีการกระจายสูงกว่าคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่มาจากการคัดเลือก โดยพิจารณาจากความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ความเห็นชอบจากผู้ปกครอง รวมทั้งความเห็นชอบของครูประจำชั้นด้วย ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นคาบเกี่ยวกับเวลาเรียนในชั้นเรียนปกติ ดังนั้น ครูประจำชั้นจึงจำเป็นต้องคัดเลือกเฉพาะผู้เรียนที่มีความรับผิดชอบในเรื่องการเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนจะสามารถติดตามงานในชั่วโมงเรียนที่ไม่ได้เข้าเรียนให้ครบถ้วนและทันเพื่อนๆในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ มีพื้นฐานความรับผิดชอบในเรื่องการเรียน ความสนใจและความพึงพอใจในกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้จึงมีระดับใกล้เคียงกัน เมื่อผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการแสวงหาความรู้ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ต้องอาศัยความสามารถในการเรียนรู้ ทั้งการสังเกต การฟัง การสรุปใจความสำคัญ และการจดบันทึก รวมถึงความสามารถในการตั้งคำถาม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกันในกลุ่ม และการเรียนรู้จากการค้นคว้าในห้องสมุดและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังนั้นการที่ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ประทับใจ และความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินจากกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละกิจกรรมนั้น ย่อมมีความแตกต่างกันไปตามความสนใจ ความชอบ และความสามารถพื้นฐาน รวมถึงศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงอาจส่งผลให้คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีการกระจายสูงกว่าคะแนนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 จากผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีค่าสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีเจตคติในการแสวงหาความรู้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลัก 2

ประการ คือ ประการแรก กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและชนบทนั้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากพื้นฐานความสนใจของตนเอง และมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น เช่น ในขั้นที่ผู้เรียนเดินทางไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและชนบทนั้น ผู้เรียนแต่ละคนมีโอกาสศึกษาหาความรู้ที่รวบรวมอยู่ในแหล่งเรียนรู้ นั้นๆ ตามความสนใจของตนเอง โดยผู้วิจัยไม่ได้กำหนดหัวข้อ หรือเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาอย่างเฉพาะเจาะจง แต่จะคอยแนะนำให้ผู้เรียนสังเกตสิ่งที่ได้พบเห็นจากบรรยากาศ โดยรอบของแหล่งเรียนรู้ และป้ายนิเทศต่างๆ รวมถึงหัวข้อเนื้อหาที่วิทยากรบรรยายได้นำเสนอ ซึ่งเมื่อผู้เรียนสนใจในเนื้อหาความรู้หัวข้อใด ก็บันทึกลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ของตนเอง ส่วนการสัมภาษณ์วิทยากร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้มอบหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มปฏิบัติ นั้น ผู้เรียนทุกคนจะต้องร่วมกันคิดข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์วิทยากรเกี่ยวข้องกับความรู้ในเรื่องใดก็ขึ้นอยู่กับความสนใจและข้อสรุปร่วมกันในกลุ่มของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม หรือในขั้นกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล ที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดประเด็นที่สนใจและต้องการศึกษาค้นคว้านั้น ผู้เรียนก็มีอิสระในการคิดและกำหนดเนื้อหาที่ต้องการจะค้นคว้าเพิ่มจากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้วด้วยตนเอง โดยที่ผู้วิจัยจะคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น โดยการตั้งคำถามและคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมเท่านั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตนเองมีบทบาทในการค้นคว้าความรู้อย่างแท้จริง ทำให้เจตคติในการแสวงหาความรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการเล่าประสบการณ์และความรู้สึกจากการเรียนรู้ ในบันทึกของนักเรียนระดับประถมศึกษาในเรื่อง “เรียนอย่างนี้มีความสุข” ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้รวบรวมและจัดพิมพ์เผยแพร่ มีใจความสรุปได้ว่า จากการเรียนผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้น ผู้เรียนได้เล่นเกมก่อนเรียน เลือกเรื่องที่ยากเรียน เรื่องที่สนใจ ได้เรียนเรื่องที่ใกล้ตัว ได้สัมผัสกับบรรยากาศจริง ผู้เรียนรู้สึกสนุก และทำให้จดจำได้ง่าย ส่วนการได้เรียนรู้ ค้นคว้า และทำงานกับเพื่อนๆ ทำให้ได้คิดอย่างอิสระเสรีและสนุก การช่วยกันค้นคว้าทำให้ได้ความรู้จากหลายแหล่งกว้างขวางขึ้น และผู้เรียนเห็นประโยชน์จากการเรียนแบบนี้ คือ ทำให้รู้จักการวางแผนการทำงาน รู้จักฟังเหตุผลของผู้อื่น เกิดความภูมิใจที่สามารถนำความรู้จากการเรียนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เกิดแรงบันดาลใจอยากเรียนรู้เรื่องอื่นต่อไป สนุกกับการหาความรู้ เกิดความมั่นใจ เข้าใจวิธีหาความรู้ และได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่สดชื่น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรซ (Raze, 1990) ที่ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลที่มีต่อทัศนคติของนักเรียนเกรด 5 พบว่า ทัศนคติในการมีส่วนร่วมของนักเรียนอยู่ในด้านบวก และทัศนคติของนักเรียนเพิ่มขึ้นในทางบวก เมื่อได้รับประสบการณ์จากโปรแกรมสิ่งแวดล้อมศึกษาออกชั้นเรียน

สำหรับเหตุผลอีกประการที่อาจส่งผลให้นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ มีเจตคติในการแสวงหาความรู้เพิ่มมากขึ้น คือ บรรยากาศในการเรียนรู้ที่แปลกใหม่และไม่จำเจ ผู้เรียนไม่ถูกปิดกั้นขอบเขตของการเรียนรู้ด้วยห้องเรียนและหนังสือเรียนเท่านั้น แต่ในทางกลับกัน ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานที่ ทั้งแหล่งชุมชน สถานที่ราชการ และเรียนรู้จากบุคคลสำคัญที่มีความรู้ต่าง ๆ มากมาย รวมถึงได้ค้นคว้าหาความรู้และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากการแสวงหาด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความสุข และพึงพอใจที่ได้ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง และเมื่อผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ และปลูกฝังเป็นนิสัยใฝ่รู้และมีความรักในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นั่นก็ย่อมจะทำให้ครูผู้สอนทุกท่านเกิดความสุข และสมปรารถนาในความตั้งใจ ที่ท่านทั้งหลายได้ทุ่มเท ทั้งร่างกายและแรงใจ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา ดังคำกล่าวของ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2544) ที่กล่าวว่า ความสุขของผู้เรียนหล่อเลี้ยงจิตใจ ความรักที่จะใฝ่รู้ ความพากเพียร และความใส่ใจในการแสวงหาค้นพบความรู้ในตนเอง และทุกองค์ประกอบของชีวิต รวมถึงความตั้งใจทบทวนผลอันประจักษ์แล้วในการศึกษา เมื่อศิษย์รักได้เรียนรู้และพัฒนาครูย่อมได้รับความสุขกลับคืน ประดุจการประพรมน้ำทิพย์สุคนธา มือของผู้ให้ย่อมได้รับกลิ่นหอมชื่นกลับคืนอยู่เช่นกัน

2.3 จากการวิเคราะห์ถึงเจตคติในการแสวงหาความรู้จากการแสดงพฤติกรรมขณะร่วมกิจกรรมการค้นคว้าภายหลังจากศึกษาจากแหล่งเรียนรู้นั้น พบว่า ผู้เรียนทุกคนแต่งกายเหมาะสมกับการไปทัศนศึกษา ทั้งชายหรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้ และแสดงความเคารพและกล่าวอำลาวิทยากรก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อาจมีสาเหตุเพราะพฤติกรรมทั้ง 3 พฤติกรรมที่ผู้เรียนทุกคนแสดงออกในระดับมากนั้น เป็นพฤติกรรมที่ครูผู้สอนและผู้ปกครอง ล้วนให้ความสำคัญในการปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียนหรือบุตรหลานของตน ตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นเรื่องการแสดงความเคารพแก่บุคคลอาวุโส การแต่งกายให้เหมาะสม และถูกต้องตามกาลเทศะ และการรักษาความสะอาดในสถานที่พักอาศัยและบริเวณที่เดินทางไปมา ประกอบกับผู้เรียนก็ต้องการจะแสดงถึงการเตรียมความพร้อม และความตั้งใจของตนเองที่มีต่อการเดินทางไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจ รวมทั้งต้องการที่จะเดินทางไปแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมขณะศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อีกพฤติกรรมหนึ่งที่แสดงถึงเจตคติที่ดีในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่สนุกสนาน ร่าเริงขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ สนใจ และกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก นั่นก็หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว สอดคล้องกับคำขวัญวันเด็ก ประจำปี 2545 มีใจความว่า “เรียนให้สนุก เล่นให้มีความรู้ สู่อนาคตที่สดใส” คือผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยจิตใจที่อยากเรียน และเกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนสามารถเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ มากมายได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การที่ครูผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนได้

เก่ง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีนั้น จำเป็นจะต้องเริ่มต้นที่การปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักที่จะเรียนก่อน ทำให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้เรียนย่อมจะสามารถศึกษาและเรียนรู้ในระดับสูงต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 จากการวิเคราะห์ถึงเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกผ่านการเขียนบรรยายความคิดเห็นและความรู้สึกในแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งการเขียนบรรยายความรู้สึกของผู้เรียนในลักษณะความเรียงภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้งหมด พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นและความรู้สึกพอใจ สนุกสนาน และเพลิดเพลินในกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่ตนเองมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ และเห็นคุณค่าของความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งการแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เรียนดังกล่าวนั้น เป็นไปตามทฤษฎีเจตคติที่ใช้หลักการเรียนรู้ที่มีเงื่อนไข ของ พาฟลอฟ (Pavlov อ้างถึงใน ศักดิ์ สุนทรเสณิ, 2531) ที่กล่าวว่า การจะส่งเสริมให้บุคคลหนึ่งมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใด ก็ต้องนำสิ่งนั้นมาเป็นเงื่อนไข หรือนำไปเกี่ยวโยง (associate) กับอีกสิ่งที่ชอบ หรือสิ่งที่เขา มีเจตคติที่ดีอยู่ก่อนแล้ว เขาจะเชื่อมโยงของสองสิ่งดังกล่าวและชอบในสิ่งที่เป็นเงื่อนไขนั้นด้วย เช่นเดียวกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการแสวงหาความรู้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คอยกระตุ้นให้เด็กเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการแสวงหาความรู้ และเมื่อผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการแสวงหาความรู้สำเร็จในแต่ละกิจกรรม ครูผู้สอนจะให้การเสริมแรง เช่นเดียวกับการที่ผู้เรียนทำคะแนนจากการสอบต่างๆ ได้ดี คือ ให้คำชม และให้ของรางวัล เป็นต้น รวมถึงผู้วิจัยได้นำสิ่งที่ผู้เรียนได้จากการแสวงหาความรู้มาใช้ประโยชน์ และเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ผู้เรียนได้มาจากการแสวงหาความรู้ โดยผู้วิจัยนำความรู้ต่างๆ ที่ผู้เรียนได้จากการแสวงหาความรู้มารวบรวมจัดเป็นงานนิทรรศการให้นักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบความรู้เหล่านั้น และเมื่อสิ่งที่ได้จากการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองนั้น เป็นคุณค่าต่อตนเองและบุคคลอื่นๆ รวมถึงได้รับคำชื่นชม และผู้ที่เข้าชมนิทรรศการมีความพึงพอใจ ก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจกับสิ่งที่ได้รับจากการแสวงหาความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการแสวงหาความรู้ด้วย

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

3.1 การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาตินี้ มีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ซึ่งเมื่อศึกษาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทางการวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเชิงทดลองที่มีกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงข้อบกพร่องของการวิจัยประเภทนี้ คือ การวิจัยเชิงทดลองที่มีกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวนั้น ไม่สามารถบอกได้แน่ชัดว่า ผลที่ได้รับจากการทดลองที่ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยนั้น สามารถเชื่อ

ถือได้ เพราะผู้วิจัยไม่อาจทราบได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นมาจากวิธีการที่ผู้วิจัยได้ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง หรือเกิดจากตัวแปรอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถสรุปได้แน่ชัดว่า ความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 16 คนนั้นเกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดให้ หรือเกิดขึ้นจากตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของการวิจัยที่มีกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนระหว่างที่ดำเนินการวิจัย คือ แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ผู้วิจัยได้ใช้บันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในทุกหน่วยการเรียนรู้ และเมื่อสิ้นสุดการวิจัย ผู้วิจัยได้นำผลจากการสังเกตพฤติกรรมมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละของพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง (ดังรายละเอียดในบทที่ 4) ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ทำให้ผู้วิจัยเห็นพัฒนาการของความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกในกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ นั้น สามารถส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ได้

3.2 จากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 10 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นให้ประสบการณ์ก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นเตรียมการก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผล ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า ขั้นดำเนินการค้นคว้า ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า ขั้นทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่ และขั้นสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้นั้น ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ได้แก่ ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ และการจดบันทึก ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่างๆให้เป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาความรู้ และทักษะกระบวนการกลุ่ม โดยผู้วิจัยได้นำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติเข้ามาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมด้วย ทำให้ผู้เรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ได้รับความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีจากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติของจังหวัดของตน รวมถึงได้รับความรู้อื่นๆจากการค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะในการเรียนรู้ของผู้เรียน และจากการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และทำงานร่วมกันในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน และการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้ภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ รวมไปถึงความรู้ ทักษะ และคุณธรรมต่างๆมากมาย และเมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมการเรียนรู้ข้างต้น จะพบว่ามีความสอดคล้อง กับ ความหมายของการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้

เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ที่กรมวิชาการ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสามารถทางปัญญา ซึ่งวิธีการเรียนรู้นั้นได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการ กระบวนการ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้จากการวิจัยในครั้งนี้มีความเหมาะสมที่ครูผู้สอนควรนำไปทดลองใช้ หรือนำไปปรับปรุง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งผลให้เยาวชนไทยเกิดความสามารถ และเจตคติที่ดีในการแสวงหาความรู้ อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ประการหนึ่งที่เยาวชนไทยจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝัง เพื่อผลักดันให้เยาวชนไทยมีคุณภาพ พร้อมทั้งจะเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศชาติสืบไป

3.3 การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพิจารณา สังเกต และตั้งคำถามเพื่อเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปตามที่ตนเองสนใจ พยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น และรู้จักคิดตั้งคำถาม เพื่อซักถามและสัมภาษณ์วิทยากรด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้ในเรื่องที่สนใจด้วยตนเอง และรู้จักกล้าแสดงออก รวมทั้งเพื่อฝึกความสามารถในการตั้งคำถาม และมารยาทในการสื่อสารกับบุคคลอื่นด้วย ในกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และการค้นคว้าเพิ่มเติมนี้ ผู้วิจัยได้จัดให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม และรู้จักคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน เป็นต้นว่า รู้จักช่วยเหลือ เสียสละ และให้โอกาสเพื่อนของตน เพื่อให้สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมาย และเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสนุกสนาน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข จากข้อสังเกตของการวิจัยที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สิ่งสำคัญที่ครูหรือผู้สอนควรคำนึงถึงในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนนั้น ก็คือ เป้าหมายที่ครูผู้สอนต้องการปลูกฝัง และส่งเสริมให้กับผู้เรียน คือ ความต้องการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และคนที่มีความสุข ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ก็ควรให้ความสำคัญครบถ้วนตรงกับเป้าหมายของการเรียนรู้ มิใช่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเก่งและรอบรู้เพียงอย่างเดียว แต่กลับละเลยการฝึกฝนให้พวกเขาเป็นคนดี เพราะหากเป็นเช่นนั้น ในอนาคต เราอาจจะได้เห็นประเทศของเราเจริญก้าวหน้า มีเทคโนโลยีล้ำสมัยมากมาย ในขณะที่คุณภาพชีวิตของคนในสังคมกลับดิ่งลงจุดต่ำสุด และนั่นหมายถึงจุดจบของประเทศชาติของเรานั่นเอง

3.4 จากการสอบถามผู้เรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ผู้เรียนไม่เคยเดินทางไปเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ที่ได้จัดในกิจกรรมเลย แม้แต่ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี และ ศาลหลักเมืองปทุมธานี ซึ่งเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนนัก และผู้เรียนทั้งหมดก็ยังไม่มีโอกาสได้เข้าไปเยี่ยมชมและสักการบูชา อีกทั้งผู้เรียนบางคนยังไม่ทราบถึงความสำคัญของสถานที่แห่งนี้ด้วย หรือแม้แต่ก๋วยเตี๋ยวเรือ คลองรังสิต ซึ่งเป็นอาหารที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปทุมธานี ผู้เรียนส่วนใหญ่ก็ยังไม่เคยได้ลองรับประทานก๋วยเตี๋ยวเรือ คลองรังสิตเลย สิ่งที่กล่าวข้างต้นเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยย้อนพิจารณาถึง การเรียนรู้ที่ผ่านมาของผู้เรียน ทั้งการเรียนรู้จากการถ่ายทอดของครูผู้สอน หนังสือเรียน และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ ล้วนมุ่งให้ความรู้ที่เป็นหลักการ ทฤษฎี และเนื้อหาในสาขาวิชาต่างๆ ในขณะที่ความรู้เกี่ยวกับจังหวัด ท้องถิ่น และชุมชนของตนเองนั้น ไม่ได้ได้รับความสำคัญให้กำหนดเป็นเนื้อหาที่ต้องศึกษาเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนขาดความรัก และความผูกพันในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง เมื่อเติบโตและต้องดำเนินชีวิตในสังคมด้วยตนเอง ก็ไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตจริง คงมีแต่ความรู้ที่เป็นทฤษฎีทางวิชาการติดตัวเท่านั้น ส่งผลให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติอ่อนแอ ไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าไปได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า สิ่งแรกที่ครูผู้สอนควรจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้ เพื่อเป็นฐานความรู้ที่จะศึกษาต่อไปในอนาคต นั่นก็คือ เรื่องราวของชุมชนและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง เพราะถ้าครูสอนชีวิตจริง เด็กก็จะเรียนรู้ชีวิตจริง ชีวิตจริงคือสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้บทเรียนที่เกิดขึ้นจากชีวิตจริง จะช่วยให้ผู้เรียนอยู่อย่างสงบสุข เพราะผ่านการเห็นทุกข์ สุข อย่างรู้เท่าทัน (ชาติศรี สำราญ, 2543) ซึ่งวิธีการสอนแบบศึกษานอกสถานที่ก็เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ เรื่องราวความเป็นมาของตนเอง และชุมชนของตน เพราะการที่ผู้เรียนได้เดินทางไปศึกษาเรื่องราวของจังหวัด อันเป็นท้องถิ่นที่อาศัยของตนเองนั้น จะทำให้ผู้เรียนสนุกสนานไปกับการเรียนรู้ ผู้เรียนจะตระหนักและเห็นคุณค่าของความเป็นมาของถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ซึ่งนั่นถือเป็นการปลูกฝังความรู้สึกสำนึกรักบ้านเกิด ไปพร้อมกับการเรียนรู้เนื้อหาเรื่องราวความเป็นมา และความสำคัญของถิ่นที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ รวมถึงได้ฝึกทักษะการสังเกต และความสามารถในการแสวงหาความรู้ไปในขณะออกทัศนศึกษาด้วย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการทดลอง

จากการนำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ ไปทำการศึกษาดูแล ผู้วิจัยพบข้อสังเกตดังนี้

1. จากการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินกิจกรรมในครั้งแรกๆ ผู้เรียนยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการเรียนรู้ตามแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ คือ วิธีจดบันทึกความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษา ผู้เรียนยังขาดทักษะ

ในการจับใจความสำคัญ ทำให้เกิดความสับสนเมื่อได้ฟังการบรรยาย หรือเมื่อศึกษาป้ายนิเทศที่มีเนื้อหายาวๆ วิธีสัมภาษณวิทยาการประจำแหล่งเรียนรู้และวิทยาการชุมชน ผู้เรียนยังขาดทักษะในการตั้งคำถาม ทำให้คำถามที่ตั้งขึ้นมาเพื่อสัมภาษณวิทยาการยังไม่ตรงตามความต้องการและประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ อีกทั้งวิธีกำหนดคำสำคัญ ประเด็นคั่นคว่ำ และประเด็นคาดคะเนผลผล ซึ่งผู้เรียนยังไม่เคยปฏิบัติมาก่อน ไม่เข้าใจความหมายและไม่คุ้นเคยกับคำบางคำที่เป็นขั้นตอนและวิธีในการวิจัย ทำให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างล่าช้า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้มีการปรับแก้ โดยการอธิบายให้ละเอียดและชัดเจนถึงสิ่งสำคัญของขั้นตอนนั้นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้มากขึ้นก่อนมีการปฏิบัติในครั้งต่อไป

2. ในการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานและสถานที่ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติที่ผู้วิจัยต้องการพาผู้เรียนออกไปศึกษาเรียนรู้ นั้น ผู้วิจัยสังเกตว่า เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในแหล่งเรียนรู้ที่ไม่ใช่สถานที่ที่จัดเพื่อการศึกษาเรียนรู้โดยเฉพาะ เช่น ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายยังขาดความเข้าใจ และแสดงความแปลกใจที่ผู้วิจัยแจ้งความประสงค์ว่าจะพาผู้เรียนมาศึกษาเรียนรู้และเยี่ยมชมศาลากลางจังหวัด แต่เมื่อผู้วิจัยชี้แจงเหตุผลและรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิจัย รวมถึงความสำคัญที่ผู้วิจัยต้องเลือกใช้ศาลากลางจังหวัดเป็นหนึ่งในแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยก็ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดีทั้งในเรื่องการเป็นวิทยากรให้ความรู้ และการพาเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆภายในศาลากลางจังหวัดปทุมธานี

3. ในการแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มในการทำกิจกรรม โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยผู้เรียนจำนวน 4 คน และจะมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มไปในทุกๆหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน ซึ่งจากการสังเกตพบว่า ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพร้อมและความสามารถในการร่วมกิจกรรมกลุ่มแตกต่างกันไป เมื่อผู้วิจัยให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน จะพบว่า ผู้เรียนที่มีความพร้อมและความสามารถมากกว่าจะดำเนินกิจกรรมตามที่ผู้วิจัยกำหนดได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่ผู้เรียนที่มีความพร้อมและความสามารถน้อยกว่า ก็พยายามช่วยเหลือและอาสารับผิดชอบในงานที่ตนเองมีความถนัดและทำได้ เช่น การระบายสี การวาดรูป และการนำเสนอรายงาน เป็นต้น และมีบางครั้งที่ผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนที่มีความพร้อมและความสามารถสูงนั้น มักจะไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความพร้อมและความสามารถต่ำกว่าได้มีบทบาทในการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยให้เหตุผลว่า กลัวเพื่อนจะทำผลงานของกลุ่มไม่ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยได้คอยสังเกตและให้คำแนะนำกับผู้เรียนที่มีทัศนคติและการแสดงออกในลักษณะดังกล่าวว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มมีบทบาทในการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ให้อุปการะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งผู้วิจัยจะคอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา รวมทั้งให้กำลังใจในการทำงานกลุ่มอย่างใกล้ชิดมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันได้ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ทำให้ผู้เรียนที่มีทัศนคติและการแสดงออกดังกล่าวข้างต้น เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้กิจกรรมกลุ่มสามารถดำเนินไปได้ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียนทุกคนให้โอกาสและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัยซึ่งเป็นการนำแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติที่ได้จากการสังเคราะห์วิธีการสอนแบบศึกษาออกสถานที่ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ และรูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบท มาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด พบว่า การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้สามารถช่วยเพิ่มความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ได้ เนื่องจากนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีโอกาสสัมผัสประสบการณ์ตรง ทั้งจากแหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมความรู้โดยเฉพาะ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา ร้านค้า และบริเวณพื้นที่ที่คั่นในจังหวัดประกอบอาชีพ รวมถึงสถานที่สำคัญอื่นๆ ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดของตน การได้สัมผัสเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนั้น ไม่เพียงแต่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ และทักษะความสามารถต่างๆ เท่านั้น แต่ยังจะเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและเห็นคุณค่าในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ดังที่ สุมณอมรววิวัฒน์ (2544) ได้กล่าวไว้ว่า “การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชน กลับเป็นสะพานเชื่อมโยงให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับการให้การศึกษาแก่ลูกหลานของเขา เยาวชนของเราจะได้รับการปลูกฝังให้รู้ และรักท้องถิ่นที่เขาอยู่ มองเห็นคุณค่าและปัญหาที่หมู่บ้านของเขามี ผู้เรียนจึงพร้อมจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และในอนาคต เขาจะเป็นพลังเกื้อหนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งจะเกิดผลย้อนกลับมาสู่ชีวิตที่สงบสุขของตนเองและครอบครัว” ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องให้ความสำคัญกับเนื้อหาความรู้ ทั้งส่วนเนื้อหาด้านวิชาการ และส่วนที่เป็นเรื่องราวพื้นฐานของตนเองและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างฐานทางปัญญาของผู้เรียนให้มีความเข้มแข็ง และสมบูรณ์ที่สุด

1.2 การนำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาบริบทและความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ให้ชัดเจน รวมถึงการวางแผนการดำเนินการต่างๆ ให้รัดกุม โดยเฉพาะในเรื่องของช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องเดินทางออกไปนอกสถานศึกษานั้น จะต้องใช้เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมากพอสมควร ซึ่งถ้าครูผู้สอนต้องการจัดในเวลาเรียนปกติ ก็จำเป็นจะต้องประสานงานร่วมกับครูผู้สอนในกลุ่มสาระวิชาอื่นๆ ให้มีบทบาทร่วมในกิจกรรม โดยการบูรณาการเนื้อหาวิชานั้นๆ เข้าในกิจกรรมด้วย ทำให้ผู้เรียนได้ความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนก็จะไม่เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเรียนในวิชาอื่นๆ ด้วย โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมดังกล่าวให้มาก เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการดำเนินการต่างๆ อย่างเต็มที่

1.3 การนำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแสวงหาความรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติไปใช้ ผู้วิจัยพบว่า ในระยะแรกๆ ผู้เรียนยังขาดทักษะในการเรียนรู้ที่สำคัญบางประการ เช่น ทักษะการสรุปความ ทักษะการตั้งคำถาม และทักษะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในด้านกระบวนการสรุปและย่อเนื้อหาความรู้ การตั้งคำถามสำหรับซักถามครูผู้สอนและสัมภาษณ์วิทยากร เพื่อให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยในการสัมภาษณ์วิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไป และมีความพร้อมเกี่ยวกับการเรียนรู้ และค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองก่อนจะลงปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้จริง โดยปรับระยะเวลาให้มากขึ้นตามความเหมาะสม

1.4 ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวางแผนการดำเนินกิจกรรมที่เกิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ให้สอดคล้องกับแนวคิดต่างๆที่สามารถส่งเสริมความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้ ปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนจากผู้ให้ความรู้มาเป็น ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และเพื่อนคู่คิดในการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน และให้อิสระในการเรียนรู้กับผู้เรียน โดยอิสระดังกล่าวจะต้องอยู่ภายในข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและผู้สอนตกลงร่วมกัน รวมถึงสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกฝนในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน จะทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนไป ผู้เรียนจะเกิดความสุข สนุกสนานและเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ในขณะที่ครูผู้สอนก็ได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆอยู่เสมอ และเป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อครูผู้สอนไปในทางบวกมากยิ่งขึ้น

1.5 การนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยไปใช้กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดไว้ คือ ต้องการให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางทั่วถึงทุกสภาพทุกสถานการณ์ ทุกเวลาและทุกระดับ และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นชุมชนของตน รู้จักแสวงหาความรู้ต่างๆอยู่เสมอ รวมทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งที่น่าชุมชนท้องถิ่นของตนเองให้พัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการจัดบูรณาการ เนื้อหาสาระจากกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆมาประกอบ เป็นเนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จาก แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆที่มีผลต่อความสามารถและเจตคติในการ แสวงหาความรู้

2.3 ควรมีการนำแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติไปใช้กับผู้เรียนในระดับชั้นอื่นๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และในจังหวัดอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ได้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นมา เอกลักษณ์และ ภูมิปัญญาของจังหวัด ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของผืนแผ่นดิน ที่เป็นที่เกิดของตน เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แนวคิดการส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้ง
พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ในเอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติ
การ เรื่อง รูปแบบพิพิธภัณฑสถาน : แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต, หน้า 8 – 17. สำนักงาน
กรุงเทพมหานคร, 2542.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการประชุมเรื่องวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์
การปฏิรูปการศึกษาระดับชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาแห่งชาติ, 2544.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการอภิปราย เรื่อง พุทธธรรมนำการ
ศึกษาได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- จัสต. น้อมรับพระราชบัญญัติในหลวง. มติชน 8 ธันวาคม 2546 : 20.
- ชาติรี สำราญ. คิดและถาม : ศิลปะแห่งการเรียนรู้ระหว่างครูและนักเรียน. กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2545.
- ชาติรี สำราญ. หลากหลายวิธีสอนที่ไม่หลอกหลอนวิธีเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
สดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2543.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- ดวงกไล ไตรวิจิตรคุณ. การประเมินผลการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ฉามรา ผลัดธุระ. การสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสาร
และตำราราชภัฏสวนดุสิต, 2543.
- ทีศนา แคมมณี. 14 วิธีสอนของครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2545.
- ทีศนา แคมมณี. รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

- ธิดา พิทักษ์สินสุข. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับนักเรียนอนุบาล.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- ธิดา สุบรรณาจ. การพัฒนาโปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 เพื่อส่งเสริม
ความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอ ท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา-
ประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ธีระพร อูวรรณโณ. จิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533.
- นราลักษณ์ ขจีจิตร. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการทำงานเป็นกลุ่มในกลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2
เรื่องชีวิตในบ้าน โดยใช้แหล่งความรู้จากชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.
- นิพนธ์ ศุขปรีดี. เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับประถมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 15.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.
- นภเนตร ธรรมบวร. บทบาทครูในการพาเด็กไปทัศนศึกษา. สานปฏิรูป 52
(กรกฎาคม 2544) : 40 – 42.
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน สร้างเพื่อเด็ก มิได้สร้างเพื่อใคร.
วารสารวิชาการ 12 (ธันวาคม 2544) : 26 – 37.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. การวัดเจตคติต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวโดยอาศัย
ความเห็นของกลุ่มบุคคล : วิธีการสร้างและการวิเคราะห์, ใน รวมบทความการวิจัย
การวัด และประเมินผล (กรุงเทพมหานคร : โครงการการศึกษาต่อเนื่อง
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533), หน้า 119 – 121.
- ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อแก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. สานปฏิรูป 33
(ธันวาคม 2543) : 60 – 61.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร :
ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ, 2545.
- พนิจดา เทียมศักดิ์. ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน. วารสารการศึกษานอก
โรงเรียน 4, 2 (พฤศจิกายน 2543) : 7 – 15.
- พนิจดา วีระชาติ. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพมหานคร :
โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์, 2542.

- พรรณณี ช. เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน. กรุงเทพมหานคร : คอมเพคท์พรีนท์, 2538.
- พวงรัตน์ วิทิตมาภรณ์. การศึกษาการใช้แหล่งความรู้จากชุมชนในการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.
- พิกุล ประเสริฐศรี. กิจกรรมเสนอแนะการปลูกฝังนิสัย เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการเข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : ชมรมไทย – อิสราเอล, 2525.
- ไพพรรณ เกียรติโชติชัย. กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : ศรีอนันต์การพิมพ์, 2541.
- มณฑิพย์ เพชรรุ่ง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง “มลพิษทางน้ำ” ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างกลุ่มที่เรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- มนัส รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. คู่มือการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2522.
- มานิช ตันชวนิชย์. การศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-ขอนแก่น, 2535.
- มาลี จุฑา. การประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : อักษราพัฒนา, 2544.
- ล้วน สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2538.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2544.
- ลัดดาวัลย์ กัณหสุวรรณ. การพัฒนาการสอนสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา วิทยาลัยครูพระนคร, 2532.
- วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ้อ 1999, 2541.
- วารี ธีระจิตร. การสอนทักษะที่สำคัญ. ใน การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภา, 2530.
- วารี ธีระจิตร. การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- วาสนา ชาวหา. สื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2533.

- วิชาการ, กรม. คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544.
- วินัย วีระวัฒนานนท์ และบานชื่น สีพันผ่อง. สิ่งแวดล้อมศึกษา การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล. การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้สาระอิงบริบทเพื่อส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ศักดิ์ สุนทรเสณี. เจตคติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2531.
- ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์. การศึกษาผลของการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในรายวิชา ส 101 ประเทศของเรา ที่สอนโดยการใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนกับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.
- สมคิด สร้อยน้ำ. เอกสารคำสอนรายวิชาหลักการสอน. อุดรธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี, 2540.
- สมใจ แซ่โง้ว. การศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่ สำหรับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม และโรงเรียนวัดประดิวาส กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. เทคนิคการจัดการศึกษานอกสถานที่. กรุงเทพมหานคร : โครงการบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2535.
- สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- สุชาดา พจนพิมล. การพัฒนาโปรแกรมการสอนสิ่งแวดล้อม เรื่องสารพิษใกล้ตัว ด้วยวิธีสอนแบบศึกษานอกสถานที่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวนหลวงสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สุน อมรวิวัฒน์. กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.
- สุรพล วิรุฬักษ์. ประสบการณ์ในการสอนที่เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้. ใน รายงานการประชุมสัมมนา เรื่อง การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้, หน้า 22– 23. 11 – 12 มิถุนายน 2524 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

- สุรศักดิ์ ปะตังถาโต. การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สังคมศึกษา) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสารจอตเก่า สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2543.
- สุลิวาลัย เมธมนโคศักดิ์. ความต้องการแสวงหาความรู้ภาษาอังกฤษ ความคาดหวังประโยชน์และความพึงพอใจจากรายการที่ให้ความรู้ภาษาอังกฤษทางโทรทัศน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุวัฒน์ มุททเมธา. การเรียนการสอนปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2522.
- เสรี อุ่นยวง. ปทุมธานี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.
- อรพิน เสียงหวาน. แนวการใช้ภูมิปัญญาเมืองแพร่จัดการเรียนการสอน. แพร่ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแพร่, 2543.
- อารี มาลา. ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ : การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน-คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544.

ภาษาอังกฤษ

- Abruscato, and Hassard, J. Loving and beyond : Teaching for the humanistic classroom. California : Pacific Palisadaos, Goodyear Publishing, 1976.
- Bauer, J. W., and Others. A model for using anchored instruction in preservice educational technology class. Technology and teacher education annual (1994) : 131-134.
- Beauchamp, W. I., and Challand, H.J. Basic science handbook K-3. Scott, Foresman and Co., 1967.
- Decker, J. R., and Decker, C.A. Planning and administering early childhood programs. Toronto : Charles E. Merrill Publishing, 1984.

- Fenton, M.G. Back to our roots in nature 's classroom. Young children (March 1996) : 8 – 11.
- Hammerman, D. R., Teaching in the outdoors. USA : Interstate Publishers, 1994.
- McLarty, K., and Others. Implementing anchored instruction : Guiding principle for curriculum development. Paper presented at the annual meeting of national reading conference. November – December. 1989.
- Michael, A. L., The transition from language theory to therapy : Test of two instructional methods. PHD. Dissertation, Vanderbilt University, 1989.
- Pape , S., and McIntyre D. J., Utilizing video protocols to enhance teacher reflective thinking. Paper presented at the annual meeting of the association of teacher educators. February 15-19, 1992.
- Raze, R. E., Jr. The influence of a public school resident outdoor environmental education program on the attitude of fifth – grade students. University of Oklahoma, 1989. Dissertation Abstracts International, (1990) : 50 – 09 B.
- Reboy, L. M., and Semb, G. B., Contextualized : Teaching relevant behaviors in relevant contexts. Paper presented at the biennial meeting of society for research in child development. Seattle, WA. April 18-20, 1991.
- Risko, V. J., and Others. Effects of videodisc macrocontexts on comprehension and compositions of casually coherent stories. Paper presented at the American educational research association. Boston, MA. April 15-21, 1990.
- Scobey, M. M., Teaching children about technology. Illinois : Bloomington, 1986.
- Smith, J. W., Outdoor education for American youth. Washington D.C. : American Association for Health Physical Education and Recreation, 1976.
- Thiev, D. H., Teaching elementary school science. America : D.C. Health and Company, 1970.

Thurstone, L., Attitude theory measurement. New York : John Wiley and Sons, 1971.

Vye, N. J., and Others. The effects of anchored instruction for teaching social studies :
Enhancing comprehension of setting information. Paper presented at the
annual meeting of American educational research association. Boston , MA.
April 15-21, 1990.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.

กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. วิธีการเรียนรู้ของคนไทย : ประมวลสาระจากการประชุม

และรวมข้อเขียนจากนักคิด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2546.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา : จังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542.

ชัยพร วิชาวุธ. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม.

วารสารครุศาสตร์ 11 (เมษายน – มิถุนายน 2526)

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย.

พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : เจริญดีการพิมพ์, 2542.

ประคอง กรณสุต. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัย-

ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2540.

วิชาการ, กรม. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544.

วิชาการ, กรม. มาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร :

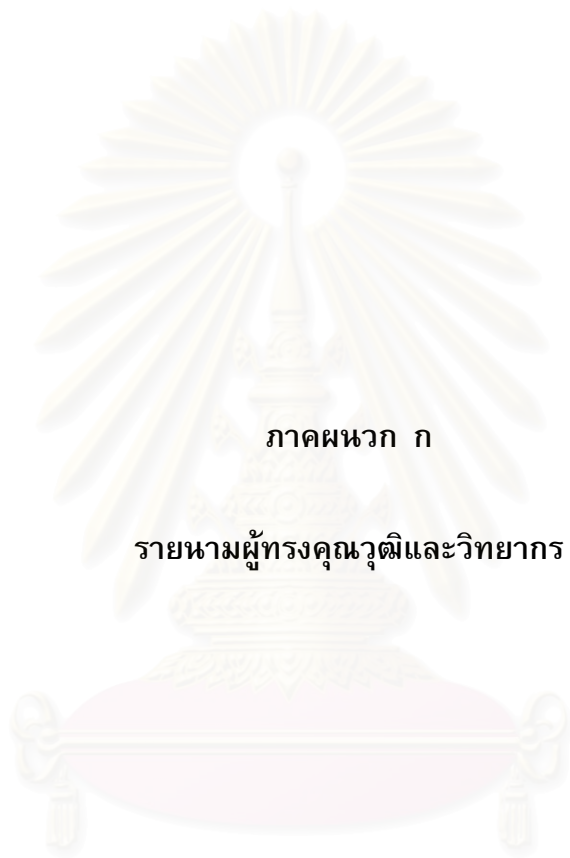
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. ยอดกลยุทธ์การจัดการกับชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร : เบรินเน็ต, 2545.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

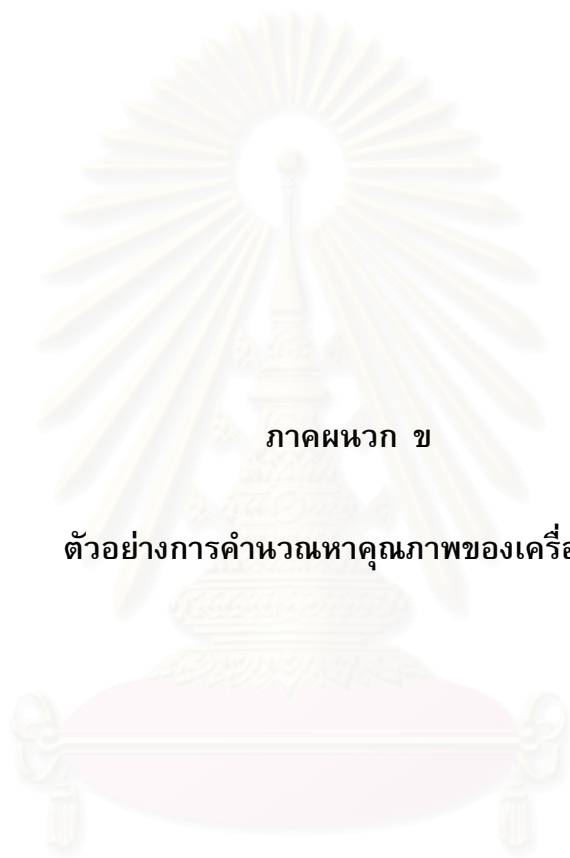
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. นายพิสิษ วรรณนะ
ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1
2. ดร.วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล
อาจารย์ประจำภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วนา ชลประเวศ
อาจารย์ประจำภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์

วิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ และวิทยากรชุมชน

4. นายฉลอง นามคง
นักวิชาการด้านสังคมภูมิศาสตร์ จากวิทยาลัยปทุมธานี
5. นายจักรกฤษ อ่ำลำยอง
เจ้าหน้าที่จากสำนักงานจังหวัดปทุมธานี
6. นายณรงค์ ชวนไฉ้
เจ้าของกิจการร้านเรือส้วตี่ คลองรังสิต จังหวัดปทุมธานี
7. นายอนุชิต รอดประชา
เจ้าของกิจการสวนส้มเขียวหวาน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
8. นายบุญชู ทองประยงค์
อดีตผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนบ้านเจดีย์ทอง

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างการคำนวณหาคุณภาพของเครื่องมือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้

$$P = \frac{\sum X_H + \sum X_L}{I(N_H + N_L)}$$

$$D = \frac{\sum X_H - \sum X_L}{I(N_H \text{ หรือ } N_L)}$$

เมื่อ	P	=	ค่าความยาก
	D	=	ค่าอำนาจจำแนก
	$\sum X_H$	=	ผลรวมของคะแนนของแต่ละคนในกลุ่มสูง
	$\sum X_L$	=	ผลรวมของคะแนนของแต่ละคนในกลุ่มต่ำ
	I	=	คะแนนเต็มของข้อนี้ๆ
	N_H	=	จำนวนคนในกลุ่มสูง
	N_L	=	จำนวนคนในกลุ่มต่ำ

(อ้างถึงใน ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2541)

ในเนื้อเรื่องที่ 1	ผลรวมของคะแนนของแต่ละคนในกลุ่มสูง ($\sum X_H$)	เท่ากับ	76
	ผลรวมของคะแนนของแต่ละคนในกลุ่มต่ำ ($\sum X_L$)	เท่ากับ	57
	คะแนนเต็มของข้อที่ 1 (I)	เท่ากับ	12
	จำนวนคนในกลุ่มสูง (N_H)	เท่ากับ	8
	จำนวนคนในกลุ่มต่ำ (N_L)	เท่ากับ	8

แทนค่าในสูตรได้	P	=	0.69
	D	=	0.20

ดังนั้นข้อสอบเนื้อเรื่องที่ 1 มีค่าความยาก เท่ากับ 0.69 และค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.20

ตารางที่ 16 ค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้

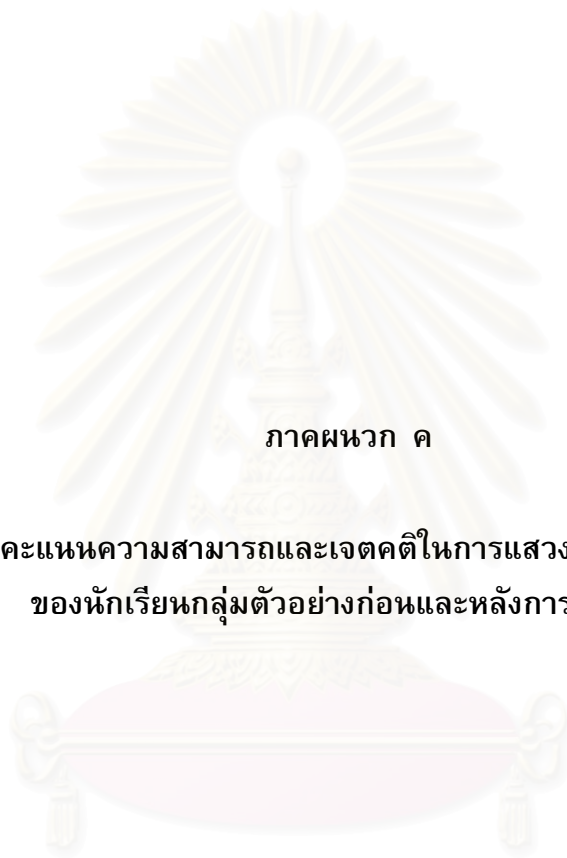
เนื้อเรื่อง	ค่าระดับความยาก	ค่าอำนาจจำแนก
1	0.69	0.20
2	0.70	0.21
3	0.75	0.21
4	0.73	0.23
5	0.58	0.24
6	0.74	0.23

- การคำนวณหาค่าความเที่ยงของแบบวัดความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน โดยใช้โปรแกรม SPSS ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.74
- การคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ใช้วิธีการหาค่าอัตราส่วนวิกฤติ t เป็นรายข้อ ตามวิธีการของ t-test โดยโปรแกรม SPSS ในการคำนวณ ได้ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 17 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้

ข้อที่	อำนาจจำแนก	ข้อที่	อำนาจจำแนก
1.	2.646	17.	2.646
2.	3.989	18.	2.646
3.	2.391	19.	2.986
4.	3.870	20.	4.965
5.	2.826	21.	5.292
6.	3.870	22.	3.274
7.	3.211	23.	3.035
8.	4.965	24.	3.035
9.	5.292	25.	4.965
10.	5.292	26.	5.292
11.	2.434	27.	4.249
12.	2.646	28.	5.292
13.	5.292	29.	3.055
14.	5.292	30.	7.638
15.	3.000	31.	3.989
16.	3.000	32.	4.245

- การคำนวณหาค่าความเที่ยงของแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน โดยใช้โปรแกรม SPSS ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.96

ภาคผนวก ค

คะแนนความสามารถและเจตคติในการแสวงหาความรู้
ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง

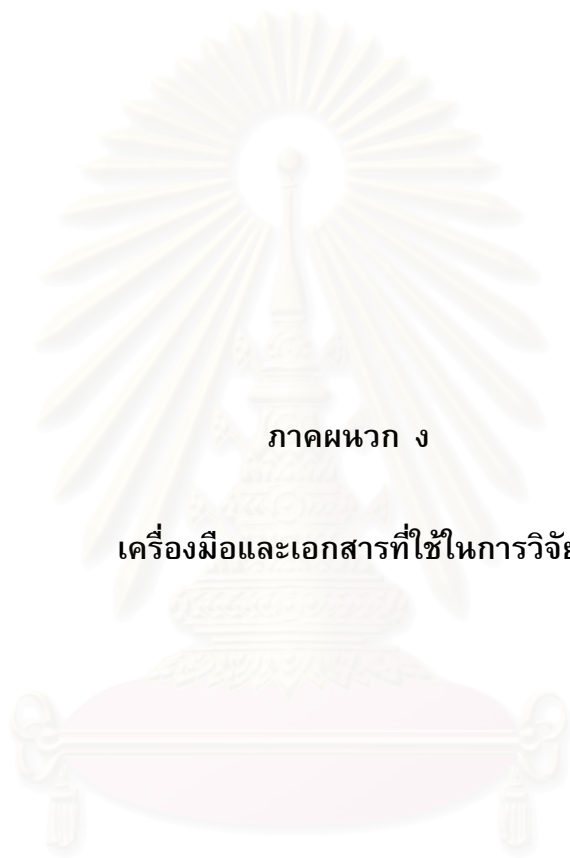
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 คะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนและหลังทดลอง

นักเรียนคนที่	คะแนนความสามารถในการแสวงหาความรู้			
	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	25	34.72	69	95.83
2	20	27.78	55	76.39
3	17	23.61	47	65.28
4	26	36.11	61	84.72
5	25	34.72	43	59.72
6	33	45.83	59	81.94
7	25	34.72	48	66.67
8	29	40.28	49	68.06
9	24	33.33	65	90.28
10	24	33.33	67	93.06
11	24	33.33	41	56.94
12	29	40.28	47	65.28
13	42	58.33	54	75.00
14	14	19.44	35	48.61
15	18	25.00	41	56.94
16	19	26.39	42	58.33

ตารางที่ 19 คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ก่อนและหลังทดลอง

นักเรียนคนที่	คะแนนเจตคติในการแสวงหาความรู้			
	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	121	75.63	151	94.38
2	109	68.13	123	76.88
3	112	70.00	116	72.50
4	109	68.13	134	83.75
5	123	76.88	132	82.50
6	112	70.00	130	81.25
7	118	73.75	129	80.63
8	116	72.50	142	88.75
9	129	80.63	140	87.50
10	133	83.13	142	88.75
11	121	75.63	114	71.25
12	102	63.75	104	65.00
13	109	68.13	117	73.13
14	97	60.63	100	62.50
15	109	68.13	115	71.88
16	113	70.63	129	80.63

ภาคผนวก ง

เครื่องมือและเอกสารที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อ - นามสกุล .....เลขที่.....

เนื้อเรื่องที่ 2

พืชบัว ถูกค้นพบว่า มีมานานกว่า 3,000-4,000 ปี จากภาพเขียนสี ซากสถาปัตยกรรม โบราณ และยังพบดอกบัวอุบลชาติ หรือบัวสายแห้ง ที่สุสานพระศพของกษัตริย์อียิปต์ บัว เป็นดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และความเชื่อทางศาสนา และเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ของหลายชาติ จึงมักถูกใช้ในพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เพราะถือกันว่าเป็นมงคล เป็นตัวแทนของความบริสุทธิ์ และความเบิกบาน โดยเฉพาะในพุทธศาสนา เช่น

- การนิยมนบูชาพระ หรือไหว้พระด้วยดอกบัว
- การกล่าวถึงดอกบัวไว้มากมายในพุทธประวัติ เช่น พระพุทธเจ้าประทับ หรือทรงพระดำเนินบนดอกบัว
- การกล่าวถึงดอกบัวไว้ในคำสอน บทสวดมนต์ และพุทธภาษิต ได้แก่ "ดอกบัวสีเหล่า" "อย่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว" และ "หนึ่งในพระทัยท่าน ก็เบิกบานคือดอกบัว" เป็นต้น
- พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบดอกบัว หรือโกมล ว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับหัวใจ จึงเรียกดวงใจว่า ดวงกมล ทำให้คนมีความแตกต่างกันไป ตามดวงกมลนั้น ดอกบัวจึงถือกันว่าเป็นตัวแทนแห่งความดีงาม

ดอกบัวมีรูปทรงสีอันสวยงาม คนไทยนิยมปลูก หรือเลี้ยงบัวเป็นไม้มงคล เป็นไม้ดอก และไม้ประดับในบ้านที่ดูแลได้ไม่ยุ่งยาก และสวยงาม การเจริญเติบโตของดอกบัว ยังตรงกับหลักปรัชญาของชาวตะวันออก คือ บัว เกิดจากโคลนตม อันสกปรก และตกตะกอนใต้น้ำ ก็พยายามเติบโตจนสามารถโผล่ดอก และใบให้พ้นน้ำ หรือเหนือผิวน้ำ จึงสามารถเปรียบกับมนุษย์ ที่ไม่ว่าจะเกิดจากแหล่งเลวทรามอย่างไร ก็ยังมีโอกาสดีได้ทุกคน ถ้าผู้นั้นมีความตั้งมั่น และความพยายาม

1. กำหนดคำสำคัญของเนื้อเรื่อง

ชื่อ - นามสกุล .....เลขที่.....

เนื้อเรื่องที่ 3

อำเภอลาดหลุมแก้วแต่เดิมเป็นหนึ่งในสามอำเภอของจังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้แบ่งเขตการปกครองใหม่ โดยย้ายอำเภอเชียงรากมาสร้างในเขตตำบลลาดหลุมแก้ว แต่เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีเนื้อที่น้อย ทางราชการจึงให้ย้ายไปสร้างใหม่ในเขตอำเภอระแหง โดยในระยะแรกเรียกชื่ออำเภอใหม่นี้ว่า อำเภอระแหง

จนถึงวันที่ 28 มีนาคม พุทธศักราช 2458 กระทรวงมหาดไทยจึงประกาศให้อำเภอระแหงมีชื่อเป็นทางการว่าอำเภอลาดหลุมแก้ว และย้ายอีกครั้งในปีพุทธศักราช 2517 เนื่องจากสถานที่เดิมถูกแนวเวนคืนที่ดินของทางหลวงแผ่นดินสายปทุมธานี - ลาดหลุมแก้ว - บางเลน ทางราชการจึงไปสร้างในทุ่งนาฝั่งทิศตะวันตก

1. กำหนดคำสำคัญของเนื้อเรื่อง

.....
.....
.....
.....
.....

2. กำหนดประเด็นการค้นคว้าจากเนื้อเรื่อง

(ประเด็นการค้นคว้า คือ ข้อคำถามต่างๆที่นักเรียนสงสัยและอยากรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากสิ่งที่บอกในเนื้อเรื่องที่นักเรียนได้อ่านในตอนต้น)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อ - นามสกุล .....เลขที่.....

เนื้อเรื่องที่ 4

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในอดีตกำลังถดถอยน้อยลง เพราะผลพวงการขยายตัวของเมืองหลวงสู่ปริมณฑลและลูกกลมไปยังเมืองใหญ่อย่างต่อเนื่อง วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมจึงถูกตีกรอบอยู่อย่างคับแคบและแออัด การไขว่คว้าหาธรรมชาติที่สดใสจึงเป็นปัจจัยตามมา

อ่าวบัวย่านคลองเจ็ด เป็นปรากฏการณ์หนึ่งของอาชีพ ในระยะหลังที่เกิดขึ้นจากความต้องการของคนในสังคมเมืองเพียงเพื่อความรื่นรมย์ใจ หากประดิษฐ์กรรมชิ้นนี้ถูกวางลงในจุดใดจุดหนึ่งของที่พักอาศัยซึ่งเป็นคอนโดมิเนียม ทาวน์เฮาส์ และบ้านเดี่ยว ก็ดูจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดจากการใช้ชีวิตประจำวัน

อ่าวบัวซึ่งถูกนำไปวางจำหน่ายตามแหล่งตลาดใหญ่ เช่น ตลาดนัดจตุจักร และสองข้างทางที่ยวดยานแล่นผ่านไปมานั้น หลายคนรู้ถึงแหล่งขาย แต่จะมีสักกี่คนที่รู้ว่า ที่มาของการผลิตตั้งอยู่ริมคลองเจ็ด อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีนั่นเอง

1. กำหนดคำสำคัญของเนื้อเรื่อง

.....
.....
.....
.....

2. กำหนดประเด็นการค้นคว้าจากเนื้อเรื่อง

(ประเด็นการค้นคว้า คือ ข้อคำถามต่างๆที่นักเรียนสงสัยและอยากรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากสิ่งที่บอกในเนื้อเรื่องที่นักเรียนได้อ่านในตอนต้น)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อ - นามสกุล .....เลขที่.....

เนื้อเรื่องที่ 5

วัดหงษ์ปทุมมาวาส เป็นวัดมอญเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดปทุมธานี ตั้งอยู่ในเขต
อำเภอเมืองปทุมธานีมีชื่อเสียงโดยเป็นแหล่งอาศัยของพันธุ์ปลานานาชนิด ทั้งปลาสร้อย ปลา
เทโพ ปลาดุก ปลาตะเพียนทอง ปลาดุก ปลาตะเพียนขาว ปลาสังกะวาด ปลาดุก ปลาแรด ปลาเสือพ่นน้ำ และ
ปลาบึก โดยปลาหลากหลายชนิดนี้มารวมตัวกันบริเวณหน้าวัดริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา

เจ้าอาวาสวัดหงษ์ปทุมมาวาสเล่าว่า แต่เดิมทางวัดเพียงนำภาชนะที่มีเศษอาหารเหลือ
จากการเลี้ยงสุนัขไปชำระล้างในแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาฝูงปลาก็เริ่มมาอาศัยอยู่และมีจำนวน
เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนทางประมงจังหวัดได้เข้ามาช่วยดูแลจนปัจจุบันวัดหงษ์ปทุมมาวาสกลายเป็น
แหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ของจังหวัดปทุมธานี

1. กำหนดคำสำคัญของเนื้อเรื่อง

-----

2. กำหนดประเด็นการค้นคว้าจากเนื้อเรื่อง

(ประเด็นการค้นคว้า คือ ข้อคำถามต่างๆที่นักเรียนสงสัยและอยากรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจาก
สิ่งที่บอกในเนื้อเรื่องที่นักเรียนได้อ่านในตอนต้น)

เนื้อเรื่องที่ 6

ข้าวแช่ เป็นอาหารประเภทของว่างที่คนไทยนิยมรับประทาน และมักจะทำทานกันใน ช่วงเทศกาลสงกรานต์ และทำในหมู่คนบางกลุ่ม เช่น ชาวมอญ ชาวเมืองเพชรบุรี และชาววัง ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีวิธีการทำข้าวแช่ต่างกันไป แม้จะไม่ต่างกันมากแต่ก็ไม่เหมือนกันเสียทีเดียว สำหรับข้าวแช่อย่างมอญนั้น อาหารที่ทำรับประทานกับข้าวแช่มีประมาณ 5 ถึง 7 อย่าง ได้แก่ กะปิทอด ปลาป่นหวาน กระทียมตองผัดไข่ ผักกาดหวานผัด ยำขุ่นอ่อน ผัดปูเค็มกับมะม่วง ดิบ และกวยเตี๋ยผัด ชาวมอญจะทำข้าวแช่เพื่อบวงสรวงเทวดาในวันก่อนวันสงกรานต์หนึ่งวัน ณ บริเวณหน้าบ้านของตนเอง นอกจากข้าวแช่แล้วยังมีขนมปัง กะละแม และข้าวเหนียวแดง เพิ่มเติมเข้าไปด้วย การหุงข้าวแช่แบบมอญนั้น เมื่อเมล็ดข้าวสุกเป็นตาปลาให้ยกลงจากเตา นำ เมล็ดข้าวมาล้างและขัดหลาย ๆ ครั้งจนเมล็ดกลมมน แล้วจึงเทลงในหม้อดินและใส่น้ำสะอาดลง ไป วิธีการหุงข้าวนี้มีแตกต่างกันไป ในตำรับแม่ครัวหัวป่าก์ของท่านผู้หญิงเป็ลี่ยน ภาสกรวงศ์ กล่าวถึงการหุงข้าวแช่ในสมัยก่อนว่าต้องใช้ข้าวใหม่มาหุง ใส่น้ำแต่น้อยเพื่อให้ข้าวสวยและแข็ง พอสุกแล้วเทลงตะแกรง แล้วขัดเมล็ดข้าวจนหมดเมือก แล้วเอาน้ำลอยดอกไม้สดล้างอีกที ทิ้งให้ สะเด็ดน้ำเมื่อจะรับประทานจึงนำมาใส่ภาชนะและใส่น้ำลงไป

ปัจจุบันนี้ ข้าวแช่เป็นอาหารที่รับประทานได้ง่ายขึ้นกว่าแต่ก่อน และในฤดูร้อนจะหา รับประทานได้มากขึ้น เพราะเป็นอาหารที่เหมาะสมกับอากาศที่ร้อนอบอ้าวด้วยความเย็นของน้ำที่ ใส่ในข้าวและความหอมชื่นใจของดอกไม้ที่ลอยในน้ำ ส่วนอาหารที่รับประทานคู่กันไปก็ไม่เผ็ด ร้อนหรือมันเสีย ถ้าท่านยังไม่เคยได้ลิ้มรสน่าจะลองรับประทานดู จะได้ชื่นชมในภูมิปัญญาของ คนไทยที่รู้จักสรรหาและปรุงแต่งอาหารให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศอย่างเมือง ไทยเรานี้

1. กำหนดคำสำคัญของเนื้อเรื่อง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำชี้แจง

1. แบบวัดฉบับนี้ เป็นแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ มีข้อคำถาม 32 ข้อ ใช้เวลาตอบประมาณ 30 นาที
2. ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกต่อข้อความแต่ละข้อความ โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนในการแสวงหาความรู้ ดังตัวอย่าง

ข้อ	รายการ	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0)	ฉันเครียด เมื่อต้องค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม		✓			
#)	ฉันรู้สึกสนุกและเพลิดเพลิน เมื่อมีโอกาสได้ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม					✓

3. การตอบของนักเรียนเป็นการตอบที่มาจากความรู้สึกส่วนตัว จึงไม่มีการถูกหรือผิด
4. ขอให้นักเรียนตอบแบบวัดเจตคติแต่ละข้อด้วยความจริงใจ โดยคำตอบเหล่านี้จะไม่มีผลกระทบต่อเพื่อนต่อหน้านักเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ขอขอบใจ ในความร่วมมือของนักเรียนทุกคน

ชื่อ-นามสกุล.....ชื่อเล่น.....

ข้อ	รายการ	ไม่ เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ แน่ ใจ	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
1.	ฉันคิดว่าคำสำคัญต่างๆที่ฉันกำหนดขึ้นนั้น นำไปสู่การหาคำตอบของสิ่งที่ฉันสนใจและสงสัย					
2.	ฉันรู้สึกสับสน เมื่อต้องกำหนดคำสำคัญจากเนื้อเรื่องที่กำลังศึกษา					
3.	ฉันคิดว่าข้อกำหนดประเด็นค้นคว้า ไม่มีประโยชน์กับการเรียนรู้ของฉัน					
4.	ฉันจะกำหนดประเด็นค้นคว้าทันที เมื่อฉันเกิดความสนใจเพิ่มเติมและสงสัยในเนื้อหาความรู้ที่ฉันกำลังศึกษา					
5.	ฉันรู้สึกยุ่งยากในการกำหนดขอบเขตของการค้นคว้า					
6.	ฉันมั่นใจว่าการกำหนดขอบเขตของการค้นคว้า ช่วย使我ค้นคว้าความรู้ได้สำเร็จ					
7.	ฉันคิดว่าการอธิบายรายละเอียดของประเด็นค้นคว้า เป็นการฝึกความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล					
8.	ฉันรู้สึกเสียเวลาที่จะอธิบายถึงรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นค้นคว้าที่กำหนดขึ้น					
9.	ฉันรู้สึกทำท่ายและสนุกที่ได้นำประสบการณ์และความรู้ของฉันมาใช้ในการคาดเดาคำตอบของประเด็นที่กำหนด					
10.	ฉันคิดว่าการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการคาดเดาคำตอบของประเด็นที่กำหนด เป็นสิ่งที่จำเป็น					
11.	ฉันรู้สึกว่าเป็นการยากที่จะอธิบายให้เพื่อนๆในกลุ่มเข้าใจถึงการคาดเดาคำตอบของฉัน					
12.	ฉันรู้สึกกังวลใจเมื่อต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดเดาคำตอบ					
13.	ฉันคิดว่า การได้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผลจากเพื่อนๆต่างกลุ่มนั้น เป็นการเปิดความคิดของฉันให้กว้างไกลยิ่งขึ้น					
14.	ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายในการหาวิธีการต่างๆที่นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบ					

ข้อ	รายการ	ไม่ เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ แน่ ใจ	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
15.	ฉันคิดว่ามีวิธีการที่น่าสนใจหลายวิธีที่นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบของสิ่งที่ฉันสงสัย					
16.	ฉันรู้สึกว่าการคัดเลือกวิธีการค้นคว้าเป็นการท้าทายความสามารถในการตัดสินใจของฉัน					
17.	ฉันรู้สึกยุ่งยาก เมื่อจะต้องตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าที่เหมาะสมกับประเด็นที่กำหนด					
18.	ฉันตระหนักถึงความจำเป็นในการกำหนดขั้นตอนของการค้นคว้า					
19.	ฉันรู้สึกเสียเวลาที่ใช้ในการวางแผน และกำหนดขั้นตอนการค้นคว้า					
20.	ฉันคิดว่าการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด ทำให้การค้นคว้าความรู้เกิดผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ					
21.	ฉันรู้สึกอึดอัดใจ เมื่อฉันต้องดำเนินการค้นคว้าความรู้ตามแผนที่ได้กำหนดไว้					
22.	ฉันคิดว่าการแยกแยะข้อมูลต่างๆทำให้ฉันเข้าใจข้อมูลเหล่านั้นได้ถ่องแท้มากขึ้น					
23.	ฉันรู้สึกเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เมื่อต้องจัดหมวดหมู่ของข้อมูลต่างๆ					
24.	ฉันรู้สึกสับสน และไม่เข้าใจวิธีการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล					
25.	ฉันเห็นความสำคัญของการศึกษารายละเอียดของข้อมูล และความเกี่ยวข้องกันของข้อมูลที่ได้ศึกษา					
26.	ฉันรู้สึกยุ่งยากและสับสน เมื่อต้องเชื่อมโยงข้อความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกัน					
27.	ฉันคิดว่าไม่จำเป็นที่จะต้องนำเนื้อหาความรู้ที่ได้ค้นพบ มาสรุปเป็นข้อความรู้					
28.	ฉันคิดว่าการสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้ค้นพบ ทำให้ฉันได้รับความรู้ใหม่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น					

ข้อ	รายการ	ไม่ เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ แน่ ใจ	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
29.	ฉันคิดว่าการสรุปและประเมินขั้นตอนที่ใช้ในการค้นคว้านั้น ไม่มีความจำเป็นสำหรับฉัน					
30.	ฉันพอใจที่จะนำผลการสรุปและประเมินขั้นตอนการค้นคว้ามาปรับปรุงการค้นคว้าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น					
31.	ฉันรู้สึกสับสน และไม่เข้าใจในการเรียนที่ต้องมีกระบวนการค้นคว้าความรู้เช่นนี้					
32.	ฉันตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ของความรู้ทั้งหมดที่ได้รับจากกระบวนการค้นคว้า					

หมายเหตุ

ข้อความในแบบวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนทั้ง 32 ข้อนี้ มุ่งวัดเจตคติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนในขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ข้อที่ 1 – 13 วัดเจตคติในขั้นกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล
- ข้อที่ 14 – 19 วัดเจตคติในขั้นกำหนดวิธีค้นคว้า
- ข้อที่ 20 – 21 วัดเจตคติในขั้นดำเนินการค้นคว้า
- ข้อที่ 22 – 32 วัดเจตคติในขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... ถึง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ชื่อ-สกุล.....ชื่อเล่น.....ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 แผน / เนื้อหา.....ผู้บันทึก.....

ตอนที่ 1 : ชั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

พฤติกรรมผู้เรียน	ระดับการแสดงออกของพฤติกรรม				บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	
1. ปฏิบัติตามข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ					
2. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหัวข้อของเนื้อหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เดินทางไปศึกษาตามวิธีการที่วางแผนไว้					
3. สนุกสนาน ร่าเริง ขณะศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ					
4. แสดงความสนใจและมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ					
5. สนทนาพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่มขณะศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้					
6. ดำเนินงานต่างๆที่ได้รับมอบหมายร่วมกันกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น					
7. แสดงออกถึงความเคารพและตั้งใจฟังวิทยากรชุมชน และวิทยากรประจำแหล่ง-เรียนรู้					

พฤติกรรมผู้เรียน	ระดับการแสดงออกของพฤติกรรม				บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ปฏิบัติ	
8. พุดคุย ชักถามข้อสงสัย จากวิทยากร- ชุมชนและวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้					
9. จัดบันทึกข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้ลงในแบบ บันทึกการศึกษาเรียนรู้					
10. จัดบันทึกคำตอบในแต่ละข้อคำถามที่ได้ จากวิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำ แหล่งเรียนรู้ ลงในแบบสัมภาษณ์					
11. แต่งกายเหมาะสมกับการไปทัศนศึกษา ในสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและ ธรรมชาติ					
12. ทิ้งขยะ หรือสิ่งปฏิกูลในที่ที่จัดไว้					
13. ร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนตามที่ได้วาง แผนไว้					
14. แสดงความเคารพ และกล่าวอำลา วิทยากรชุมชนและวิทยากรประจำแหล่ง เรียนรู้ ก่อนเดินทางออกจากแหล่งเรียนรู้					
15. ตอบคำถามที่ผู้สอนถามได้ตรงตาม ใจความสำคัญของเนื้อหาภายหลังจาก การเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้					
16. อื่นๆ (ที่พบ).....					

สรุปพฤติกรรมที่ปฏิบัติและพฤติกรรมเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 : ชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

ขั้นตอนของกิจกรรม	พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน
ชั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ	

ตอนที่ 3 : ชั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า

ขั้นตอนของกิจกรรม	พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน
- การกำหนดคำสำคัญ	
- การตั้งประเด็นค้นคว้า	
- การกำหนดขอบเขตของประเด็นค้นคว้า	
- การอธิบายประเด็นค้นคว้า	
- การตั้งประเด็นคาดคะเนผล	
- การอธิบายรายละเอียดประเด็นคาดคะเนผล	
- การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นค้นคว้าและประเด็นคาดคะเนผล	

ตอนที่ 4 : ขั้นตอนกำหนดวิธีการค้นคว้า

ขั้นตอนของกิจกรรม	พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน
- การจำแนกวิธีการค้นคว้า	
- การเลือกวิธีการค้นคว้า และการให้เหตุผลในการเลือกวิธีการค้นคว้า	
- การวางแผนการค้นคว้า	

ตอนที่ 5 : ขั้นตอนดำเนินการค้นคว้า

ขั้นตอนของกิจกรรม	พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน
- การดำเนินการค้นคว้ายร่วมกัน	

ตอนที่ 6 : ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

ขั้นตอนของกิจกรรม	พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน
- การจำแนก จัดกลุ่ม และจัดลำดับข้อมูล	
- การพิจารณาองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ของข้อมูล	

ขั้นตอนของกิจกรรม	พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน
- การสรุปเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า	 <hr/> <hr/> <hr/>
- การสรุปและประเมินกระบวนการที่ใช้ค้นคว้า	 <hr/> <hr/> <hr/>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ..... ชั้น ป.6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

คำอธิบาย ให้เขียนคำตอบและความรู้สึกลงในช่องว่างต่อไปนี้

1. ความรู้ที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ คือ.....

.....
 .....
 .....

2. ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติมในประเด็นความรู้ที่กำหนดไว้ คือ.....

.....
 .....
 .....

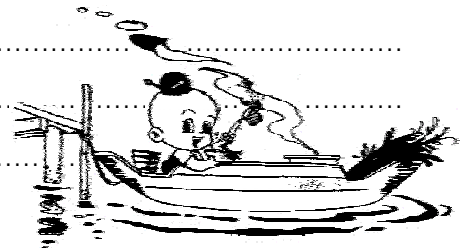
3. ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ ฉันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆและในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ดังนี้คือ.....

.....
 .....
 .....

4. จากที่ได้เรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ "เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม" ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบนั้นฉันมีความรู้สึกว่า.....

.....
 .....
 .....

.....
 .....

ตัวอย่างแผนการเรียนรัฐ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการเรียนรู้ที่ 1

กาลครั้งหนึ่งในเมืองปทุม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทำความรู้จักเมืองปทุมธานี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม   ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
(เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี)   ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

จังหวัดปทุมธานี เป็นชุมชนที่เราอยู่อาศัย ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงเรื่องราวสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดของเราให้สมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นคนในจังหวัดปทุมธานี

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกความสำคัญของการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของจังหวัดปทุมธานีได้
2. เล่าประวัติความเป็นมาของจังหวัดปทุมธานีได้พอสังเขป
3. บอกคำขวัญของจังหวัดปทุมธานีได้ถูกต้อง

เนื้อหาสาระ

1. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดปทุมธานี
2. คำขวัญ และตราประจำจังหวัดปทุมธานี

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม

1. ผู้สอนสนทนาเกี่ยวกับความเป็นชาวปทุมธานีของผู้เรียนทุกคน แล้วให้ผู้เรียนแต่ละคนช่วยกันบอกความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีที่ตนเองทราบ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดของตน
2. หลังจากนั้นให้ผู้เรียนเล่นเกม “สารพัดเรื่องปทุมธานี” ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งสำคัญ 7 อย่างที่เป็นลักษณะเด่น และสิ่งที่เด่นของจังหวัด ซึ่งปรากฏอยู่ในคำขวัญประจำจังหวัดปทุมธานี ให้ผู้เรียนฟังข้อมูลเหล่านั้นแล้วเขียนคำตอบลงในกระดาษคำตอบ จนครบทั้งหมด
3. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันเฉลยคำตอบจากเกม หลังจากนั้นผู้สอนนำบัตรคำเฉลยทั้งหมดติดบนกระดาน โดยเรียงคำตอบให้เป็นไปตามคำขวัญประจำจังหวัด แล้วให้ผู้เรียนอ่านพร้อมกัน

ขั้นกำหนดปัญหา

4. ผู้สอนให้ผู้เรียนจับกลุ่ม ๆ ละ 4 คน วางแผนการทำงานกลุ่ม โดยการเลือกหัวหน้ากลุ่ม และเลขากลุ่มให้เรียบร้อย
5. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจังหวัดของเรา จากประสบการณ์เดิม และจากเนื้อหาความรู้ที่ได้จากเกม “สารพัดเรื่องปทุมธานี” ร่วมกัน แล้วสรุปลงในกระดาษสำหรับจดบันทึกที่ผู้สอนแจกให้
6. หลังจากสรุปสิ่งที่เคยเรียนรู้และสิ่งที่ได้จากเกมแล้ว ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่ามีสิ่งใดบ้างเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีที่ตนเองและสมาชิกในกลุ่มอยากรู้เพิ่มเติม ให้ผู้เรียนเขียนข้อคำถามเหล่านั้นลงในกระดาษสำหรับจดบันทึก
7. กลุ่มแต่ละกลุ่มนำเสนอคำถามที่อยากรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนพิจารณาข้อคำถามทั้งหมดร่วมกัน

ขั้นวางแผน

8. ให้ผู้เรียนแบ่งข้อคำถามทั้งหมดที่ได้จากข้อที่ 7 ออกเป็นหมวดหมู่ โดยจัดข้อคำถามที่มีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวข้องกันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน

ขั้นสืบค้น

9. หลังจากทีแต่ละกลุ่มจัดหมวดหมู่ของคำถามเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนชี้แจงกับผู้เรียนว่า “สำหรับในวันนี้ครูจะให้ให้นักเรียนทำกิจกรรม ค้นคว้าหาสิ่งที่เราสงสัยและอยากรู้ โดยครูจะมีแหล่งข้อมูลให้คือ หนังสือเรื่อง “จังหวัดปทุมธานี” และใบความรู้เรื่อง “จากเมืองสามโคกมาเป็นปทุมธานี” ดังนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันค้นคว้า แล้วนำข้อมูลมาตอบประเด็นคำถามที่เราได้ช่วยกันคิดเมื่อ สักครู โดยครูจะให้เวลาประมาณ 15 นาที” แล้วให้ผู้เรียนเริ่มลงมือค้นคว้าและทำกิจกรรม โดยในระหว่างที่ผู้เรียนค้นคว้าและทำกิจกรรม ผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมด้วย

ขั้นลงข้อสรุป

10. กลุ่มแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น มาจัดทำและบันทึกลงในกระดาษสำหรับแสดงผลงาน ตามรูปแบบที่กลุ่มพิจารณาร่วมกันว่าเหมาะสมกับเนื้อหาที่ได้จากการสืบค้น ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะต้องนำเสนอข้อมูลอย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย และต้องครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด
11. หลังจากนั้น ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการค้นคว้าที่กลุ่มตนเองได้ทำขึ้น เมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายและสรุปร่วมกัน

ขั้นประเมินผล

12. หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มเขียนประเมินการทำงานกลุ่มร่วมกันของกลุ่มตนเองลงในกระดาษ ประเมินตามความเป็นจริง และตามความรู้สึกของสมาชิกภายในกลุ่ม
13. ระหว่างที่แต่ละกลุ่มทำการประเมินตนเองอยู่นั้น ผู้สอนนำกระดาษแสดงผลงานของแต่ละกลุ่มติดบนกระดานหน้าชั้นเรียน แล้วนำกระดาษเปล่าติดไว้ใกล้เคียงกับกระดาษแสดงผลงานของแต่ละกลุ่มด้วย เมื่อทุกกลุ่มประเมินตนเองเสร็จแล้ว ให้ช่วยกันประเมินผลงานของกลุ่มอื่นลงในกระดาษที่ผู้สอนติดไว้ จนครบทุกกลุ่ม
14. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีที่ได้จากการเรียนรู้ในวันนี้อีกครั้ง

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. เกม “สารพัดเรื่องปทุมธานี” และ บัตรคำเฉลย
2. ใบความรู้ “จากเมืองสามโคกมาเป็นปทุมธานี”
3. หนังสือเรื่องจังหวัดปทุมธานี
4. กระดาษแสดงผลงาน
5. กระดาษสำหรับจดบันทึก
6. กระดาษคำตอบ

การวัดและประเมินผล

1. สังเกต
  - ความสนใจในการร่วมกิจกรรม
  - การตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องจังหวัดปทุมธานีของนักเรียนแต่ละคน
  - การปฏิบัติงานภายในกลุ่ม
2. ตรวจผลงาน
  - ชิ้นงานของกลุ่มที่ได้จากการทำกิจกรรมการค้นคว้าและสรุปร่วมกันในกระดาษแสดงผลงาน

เกม “สารพัดเรื่องปทุมธานี”

คำชี้แจง

1. ในเกมนี้จะประกอบไปด้วยชุดข้อมูล จำนวน 7 ชุด แต่ละชุดจะมีข้อมูลจำนวน 5 ข้อมูล
2. ครูอ่านข้อมูลในแต่ละชุดให้นักเรียนฟัง เมื่อจบแต่ละชุดข้อมูล ให้เวลานักเรียนเขียนคำตอบของตนลงในกระดาษที่เตรียมไว้ ทำจนครบทั้ง 7 ชุดข้อมูล
3. หลังจากนั้น ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยคำตอบของแต่ละชุดข้อมูลจนครบทั้งหมด นักเรียนทายคำตอบถูกมากที่สุด ถือเป็นผู้ชนะ

คำถามชุดที่ 1

- 1.1 พืชน้ำ มีลำต้นเป็นเหง้าฝังอยู่ในดิน
- 1.2 ใบค่อนข้างกลมขนาดใหญ่ ก้านใบยาวแข็ง
- 1.3 มีดอก และออกเป็นดอกเดี่ยว ๆ
- 1.4 กลีบดอกจำนวนมากเรียงซ้อนกันหลายชั้น
- 1.5 ดอกนิยมมาใช้สักการะบูชาสิ่งที่เคารพนับถือ
(คำตอบ คือ บัวหลวง)

คำถามชุดที่ 2

- 2.1 เป็นพืชที่เป็นอาหารหลักของคนไทย
- 2.2 มีสารอาหารจำพวกคาร์โบไฮเดรต
- 2.3 เป็นส่วนช่อดอกของพืชดังกล่าว
- 2.4 มีเทวดารักษาคุ้มครองที่เราเรียกว่า “แม่โพสพ”
- 2.5 แต่เดิมมาอาชีพหลักของคนไทยคือปลูกสิ่งๆนี้
(คำตอบ คือ รวงข้าว)

คำถามชุดที่ 3

- 3.1 เป็นชนชาติที่ครั้งหนึ่งเคยยิ่งใหญ่ และครอบครองพื้นที่กว้างขวาง รวมทั้งในพม่า
- 3.2 ปัจจุบันไม่มีแผ่นดินที่เป็นประเทศถิ่นกำเนิดของพวกเขาแล้ว
- 3.3 หม้อโบราณ เป็นสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างหนึ่งของคนกลุ่มนี้
- 3.4 อพยพเข้าสู่พื้นแผ่นดินไทยตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช
- 3.5 “ชาวมอญ” เป็นอีกชื่อเรียกหนึ่งของคนกลุ่มนี้
(คำตอบ คือ ชาวมอญ)

คำถามชุดที่ 4

- 4.1 ชื่อเรียกของคำสอนในพุทธศาสนา
- 4.2 คำๆนี้มีความหมายว่า “ของหรือสิ่งที่เป็นอยู่ ทรงอยู่สภาพ ตามจริงเช่นนั้นเสมอ”
- 4.3 พระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชน ต้องศึกษาสิ่งๆนี้
- 4.4 สิ่งก่อสร้างที่แสดงให้เห็นว่าเมือง หรือพื้นที่นั้นๆเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับ คำๆที่ว่านี้ คือ “วัด”
- 4.5 ปทุมธานี ได้ชื่อว่าเป็น นคร..... เพราะมีสิ่งก่อสร้างประเภทนี้มากมาย
(คำตอบ คือ ธรรมะ)

คำถามชุดที่ 5

- 5.1 สถานที่นี้ก็คือบ้านของคนในชนชั้นหนึ่ง
- 5.2 เป็นสถานที่ที่มีการออกแบบและก่อสร้างอย่างสวยงาม
- 5.3 เป็นสถานที่ที่พักอาศัยของเจ้าขุนมูลนาย
- 5.4 เป็นสถานที่รวบรวมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์
- 5.5 ควรค่าแก่การรักษาและทำนุบำรุง
(คำตอบ คือ พระตำหนัก)

คำถามชุดที่ 6

- 6.1 ในอดีต เป็นเส้นทางหนึ่งที่ยิยมใช้ในการเดินทางมาก
- 6.2 แม่น้ำสายที่ยาวที่สุดในประเทศไทย
- 6.3 แม่น้ำสายนี้ไหลผ่านจังหวัดหลาย ๆ จังหวัด
- 6.4 เป็นแม่น้ำที่เกิดจากการรวมตัวกันของแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน
- 6.5 “เส้นเลือดใหญ่ของชาวไทย” เป็นคำกล่าวถึงแม่น้ำสายนี้
(คำตอบ คือ เจ้าพระยา)

คำถามชุดที่ 7

- 7.1 การผลิตสิ่งของโดยใช้แรงงานเครื่องจักร
- 7.2 ธุรกิจด้านนี้ ทำให้คนมีงานทำมากขึ้น
- 7.3 ธุรกิจด้านนี้ ส่งผลให้การส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศทำได้มากขึ้น
- 7.4 ปัจจุบันมีการละเลยของผู้ประกอบการด้านนี้ ทำให้เกิดมลภาวะมากขึ้น

7.5 ประเทศไทยกำลังก้าวหน้าจากประเทศเกษตรกรรม เป็นประเทศ.....

(คำตอบ คือ อุตสาหกรรม)

ใบความรู้

เรื่อง “จากเมืองสามโคกมาเป็นปทุมธานี”

ในอดีตเมืองปทุมธานี คือ เมืองสามโคก ที่ตั้งอยู่บริเวณทุ่งพญาเมือง ซึ่งกลางเป็นเมืองร้างภายหลังกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า ในปีพุทธศักราช 2112

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เมืองสามโคกถือเป็นแผ่นดินที่พระมหากษัตริย์ไทยพระราชทานให้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวมอญที่อพยพหนีภัยจากการรุกรานของพม่ามาโดยตลอด

โดยในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ชาวมอญจากเกาะตะมะที่พากันอพยพหนีพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณเมืองสามโคก โดยขณะนั้นเมืองสามโคกเป็นเพียง “บ้านสามโคก” ใกล้กับวัดสิงห์และเมืองนนทบุรี มีสภาพเป็นเมืองร้างจากครั้งพม่ากวาดต้อนผู้คนเมื่อคราวเสียกรุงครั้งแรก บ้านสามโคกจึงกลับมามีชีวิตชีวากลายเป็นที่อาศัยของชาวมอญ จนสมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดเกล้าฯยกฐานะให้เป็นเมืองสามโคก

ชาวมอญอพยพที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในบริเวณเมืองสามโคกนั้นจะทยอยเข้ามาเป็นระลอกตามเหตุการณ์สงครามในแต่ละครั้ง โดยหลังจากอพยพมาในครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาในรัชสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรีและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก็เข้ามาเช่นกัน และแต่ละครั้งพระเจ้าแผ่นดินไทยก็โปรดให้อยู่อาศัยในแถบเมืองสามโคก และบริเวณใกล้เคียง

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากใช้แผ่นดินไทยเป็นแหล่งพักพิงอาศัยแล้ว คราวใดก็ตามหากเกิดศึกสงครามหรือมีการรุกรานจากพม่า ชาวมอญเหล่านั้นก็ขึ้นอาสาสนองพระราชบัญชาของพระมหากษัตริย์อยู่เสมอ

ครั้งหนึ่งราวปีพุทธศักราช 2204 เม่งจู หรือ แมนจู ซึ่งมีกำลังเข้มแข็งบุกเข้ายึดครองเมืองจีน และได้ส่งกองทัพลงมายังพม่าเพื่อล่าตัวชาวจีนที่อพยพหนีภัยมาพึ่งพม่า โดยยกพลเข้ายังกรุงอังวะของพม่า และทัพหนึ่งยกมาทางเชียงใหม่ พระยาเชียงใหม่สู้ไม่ได้จึงส่งทูตเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาเพื่อให้ยกทัพไปช่วย สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเห็นเป็นโอกาสดีที่จะตีเชียงใหม่กลับมา จึงมีพระราชบัญชาให้พระรามเดโชเป็นกองหน้า พระยาสิหราชเดโชชัยเป็นกองกลาง โดยมี “สมิงเปอ” ผู้นำชาวมอญเกาะตะมะ เมืองสามโคก เป็นกองทัพสมทบ จนในที่สุดก็ตีเชียงใหม่ได้

ต่อมาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ในปีพุทธศักราช 2317 เกิดเหตุการณ์ที่ต้องยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ แล้วยกกลับมาสกัดทัพพม่าที่ราชบุรี ศึกครั้งนี้ฝ่ายไทยก็ได้กองทัพมอญจากเมืองสามโคกและนนทบุรีจัดทัพมาช่วย

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2358 สมัยพระเจ้าปดุงแห่งพม่า ซึ่งตรงกับช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 แห่งราชวงศ์จักรี ครั้งนั้นพระเจ้าปดุงได้เกณฑ์แรงงานชาวมอญเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างพระราชคูเมืองเมงถุน และให้เป็นเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ชาวมอญทนความยากลำบากไม่ไหวจึงอพยพหนีตายเข้ามายังแผ่นดินไทยอีกราว 40,000 คน

ในครั้งนั้นชาวมอญได้อพยพเข้ามาทางแถบเมืองตาก เมืองอุทัยธานี และด่านพระเจดีย์สามองค์ เมืองกาญจนบุรี พระเจ้าแผ่นดินไทยจึงทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯให้ชาวมอญไปตั้งหลักปักฐานยังเมืองนนทบุรี และสามโคก อันเป็นพื้นที่เดิมที่ชาวมอญรุ่นก่อนได้อพยพมา

โดยเหตุที่เมืองสามโคกมีบัวหลวงขึ้นอยู่ตามธรรมชาติอย่างมากมายและดอกบัวหลวง ซึ่งเป็นเสมือนดอกไม้คู่ควรแก่การสักการบูชาในเบื้องสูง ครั้นถึงเดือน 11 ปีพุทธศักราช 2358 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จประพาสเมืองสามโคกทางชลมารค พร้อมบรรดาเหล่าข้าราชการบริพาร

ครั้งนั้นพสกนิกรของพระองค์ทั้งชาวไทยและชาวมอญต่างเด็ดดอกบัวทูลเกล้าฯถวาย ต่อพระองค์อย่างเหลือคณานับ พระองค์ทรงรับดอกบัวอย่างอิมเอมพระราชหฤทัย

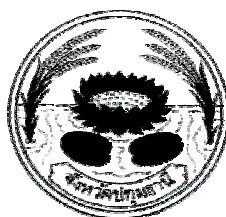
วโรกาสเดียวกันนี้ พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานนามเมืองสามโคก เป็นสิริมงคลนามใหม่ว่า “ประทุมธานี” อันมีความหมายถึง เมืองแห่งดอกบัว พร้อมทั้งยกฐานะเป็นหัวเมืองชั้นตรีนับแต่นั้นมา

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2459 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯให้ใช้คำว่า “จังหวัด” แทน “เมือง” และให้เปลี่ยนการสะกดจาก “ประทุมธานี” มาเป็น “ปทุมธานี” นับแต่นั้นมา

คำขวัญประจำจังหวัด

“ถิ่นบัวหลวง เมืองรวงข้าว เชื้อชาวมอญ นครธรรมะ
พระตำหนักกรวมใจ สดใสเจ้าพระยา ก้าวหน้าอุตสาหกรรม”

สัญลักษณ์ประจำจังหวัด

ตราประจำจังหวัด

แผนการเรียนรู้ที่ 2

มาเป็นนักแสวงหาความรู้กันเถอะ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทำความรู้จักเมืองปทุมธานี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม   ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
(เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี)   ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การแสวงหาความรู้ เป็นทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้นั้น ควรปลูกฝังให้ ผู้เรียนรู้จักและเห็นความสำคัญของการวางแผนและการเตรียมการที่ดีก่อนเริ่มแสวงหาความรู้ด้วย เพื่อให้การแสวงหาความรู้เป็นไปอย่างมีแบบแผน และนำไปสู่การค้นพบข้อความรู้อย่างที่เป็นประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถแบ่งหัวข้อและกำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องของเนื้อหาความรู้ในจังหวัดปทุมธานีได้
2. สามารถกำหนดวิธีศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของจังหวัดปทุมธานีได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหัวข้อและประเด็นของเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี

เนื้อหาสาระ

1. การกำหนดหัวข้อและประเด็นความรู้เกี่ยวกับ “จังหวัดปทุมธานี”
2. วิธีการที่ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้
3. แหล่งเรียนรู้ และสถานที่สำคัญในจังหวัดปทุมธานี

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนดูบัตรภาพที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ภาพดอกบัวหลวง , ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือ , อ่างบัว , โถงน้ำ , ส้มเขียวหวาน , เจดีย์หอย ในวัดเจดีย์หอย , บรรยากาศใน วัดพีชอุดม และ อีฐมอญ ฯลฯ แล้วพูดคุยกันถึงความเกี่ยวข้องระหว่างบัตรภาพดังกล่าวกับจังหวัดปทุมธานี

ขั้นกำหนดปัญหา

2. ผู้สอนชี้แจงผู้เรียน โดยเชื่อมโยงจากกิจกรรมในข้อ 1 ว่า “จากบัตรภาพทั้งหมด นักเรียนจะเห็นว่าจังหวัดปทุมธานีของเรานั้นมีความน่าสนใจ และมีสถานที่สำคัญมากมาย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ดังนั้นเราจะมาช่วยกันคิดหัวข้อเนื้อหาความรู้ในจังหวัดของเรา”

3. หลังจากนั้นผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่มๆละ 4 คน ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการเลือกหัวหน้า และเลขานุการ พร้อมสร้างข้อตกลงในการกำหนดบทบาทหน้าที่ และวิธีการทำงานกลุ่ม

ขั้นวางแผน

4. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหัวข้อของเนื้อหาความรู้ของจังหวัดปทุมธานี โดยผู้สอนคอยแนะนำเพิ่มเติม ซึ่งอาจจำแนกหัวข้อได้ดังนี้

- สภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ
- การเมืองการปกครอง
- การทำมาหากินและเศรษฐกิจ
- ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อต่างๆ

5. เมื่อทุกกลุ่มคิดหัวข้อความรู้ในจังหวัดปทุมธานีแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปหัวข้อทั้งหมดอีกครั้ง

ขั้นสืบค้น

6. หลังจากนั้นให้ผู้เรียนนำหัวข้อที่ได้จากข้อ 5 และแผนพับแนะนำจังหวัดปทุมธานีที่ผู้สอนแจกให้ศึกษาและอภิปรายภายในกลุ่ม มาอภิปรายประเด็นที่ควรศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ให้อเวลาในการอภิปราย 20 นาที โดยผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะต้องสรุปผลการอภิปรายลงในกระดาษแสดงผลงานที่ครูแจกให้ ประเด็นที่ควรศึกษาในแต่ละหัวข้ออาจกำหนดได้ดังนี้

- สภาพทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ : ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับขนาดพื้นที่ของจังหวัด อาณาเขตติดต่อ ลักษณะทางกายภาพของอำเภอต่างๆภายในจังหวัด ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่พบมากภายในจังหวัด

- การเมืองการปกครอง : ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งเขตการปกครองภายในจังหวัด โครงสร้างราชการบริหารส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในจังหวัด ประชากรในจังหวัด และการเลือกตั้งภายในจังหวัด

- การทำมาหากินและเศรษฐกิจ : ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับอาชีพที่ประชาชนในจังหวัดนิยมทำเป็นส่วนมาก อาชีพที่เป็นอาชีพพื้นเมืองและสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และปัญหา ที่เกิดขึ้นกับการประกอบอาชีพในปัจจุบัน

- ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อต่างๆ : ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ความเชื่อและเรื่องเล่าต่างๆ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. เมื่อหมดเวลา ให้กลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอข้อมูลจนครบทุกกลุ่ม แล้วผู้สอนกับผู้เรียน ร่วมกันสรุปประเด็นศึกษาของแต่ละหัวข้ออีกครั้งหนึ่ง

8. ผู้สอนสนทนากับผู้เรียนว่า “จากหัวข้อและประเด็นเกี่ยวกับความรู้เรื่องจังหวัดปทุมธานี ที่แต่ละกลุ่มได้ช่วยกันอภิปรายนั้น นักเรียนคิดว่าจะมีวิธีการหาความรู้อย่างไรบ้างที่จะทำให้พวกเราได้รับความรู้ดังกล่าว” เมื่อผู้เรียนช่วยกันตอบแล้ว ผู้สอนพยายามถามกระตุ้นให้ผู้เรียน คิดและเชื่อมโยงไปสู่วิธีการหาข้อมูลความรู้ที่เหมาะสม ซึ่งควรจะเป็น “วิธีการเรียนรู้โดยการเดินทางไปศึกษาจากสถานที่จริง”

9. หลังจากนั้น ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำหัวข้อและประเด็นที่ได้จากข้อ 6 และข้อ 7 มาวิเคราะห์หาสถานที่ที่สามารถศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีตามหัวข้อและประเด็นดังกล่าว ให้ผู้เรียนเขียนรายชื่อสถานที่ที่ได้ พร้อมเหตุผลในการเลือกสถานที่ดังกล่าวในกระดาษสำหรับจัดบันทึกที่ผู้สอนแจก ในระหว่างที่ผู้เรียนพิจารณากันภายในกลุ่มนั้น ผู้สอนจะคอยชี้แนะเพิ่มเติมให้ตามความเหมาะสม ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

10. เมื่อครบเวลาที่กำหนด ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลการพิจารณาของกลุ่ม ทำจนครบทุกกลุ่ม

ขั้นลงข้อสรุป

11. ผู้สอนแนะนำสถานที่ที่น่าสนใจในจังหวัดปทุมธานีเพิ่มเติมจากที่ผู้เรียนได้นำเสนอ หลังจากนั้นผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมของสถานที่ที่จะเดินทางไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี แล้วตัดสินใจเลือกสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดร่วมกัน

12. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปหัวข้อและประเด็นความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งสถานที่ทั้งหมดที่กลุ่มตกลงจะเดินทางไปศึกษา

ขั้นประเมินผล

13. หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มร่วมกันประเมินการทำงาน และความรู้สึกที่ได้ทำกิจกรรมครั้งนี้ โดยประเมินการปฏิบัติงานตามความเป็นจริง และตามความรู้สึกของสมาชิกภายในกลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. บัตรภาพที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดปทุมธานี
2. แผ่นพับแนะนำจังหวัดปทุมธานี
3. กระดาษแสดงผลงาน
4. กระดาษสำหรับจดบันทึก

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
  - ความสนใจในการร่วมกิจกรรม
  - การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
  - การทำงานและการแสดงความคิดเห็นร่วมกันภายในกลุ่ม
2. ตรวจผลงาน
  - ชิ้นงานของกลุ่มที่ได้จากการอภิปรายและสรุปร่วมกันในกระดาษแสดงผลงาน

แผนการเรียนรู้ที่ 3

เครื่องมือสำรวจการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทำความรู้จักเมืองปทุมธานี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม   ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
(เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี)   ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

เครื่องมือสำรวจการเรียนรู้ ได้แก่ แบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะการบันทึกข้อความและความรู้สึกจากสิ่งที่ได้รับทราบและพบเห็น รวมถึงจากการพูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคคลต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้ จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ ฝึกทักษะความสามารถ รวมถึงเกิดเจตคติที่ดีในการเรียนรู้อย่างต้องแท้มากยิ่งขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ออกแบบเครื่องมืออย่างง่ายได้ คือ แบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์ ประกอบการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
2. บอกรายละเอียดของผู้นำและผู้ตามที่ดีของกลุ่ม รวมถึงข้อควรปฏิบัติในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติได้

เนื้อหาสาระ

1. การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ
2. บทบาทหน้าที่ของผู้นำและผู้ตามที่ดีของกลุ่ม
3. ข้อควรปฏิบัติในการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม

1. ผู้สอนนำสนทนา ทบทวนเกี่ยวกับหัวข้อและประเด็นต่างๆของเรื่องจังหวัดปทุมธานี รวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้วางแผนและกำหนดขึ้นในชั่วโมงเรียนที่ผ่านมา

ขั้นกำหนดปัญหา

2. ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มโดยใช้วิธีให้ผู้เรียนทบทวนคำขวัญประจำจังหวัดปทุมธานี พร้อมๆกัน หลังจากนั้นให้ผู้เรียนคนแรกบอกคำขวัญจังหวัดปทุมธานี “ถิ่นบัวหลวง เมืองรวงข้าว เชื้อชาวมอญ” คนที่สอง “นครธรรมะ พระตำหนักรวมใจ” คนที่สาม “สดใสเจ้าพระยา ก้าวหน้าอุตสาหกรรม” จนครบทุกคน หลังจากนั้นให้ผู้เรียนจับกลุ่มกันตามท่อนของคำขวัญประจำจังหวัดฯที่ตนเองบอก
3. ให้แต่ละกลุ่มดำเนินการเลือกหัวหน้า และเลขานุการของกลุ่ม
4. กลุ่มแต่ละกลุ่มศึกษากรณีตัวอย่างเรื่อง “ศึกษาเมืองโบราณ ภาคอลหม่าน” เมื่อจบแล้วให้ร่วมกันอภิปราย และเสนอความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้
  - ปัญหาของการเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ในกรณีตัวอย่างมีอะไรบ้าง
  - สาเหตุของปัญหาในกรณีตัวอย่างเกิดจากอะไร
  - วิธีแก้ไขปัญหาที่เสนอแนะในกรณีตัวอย่าง
5. ทุกกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลที่ได้จากการอภิปรายร่วมกัน หลังจากนั้นผู้สอนและผู้เรียนสรุปประเด็นปัญหา สาเหตุของปัญหา และวิธีแก้ไขปัญหาจากกรณีตัวอย่างร่วมกัน

ขั้นวางแผน

6. จากกรณีตัวอย่าง ผู้สอนพูดคุยกับผู้เรียนถึงความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเรียนรู้ และการปฏิบัติตนของผู้เรียนในขณะออกไปศึกษาเรียนรู้
7. กลุ่มแต่ละกลุ่มช่วยกันออกแบบเครื่องมือที่จะใช้ในการบันทึกข้อความที่ได้จากการฟัง-บรรยาย การสังเกต และการเยี่ยมชมสถานที่ที่จะเดินทางไป (แบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้) และเครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ (แบบสัมภาษณ์) ซึ่งผู้เรียนจะต้องนำหัวข้อและประเด็นเกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีที่ได้สรุปในการเรียนครั้งก่อนมาเป็นข้อมูลสำหรับการกำหนดหัวข้อสำหรับการบันทึกข้อความในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์ โดยผู้สอนคอยแนะนำและให้คำปรึกษาผู้เรียนแต่ละกลุ่มด้วย
8. ผู้สอนนำอภิปรายเกี่ยวกับการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ที่ปรากฏในกรณีตัวอย่าง
9. หลังจากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ แล้วจดบันทึกข้อตกลงดังกล่าวในกระดาษสำหรับจดบันทึกที่ผู้สอนแจกให้ ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

ขั้นสืบค้น

10. เมื่อหมดเวลา ผู้สอนแจกหนังสือเรื่องจังหวัดปทุมธานีให้แต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่ที่ได้อ้างอิงจะเดินทางไปศึกษาเรียนรู้

11. หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้เพิ่มเติมมาพิจารณาถึงความครอบคลุมของหัวข้อสำหรับการบันทึกความรู้ และข้อตกลงของกลุ่มที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ในตอนแรก ให้ผู้เรียนพิจารณาเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม

12. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอแบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

ขั้นลงข้อสรุป

13. หลังจากนั้นผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณาความถูกต้องของเครื่องมือและความเหมาะสมของข้อตกลงในการปฏิบัติตนที่แต่ละกลุ่มได้นำเสนอ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ รวมถึงข้อตกลงดังกล่าว

14. ผู้สอนและผู้เรียนสรุปข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ร่วมกันอีกครั้ง

ขั้นประเมินผล

15. หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มร่วมกันประเมินการทำงาน และความรู้สึที่ได้ทำกิจกรรมครั้งนี้ โดยประเมินการปฏิบัติงานตามความเป็นจริง และตามความรู้สึกของสมาชิกภายในกลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. กรณีตัวอย่าง เรื่อง “ศึกษาเมืองโบราณ ภาคอลหม่าน”
2. กระดาษสำหรับจดบันทึก
3. หนังสือเรื่อง “จังหวัดปทุมธานี”

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
  - ความสนใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
  - การทำงานและการแสดงความคิดเห็นร่วมกันภายในกลุ่ม
2. ตรวจสอบผลงาน
  - แบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการออกแบบของผู้เรียน
  - ข้อตกลงในการปฏิบัติตนขณะเดินทางไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

กรณีตัวอย่าง เรื่อง ศึกษาเมืองโบราณ ภาคอลหม่าน

เมื่อเดินมิถุนายนที่ผ่านมา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวานรวิทยา ได้มีโอกาสเดินทางไปทัศนศึกษา ณ เมืองโบราณ จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อเดินทางไปถึงเมืองโบราณ คนขับรถนำรถโรงเรียนไปจอด ณ ลานจอดรถที่ทางเจ้าหน้าที่เตรียมให้ นักเรียนทุกคนรู้สึกตื่นเต้นและกระตือรือร้นที่จะได้ศึกษาหาความรู้จากสถานที่แห่งนี้ บ้างก็รีบตระเตรียมดินสอดและสมุดให้พร้อมก่อนจะลงจากรถ บ้างก็พยายามชะโงกมองดูบรรยากาศโดยรอบ ซึ่งด.ช.จ๋อ ก็เป็นหนึ่งในจำนวนของนักเรียนที่ตื่นเต้นและสนใจกับสถานที่แห่งนี้ แต่ความสนใจของ ด.ช.จ๋อ ก็สร้างความอลหม่านให้กับเพื่อนๆ และคุณครูเป็นอย่างมาก เพราะในระหว่างที่ลุงคนขับรถกำลังถอยรถให้เข้าที่นั่น เสียงเปิดประตูด้านหลังก็ดังขึ้น ภาพที่ทุกคนเห็นก็คือ ด.ช.จ๋อ เปิดประตูด้านหลังรถออกไป แล้วโหนราวเหล็กข้างประตู เพื่อชะเง้อมองบริเวณโดยรอบ เด็กๆเห็นเช่นนั้น ก็ตกใจ ส่งเสียงเอะอะโวยวายเป็นการใหญ่ ทำให้ลุงคนขับรถตกใจ จึงเหยียบเบรคกระทันหัน ทำให้นักเรียนและคุณครูหัวขม่าไปตามๆกัน ครูระเบียบ ครูประจำชั้นผู้ดูแลนักเรียนในการทัศนศึกษาครั้งนี้ เดินมุ่งตรงมาหา ด.ช.จ๋อทันที เมื่อ ด.ช.จ๋อ เห็นครูระเบียบเดินมายังด้านหลังรถโรงเรียน สีหน้าของ ด.ช.จ๋อ ก็ค่อยๆซีดลง ครูระเบียบตักเตือนและลงโทษ ด.ช.จ๋อ ให้เก็บขยะในรถโรงเรียนให้หมด ก่อนที่จะลงไปจากรถ ส่วนนักเรียนคนอื่นๆนั้น ครูระเบียบให้ลงไปเข้าแถวด้านล่าง ตามกลุ่มที่ได้ตกลงกันไว้

เมื่อนักเรียนทุกคนเข้าแถวตามกลุ่มที่ได้กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ครูระเบียบกำชับในเรื่องข้อตกลงและการปฏิบัติตนในการทัศนศึกษาอีกครั้ง หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ของเมืองโบราณเดินมาต้อนรับคุณครูระเบียบและคณะนักเรียน พอนักเรียนเห็นเจ้าหน้าที่ก็ยิ่งตื่นเต้นที่จะได้เข้าไปในสถานที่แห่งนี้ บางคนก็ยิ้มให้กับเจ้าหน้าที่ บางคนก็ยกมือไหว้ แต่บางคนก็ตะโกนถามว่าเมื่อใดจะได้เข้าไปข้างใน จนกระทั่งหัวหน้านักเรียนที่ได้รับมอบหมายจากครูระเบียบกล่าวว่าทำความเคารพเจ้าหน้าที่ของเมืองโบราณ จึงทำให้เด็กๆทั้งหลายสงบลงได้

เจ้าหน้าที่ของทางเมืองโบราณพาเด็กๆและคุณครูไปยังห้องประชุมที่อยู่ในสำนักงาน เพื่อกล่าวต้อนรับอย่างเป็นทางการและเป็นกิจลักษณะ และบรรยายรายละเอียดโดยรวมเกี่ยวกับการทัศนศึกษา

ณ เมืองโบราณ ซึ่งนักเรียนทุกคนต่างเดินมุ่งหน้าไปยังห้องประชุมอย่างเป็นทางการเป็นระเบียบเรียบร้อย มีเสียงคุยบ้าง แต่ไม่ดังจนเกินไป ครูระเบียบจึงไม่ได้ตำหนิหรือว่ากล่าวใดๆ เจ้าหน้าที่ของเมืองโบราณที่ทำหน้าที่แนะนำสถานที่ในวันนี้ คือ "พี่ต่าย" พี่ต่ายได้กล่าวทักทายนักเรียนอีกครั้ง หลังจากนั้น

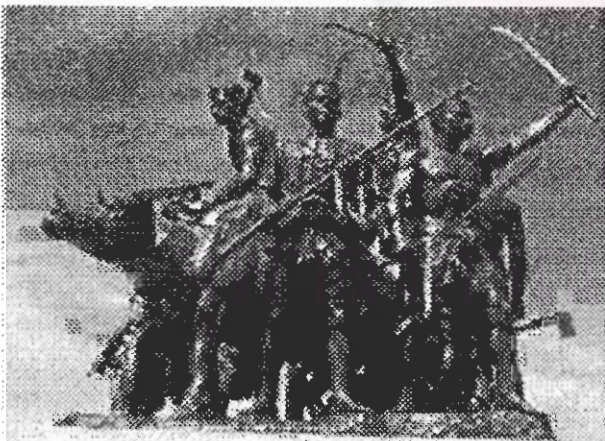
ได้เปิดวิดิทัศน์เกี่ยวกับสถานที่ในเมืองโบราณให้กับนักเรียนทุกคนดู ในวิดิทัศน์มีเรื่องราวที่น่าสนใจ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาในการจัดสร้าง

เมืองโบราณ การแบ่งพื้นที่ภายในเมืองโบราณ วันเวลาที่สามารถเข้าเยี่ยมชม และแผนผังโดยรวมของเมือง โบราณ ช่วงเวลาประมาณ 10 นาทีที่ดูวีดิทัศน์เกี่ยวกับสถานที่ที่กำลังจะเข้าไปชมนั้น นักเรียนทุกคนตั้งใจ ไม่มีใครพูดคุย หรือเล่นกันเลย ทุกๆคนต่างให้ความสนใจในรายละเอียดความรู้ของเมืองโบราณ ทำให้พี่ต่ายกล่าวชมว่า นักเรียนกลุ่มนี้เป็นนักเรียนที่น่ารัก และเรียบร้อยดีมาก และก่อนที่จะออกไปเยี่ยมชมสถานที่ทั้งหมดของเมืองโบราณ พี่ต่ายได้แจกไม้บรรทัด ซึ่งเป็นของที่ระลึกของเมืองโบราณให้เด็กๆทุกคนเป็นรางวัลสำหรับความน่ารัก

สถานที่ในเมืองโบราณเต็มไปด้วยความรู้ต่างๆ โดยภายในมีการแบ่งพื้นที่ ออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคตะวันออก และอาณาบริเวณส่วนรังสรรค์ ในระหว่างที่เดินชม พี่ต่ายจะคอยบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับจุดที่เดินผ่าน ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ก็สนใจฟัง ยกเว้น ด.ช.จ้อที่มัวแต่เพลิดเพลิดกับการมองวิวทิวทัศน์รอบๆ จนครูระเบียบต้องคอยเตือนและเดินคู่ไปด้วย ส่วนคนอื่นๆ เมื่อพี่ต่ายพาไปบริเวณที่มีป้ายและบอร์ดความรู้ก็สนใจอ่านและจดบันทึกความรู้ที่ได้จากแหล่งรวมความรู้ที่จัดแสดงไว้ นักเรียนบางคนมีข้อสงสัยก็ถามพี่ต่ายทันที บางคนก็ถกเถียงกันกับเพื่อนถึงข้อสงสัยนั้น แต่ด้วยน้ำเสียงที่ไม่เบาหนัก ทำให้พี่ต่ายได้ยินจึงรีบอธิบายข้อสงสัยเหล่านั้นให้ฟังนักเรียนฟังทันที บางคำถามที่น่าสนใจ พี่ต่ายก็หยิบยกมาอธิบายเพิ่มเติม ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ทั้งจากสิ่งที่แสดงในเมืองโบราณ และความรู้อื่นๆเพิ่มเติมตามความสงสัยของนักเรียนด้วย

ในระหว่างที่เดินชมนั้นนักเรียนบางกลุ่มก็สนุกสนานกับการถ่ายภาพสถานที่จำลองที่อยู่

ในเมืองโบราณ ด.ญ.แจนก็เป็นคนหนึ่งที่เพลิดเพลิดกับการโพสต์ท่าถ่ายรูป เมื่อ ด.ญ.แจนเดินมาถึงพื้นที่ในส่วนของ “ภาคกลาง” บริเวณอนุสาวรีย์ชาวบ้านบางระจัน ที่ทางเมืองโบราณ ได้สร้างจำลองไว้ ด.ญ.แจน นางแบบประจำการทัศนศึกษาครั้งนี้ ก็ต้องการจะเก็บภาพสวยๆไปให้คุณพ่อคุณแม่ดู ด.ญ.แจนจึงแอบมุดลอดที่กันเข้าไปในบริเวณอนุสาวรีย์ฯ เพื่อยืนโพสต์ท่าสวยๆ ด.ญ.แจนเอามือไปวางไว้ที่บริเวณเขาควางที่เป็นส่วนหนึ่งของอนุสาวรีย์ฯจำลอง แต่ด้วยความที่ ด.ญ.แจน ไม่ระมัดระวังในการยืน ทำให้เสียหลักและจะล้ม มือของแจนก็ทิ้งน้ำหนักไปที่เขาควาง ทำให้เขาควางหัก ด.ญ.แจนตกใจมากๆ รีบออกมาจากบริเวณอนุสาวรีย์ฯจำลอง พร้อมกับเพื่อนที่อาสาเป็นตากล้อง แต่โชคไม่เข้าข้าง ด.ญ.แจนทำไหรันักบังเอิญพี่ต่ายหันมาเห็นพอดี พี่ต่ายจึงเรียกนักเรียนทุกคนมารวมกันบริเวณด้านหน้าของ

อนุสาวรีย์ชาวบ้านบางระจันจำลอง ด.ญ.แจน กังวลและรู้ตัวว่าตนเองจะต้องถูกดูแ่ๆ แต่ยังไม่พูดหรือทำอะไร ยังคงยืนอย่างกังวล ใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว รอฟังว่าพี่ต่ายจะพูดอะไรกับเพื่อนๆ ของตน

พี่ต่ายกล่าวกับนักเรียนทุกคนว่า "เด็ก ๆ ค่ะ ตอนนี้เราอยู่ที่บริเวณอนุสาวรีย์ชาวบ้านบางระจันจำลองนะคะ พี่คิดว่าทุกคนคงรู้จักชาวบ้านบางระจันเป็นอย่างดี เพราะเราคงเคยเรียนเกี่ยวกับประวัติและผลงานที่สำคัญของวีรชนกลุ่มนี้มากันแล้ว แต่ตอนนี้พี่จะให้เด็ก ๆ ช่วยกันสังเกตสิว่า...อนุสาวรีย์จำลองนี้ มีจุดที่ไม่เหมือนกับอนุสาวรีย์จริงๆ ตรงไหน แต่พี่ขอบอกก่อนนะคะ ว่าตอนแรกที่ทางเมืองโบราณสร้างอนุสาวรีย์นี้ขึ้นมา ทุกๆ อย่างเหมือนกับอนุสาวรีย์จริงๆ นะคะ อิม...ตกลงใครเห็นแล้วบ้างคะ ใครจะตอบยกมือเลยคะ" พอพี่ต่ายพูดจบ ด.ช.จ๋อ ยกมือขึ้นทันที "ผมรู้ครับพี่ เขาของควายมันไม่เหมือนของจริงนะครับ มันหักไปนี่ครับ" ด.ช.จ๋อทำหน้าที่ม ภูมิใจที่ตอบได้ แต่สำหรับ ด.ญ.แจน แล้วความรู้สึกของเธอไม่เป็นเช่นนั้น แจนทำหน้าที่เหมือนจะร้องไห้ และคิดว่าเธอควรจะทำอย่างไรดี...ทำอย่างไรให้ครูระเบียบและพี่ต่ายไม่ดุเธอต่อหน้าเพื่อนๆ ให้เธอต้องอับอาย ในที่สุด ด.ญ.แจนก็ตัดสินใจและรวบรวมความกล้า กล่าวขอโทษพี่ต่าย ครูระเบียบและเพื่อนๆ ที่รวมอยู่ตรงนั้นว่า ตนเองเป็นคนทำให้เขาควายหักเอง เนื่องจากตนเข้าไปถ่ายรูปภาพในบริเวณที่กันไว้ แต่ตนเองไม่ได้ตั้งใจที่จะทำให้อนุสาวรีย์จำลองเสียหาย พี่ต่ายเห็นว่า ด.ญ.แจน กล่าวหาญที่จะยอมรับความผิด จึงไม่ถือโทษใดๆ แต่ได้กล่าวตักเตือน ด.ญ.แจน และนักเรียนคนอื่นๆ ด้วย หลังจากนั้นพี่ต่ายก็วิทยุเรียกเจ้าหน้าที่ฝ่ายดูแลรักษามาทำการซ่อมแซม

หลังจากเด็ก ๆ และครูระเบียบเดินชม และเรียนรู้ความรู้ต่างๆ ภายในเมืองโบราณจนครบแล้ว ประกอบกับเวลาก็ล่วงเลยมาจน 14.00 น. ซึ่งเป็นเวลาที่นักเรียนทั้งหลายต้องเดินทางกลับแล้วนั้น ครูระเบียบจึงได้เรียกนักเรียนทุกคนมาเข้าแถวรวมกันตามกลุ่มเหมือนในตอนแรก เมื่อนักเรียนเข้าแถวเรียบร้อยแล้ว พี่ต่ายก็มาพบนักเรียนอีกครั้ง เพื่อกล่าวอำลา แต่ก่อนที่จะกล่าวอำลานั้น พี่ต่ายได้ถามเด็ก ๆ ทุกคนว่า "มีใครมีข้อสงสัย หรืออยากรู้สิ่งใดเพิ่มเติมหรือไม่" ด.ช.แว่น และ ด.ญ.แก้ว ได้ยื่นแขนขึ้น จึงซักถามสิ่งที่ตนเองสงสัยเพิ่มเติม แล้วพี่ต่ายก็ตอบคำถามของทั้งคู่ ทำให้เพื่อนๆ ได้รับความรู้เพิ่มเติมไปอีกก่อนจะกลับบ้าน สุดท้ายพี่ต่ายได้กล่าวอำลา หลังจากนั้นครูระเบียบก็กล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึกให้กับพี่ต่ายที่ได้สละเวลามาให้ความรู้กับนักเรียนทุกคน พอเสร็จเรียบร้อยนักเรียนทุกคนก็เดินแถวไปขึ้นรถโรงเรียนที่ลุงคนขับรถ ได้ขึ้นมาจอดหน้าประตูเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่รถโรงเรียนจะเคลื่อนออกจากเมืองโบราณ เด็ก ๆ ทุกคนโบกมืออำลาพี่ต่ายและเจ้าหน้าที่ที่มาส่งทุกคนด้วยรอยยิ้ม สำหรับการทัศนศึกษา ณ เมืองโบราณครั้งนี้ถือว่าประสบความสำเร็จ ครูระเบียบเองก็รู้สึกยินดีที่นักเรียนทุกคนต่างมีความสุข และได้รับความรู้กลับไปมากมาย

แผนการเรียนรู้ที่ 10

คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี)

ระยะเวลา 5 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดปทุมธานีนั้นขึ้นอยู่กับการประกอบอาชีพของประชากรที่อาศัยในเขตพื้นที่ของจังหวัด โดยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ กสิกรรม ปศุสัตว์ ประมงน้ำจืด อุตสาหกรรมในครัวเรือน และการค้าขาย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. บอกอาชีพหลักและอาชีพที่ส่งเสริมรายได้ของคนในจังหวัดปทุมธานีได้
2. อธิบายหน้าที่ของอาชีพที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานีได้
3. ยกตัวอย่างปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดปทุมธานีได้
4. สรุปและอภิปรายเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติได้

เนื้อหาสาระ

1. อาชีพที่ประชากรทำมากที่สุดและเป็นอาชีพหลักที่นารายได้เข้าสู่จังหวัดปทุมธานี
2. อาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดและอาชีพดั้งเดิมที่มีการสืบทอดต่อมาตั้งแต่อดีตที่ยังคงอยู่ในจังหวัดปทุมธานี
3. ปัจจัยที่สนับสนุนทำให้ประกอบอาชีพ
  - สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทรัพยากร
  - ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ
4. ความรู้ต่างๆเกี่ยวกับการทำสวนส้มเขียวหวาน และการขายกล้วยเดี่ยวเรือ

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้น เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

ขั้น ทบทวนประสบการณ์เดิม

1. ให้ผู้เรียนเล่นเกมลมเพลมพัด เพื่อแบ่งกลุ่ม เป็นกลุ่มละ 4 คน (โดยให้สมาชิกในกลุ่ม หมุนเวียนเปลี่ยนไปจากการเรียนในเรื่องที่ผ่านมา)
2. เมื่อแบ่งกลุ่มได้แล้ว ให้สมาชิกภายในกลุ่มเลือกหัวหน้า และเลขากลุ่ม หลังจากนั้นให้ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสนทนา เกี่ยวกับหัวข้อ “อาชีพของคนในจังหวัดปทุมธานี” ช่วยกันระดมสมองถึงสิ่งที่ ผู้เรียนในกลุ่มทราบเกี่ยวกับเรื่องของอาชีพของคนในจังหวัดฯ ให้เวลา 5 นาที
3. เมื่อครบเวลาที่กำหนดแล้ว ผู้สอนสอบถามแต่ละกลุ่ม ถึงประเด็นที่สรุปได้จากการพูดคุย กันในหัวข้อดังกล่าว นำเสนอสิ่งที่แต่ละกลุ่มร่วมพูดคุยกัน จนครบทุกกลุ่ม

ขั้น กำหนดปัญหา

4. ให้แต่ละกลุ่ม นำประเด็นที่พูดคุยและที่เพื่อนกลุ่มอื่นได้นำเสนอ มาเป็นข้อมูลช่วยกัน กำหนดสิ่งที่ปัญหา หรือ ข้อสงสัยที่ยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องอาชีพของคนในจังหวัดปทุมธานี
5. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแบ่งกลุ่มปัญหาของตนเองให้เป็นหมวดหมู่ตามความเหมาะสม

ขั้น วางแผน

6. หลังจากนั้นผู้สอนชี้แจง ถึงแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะเดินทางไปศึกษาในวันรุ่งขึ้น เมื่อ ผู้สอนชี้แจงเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำปัญหาที่กลุ่มได้กำหนดไว้มาแยกแยะเป็นข้อคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์และสอบถามเพิ่มเติมจากวิทยากรชุมชนของแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะเดินทางไป
7. ผู้สอนให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อคำถามที่แต่ละกลุ่มได้ช่วยกันคิดขึ้น เมื่อนำเสนอ ครบทุกกลุ่มแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนพูดคุยกันถึงข้อคำถามของแต่ละกลุ่ม

ขั้น สืบค้น

8. เมื่อเดินทางมาถึงร้านก๋วยเตี๋ยว“เรือสวัสดิ์” คลองรังสิต ผู้สอนทบทวน ข้อตกลงและ มารยาทในการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติร่วมกัน
- 9 ผู้เรียนฟังเจ้าของกิจการร้านก๋วยเตี๋ยวเรือสวัสดิ์ คือ คุณณรงค์ ชวนໃး แนะนำถึง ความเป็นมา และรายละเอียดเกี่ยวกับส่วนประกอบ และลักษณะเฉพาะของก๋วยเตี๋ยวเรือคลองรังสิต แล้วบันทึกข้อความรู้ที่ได้ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้
10. หลังจากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสัมภาษณ์เจ้าของกิจการตามประเด็นคำถามที่ได้ เตรียมมา รวมถึงประเด็นที่ยังสงสัยและต้องการข้อมูลเพิ่มเติม แล้วบันทึกข้อมูลที่ได้ในแบบ สัมภาษณ์

11. ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มลองฝึกทำก๊วยเตี๋ยวเรือตามแบบฉบับของร้านก๊วยเตี๋ยว “เรือสวรรค์” คลองรังสิต จังหวัดปทุมธานี แล้วร่วมรับประทานก๊วยเตี๋ยวเรือที่ได้จากการทดลองทำด้วยตนเอง ตามอรรถาธิบาย

12. ผู้เรียนเดินทางออกจากร้านก๊วยเตี๋ยว “เรือสวรรค์” คลองรังสิต ไปยังสวนส้มเขียวหวานของคุณอนุชิต คลองสิบสอง จังหวัดปทุมธานี

13. ผู้เรียนพบกับเจ้าของสวนส้มเขียวหวาน คือ คุณอนุชิต รอดประชา เพื่อฟังการบรรยายถึงความเป็นมาของสวน ส้มเขียวหวาน และปัจจัยสนับสนุนที่เจ้าของเลือกประกอบอาชีพนี้

14. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มฟังการบรรยายพร้อมจดบันทึกข้อความรู้ ลงในแบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้

15. หลังจากนั้น ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเดินชม และสังเกตวิธีการปลูกและการเก็บส้มเขียวหวานในสวนโดยเกษตรกร ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมพูดคุยซักถามข้อคำถามที่ได้เตรียมมาเกี่ยวกับการทำสวนส้มเขียวหวานกับเจ้าของสวนและเกษตรกร พร้อมบันทึกข้อความรู้ที่ได้ลงในแบบสัมภาษณ์

ชั้นลงข้อสรุป

16. ผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ได้เดินทางไปในวันนี้ โดยผู้สอนใช้การวิธีสอบถามและอภิปรายเกี่ยวกับสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งสองแห่ง

ชั้นประเมินผล

17. ผู้เรียนประเมินการทำงานกลุ่มของตน โดยการบรรยายเป็นความเรียงเกี่ยวกับข้อดีและข้อควรปรับปรุงของการเรียนรู้ในวันนี้ ความเหมาะสมระหว่างสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้จริงกับแผนที่ได้เตรียมไว้ รวมถึงบันทึกความรู้สึกที่มีต่อการเดินทางมายังแหล่งเรียนรู้ทั้งสองแห่งด้วย

ชั้น สรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

18. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาจับฉลากหัวข้อเพื่อทำการอภิปรายสรุปข้อความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน

19. เมื่อได้หัวข้อแล้วให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้า และเลขของกลุ่ม แล้วสมาชิกในกลุ่มร่วมอภิปรายในหัวข้อที่ได้รับโดยใช้ข้อความรู้ที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการอภิปรายด้วย ผู้ที่ทำหน้าที่หัวหน้าต้องคอยกระตุ้นให้เพื่อนร่วมแสดงความคิดเห็น ส่วนเลขากลุ่มมีหน้าที่จดบันทึกข้อสรุปจากข้อคิดเห็นและข้ออภิปรายต่างๆของสมาชิกในกลุ่ม

20. เมื่อหมดเวลาการอภิปราย ให้แต่ละกลุ่มเขียนประเด็นหลักและรายละเอียดจากการอภิปรายในใบรายงานผลที่ 1 ที่ผู้สอนแจกให้

21. กลุ่มแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลการอภิปราย โดยใช้เวลากลุ่มละ 5 นาที
22. หลังจากนำเสนอผลการอภิปรายแล้ว ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเขียนรายงานสรุปผลการทำงานลงในใบรายงานผลที่ 2 ให้เป็นไปตามที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันกำหนด ประกอบด้วยหัวข้อหลัก ได้แก่ ขั้นตอนการทำงานของกลุ่ม ผลงานที่กลุ่มพอใจ ข้อบกพร่องในการทำงาน พร้อมสาเหตุและแนวทางแก้ไข และความรู้สึกที่มีต่อการทำกิจกรรมกลุ่มครั้งนี้
23. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. แหล่งเรียนรู้ ได้แก่
  - สวนส้มเขียวหวาน อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
  - ร้านก๋วยเตี๋ยว “เรือสวรรค์” คลองรังสิต
2. วิทยากรชุมชน ได้แก่ เจ้าของกิจการก๋วยเตี๋ยวเรือสวรรค์ และเจ้าของสวนส้มเขียวหวาน
3. แบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์
4. ใบรายงานผลที่ 1 สำหรับ การสรุปและอภิปรายสาระต่างๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้
5. ใบรายงานผลที่ 2 สำหรับ ขั้นตอนในการอภิปรายสาระต่างๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
  - จากความสนใจและการร่วมกิจกรรมในการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้
  - จากการตอบคำถามเกี่ยวกับสาระสำคัญจากแหล่งเรียนรู้
  - การอภิปรายและการทำกิจกรรมร่วมกันในชั้นเรียน
2. ตรวจสอบผลงาน
  - แบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้
  - แบบสัมภาษณ์
  - ใบรายงานผลที่ 1 - 2

ใบรายงานผลที่ 2
ขั้นตอนในการอภิปรายสาระต่างๆใน
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก (1)..... หัวหน้ากลุ่ม (2)..... เลขากลุ่ม

(3)..... (4).....

1. ขั้นตอนในการอภิปรายของกลุ่ม

1.1 .....

1.2 .....

1.3 .....

2. ข้อดีในการทำงาน คือ .....

เหตุผล.....

.....

3. ข้อบกพร่องในการทำงาน คือ

3.1 .....

สาเหตุ.....

แนวทางแก้ไข.....

3.2 .....

สาเหตุ.....

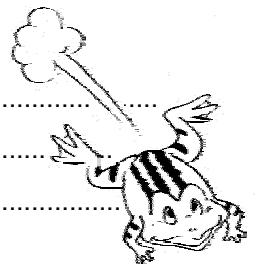
แนวทางแก้ไข.....

4. ความรู้สึกที่มีต่อการทำกิจกรรมกลุ่มครั้งนี้

.....

.....

.....

แผนการเรียนรู้ที่ 11

ค้นหาเพิ่ม...เสริมเรื่องทำมาหากิน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี)

ระยะเวลา 6 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากสาระความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในเรื่อง “คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม” และการคาดคะเนผลการค้นหา เป็นแนวทางที่นำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ข้อความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือที่ได้จากรับจากการศึกษาในแหล่งเรียนรู้แล้ว และในส่วนของความถูกต้อง และความชัดเจนของข้อความรู้ใหม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของวิธีการที่ใช้ในการค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม และการวิเคราะห์และสรุปข้อความรู้ด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ โดยประเด็นดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับสาระต่างๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ในเรื่อง “คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม”
2. สามารถคาดคะเนผลการค้นหาในประเด็นที่กำหนดขึ้นได้
3. สามารถกำหนดวิธีการค้นหาให้เหมาะสมกับประเด็นที่กำหนดไว้ได้
4. สามารถดำเนินการค้นหาตามวิธีและขั้นตอนทั้งหมดที่กำหนดไว้ และได้ข้อความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม”

เนื้อหาสาระ

1. สาระต่างๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ในเรื่อง “คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม”
2. วิธีการและขั้นตอนในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
3. การวิเคราะห์และสรุปความรู้ใหม่ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติม

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผลการค้นคว้า

1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มตามกลุ่มเดิมเช่นเดียวกับการเรียนในครั้งที่ผ่านมา และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานกลุ่ม และเลขากลุ่มชั้นใหม่
2. ผู้สอนทบทวนเรื่องจากการเรียนในครั้งก่อน โดยให้ผู้เรียนอ่านบทสรุปที่กลุ่มตนเองสรุปแล้วกำหนดคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง เพื่ออภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสาระต่างๆในเรื่อง “คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม” ในการเรียนครั้งที่ผ่านมาของแต่ละกลุ่ม
3. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มพูดคุยกันถึง อาชีพอื่นๆที่คนในจังหวัดปทุมธานีนิยมทำ นอกเหนือจากการขายกล้วยเดี่ยวเรือ และการทำสวนส้มเขียวหวาน รวมถึงคำสำคัญต่างๆที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 2 และประเด็นอื่นๆที่ยังสงสัยและต้องการศึกษาเพิ่มเติม
4. ให้แต่ละกลุ่มนำประเด็นที่ได้จากการพูดคุยกันในข้อที่ 3 มาสรุปเป็นหัวข้อที่ต้องการจะค้นคว้าเพิ่มเติม โดยหัวข้อที่กำหนดขึ้นแต่ละหัวข้อนั้นจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอาชีพของชาวปทุมธานี ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเขียนใส่ลงในใบรายงานผลที่ 3 ที่ผู้สอนแจกให้ พร้อมคาดคะเนรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำหนดขึ้นตามประสบการณ์และความรู้เดิมของสมาชิกในกลุ่ม (ในขณะที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มกำลังสรุปประเด็นค้นคว้าเพิ่มเติมนั้น ผู้สอนคอยแนะนำเพิ่มเติมและทบทวนเกี่ยวกับหลักการกำหนดแนวทางในการกำหนดประเด็นค้นคว้า และการคาดคะเนผลด้วย)
5. หลังจากผู้เรียนแต่ละกลุ่มกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผลแล้ว ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเขียนขั้นตอนในการทำงานเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นค้นคว้าเพิ่มเติม และการคาดคะเนผลลงในใบรายงานผลที่ 4 โดยมีหัวข้อหลักๆที่กำหนดไว้ในใบรายงานผลที่ 4 ประกอบด้วย
  - 1) ขั้นตอนในการทำงานของกลุ่มในการกำหนดประเด็นค้นคว้าและการคาดคะเนผล
  - 2) ข้อดีในการทำงานของกลุ่ม พร้อมระบุเหตุผล
  - 3) ข้อบกพร่องของกลุ่ม สาเหตุ และแนวทางแก้ไข
6. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการกำหนดประเด็นค้นคว้า และการคาดคะเนผลจากใบรายงานผลที่ 3 และรายงานสรุปเกี่ยวกับการทำงานของกลุ่ม จากใบรายงานผลที่ 4 โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในกลุ่มอื่น อภิปรายแสดงความคิดเห็นกับผลงานของแต่ละกลุ่ม
7. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณาความชัดเจนและความเหมาะสมของประเด็นค้นคว้าที่แต่ละกลุ่มได้นำเสนอ

ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า

8. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มทบทวนถึงหัวข้อค้นคว้าและการคาดคะเนผลที่ดำเนินการไว้ในครั้งที่ผ่านมา หลังจากนั้นผู้สอนชี้แจงกับผู้เรียนว่า “หลังจากที่เราได้เรียนรู้เรื่องคลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุมไปแล้ว ในครั้งนี้นักเรียนทุกกลุ่มจะมาลองค้นคว้าในสิ่งที่เราสงสัยและได้กำหนดเป็นประเด็นค้นคว้าไว้ แต่ก่อนที่จะเริ่มลงมือค้นคว้า นักเรียนจะต้องช่วยกันกำหนดวิธีการค้นคว้าที่เหมาะสมกันก่อน” หลังจากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันพิจารณาวิธีค้นคว้าที่สามารถนำไปสู่การตอบคำถามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมด แล้วจดบันทึกข้อสรุปที่ได้ลงในใบรายงานผลที่ 3 ที่ผู้สอนแจกให้ ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

9. เมื่อทุกกลุ่มกำหนดวิธีการค้นคว้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอวิธีค้นคว้าของตนให้เพื่อน ๆ กลุ่มอื่นฟัง จนครบทุกกลุ่ม

10. ผู้สอนแนะนำวิธีการค้นคว้าที่นอกเหนือจากที่ผู้เรียนได้นำเสนอ แล้วร่วมกันตัดสินใจเลือกวิธีการค้นคว้าที่เหมาะสมที่สุด

ขั้นดำเนินการค้นคว้า

11. เมื่อเลือกวิธีค้นคว้าเพิ่มเติมที่เหมาะสมได้แล้ว ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มทำการวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับการลงมือดำเนินการค้นคว้า ตั้งแต่ หน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน สถานที่/บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าครั้งนี้ และเวลาที่จะทำการค้นคว้า โดยผู้สอนจะคอยชี้แนะและช่วยเหลือแต่ละกลุ่มตามความเหมาะสม เมื่อได้ข้อสรุปจากการวางแผนดำเนินการค้นคว้าแล้ว ให้แต่ละกลุ่มบันทึกรายละเอียดและขั้นตอนต่าง ๆ ลงในกระดาษที่ผู้สอนแจกไว้ด้วย

12. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มทำการค้นคว้าตามที่ได้วางแผนไว้ อาจทำการค้นคว้าจากห้องสมุด โดยค้นจากหนังสือ วารสาร จุลสารต่าง ๆ และค้นคว้าจากแหล่งความรู้ทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ต่าง ๆ

ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

13. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการค้นคว้า แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น โดยนำข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่ พร้อมพิจารณาถึงความสอดคล้องของข้อมูลความรู้เหล่านั้น และสรุปเป็นหัวข้อประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน โดยผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมด้วย

14. เมื่อวิเคราะห์และสรุปผลจากการค้นคว้าได้เรียบร้อยแล้ว ให้เขียนลงในใบรายงานผลที่ 5 ที่ผู้สอนแจกให้

15. หลังจากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายถึงการทำงานภายในกลุ่มของผู้เรียน แล้วบันทึกผลการอภิปรายลงในใบรายงานผลที่ 6 ที่ผู้สอนแจกให้

16. ให้แต่ละกลุ่มรายงานผลการทำงานกลุ่ม ทั้งในส่วนของความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า (ใบรายงานผลที่ 5) และการประเมินผลการทำงานของกลุ่ม (ใบรายงานผลที่ 6) เมื่อทุกกลุ่มนำเสนอจนครบแล้ว ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปถึงข้อความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าทั้งหมด โดยระหว่างการสรุปนั้นให้ผู้เรียนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม พร้อมทั้งซักถามได้ตามความสนใจ

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ใบรายงานผลการสรุปและอภิปรายสาระต่างๆที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ในแผนที่ผ่านมา
2. ใบรายงานผลที่ 3 สำหรับการกำหนดประเด็นค้นคว้าและการคาดคะเนผล
3. ใบรายงานผลที่ 4 ขั้นตอนในการกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล
4. ใบรายงานผลที่ 5 สำหรับสรุปผลการค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนด
5. ใบรายงานผลที่ 6 ขั้นตอนการดำเนินการค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการค้นคว้า

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
  - จากการถามและการตอบคำถาม
  - จากการแสดงความคิดเห็นและการอภิปรายร่วมกันภายในกลุ่ม
  - จากความตั้งใจในการฟังเพื่อนนำเสนอ และจากการซักถาม รวมทั้งการร่วมแสดงความคิดเห็น
2. ตรวจสอบการทำงานของกลุ่ม
  - จากใบรายงานผลที่ 3-6

ใบรายงานผลที่ 4
ขั้นตอนในการกำหนดประเด็นค้นคว้าและคาดคะเนผล
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก

1.	.....	ประธานกลุ่ม
2.	.....	
3.	.....	
4.	.....	เลขากลุ่ม
-

1. สรุปผลการกำหนดประเด็นค้นคว้า

1.1 ขั้นตอนในการกำหนดประเด็นค้นคว้าของกลุ่ม

.....

.....

.....

1.2 ข้อดีในการทำงาน คือ.....

เหตุผล.....

.....

1.3 ข้อบกพร่องในการทำงาน คือ.....

สาเหตุ.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

ใบรายงานผลที่ 4

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

---

2. สรุปผลการคาดคะเนผล

2.1 ขั้นตอนในการคาดคะเนผล

.....

.....

.....

2.2 ข้อดีในการทำงาน คือ.....

เหตุผล.....

.....

3. ข้อบกพร่องในการทำงาน คือ.....

.....

สาเหตุ.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบรายงานผลที่ 6

ขั้นตอนการดำเนินการค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการค้นคว้า
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

ชื่อกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิก

1.	.....	ประธานกลุ่ม
2.	.....	
3.	.....	
4.	.....	เลขากลุ่ม

1. การดำเนินการค้นคว้า

1.1 ขั้นตอนในการค้นคว้า

.....

.....

.....

2.2 ข้อดีในการทำงาน คือ.....

เหตุผล.....

.....

2.3 ข้อบกพร่องในการทำงาน คือ.....

สาเหตุ.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

ใบรายงานผลที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

2.1 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

.....

.....

.....

.....

2.2 ข้อดีในการทำงาน คือ.....

เหตุผล.....

.....

2.3 ข้อบกพร่องในการทำงาน คือ.....

สาเหตุ.....

.....

แนวทางแก้ไข.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการเรียนรู้ที่ 12

หลากหลายความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้การทำมาหากินของชาวปทุม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

(เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี)

ระยะเวลา 1 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความรู้ที่ได้รับทั้งจากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติและจากการค้นคว้าเพิ่มเติมนั้นล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งสิ้น ดังนั้นการฝึกให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อความรู้ที่ได้รับทั้งหมด ย่อมจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในองค์รวมของข้อความรู้นั้นๆ และสามารถนำไปข้อความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติจากการเรียนที่ผ่านมากับความรู้ที่ค้นคว้าเพิ่มเติมได้

เนื้อหาสาระ

การเชื่อมโยงความรู้เดิมที่ได้จากการเรียนรู้เรื่อง “คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม” และความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการค้นคว้าเพิ่มเติม

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นทบทวนความรู้เดิมและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่

1. ผู้สอนแจกผลงานในการเรียนครั้งที่ผ่านมาให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านทบทวนทั้งความรู้ที่ได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ และความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติม
2. ให้แต่ละกลุ่มอภิปราย และช่วยกันคิดเชื่อมโยงข้อความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ และข้อความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าร่วมกัน แล้วเขียนสรุปความคิดรวบยอดทั้งหมดของเรื่อง “การทำมาหากินของชาวปทุม” ลงในกระดาษแสดงผลงาน โดยผู้สอนคอยชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันคิดเชื่อมโยงให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

3. กลุ่มแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลการเชื่อมโยงความรู้ที่กลุ่มของตนได้อภิปรายร่วมกันจนครบทุกกลุ่ม
4. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของการเชื่อมโยงความรู้ที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ
5. หลังจากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคน เขียนแผนผังความคิด (Mind Mapping) ของตนเองเพื่อสรุปเชื่อมโยงความรู้ ทั้งหมดที่ได้จากการทำกิจกรรม
6. ผู้สอนแจกแบบบันทึกการเรียนรู้ให้ผู้เรียนแต่ละคน เขียนถ่ายทอดสาระการเรียนรู้ การปฏิบัติกิจกรรม และความรู้สึกและคุณค่าที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ เรื่อง “เรียนรู้การทำมหากินของชาวปทุม”

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

1. ผลงานของผู้เรียนในการเรียนครั้งที่ผ่านมา
2. กระดาษแสดงผลงาน (Chart Papers)
3. กระดาษสำหรับเขียนแผนผังความคิด (Mind Mapping)
4. แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
  - จากการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันภายในกลุ่ม
  - จากความตั้งใจในการฟังเพื่อนรายงาน และการซักถาม รวมทั้งการร่วมแสดงความคิดเห็น
2. ตรวจแผนผังความคิด (Mind Mapping) เชื่อมโยงความรู้ที่นักเรียนสร้างขึ้น
3. ตรวจแบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

แผนการเรียนรู้ที่ 16
นิตรรศการปทุมธานีถิ่นนี้เมืองเรา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 นิตรรศการปทุมธานีถิ่นนี้เมืองเรา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
(เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ระยะเวลา 5 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การแสดงนิตรรศการภายหลังจากการศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่และค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ทักษะความสามารถ และความรู้สึที่ได้จากการทำกิจกรรมทั้งหมดมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ผู้เรียนในระดับชั้นอื่นๆ รวมถึงครูอาจารย์ในโรงเรียนด้วย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถจัดนิตรรศการ เพื่อนำเสนอผลงานและข้อความรู้ที่ได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติของจังหวัดปทุมธานีได้

เนื้อหาสาระ

1. รูปแบบวิธีการจัดนิตรรศการนำเสนอความรู้
2. กระบวนการทำงานกลุ่ม และหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นทบทวนประสบการณ์เดิม

1. ให้ผู้เรียนแต่ละคนรวบรวมชิ้นงานและเครื่องมือสำรวจการเรียนรู้ รวมถึงไปรายงานผลต่างๆที่ได้จากการเรียนครั้งที่ผ่านมาทั้งหมด
2. ให้ผู้เรียนจัดจำแนกชิ้นงาน เครื่องมือสำรวจการเรียนรู้ และไปรายงานผลต่างๆออกเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อของเนื้อหาความรู้ของจังหวัดปทุมธานี โดยผู้เรียนแต่ละคนเขียนรายการของแต่ละหมวดหมู่ลงในกระดาษสำหรับจัดบันทึก

ขั้นกำหนดปัญหา

3. หลังจากที่ผู้เรียนจัดจำแนกชิ้นงาน เครื่องมือสำรวจการเรียนรู้ และใบรายงานผลต่างๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้สอนสนทนากับผู้เรียนถึงการจัดนิทรรศการ “ปทุมธานีถิ่นนี้เมืองเรา” ที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องช่วยกันวางแผนและจัดนิทรรศการ ให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการ โดยมีผู้สอนจุดประกายความคิด และถามคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนอย่างเต็มที่

ขั้นวางแผน

4. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันพิจารณาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ผู้เรียนนำเสนอในข้อ 3 หลังจากนั้นผู้สอนชี้แจงเพิ่มเติมกับผู้เรียนว่า “เพื่อให้เพื่อนๆ และครูอาจารย์ที่มาชมนิทรรศการของเราได้รับความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี ในเรื่องธรรมชาติเมืองปทุม หน่วยงานการปกครองของจังหวัด เรียงนุ้การทำมาหากินของชาวปทุม และเที่ยววัดเจติยทัอง อย่างครบถ้วนและชัดเจน ครูจะแบ่งลักษณะของนิทรรศการในรูปแบบของศูนย์ความรู้ ซึ่งจะประกอบด้วย 4 ศูนย์ดังนี้

- ศูนย์ที่ 1   นานาสาระของจังหวัดปทุมธานี (เป็นศูนย์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานีในด้านประวัติความเป็นมาของจังหวัดปทุมธานี ด้านที่ตั้งและอาณาเขต สัญลักษณ์ประจำจังหวัด และคำขวัญประจำจังหวัด)
- ศูนย์ที่ 2   แหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจของจังหวัดปทุมธานี (เป็นศูนย์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญ และลักษณะเด่นของแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดปทุมธานีที่ผู้เรียนได้เดินทางไปศึกษา รวมทั้งเนื้อหาความรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งด้วย)
- ศูนย์ที่ 3   วิธีการ...รู้รอบเกี่ยวกับปทุมธานีของเรา (เป็นศูนย์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีในการค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม ทั้งวิธีการสืบค้นข้อมูลในห้องสมุด และการสืบค้นข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติ)
- ศูนย์ที่ 4   บรรยากาศและหลักฐานการเรียนรู้ของเรา (เป็นศูนย์รวบรวมภาพถ่ายทั้งหมดจากการทำกิจกรรม และการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ จัดแสดงในรูปแบบของป้ายนิเทศ รวมทั้งผลงานต่างๆ ของผู้เรียน ได้แก่ บันทึกการศึกษาเรียนรู้ และผลงานการสรุปเชื่อมโยงความรู้จากกิจกรรม)

และเพื่อให้นักเรียนทุกคนได้ทำงานตามความสามารถของตน ครูจะให้แต่ละคนตัดสินใจด้วยตนเองว่าตนจะทำหน้าที่ประจำศูนย์ความรู้ใด” ผู้สอนให้เวลาประมาณ 10 นาทีเพื่อให้ผู้เรียนเลือกศูนย์ความรู้และแบ่งกลุ่ม

5. หลังจากที่ผู้เรียนแบ่งกลุ่มและเลือกศูนย์ความรู้ที่รับผิดชอบแล้ว ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มวางแผนเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการจัดนิทรรศการในส่วนของศูนย์ความรู้ของตน พร้อมแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละกลุ่ม ให้เลขานุการของกลุ่มทำหน้าที่จัดบันทึกรายละเอียดในการวางแผน และหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนลงในกระดาษสำหรับจัดบันทึก โดยระหว่างที่แต่ละกลุ่มวางแผนนั้น ผู้สอนคอยให้คำแนะนำเพิ่มเติมด้วย ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

6. กลุ่มแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอแผนงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มตนเอง ผู้สอนและสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ร่วมกันเสนอแนะ และแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นสืบค้น

7. หลังจากนั้น ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวิธีการจัดนิทรรศการสำหรับศูนย์ความรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ จากแหล่งความรู้ในห้องสมุดของโรงเรียนรวมถึงเอกสารที่ผู้สอนได้รวบรวมไว้ให้

ขั้นลงข้อสรุป

8. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติมมาปรับปรุงแก้ไขแผนงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกที่กลุ่มได้กำหนดไว้ในตอนต้น

9. กลุ่มแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนสรุปแผนงานและหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกที่ได้ปรับปรุงภายหลังจากค้นคว้าเพิ่มเติม นำเสนอจนครบทุกกลุ่ม

10. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเริ่มดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเตรียมการจัดนิทรรศการ

ขั้นประเมินผล

11. หลังจากจัดนิทรรศการเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเขียนรายงานสรุปการจัดนิทรรศการ “ปทุมธานีถิ่นนี้เมืองเรา” พร้อมประเมินการทำงานที่ผ่านมาของกลุ่มตนเอง แล้วส่งตัวแทนออกมารายงานจนครบทุกกลุ่ม

12. หลังจากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนบันทึกความรู้สึกที่มีต่อการการจัดนิทรรศการ “ปทุมธานีถิ่นนี้เมืองเรา” ตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนงาน จนกระทั่งสิ้นสุดการจัดนิทรรศการ เขียนในรูปแบบของความเรียง ความยาวประมาณ 1-2 หน้ากระดาษ

สื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้

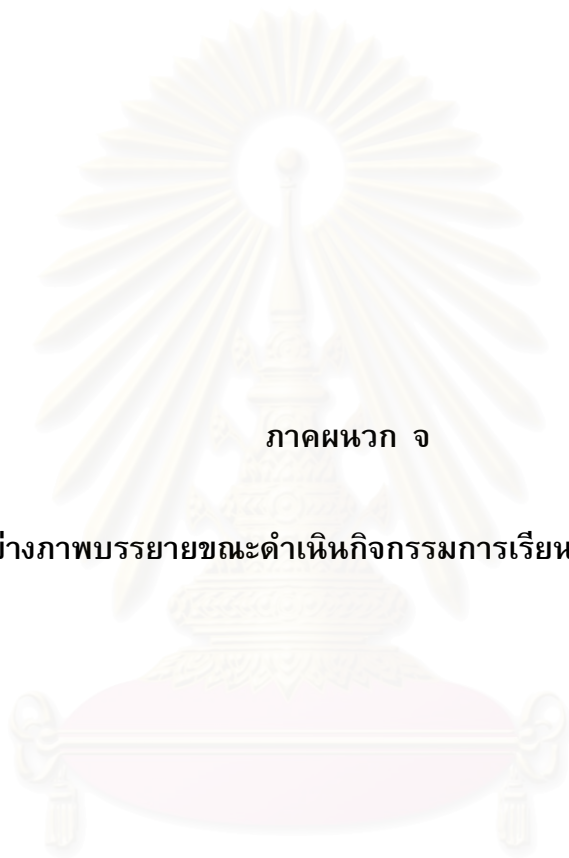
1. ชิ้นงาน และใบรายงานผลจากกิจกรรมการเรียนรู้
2. เครื่องมือสำรวจการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ แบบบันทึกการศึกษาเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์
3. กระดาษสำหรับจดบันทึก
4. แหล่งความรู้ในห้องสมุดของโรงเรียน
5. ป้ายนิเทศ
6. ภาพถ่าย

การวัดและประเมินผล

1. การสังเกต
  - จากการวางแผนเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการจัดนิทรรศการและการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม
  - จากความตั้งใจระหว่างการนำเสนอ และการร่วมแสดงความคิดเห็น
2. ตรวจผลงาน
  - การจัดศูนย์ความรู้ของแต่ละกลุ่ม
  - รายงานสรุปการจัดนิทรรศการ “ปทุมธานีถิ่นนี้เมืองเรา”

*****

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

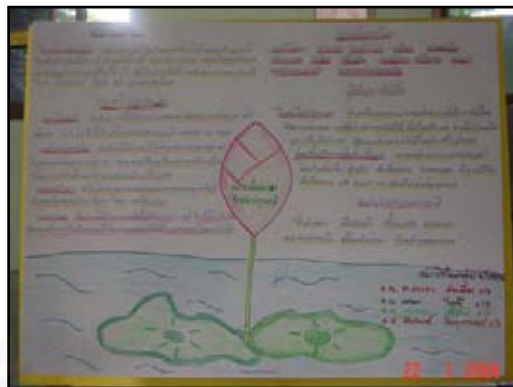

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างภาพบรรยายขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละขั้นตอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นที่ 1 : ขั้นให้ประสบการณ์ก่อนการเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

สมาชิกในกลุ่มช่วยกันหาความรู้เกี่ยวกับจังหวัดปทุมธานี
ที่ได้จากการระดมสมองร่วมกันมาจัดทำเป็นผลงานของกลุ่ม

ตัวอย่างผลงานของผู้เรียน

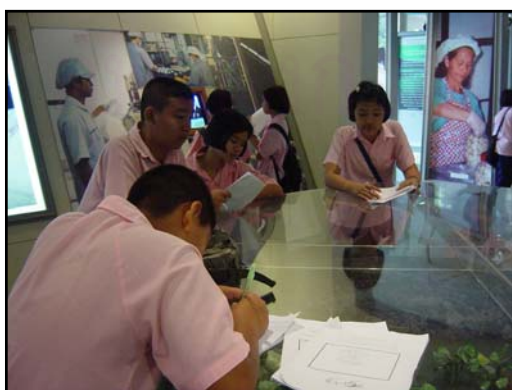
ขั้นที่ 2 : ขั้นเตรียมการก่อนเข้าศึกษาเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

สมาชิกกลุ่มร่วมกันออกแบบเครื่องมือที่ใช้ใน
การสำรวจเรียนรู้ ได้แก่ แบบบันทึกการเรียนรู้
และแบบสัมภาษณ์

ขั้นที่ 3 : ขั้นเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

✳ กิจกรรม ธรรมชาติเมืองปทุมในปัจจุบัน ✳

ผู้เรียนศึกษาความรู้จากแหล่งความรู้ที่จัดแสดงไว้
ภายในพิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ

บรรยาย โดยนักวิชาการด้านการเกษตรของจังหวัดปทุมธานี

※ กิจกรรม หน่วยงานการปกครองของจังหวัดในวันนี้ ※

เจ้าหน้าที่จากสำนักงานจังหวัดปทุมธานีแนะนำสถานที่

ผู้เรียนเข้าสักการบูชาเสาหลักเมืองและสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ภายในศาลหลักเมืองปทุมธานี

※ กิจกรรม คลองรังสิตกับอาชีพของชาวปทุม ※

ผู้เรียนลองฝึกทำก๋วยเตี๋ยวเรือ แบบฉบับของ “เรือสวัสดิ์”

ผู้เรียนสัมภาษณ์เจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวเรือสวัสดิ์

เกษตรกร เจ้าของสวนส้มเขียวหวานอนุชิต
ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกส้มเขียวหวาน

ผู้เรียนสังเกตลักษณะของผลส้มเขียวหวาน
และโรคที่เกิดกับส้มเขียวหวาน

✽ กิจกรรม เกี่ยวกับวัดเจดีย์ทอง ✽

คุณลุงบุญชู (วิทยากรชุมชนผู้มีเชื้อสายไทย-รามัญ)
สาริตรีธีการเขียนภาษามอญ

วิทยากรชุมชนให้ความรู้เกี่ยวกับ
ความเป็นมาของวัดเจดีย์ทอง และชุมชนบ้านเจดีย์ทอง

ขั้นที่ 4 : ขั้นสรุปและอภิปรายประเด็นต่างๆที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ

สมาชิกกลุ่มร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการเดินทาง
ไปพิพิธภัณฑ์การเกษตรเฉลิมพระเกียรติฯ

ขั้นที่ 5 : ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าและคาดคะเนผล

สมาชิกในกลุ่มช่วยกันกำหนดคำสำคัญ และประเด็นค้นคว้า
ภายหลังจากการสรุปความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้

ขั้นที่ 6 : ขั้นกำหนดวิธีการค้นคว้า

ผู้เรียนหารือและร่วมกันกำหนดวิธีการค้นคว้า
ที่เหมาะสมกับประเด็นค้นคว้าที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ขั้นที่ 7 : ขั้นดำเนินการค้นคว้า

เรียนรู้วิธีการใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้า และการสืบค้นหนังสือ
จากบัตรรายการ ที่ห้องสมุดโรงเรียนคณะราษฎรบำรุงปฐมธานี

เรียนรู้วิธีการสืบค้นหนังสือ โดยใช้คอมพิวเตอร์ระบบ OPAC
ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต

ค้นหาหนังสือตามเลขเรียกหนังสือที่ได้จาก
การสืบค้นโดยใช้คอมพิวเตอร์ ระบบ OPAC

เรียนรู้วิธีการใช้ค้นคว้าความรู้ โดยใช้ Search Engine
ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จากเจ้าหน้าที่ประจำแหล่งเรียนรู้

ลงมือค้นคว้าตามประเด็นค้นคว้าที่กำหนดไว้
จาก Search Engine ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ขั้นที่ 8 : ชั้นวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้า

สมาชิกในกลุ่มร่วมกันสรุปเนื้อหาที่ได้จากการค้นคว้า
ในแหล่งความรู้ ทั้งหนังสือในห้องสมุด และ
Search Engine ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ขั้นที่ 9 : ชั้นทบทวนความรู้เดิม และเชื่อมโยงเข้ากับความรู้ใหม่

สมาชิกในกลุ่มทบทวนความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้
โดยศึกษาจากใบรายงานผลของกิจกรรมครั้งที่ผ่านมา

เชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่
นำเสนอในรูปแบบของแผนที่ความคิด (Mind Mapping)

ขั้นที่ 10 : ขั้นสรุปและนำเสนอผลการเรียนรู้

ผู้เรียนช่วยกันเตรียมงานนิทรรศการ
“ปทุมธานี..ถิ่นนี้เมืองเรา” ร่วมกันอย่างขะมักเขม้น

คุณครู และนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ต่างให้ความสนใจเข้าชมนิทรรศการ

บรรยากาศการร่วมเล่นเกม “บ๊ายบาย..ทายให้ถูก”
ภายในนิทรรศการปทุมธานี...ถิ่นนี้เมืองเรา” ที่ผู้เรียนได้จัดเตรียมไว้

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวดี สูงสว่าง เกิดวันที่ 8 พฤษภาคม 2523 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี
ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) เอกการประถมศึกษา จากคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2543 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2544

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย